

proletaryanın devrimci diktatörlüğü

politik kitaplar dizisi

Atölye Yayınları: 2
Politik Kitaplar Dizisi: 1

Proletaryanın Devrimci Diktatörlüğü
Nahuel Moreno

Özgün Adı: Revolutionary Dictatorship of the Proletariat
1979 Bogota, Colombia / Polemica Internacional
İngilizceden Çeviren: Hakan Gülseven
1. Baskı: İstanbul, Eylül 1998

Kapak Tasarımı: Kevser Çoruh
Baskı: Avcı Matbaası, 0212. 612 58 32
Cilt: Evren Mücellithanesi
© Atölye Yayınevi

Atölye Yayınevi
Necatibey Cad. No: 29 M, Sıhhiye 06440 Ankara
Tel: 0312. 229 73 99

YAYINEVİNİN ÖNSÖZÜ

Yirmi yıl önce kaleme alınmış bir polemik kitabını yeniden yayımlıyoruz. Yirmi yıl... Neredeyse, ortalama yaşamın yarısına karşılık gelen bir süre. 1978'de dünya devrimci süreci İran'da ve Nikaragua'da kabarmıştı. Kitleler bu iki ülkede baskıcı ve gerici rejimleri çatırdatıyor, iktidara doğru uzanıyordu. Nahuel Moreno işte bu ortamda, proleterya partisinin inşasının, işçi ve emekçi kitlelerin örgütlenmesinin ve iktidarın devrimci zaptına doğru yönlendirilmesinin yolunu gösteriyor, kurulması gereken rejimin temel özelliklerine işaret ediyordu. Ve bunu, Troçkist hareketin demokratik önyargılar içinde bocalayarak üzerine düşen tarihsel görevden (proletarya partisinin inşası ve iktidarın devrimci zaptı) adım adım uzaklaşan bir kesimine, bizim "Mandelci" diye adlandırdığımız revizyonist troçkistlere karşı polemik biçiminde gerçekleştiriyordu. Yirmi yıl sonra, İran'ın mollalar, Nikaragua'nın ise hıristiyan demokratlar tarafından yönetilmekte olduğuna bakarak bile, Moreno'nun ne denli önemli tarihsel olgulara dikkat çektiğini, ne denli haklı tezler savunmuş olduğunu anlayabiliriz.

Ama bugün, yani Moreno'nun bu kitabı yazmasından yirmi yıl sonra, yapıtın yeniden ve bu kez Türkçe basımı karşısında gelişecek koroyu kestirebiliyoruz: "Gerici, devletçi komünistler; diktatörlük düşkünleri; çağı kavrayamayan muhafazakar antikacılar, v. " Gerçekten de yirmi yıl içinde ne çok şey yaşandı: SSCB eksenli Stalinist imparatorluk dağılıp gitti, Çinli bürokratlar kapitalistleşme programının öncülüğünü üstlendiler, "sosyalizm adacıkları" olarak kabul edilen Arnavutluk, Küba, vs. birer yarı-sömürge olarak dünya kapitalist sistemine eklemlenme çabasında, bir zamanların güçlü dev komünist partileri kendi ülkelerinde açıktan burjuvazinin ulusal çıkarlarını savunmaya soyunmuş durumdalar. Ne var ki bütün bunlar biz devrimci marksistler için biçimdeki değişmeler; bizim için Stalinizmin gerici, karşı-devrimci niteliği son yetmiş yıl içinde hep aynı kaldı ve bu süreç zarfında yavaş yavaş mevcut biçimine ulaştı. Ne de çağımızın emperyalist niteliği değişti; Stalinist bürokratların kanını emdikleri işçi devletlerini, dünya burjuvazisiyle işbirliği içinde birer burjuva devletine dönüştürme çabaları, emperyalizmi emperyalizm olmaktan çıkarmıyor, tam tersine güç kazandırıyor.

Ama bu arada devrimci sol harekette gerçek bir değişim yaşanmakta, bir zamanların kıbleleri şu veya bu biçimde Moskova'ya, Pekin'e, Tiran'a veya Havana'ya dönük devrimci odaklarda bayraklar toplanıp tarihsel antika sandıklarına kilitleniyor, mızraklar burjuva demokrasisi bataklığının derinliklerine gömülüyor. Bize

dünyada artık proletaryanın, dolayısıyla emek sömürüsünün falan kalmadığı; devletin giderek küçüldüğü, dolayısıyla ortada yıkılacak pek fazla şey bulunmadığı, geri kalanın da sivil toplum tarafından yutulabileceği; elektronik iletişim aracılığıyla demokrasinin "globalleştiği" ve böylece yabancılaşmadan kurtulmanın insancıl zeminlerinin yaygınlaştığı; ve buna benzer pek çok şey vaaz ediliyor.

İşe bakın ki, tam da bu satırlar yazılırken Rus madencileri ve metalurji işçileri Kremlin'in kapılarına dayanmış, Yeltsin rejimini devirmeye uğraşmakla meşguller. Mutlak demokrasi savunucularına kalırsa, yapılacak iş onlara bir elektronik mesaj yollayıp kendilerine aslında işçi olmadıklarını söylemek, bir seneden beri alamadıkları ücretlerinin emek-sömürü kategorisinden ücret sayılamayacağını anlatmak, dolayısıyla yapılacak en doğru işin Yeltsin'den birer kişisel bilgisayar vaadi koparıp evlerine dönmek olduğunu iletmekten ibaret olacaktır. Kremlin'in duvarları, Yeltsin diktatörlüğü, vahşi kapitalizmin egemenliği, mafya iktidarı, bunların hepsi hayal, işçiler birer hortlak, bir sayıklama onlar için; emperyalizmin insanlığı sürüklediği barbarlığın ilacı ise, "XIX, XX, daha fazla demokrasi" şiarından ibaret.

Bizim için ise, kapitalist sömürü ve emperyalizm hâlâ varlığını sürdürmekte, çağımızın devrimler ve devrimci ayaklanmalar çağı olma niteliği aynen devam etmekte. Devrimci marksizmin programını müthiş bir berraklıkla özetleyen "Ya sosyalizm, ya barbarlık" ikilemi sadece güncelliğini korumakla kalmıyor, kapitalizmin sunduğu seçenek, yani barbarlık, artık New York'tan Hartum'a kadar dünyanın pek çok yerinde somut olarak yaşanıyor. Üstün teknoloji ve "katılımcı" demokrasi bu sürecin karşısında konumlanmanın değil, barbarlığı meşrulaştırmanın ve ona "katılmanın" birer aracı olarak işliyor, işletiliyor. Tabii, kırık hayallerinizle birlikte kendinizi avutabilmek için anarşistcilik oynayabileceğiniz demokrasi bahçeleri talep etme hakkınız her zaman mevcut.

Bu sözlerimiz sadece eski-stalinist, yeni "sosyal-liberal" sivil toplumculara yönelik değil. Ne yazık ki Troçkist hareketin içinden bir kesim de kendini stalinistlerle birlikte burjuvazinin, burjuva demokrasisinin saflarına taşıdı. Şimdi bize emperyalist çağın kapandığını bu nedenle de sürekli devrim programının gündemden düştüğünü; dünya bürokrasi imparatorluğunun çöküşüyle emekçi kitlelerinin tarihsel bir yenilgiye uğradığını; stalinizmin yıkılışıyla birlikte troçkizmin tarihsel meşruiyetinin de ortadan kalktığını; bütün bu nedenlerle de, bağımsız devrimci partilerin tasfiye edilerek, eski stalinistler, yeni liberal burjuvalar ve her türden reformist ve revizyonist merkezciyle birlikte "katılımı genişleterek" cemaatler geliştirilmesi gerektiğini söylüyorlar. "Her türlü" diktatörlük fikrine karşı olduklarını, sınıf mücadelesini "çıkar yol" olarak görmediklerini, "devletçi sosyalizm" anlayışının modasının geçtiğini vaaz ediyorlar.

Aslında bu kesimin vardığı nokta, bizler için hiç de şaşırtıcı değil. Moreno'nun bu kitabı okunduğunda, revizyonist troçkistlerin bundan daha yirmi yıl önce dev-

rimci programı nasıl Avrupa komünizmine uyarlamaya çalıştıkları tüm çıplaklığıyla görülecektir. Dördüncü Enternasyonal'in, bizim Pablocu-Mandelci diye andığımız Birleşik Sekreterlik kanadının devrimci marksizm ve özel olarak Enternasyonal üzerindeki tahribatı elbette bu girişimden ibaret değildi. Daha ikinci dünya savaşının hemen sonrasında dünya partisinin ve ulusal partilerin tasfiye edilerek stalinist partilere katılınmasını önermişler; daha sonra Tito'nun bürokratik önderliğinde stalinizme alternatif devrimci bir özellik keşfetmişler; ardından Fidel'i ve Che'yi troçkist ilan edip küçük burjuva gerillacılığına tapınmaya başlamışlar; ve nihayet Avrupa komünizmini baştacı edinmişlerdi. Bütün bu ihanetler elbette çok şeye maloldu: yüzlerce kadro telef oldu, partiler yıkıma uğradı, onları izleyen kitlelerde hayal kırıklıklarına, demoralizasyona neden olundu. Ve nihayet 1980'li yıllarda "reformcu" bürokrasiyle flörte başladılar. 80'lerin sonlarında devasa kitle seferberlikleriyle stalinist diktatörlüğün devrilmesi üzerine ise, bürokrasiyle birlikte yakınmaya başladılar. Bugün onlar birlikte "yeniden inşa" çabasında kaynaşmış durumdalar: eski stalinizmin, reformcu, sivil toplumcu, "sosyal-liberal" temellerde yeniden canlandırılması çabasından başka bir şey değil bu. Dolayısıyla onlar için IV. Enternasyonal'in ve bağımsız öncü devrimci proleter partilerinin inşası, işçi ve emekçi kitlelerinin devrimci seferberliği, iktidarın zaptı ve proletarya diktatörlüğü programı çok eskilere ait kavramlar.

Bu elbette troçkizmin belirli bir kanadının, yukarıda da söylediğimiz gibi revizyonist Birleşik Sekreterlik kanadının öyküsü. Tabii ki bu revizyonizmlerini direnişsiz bir biçimde uygulamaya koyamadılar; ne de onu tüm devrimci marksizme maledebildiler. Ona karşı koyan ve emperyalist çağın devrimci seçeneğini sunan sürekli devrim programını yılmaz bir biçimde savunan troçkistler sayesinde bugün IV Enternasyonal'in ve devrimci partilerin inşası tüm gücüyle sürmektedir. İşte Nahuel Moreno'nun elinizdeki bu kitabı, devrimci troçkizmin Mandelci revizyonizme karşı bu direnişinin en önemli belgelerinden biri.

Ama bu kitap sadece bir tarihsel belge olma özelliği taşımıyor, aynı zamanda devrimci marksizmin ideolojik ve politik konumlanışının temellerini sergiliyor: bunlar, emperyalist çağda, çağın özellikleri gereği değişmeksizin kalan ve tüm gücünü hâlâ koruyan temel konumlar. Proleterya diktatörlüğü, Troçki'nin deyişiyle, emperyalist çağdaki devrimci programın en vurucu ve belirleyici özetidir. Moreno işte bu programı açıklıyor bizlere.

Bu kitabın bugün bizler için daha da ötede bir anlam ve önemi var. Yetmiş yıldan beri dünya işçi sınıfını bürokratik bir cenderede denetim altında tutan Stalinist kampın dağılması ve sosyal demokrasinin neredeyse bir bütün halinde yeni-liberal programların savunuculuğunu üstlenmesi, işçi ve emekçi hareketi içindeki devrimci önderlik bunalımını daha da yoğunlaştırıp acilleştirdi ve bir yeniden örgütlenme sürecine yol açtı. Dolayısıyla, sol örgütleri ve işçi-emekçi kitle örgütlerini birlikte etkileyen bir altüst oluş döneminden geçiyoruz. Kabul etmek gerekir ki, eski stalinist ve merkezci sol örgütlerden, bazılarının beklediği gibi, devrimci marksist konumlara yönelik önemli kopuşlar ve kayışlar yaşanmıyor. Tersine, ge-

nel eğilim sağa, reformizme, emperyalist yeni dünya düzenine uyarlanmaya yönelik ve bu hatta başta Birleşik Sekreterlik kanadı olmak üzere troçkizmi de etkisi altına almış durumda. Bununla birlikte Brezilya'dan Rusya'ya, Güney Afrika ve Kongo'dan Japonya ve Güney Kore'ye kadar her yerde kitle mücadelesindeki her yeni girişim ve ileri atılım, devrimci önderliğin inşasında, bugün için embriyonik de olsa ciddi ve daha önemli hızlı birikimlere yol açıyor, zemin sağlıyor.

İşte bu süreç devrimci marksistler için dünya partisinin ve ulusal partilerin inşası açısından büyük önem taşıyor. Emperyalist çağın devrimci duvar ustaları taş üzerine taş koymaya devam ediyorlar. Daha bir yıl önce Brezilya'da onlarca devrimci grup Birleşik Sosyalist İşçi Partisi'ni kurdular. Bugün Rusya'da madenciler ve metalurji işçileri Enternasyonalist İşçi Partisi'nin inşası çabası içindeler. İngiliz devrimcilerinden Yunanlılara, İranlılardan Kürtlere bütün dünyada devrimci marksistler IV. Enternasyonal'in inşasını güçlendirme gayretindeler... İşte duvar ustalarının içinde bulunduğu bütün bu inşa çabalarına, içinde bulunmayıp desteklediği veya eleştirdiği tüm örgütlenme süreçlerine yaklaşımının temel eksenini, sürekli devrim ve proleterya diktatörlüğü programı oluşturuyor. Dolayısıyla Moreno'nun bu kitabı, günümüzde devrimci marksizmi reformizm ve revizyonizmden ayırabilmenin en önemli ölçütlerinden biri olma özelliğini taşıyor.

Duvar ustaları için troçkizm hiçbir zaman stalinizmin antitezi olmaktan ibaret kalmamıştır. Leninizm nasıl emperyalist çağın devrimci önderlik kuramının özet ifadesiyse, troçkizm de aynı çağın devrimci dönüşüm kuramının tanımı olagelmiş tir ve hâlâ da öyledir. Sosyal demokrasi ve stalinizm ise, tarih içinde marksizmden kopuşun, ona ve işçi sınıfına ihanetin politik ifadeleridir. Bu ikisinin evrimi ve yaş adığı biçim değişiklikleri, emperyalist çağda burjuvazinin işçi ve emekçi hareketi üzerindeki denetim gerekliliklerine uyarlanmanın birer sonucundan başka bir şey değildir.

İçinde bulunduğumuz çağda kapitalist sömürü en vahşi biçimlerine bürünerek sürüyor ve dünyayı giderek hızlanan bir biçimde barbarlığa sürüklüyor. Buna karş ı koyuşun yegane yolu ise hâlâ işçi ve emekçi kitlelerin bilinçli direnişinden ve sosyalist devrimden geçiyor. Ve gerçekte kitleler direniyor, görevimiz bunun bilinçli ifadesini temsil edecek öncü devrimci partileri ve Enternasyonal'i inşadır. Savaş naralarımız, Marx'ın dediği gibi "sürekli devrim", hedefimiz "proletaryanın devrimci diktatörlüğü" olmalıdır!

Atölye Yayınevi
Ağustos 1998

ÖNSÖZ

Dördüncü Enternasyonal Birleşik Sekreterliği (DEBS) tarafından sunulan "Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü" kararına karşı yazılmış olan bu polemik kitabı Temmuz 1978'de tamamlandı. Taslak, geniş bir yoldaş grubuna gösterildi ve bazı değişiklikler yapılması kabul edildi, ama önerilerden biri metni önemli ölçüde değiştirdi. İtalyan bir dostum ve yoldaşım, proletarya diktatörlüğü tanımlamama altı noktanın eklenmesi gerektiğini düşündü ve bunlardan biri bu diktatörlüğün doğasına ilişkindi. Tüm diğerleri gibi bu noktayı da kattım.

Kitap son düzeltiden sonra tam baskıya gireceği sırada, iki haftalığına bir Ortadoğu yolculuğuna çıktım. Bir gazeteci-turist kimliğinde sürdürdüğüm gezi, bazı sosyalist yoldaşlarla birlikte tutuklandığım İran'da kesintiye uğradı. Bırakıldıktan sonra da, faaliyetlerimi yeniden düzenlemek için belli bir zaman harcamak zorunda kaldım.

Bu kitabın basımını geciktiren koşullar bunlardı. Genellikle, önsözü esas metni bitirdikten sonra yazarım, fakat karşılaştığım sorunlara ve genç solcu okurlar için onlara özel olarak yanıt verecek bir giriş yazma çabasına bağlı olarak, çalışma Aralık ayına dek tamamlanamadı. Bu terslikler bana, Şah ve İran'daki seferberlikler hakkındaki malzemeyi Pinochet, Somoza, Franco ve Salazar'ınkilere eklemek için zaman verdi.

Son altı ay zarfında dünya devriminde yaşanan hızlanmanın, bu çalışmanın merkezini teşkil eden noktaları, özellikle de bunlardan ikisini doğruladığına inanıyorum. DEBS'e yönelik eleştirimde, savaş ya da bir proletarya diktatörlüğünün bir diğeri tarafından işgali olasılıklarına ilişkin perspektif yoksunluğunu, bunun yanı sıra, bu kaçınılmaz durumlara ilişkin politika yoksunluğunu merkez olarak almam, okuyucu açısından açıklığa kavuşacaktır. Sadece birkaç ay sonra Vietnam Kamboçya'yı işgal etti.

Diğer nokta, DEBS'in, belli koşullar altında karşıdevrimle şiddetli bir silahlı hesaplaşmaya ihtiyaç olduğunu anlayamaması ve böylesi bir hesaplaşmanın yazılı kurallara bağlı kalması gerektiği üzerindeki ısrarıdır. İran'da yaşananlar benim eleştirimi haklı çıkarmaktadır. İranlı kitleler, Şah'a bağlı birlikleri ve onun cellatlarını mahkemeye vermeden önce silahlandılar ve bereket versin ki DEBS kararında söylenenlere kulak asmadılar. Hiçbir İranlı işçi, köylü ya da öğrenci, önceki rejimin sömürücülerini ve katillerini, "suçun geriye doğru yürütülmemesi" ilkesine dayalı kamuya açık bir mahkemede yargılamayı düşünmedi. Onlar, tarihteki tüm devrimciler ne yaptıysa onu yaptılar: Katiller, bulundukları yerde demokratik bir biçimde yargılanıp cezalandırıldılar.

Bu iki örnek, elinizdeki kitabın dünya devriminin gelişimi açısından en azından bazıları merkezî olan sorunlarla uğraştığını göstermektedir. Kitabın başlığı tutumumu özetlemektedir: "Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü" dökümanını reddediyorum ve sorunun kaynağına dönerek eski Marksist formülün, yani "derhal sosyalist demokrasi" yerine, devrimi geliştirecek bir diktatörlük formülünün savunulması gerektiğini düşünüyorum.

Nahuel Moreno
Şubat, 1979

GİRİŞ

Batının büyük komünist partileri (Fransız, İspanyol ve İtalyan) programlarından "proletarya diktatörlüğü" sloganını çıkardıklarında, "Avrokomünizm" denen olgu üzerine, yani yönetimdeki Stalinist bürokrasilerin en kötü özelliklerinin yapay bir eleştirisiyle birlikte Marksist-Leninist devlet anlayışının terk edilmesi konusu üzerine bir tartışma yaygınlaştı.

Önceki bütün önemli anlaşmazlıklarda olduğu gibi bu tartışmada da, yüzyılı aşkın bir devrimci deneyim tarafından geliştirilen ve zenginleştirilen Marksist öğretinin kendisi de tehdit edilir hale geldi.

Bu öğretiyi korumak amacıyla Dördüncü Enternasyonal Birleşik Sekreterliği (DEBS), "Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü" başlıklı bir karar metni kabul etti; metnin yazarları ayrıca bu konuda açık bir tartışma önerdiler. Konunun batılı ve Avrupalı solcular için önemi dikkate alındığında, böyle bir girişim doğruydu.

Komünist partilerin "proletarya diktatörlüğü" sloganını terk etmelerinin, Avrupa'daki işçi hareketinin (aynı zamanda Latin Amerika ve ABD işçi hareketleri ile Asya ve Afrika'daki ulusal kurtuluş mücadelelerinin) yükseliş dönemine denk düşmesi bir rastlantı değildir.

Basitçe söylenecek olursa, komünist partiler teorilerini, uzun bir süreden beri uyguladıkları gündelik politikalarına uygun hale getirmektedirler: Sınıf mücadelesinin terki ve bunun bir sonucu olarak, proletarya diktatörlüğünün de bir kenara bırakılması.

Ve bunu, söz konusu komünist ve sosyalist partiler üzerinde kendi emperyalist hükümetleri tarafından kemer sıkma politikalarını kabul etmeleri yolundaki baskıların arttığı bir dönemde yapmaktadırlar.

Batı Avrupa'nın en güçlü komünist partileri kendilerini ikili bir basınç altında hissetmektedirler: Emperyalizmin işçi sınıfının çalışma ve yaşam

standartlarına yönelik saldırısı ve işçi sınıfının kapitalist bunalımın faturasını ödemeyi reddetmesi.

Emperyalizm (Avrupa, Yanki ve Japon) bu direncin üstesinden gelebilmek için işçilerin burjuva demokratik önyargılarına seslenmeye çalışmaktadır. Son derece güçlü kitle iletişim araçlarını kullanarak, kitleleri, burjuva demokrasisi ve özgürlüğünün erdemlerini yücelten ve işçi devletlerindeki demokrasi ve özgürlük yoksunluğunu eleştiren sürekli bir kampanyaya tabi tutmaktadır. İletişim araçları, işçi devletlerinde işçi sınıfının sahip olduğu ve en demokratik burjuva devletlerde bile görülmesi mümkün olmayan dev kazanımlarını (burjuvazinin mülksüzleştirilmesi, planlama, işsizliğin olmaması, vb) karşılaştırmak yerine, *biçimsel özgürlükleri karşılaştırmakta* ve işçi devletlerinin baskıcı, totaliter niteliğini sorgulamaktadır. Her gün sol kanat partilerin ve işçilerin, şu fikirlerle kafası karıştırılmaktadır: "Biz size, bize muhalefet etme hakkını tam olarak veriyoruz. Baskıyı, ancak ulusal demokratik anayasaya karşı ayaklanırsanız; örneğin, yasadışı grevlere, fabrika işgallerine, terörizme başvurursanız ya da kendi iradenizi ulusa dayatırsanız ve seçim sonuçlarına veya serbestçe seçilmiş parlamentonun kararlarına uymazsanız, kullanıyoruz."

"Ama öte yandan, işçi devletlerinde toplama kampları vardır; egemen komünist partinin görüşlerine uymayan yurttaşlar hapishanelere gönderilmekte ya da psikiyatri kliniklerine kapatılmaktadır. Biz ise demokratiğiz: Size ifade, basın ve seçimlere katılma özgürlükleri veriyoruz; sizin kazanmanız halinde hükümet olma izni bile vereceğiz. Seçim, kapitalist ülkelerdeki özgürlükler ile proletarya diktatörlüklerinin totalitarizmi arasındadır. *Ne var ki, bu sistemin ayakta durabilmesi için, daha uzun süre çalışma ve daha az ücret alma özverisinde bulunmayı kabul etmelisiniz. Seçim sizin: özgürlük ya da totalitarizm.*"

Bu savlar Batılı işçilerin burjuva demokratik önyargılarına seslenmektedir. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki öğrenciler ya da işçiler arasında bulunmuş olan herhangi biri, tüm aksaklıklarına rağmen kapitalizmin, nerede yaşayacağınıza, nerede çalışacağınıza, nasıl bir öğrenim göreceğinize, vb ilişkin konularda seçim özgürlüğü tanıdığı inancını edinir. Bu inanç, bu ayrıcalıkların göreli niteliğini dikkate almaz ve daha da önemlisi, bu birkaç avantajın yalnızca zengin uluslara, insanlığın geri kalan kesimlerini sömüren ülkelere özgü olduğunu hesaba katmaz. Son birkaç onyıldan beri komünist partiler de bu tür inançların yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi konusunda sosyal demokratlara katılmışlardır. Buna birkaç etmen daha yardımcı olmuştur: İşçi sınıfının ve modern orta sınıfların yaşam standartlarının yükselmesini olanaklı kılan ekonomik gelişme; Doğu Avrupa ve özellikle SSCB'deki bürokratik rejimlerin trajik görüntüsü; faşist totaliter rejimlerin korkunç deneyimleri; ve nihayet, Yunan albaylarına, Francocu-

luğa ve Salazarcılığa karşı verilen ve kitlelerin yitirmekten korktuğu demokratik ayrıcalıklar dönemini getiren muzaffer mücadeleler.

Ek olarak, emperyalistler kendi ülkelerindeki işçi partilerinden, özellikle de komünistlerden şu soruların yanıtlarını istemektedir: "Demokratik özgürlükleri ve parlamenter sistemi ayakta tutabilmek için ulusal ekonomik bunalımın üstesinden gelmekte bize yardımcı olacak mısınız? İşçi sınıfını, ulusun ekonomik gelişimini korumak amacıyla özveride bulunması gerektiği yolunda ikna etmeye hazır, ciddi ve güvenilir politikacılar olacak mısınız? Yurtseverlikten ve ekonomik gelişmeden mi, yoksa SSCB'nin savunulması ve işçi sınıfının sektörel çıkarlarından mı yanasınız?"

Hâlâ birçok komünist parti için bu soruların pek bir anlamı yoktur. Güçsüzlüklerinin ve kendi ülkelerinde parlamentoda, sendikalarda ve hükümette herhangi bir mevziye sahip bulunmamalarının bir sonucu olarak, önderlikleri hâlâ Moskova'dan yardım beklemektedir, ve bu, şimdilik geleneksel pozisyonlarını korumaya devam etmeleri demektir.

Ne var ki, İtalyan Komünist Partisi gibi daha güçlü partiler için bu, şu anlama gelmektedir: "O halde SSCB ile yapılan ticaretten elde edilen milyonlarca doları, belediye gelirlerinizi ve işten atılacak binlerce destekçinizi yitirmek mi istiyorsunuz? Büyük kentlerin bürokratik aygıtındaki ağırlığınızı kaybedip, diğer güçsüz komünist partiler gibi SSCB'ye bağımlı duruma mı dönmek istiyorsunuz? Bu kemer sıkma politikalarıyla parlamenter sistem içinde gerçekten hiç güç kaybediyor musunuz? Bizim sistemimiz size işlerinizi ve ayrıcalıklarınızı garanti ediyor. Buna karşılık sizden, sözleşmelerde ve çalışma yasalarında, işçileri biraz daha az kazanıp biraz daha çok çalışmaya ikna etmek üzere bizimle müzakereye oturmanızı istemek çok mu fazla?" Bu nedenledir ki, İtalya ve İspanya örneklerinde olduğu gibi, komünist partiler patronların kemer sıkma politikalarıyla işbirliği yapmayı canıgönülden kabul etmiştir.

Ancak, bu politikaların ciddi bunalımlar yaratabileceğinin ya da kitle hareketi tarafından reddedilebileceğinin ve seçimlerde oy kaybedeceklerinin farkında olmaları, diğer alanlarda tavizler vererek bir bedel ödemelerine yol açmıştır. Tıpkı patronlar tarafından verilen bazı tavizler gibi, elbette sözde Marksist bir görünümle.

Komünist partiler programlarını ve politikalarını "demokratikleştirmiş" ve tartışmayı militanların ve öncünün direncinden kaçırarak, egemen sınıf hükümetlerinin ekonomik planlarına yöneltmeye çalışmışlardır. Örneğin, kendi ülkelerinin emperyalist burjuvazilerini asıl düşman olarak hedef gösterecekleri yerde, Amerikan emperyalizmine karşı yaygın nefrete yaslanmışlardır. Aynı nedenlerden ötürü, o uğursuz Rus bürokrasisinin politik tekelini ve tek parti sistemini sorgulamaya, SSCB ve diğer bürokratik işçi devletlerinin, muhaliflerine ve diğer işçi devletlerine yönelik uygula-

dıkları baskıların en beter yanlarını eleştirmeye girişmişlerdir. Hatta, Moskova Duruşmaları'nın şehitlerini, Stalinizmin diğer kurbanlarını ve Çekoslavakya'yı savunur hale gelmişlerdir.

Komünist partiler, işçi sınıfındaki demokratik yanılsamaları güçlendirmek ve burjuvazi nezdinde güvenilirlik kazanabilmek için programlarından proletarya diktatörlüğünü çıkartın, açıkça parlamenter sistemi ve genel oyu savunmaya başlamışlardır. İşçilerin barışçıl, parlamenter reformizmle herşeyin yoluna koyulabileceğine olan inançlarını temel alarak, iktidarın ele geçirilmesinin hem öncesi, hem de sonrası için mutlak bir çok parti sistemini savunmaktadırlar. Hatta, iktidara gelmeleri ve daha sonra gerici bir parti karşısında seçimleri kaybetmeleri halinde, genel oyun kutsallığı adına sonucu kabul ederek çekileceklerini bile vurgulamaktadırlar.

Bu durum onları kaçınılmaz olarak kendi emperyalizmlerine ilişkin bir yurtseverliğe, Stalinizmin ilk evrelerini belirlemiş olan o eski kör "Rus yurtseverliği" ile karşılaştırılabilecek düzeyde bir yurtseverliğe sürüklemiştir. Aynı nedenlerle, kendi partilerinde ve denetimlerinde olan işçi örgütlerinde, yavaş yavaş da olsa muhaliflere söz hakkı tanımaya başlamışlardır.

Troçkistlere karşı ise, emperyalistlerin kullandığı savların aynılarını savunmaktadırlar: "Dogmatik olmayın. Marx, Lenin ve Troçki tarafından oluşturulan sınıf mücadelesi ve proleter devrimi ve diktatörlüğü düşüncelerini unutun, ve kendinizi zamana ve çağdaş, gelişmiş Batı toplumlarına uydurun. Niçin siz de bizim yaptığımız gibi, iktidarı ele geçirdiğiniz takdirde sınırsız politik özgürlük tanıyacağınızı ilan etmiyorsunuz? Sınıf mücadelesi, işçi devrimi, proletarya diktatörlüğü gibi hatalı kavramları bir kenara bırakın ve tövbe ederek demokratik özgürlükleri ve parlamenter sistemi savunun. Neden genel oy hakkını, parlamenter demokrasi ve çoğunluk ilkesini savunmuyorsunuz?"

DEBS, daha önce sözünü ettiğimiz kararı Avrokomünistleri yanıtlamak ve Lenin ve Troçki'nin pozisyonlarını savunmak üzere kaleme almış ve yayımlamıştır. Eğer DEBS proletarya diktatörlüğüne, yüzde doksanı Avrokomünist programlarda özetlenmiş ve ustalarımızın öğretilerine tümüyle zıt bir program ve görevler yüklememiş olsaydı, bu son derece değerli bir girişim olurdu ve DEBS bizim koşulsuz desteğimizi kazanırdı.

DEBS'e göre, proletarya diktatörlüğü kurulduğu andan başlayarak restorasyoncu burjuvaziye ve onun politik partilerine, silaha sarılmadıkları ve iç savaş ilan etmedikleri sürece "sınırsız politik özgürlük" tanımak zorundadır. "*İşte bizim programatik ve ilkesel ölçütümüzü oluşturan şey budur: pratikte kollektif mülkiyete ve işçi devletinin anayasasına uyan ve saygı gösteren tüm birey, grup ve eğilim ve partilere sınırsız özgürlük.*"[1] "*Pra-*

tikte" sözü ne anlama gelmektedir? "*Bu demektir ki siyasal örgütlenme özgürlüğü burjuva yanlısı unsurlar da dahil olmak üzere pratikte işçi devletinin Anayasasına uyan herkese tanınmalıdır* "[2] Bir sınıf diktatörlüğü altında "sınırsız politik özgürlük" ya da "genel oy" diye birşeyin söz konusu olamayacağını açıklamak zorunda oluşumuz, "*diktatörlük*" ile herkese "*sınırsız politik özgürlük*"ün birbirine zıt şeyler olduğunu, çünkü diktatörlüğün doğası gereği bir tür politik baskı biçimi olduğunu anlatmak için tartışmak zorunda kalmamız saçmadır. Bu kavramı somut gerçekliğe uyarlamamız durumunda ("İşçi diktatörlüğüne karşı silaha sarılmadıkları sürece Somoza'ya, Pinochet'ye ve İran Şahı'na, cinayetlerinden dolayı yargılanmaksızın sınırsız politik özgürlük") tartışma saçma olmaktan öte, trajik bir hal alır. DEBS, tutumunu Lenin ve Troçki'ye yaslanarak haklı göstermeye çabalamaktadır, ama yeni programının onların söyledikleri ve yaptıklarıyla hiçbir ilgisi olmadığını göstermek çok kolaydır.

Lenin'e göre, Ekim Devrimi'nden sonra "sınırsız" olan politik özgürlükler değil, yalnızca diktatörlüğün gücüydü: " 'Diktatörlük' teriminin bilimsel anlamı, *herhangi bir yasayla sınırlandırılmamış, hiçbir kurala bağlı olmayan ve doğrudan güce dayalı otoriteden başka birşey değildir* "[3] Lenin, **Devlet ve Devrim**'de Engels'ten şu alıntıyı yapar: "Proletarya devlete *gerek duyduğu sürece* (vurgu özgün metinden), ona özgürlükler adına değil, karşıtlarını baskı altında tutabilmek için ihtiyaç duyar ve özgürlükten söz edebilmek olanaklı hale geldiğinde devletin varlığı sona erer."[4] Kendisinin kaleme aldığı ve 1936'da Troçki tarafından tekrardan onaylanan "Komünist Parti Programı"nda Lenin, sosyalizm kurulana ve insanın insan tarafından sömürüsü ortadan kalkana kadar "özgürlüklerin... kısıtlanması" gereğini vurgular: "...politik haklardan yoksunluk ve bütün öbür özgürlük kısıtlamaları yalnızca, insanın insan tarafından sömürülmesinin nesnel olasılığı ortadan kalktığında gereksiz hale gelecek geçici önlemlerdir..."

DEBS'in "programatik ve ilkesel norm"unu üzerinde inşa etmeye çalıştığı **İhanete Uğrayan Devrim** adlı kitabında Troçki, proletarya diktatörlüğü altında "kesin özgürlük sınırlamaları"nın olması gerektiğinde ısrar eder: "Kuşkusuz devrimci diktatörlük, kendi özü itibariyle kesin özgürlük kısıtlamaları anlamını taşır."[5] Sürgün edilmesine yakın, bizi "proletarya diktatörlüğü, bizzat proletaryanın çeşitli kesimlerine bile zor uygulaması olmaksızın düşünülemez" diye uyarmıştır. 1938'de, "Geçiş Programı"nda aynı ifadeler tekrarlanır: "...demokrasi formüllerinin (basın özgürlüğü,

1 *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul. s. 89.
2. *ibid.*, s. 89.
3. "Diktatörlük Sorunu Tarihine Bir Katkı", *Collected Works*, c. 31, s. 353.
4. "Devlet ve Devrim", *Collected Works*, c. 25, s. 440

sendikalaşma hakkı, vs.) bizim için anlamı, yalnızca proletaryanın bağımsız hareketindeki geçici ya da kısa süreli sloganlar olduklarıdır..."[6] O halde, Marksizmin geleneksel programatik normu açıktır: "Sınırsız politik özgürlük" ancak "insanın insan tarafından sömürülmesinin nesnel olasılığı ortadan kalktığında", yani emperyalizmin kesin olarak yenilgiye uğratılması ve sınıf sisteminin yok olmasıyla mümkün hale gelecektir. Ama o döneme dek, Troçki'ye göre "kesin özgürlük sınırlamaları" ve Lenin'e göre "politik haklardan yoksunluk" ve "özgürlük kısıtlamaları" var olacaktır. Bu "sınırsız güç", ulusal ve uluslararası sosyalist devrimi savunmak için gerekli olacaktır. Karşıdevrimcilerin özgürlüklerini kısıtlamak için, sadece yeni hükümete karşı iç savaş ilan etmelerini beklemeyiz, silahlanmalarına ve örgütlenmelerine de izin vermeyiz. Bu nedenle, "sınırsız politik özgürlük" gibi bir ilkeye bağlı olmayız. Bu, karşıdevrimcilerin tümünü birden yasadışı ilan edeceğimiz anlamına gelmez. Proletarya diktatörlüğünün gereksinimlerine bağlı olarak *sınırlandırılmış* "politik özgürlük"leri olacaktır.

Bizim savlarımız kadar yukarıdaki alıntıların da, DEBS'in devrimci Marksist proletarya diktatörlüğü kavrayışını bütünüyle revizyona uğrattığını yeterince kanıtladığına inanıyoruz. Bu noktada, DEBS'in sadece bir hata yaptığını söylemiyoruz. Daha da ötesi, mevcut görüşleriyle geleneksel Marksist kavrayışa ters düştüğü gibi önemli bir olguyu kanıtlıyoruz. Nitekim, DEBS'in en hararetli taraftarlarından biri, tüm dürüstlüğüyle bunu itiraf etmektedir: "Somut olarak bunun, hararetle katıldığım pozitif ve zorunlu bir *düzeltme* (vurgu özgün metinde) olduğuna inanıyorum. *Bu açıkça belirtilmelidir.* Bu tutumu kabul etmemize yol açan maddi temeli ve politik mantığı sergilememiz gerekir. Aksi takdirde, bu kararın Dördüncü Enternasyonal'in, Sol Muhalefet'in ve Bolşevik Leninistler'in geleneksel tutumunu yansıttığını söylemiş oluruz, ki *bu bizim için ciddi bir tavır olmaz.*"

Dahası: "Bu aşamada programımız, ne Bolşevikler'in 1917'deki programı, *ne de bizim geleneksel olarak bağlı olduğumuz programdır.*"[7]

Okuyucu bu değişikliğin nasıl olduğunu bilmek isteyecektir, çünkü böylesi bir teorik "hata" ya da "atlama" olamaz. Bu bir teslimiyet midir? Eğer değilse, nedir? Neler oluyor?

Olan şudur: Batı ve Avrupa Troçkizminin bir kesimi, Batılı işçilerin burjuva demokratik önyargılarının sözcüsü durumuna gelmiş ve bu tutum

5. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, Mayıs 1980, İstanbul, s.221
6. Leon Troçki, "Kapitalizmin Can Çekişmesi ve Dördüncü Enternasyonal'in Görevleri", Devrimci Marksizm'de Geçiş Programı Anlayışı, M. Yenice, Eleştiri Yayınları Nisan 1980, İstanbul, s. 199
7. "DEBS'in 'Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü' Kararı Üzerine" A. Heredia, Paris, Ağustos 1977

Avrupa öğrenci hareketinde son dönemlere kadar egemen olan aşırı sol etkilerin ideolojik izleriyle bütünleşmiştir.

Bu önyargılar kendini DEBS'in "sınırsız politik özgürlük" programında açığa vurmakta ve aşırı sol etki de burjuva demokratik kurumların biçimsel, akademik inkârında görülmektedir. Ama bu etkiler, Mandel'in proletarya diktatörlüğüne "genel oy" mantığını yükleme arzusunda görüldüğü gibi, yerini yavaş yavaş burjuva kurumlarına bırakmaktadır.

Troçkist hareketin bu kesimi, Avrokomünizminki ile simetrik bir yol izlemektedir: DEBS'in de, Batı Avrupa komünist partilerinin de programları "sınırsız politik özgürlük" programıdır; gerçi birincisi bunu proletarya diktatörlüğünün programı olarak ileri sürerken, diğerleri sorunu kapitalist ve geçişsel sistem bağlamında ele almaktadır; ama her ikisi de bunu aynı nedenlerden hareketle yapmaktadır.

Lenin döneminde Komünist Enternasyonal ve daha sonra Troçkistler ısrarla Batılı kitlelerde burjuva demokratik önyargıların varlığına dikkat çekmişlerdi. Sosyal demokrat ve komünist partilerin gücü, bu olgunun açık bir politik ifadesidir. Bu partiler ideal sentezi temsil etmektedir: "İşçi sınıfı partileri"dirler ve sınıfın önyargılarına açık bir ifade kazandırırlar. Emperyalist değildirler: İşçi devletlerini "demokratik" bir açıdan eleştirirler. Gene de, Avrupa'daki bunalım ve ayaklanmalar, bir yandan bu önyargıları aşındırırken diğer yandan da bu partileri güçlendirmiştir. Nasıl mı? Çok basit. Mücadelenin yükselmesi, yani bir anlamda işçilerin daha güçlü hale gelmesi, bu partilerin seçim yoluyla barışçıl bir biçimde iktidarı alması halinde herşeyin çözülebileceğine inanmalarına yol açmıştır.

Bu, teorik-politik bir problemi beraberinde getirir. Dördüncü Enternasyonal, Avrupa ve Kuzey Amerika'da burjuva demokratik önyargılara gömülmüş bir toplumda ve bu tip önyargılarla yüklü emekçi kitlelerle birlikte yaşamaktadır. Ve kaçınılmaz olarak, hareketimizin bazı önderleri ve kesimleri bu önyargıları yansıtacaktır. Bunlar kimler olabilir? Ne yazık ki, bu soru kendi kendini yanıtlamaktadır: DEBS çoğunluğu. Başka kim olabilir ki? Birilerinin bunu yansıtması gerekir. 60'lı yılların sonlarında Avrupa öğrenci hareketi Küba Devrimi'ne kitlesel destek verdiği, Che Guevara'yı kahramanı haline getirip gerilla savaşını yöntem olarak benimsediği bir dönemde, Enternasyonalimiz içinde bu sosyo-politik olgu da temsil edilmişti. Bu beklenen bir durumdur, çünkü bir sekt değil de yaşayan bir varlık olarak Enternasyonal, her zaman kendi döneminin sosyo-politik süreçlerini yansıtır. Ne var ki bu, hiçbir zaman bizim Enternasyonalimizin onların sözcüsü durumuna dönüşmesi gerektiği anlamına gelmez. Troçki gibi biz de, devrime önderlik edebilmek için "akıntıya karşı yüzmek" gerektiğine inanıyoruz.

Şu anda yaşanan, DEBS'in, dökümanlarında, politikalarında ve Troçkist

kadrolar içerisinde Batılı işçilerin burjuva demokratik önyargılarını ifadelendirmesidir. "Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü" üzerine karar, kristalleşmeye başlayan yeni revizyonist eğilimin en mükemmel sentezini oluşturmaktadır. Troçki kendi döneminde, Stalinizmi ve faşizmi dünya ölçeğinde yükselen karşıdevrim dalgasından güç alan paralel birer olgu olarak değerlendirmişti. Biz de bugün, Avrokomünizmin ve mevcut DEBS politikalarının, *grosso modo*, aynı sosyo-politik nedenlerce, Avrupa işçi hareketindeki gelişmeler ve kitlelerin burjuva demokratik önyargılarının ağırlığı tarafından güdülendirilen simetrik birer olgu olduğunu söyleyebiliriz.

Bunlar simetriktir, ancak bütünüyle özdeş değildir. DEBS'e dahil yoldaşlar Avrokomünistlere karşı, Lenin ve Troçki'nin öğretilerinin savunucuları olduklarında kesin bir biçimde ısrar ederek, proletarya diktatörlüğünü ve burjuva demokratik kurumlara karşı bir işçi devrimi ihtiyacını formel anlamda savunmaktadırlar. Proletarya diktatörlüğünün kendi tanımladıkları biçiminin (daha meşru, adil, cömert, özgürlükçü ve karşıdevrimci partilere karşı önceki herhangi bir sınıf diktatörlüğünden daha demokratik) ustalarımızın tasarladığı diktatörlük olduğuna işçileri ve kamuoyunu inandırmaya çalışmaktadırlar.

Ne var ki, durum böyle değildir. DEBS çoğunluğunun proletarya diktatörlüğüne ilişkin programı, Avrokomünistlerin sosyalizm ve kapitalist sistem için önerdikleri programın aynısıdır. Bu noktada tam bir açıklık şarttır. DEBS çoğunluğu ve Avrokomünistler, geleneksel Marksist kavrayışa aykırı bir biçimde, çokpartili sistem ve sınıf mücadelesinin her aşamasında burjuva partilerine mutlak bir özgürlük tanınması üzerine tamamen uyuşmaktadırlar.

Böylelikle, DEBS çoğunluğunun mevcut yönelişi, bilimsel olarak *Avrotroçkist* ya da ateşli bir burjuva liberalizmi olarak tanımlanabilir; yani, bu yöneliş son derece oportünist ve zaman zaman da aşırı soldur.

Toparlarsak: DEBS, Avrokomünist basınçlara bir Troçkistin vermesi gereken karşılığı vermemekte, fakat bunun yerine "biz hâlâ proletarya diktatörlüğünü destekliyoruz, ancak bir karışıklık olmasın, bizim savunduğumuz diktatörlük, parlamentonun yerine, sadece işçilere değil tüm topluma açık ve çok daha demokratik olan sovyetleri geçirerek, karşıdevrimciler de dahil olmak üzere tüm vatandaşlara acilen 'sınırsız politik özgürlük' verecek bir diktatörlüktür" diyerek Avrokomünizmin öncüllerini büyük bölümüyle kabul etmektedir. Mandel yoldaş kendisini "işçiler iktidarı almadan önce, alırken ve aldıktan sonrası için genel oy hakkının uzlaşmaz bir savunucusu" olarak tanımlarken, Avrokomünizme olan bu teslimiyeti pekiştirmektedir. (*El Pais*, Madrid, 7 Ağustos 1978)

Marksist bir kavram olan proletarya diktatörlüğüne Avrokomünist bir

biçim ve içerik vermesinin sonucunda ortaya çıkan melez, DEBS'i, "proletarya diktatörlüğü"nün karşıdevrimciler için "sınırsız politik özgürlük" anlamına geldiğini savunmak gibi saçma bir pozisyona sürüklemiştir.

Eğer söz konusu döküman olmasaydı DEBS'in Troçkist diktatörlük ve Avrokomünist özgürlük pozisyonunu birlikte savunabileceğini söylemek mümkün olamazdı. Bu durumda, örneğin, tarihin SBKP'nin yaptığı gibi ya da benzeri bir biçimde tahrif edildiği düşünülebilirdi. Dolayısıyla karar metni DEBS'in yeni programıyla birlikte yüzyüze kaldığı çifte çelişkiye aldırmazlık edemez: Hem tarihsel Troçkist tutum, hem de sınıf mücadelesinin gerçekliği. Sözcüklerle oynayıp "proletarya diktatörlüğü"nü sınırsız politik özgürlük"e eşitleyerek birinci çelişki çözülmeye çalışılmıştır. Avrokomünistler ilk ibareyi programlarından çıkartarak, bu bağlamda bizim yoldaşlarımızdan daha tutarlı davranmışlardır. Ne var ki DEBS, biçimsel olarak Troçkizm içi kalabilmek için proletarya diktatörlüğü kavramına sarılırken, bunu, olumsuzladığı halde tam anlamıyla Avrokomünist bir içerikle doldurmaktadır.

Döküman, gerçekliğin üzerinde gezinerek onunla yüzyüze gelmekten de kaçınmakta ve böylelikle Marksizmde yeni bir tarz oluşturmaktadır. Örneğin, "proletarya diktatörlüğü" üzerine böylesi bir kararda, proletarya diktatörlüklerinin altmış yılına ilişkin hiçbir gönderme yoktur; sosyalist, komünist ya da Troçkist olarak tanınan partilerin adından bahsedilmemesine rağmen, politik partiler üzerine bir tez bulunmaktadır. Ve teorik, politik, ya da pratik iddiaları için hiçbir örnek vermemektedir. Bu, DEBS üyelerinin gerçekliği kavrama yeteneklerini yitirdikleri anlamına gelmemektedir. Tersine, kendi pozisyonlarını en iyi biçimde savunabilmek üzere, çoktan ortadan kalkmış bir döneme gitmişlerdir. Bugün, kararın açık bir uygulaması, İran işçilerine şunu ilan ederdi: "İktidarı aldığımızda, Şah'ın yargılanmasını önlemek için elimizden geleni yapacağız ve onun 'sınırsız politik özgürlüğü' için mücadele edeceğiz." Açıkçası, DEBS herhangi bir İranlı devrimciyi bu noktada ikna etmek açısından büyük zorluk çekerdi.

Tüm bunlar, bu dökümana alışılmamış tarzını, tuhaflığını vermektedir. Karar metni, geçmişin, bugünün ve yakın geleceğin somut sorunlarını görmezden gelerek, Lenin'in iktidarı almasından yüz yılı aşkın bir süre öncesinden, geleceğin sibernetik telefonlarına sıçrıyor. Tüm bunların sonucu, yeni bir literatür çalışmasıdır. Herhalde eleştirmenler bunu, geç sürrealizmin tipik bir anlatımı sayarlardı. Bazıları da, yeni bir akımın ifade tarzı olarak değerlendirebilirler: Marksist bilimkurgu; ve gerçekten de bu döküman bir bilimkurgu yapıtı olarak gerçek bilimsel kavramlara ve az ya da çok geçerliliği olan olasılıklara ilişkin düşüncelerinde en sempatik görünümüyle ortaya çıkmaktadır.

Ne var ki, hayal gücü üzerindeki bu oyun politik bir görüş açısından tamamen yararsızdır. Proletarya diktatörlüğü üzerine kaleme alınan bir döküman, diğerlerinin yanı sıra şu temel sorularla ilgilenmek zorundadır: Başarı kazanmış olan proletarya diktatörlüklerinin altmış yıllık deneyimi nedir; bir proletarya diktatörlüğünün bir diğer diktatörlük tarafından sona erdirilmesi üzerine bizim tutumumuz nedir; ve buna benzer birçok sorun. Hepsinden daha kesin ve önemli olanı ise, beş, on ya da yirmi yıl içinde, mücadelesini verdiğimiz proletaryanın devrimci diktatörlüğüne hangi parti ve hangi programla ulaşabiliriz sorusudur. Bu, bir dizi başka soruyu daha doğurmaktadır: Bu diktatörlükler engellenecek mi, iç savaşı gerektirecek mi? Ulusal ve uluslararası planda reformist partiler bunlarla ölümüne kapışacaklar mı? Troçkistler tarafından yönetilecek olan ilk devrimci diktatörlük, bürokratik işçi devletleriyle, emperyalizmle, burjuva partileriyle ve oportünist işçilerle bir iç savaşa girmek zorunda kalacak mı? Gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerdeki diktatörlükler özdeş mi olacak? (Dökümana göre öyle olacak.) Ve diktatörlük nasıl kurulacak? Ayaklanma ve iç savaş yoluyla mı?

Bunlar, karşımıza çıkacak olan problemlerden bazılarıdır ve Enternasyonalimiz bunları görmezden gelen bir karar yayınlayacağı yerde, bunlara ilişkin bir program formüle etmek zorundaydı. Marksist bir döküman, ne bu tartışma konularından kaçınmalı, ne de fütüristik formülasyonlarla okuyucuyu yanıltmalıdır. Ne de yaygın önyargılarla açıkça çatışmaya girmekten kaçarak prestijini korumak için tavizler vermeli ve revizyonist pozisyonları gizlemelidir; çünkü bu, yakın gelecek için açık bir politik eylem çizgisi belirlemeye engel olur.

Girilmiş olan revizyonist sürecin, dikkatimizi gerektiren kaçınılmaz sonuçları vardır. Batı kitlelerinin demokratik önyargıların baskısından kaynaklanan bu sapma bütüne yayılmaya başlıyor. Bu, gerillacı basınçtan kaynaklanan bir önceki sapmadan bile daha fecidir. Gerillacı sapma, hedefe ulaşmak için girişilen umutsuz bir çabadan kaynaklanmıştı; şimdiki sapma ise, *tümüyle hedeften vazgeçmeye yöneliktir*. Tüm yapıyı çökertmeden Marksizmin sütunlarından birine -bu durumda devrimci diktatörlük kavramına- saldırmak olanaksızdır.

DEBS'in kararını destekleyen metin bizde hiçbir kaygıya yer bırakmıyor: "Yeni olgunun işçi sınıfı hareketliliği üzerinde etkisi ne olacaktır? Kadın ve erkek, yaşlı ve genç, kol emekçisi ve kafa emekçisi, teknisyen ve bilim işçisi arasındaki ilişkinin diyalektiği nedir? Bu olguların işçi sınıfının öncüsü ile kitleler arasındaki ilişkilerde etkisi ne olacaktır? Ve bu, kitlelerin örgütlerini nasıl etkileyecektir? Bugün sınıf, parti ve önderlik arasındaki ilişki, Lenin ve Troçki zamanındakinin aynısı mıdır? 1917'deki öncü partilerin ilişkisinin bugünküyle aynı olduğu sonucuna varmak doğ-

ru mudur? Ya da, partilerin devletle olan ilişkisi nedir? Partinin yapısı aynı mı kalacak? Demokratik merkeziyetçilik kavramı eskisinin aynısı mı olacak? *Böyle olmadığını düşünüyoruz*, 'A', 'A'ya eşit değildir iddiasının altını içtenlikle imzalıyoruz."

Bu savununun ve kararın revizyonizmi tüm Marksist-Leninist-Troçkist geleneği yadsımaktadır; burjuvazinin dizginlerini bırakmaktadır; faşistlerle hesaplaşmayı reddetmektedir; ve nihayet, düzeltilmeden bırakıldığı takdirde, devrimci partiyi ve sınıf mücadelesinin çeşitli aşamalarını örgütleme noktasında öyle bir kavrayışla sonuçlanmaktadır ki, bu, Troçkist partilerin işçi devrimini ve bunun sonucu olan iç savaşı terketmelerine yol açacaktır.

Elinizdeki dökümanın, Dördüncü Enternasyonal'in kadroları içinde ele alınacak en önemli tartışmalardan birini başlattığını düşünüyoruz. Bu çalışmanın amacı, Marksist gençliğe üniversitelerde şekillenen yaşlı ve genç önderlerinin yanında onların önyargılarına yaltaklanmanın ve taviz vermenin, Marksist geleneğe zarar verdiğini göstermektir. DEBS'in, Lenin ve Troçki'nin yolunu izlemek yerine, bizi Kautsky, Martov, Urbahns, Souvarine ve tüm diğer oportünistler ve merkezcilerin tarzına sürüklediğini göstereceğimizi umuyoruz.

I. BÖLÜM

ŞAH İÇİN "SINIRSIZ POLİTİK ÖZGÜRLÜK" PROGRAMI MI, YOKSA ONU ACIMADAN EZECEK BİR PROGRAM MI?

Bu başlık bir şaka gibi algılanmamalı. İran'lı bir işçinin Birleşik Sekreterlik'in (BS) dökümanını okuduktan sonra soracağı soruları kısaca özetlediğini düşünüyoruz. Bu işçi, hem dökümanda bu sorulara herhangi bir yanıt bulamayacak, hem de yapmış olduklarının hiçbirinin BS tarafından onaylanmayacağının farkına varacaktır. Bu noktada, muhtemelen bu işçi, arkadaşlarından bazılarını, yeni işçileri ve Tahran caddelerindeki insanları kaybedecektir. O, kitle seferberlikleri vasıtasıyla Şah'ın defedileceğine inanmıştır. Dolayısıyla, tüm soruları şiddete ilişkin olacaktır: Nasıl silah edineceği, bir grevi devlet zoruna karşı nasıl koruyacağı, polisi ve Bahtiyar'ın ordularını nasıl göğüsleyeceği, halkın üzerine ateş açmamaları için askerleri nasıl ikna edeceği, vb. Eğer bir şeyden eminse, o da SAVAK ajanları tarafından uygulanan *terör*'dür. Onlardan bazılarını idam etmekten bir an bile kuşku duymaz ve hemen ardından gelen kendiliğinden linçleri onaylar. Onlardan herhangi birinin "sınırsız politik özgürlüğü" için mücadele ettiği hatırına bile gelmez; ve kitlelerin uygulayacağı şiddetin, demokrasi adına kaygılananlarda yaratacağı imajı dikkate almaz. O sadece, Şah'ın bir daha geri gelmeyeceğinden, İmparatorluk Muhafızları'nın ve SAVAK'ın dağıldığından emin olmak ister. Troçkizmi BS dökümanından öğrenen bir işçi, asla bir Troçkist olmak istemeyecektir, aksi halde haklı olarak, Şah'ın geri dönmesi halinde, proletarya iktidarda olsa bile, "suçun geriye doğru yürütülmesi ilkesi"ni uygulamanın mümkün olmayacağını düşünecektir.

Oysa BS dökümanında belirtilen, Şah'ın karşıdevrimci bir parti örgütlemek üzere serbest bırakılması gerektiğidir. Ve okumayı bilen herkes İranlı işçinin vardığı bu sonuçların aynısına varacaktır. Neden böyle olduğunu görelim...

1. Karşıdevrimcilere ve partilerine tam ve mutlak özgürlük

DEBS, karşıdevrimciler için "sınırsız politik özgürlük" hakkındaki pozisyonunu tekrar tekrar ifade etmektedir: "Bu ideolojilere karşı bizzat *ideolojik alanda* (vurgu özgün metinde) aralıksız bir mücadelenin sürdürülmesi. Ama böyle bir mücadelenin tam anlamıyla başarıya ulaşması ancak açık tartışma ve mücadele koşullarında, *yani gerici ideolojilerin savunucularına kendi görüşlerini savunma özgürlüğünün tanındığı, ideolojik-kültürel özgürlüğün olduğu koşullarda mümkündür... Bir kez burjuva sınıfı silahsızlandırılıp mülksüzleştirildikten, bu sınıfın üyelerinin servetlerine göre değil sayılarına göre kitle haberleşme araçlarına ulaşmaları sağlandıktan sonra, onların düşünceleriyle bizimkilerin açık, özgür ve dürüst biçimde çatışmasında çekinilecek bir şey yoktur...* Ama yalnız bütün *kanıtlanmış eylemler* cezalandırılmalıdır, kapitalizmin restorasyonu lehine açıkça ya da zımnen yapılan genel propaganda değil."[1] Ve yukarda da görmüş olduğumuz üzere bu, "*Bu demektir ki siyasal örgütlenme özgürlüğü burjuva yanlısı unsurlar da dahil olmak üzere pratikte işçi devletinin Anayasası'na uyan herkese tanınmalıdır*; yani üretim araçlarının kollektif mülkiyetini ve işçi iktidarını devirmeye yönelik şiddet eylemlerine girişmeyen herkese tanınmalıdır" (vurgular özgün metinde) gibi bir sonuca neden olmaktadır.

Açıkça görüldüğü gibi BS, her durumda olguları Marksist terimlerle açıklamaktan kaçınmaya çalışmaktadır. Tüm bunları, geçici bir süre için ideolojisinin propagandasını ve savunusunu yapmakla birlikte, bir yandan da silahlı ayaklanma için hazırlanan "burjuva karşıdevrimi" olarak kesin bir ifadeyle açıklığa kavuşturmak yerine, "gerici ideolojiler", "bu sınıf", "kapitalizmin restorasyonuna yönelik açık ya da kapalı bir genel propaganda", "burjuva yanlısı unsurlar"dan bahsetmektedir. BS, "gerici ideolojiler"e sahip "burjuva yanlısı unsurlar"ın oluşturduğu ve doğal olarak "kapitalizmin restorasyonuna" yönelen "bu sınıf"ın karşıdevrimci olmadan, eline geçen her ne araçla olursa olsun özel mülkiyete dönmeyi hedeflemeksizin var olabileceğine mi inanıyor?

Karşıdevrimciler için "sınırsız politik özgürlük", sadece silahlandıkları ya da proletarya diktatörlüğüne karşı bir iç savaş kışkırttıkları zaman kı-

1 *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınları, Temmuz 1979, İstanbul, s.86-89

sıtlanacakmış. Bunu, şaşırtıcı bir deyişle destekliyorlar: "*Hiçbir toplumsal sınıf ve hiçbir devlet, kendisini devirmek için şiddet eylemlerine girişenlere tüm siyasal haklardan yararlanma imkânını tanımamıştır. Bu konuda proletarya diktatörlüğü de başka türlü davranamaz.*"[2] Bu ifadeden sadece şu sonucu çıkarabiliriz: BS'deki yoldaşlar bizi, geçmişte iktidarı ele geçirmiş olan sınıfların "kendilerini yıkmak üzere şiddete dayalı bir savaşa" hiçbir zaman girişmeyenlere gerçekten "bütün haklar"ın tanındığına inandırmakta ya da en azından inandırmaya çalışmaktadırlar. Halbuki tam tersi doğrudur: "Hiçbir sosyal sınıf, hiçbir devlet, egemenlik altındaki sınıflara ya da onların partilerine, barışçı olsalar bile hiçbir zaman bütün hakları tanımamıştır." BS'in başarılı bir proletarya diktatörlüğüne dair önermesinin, sınıflı toplumların değişmez tarihsel yasasına *aykırı* olduğunu açıkça söylemesi gerekirdi, çünkü bu, sınıf düşmanlarına "bütün hakları" tanıyan bir ilk olurdu.

İktidarın fethini izleyen döneme ilişkin olarak tasarlanan bu program, emperyalist ülkeler için iktidarın fethinden öncesine yönelik olarak yoldaş Novack tarafından hazırlanan programın bir devamıdır. Yoldaş bir süre önce, her zamanki açıklığıyla tutumunu belirlemiştir: "*Bu, devrimci bir programın, perspektifin ve stratejinin bütünleştirilmesini gerektirir. Böylesi bir programın ana ekseni (...) demokratik hakların korunması ve genişletilmesidir.*"[3]

2. Bütünüyle aşırı liberal bir yasaya bağlı kalınarak verilen iç savaş

BS çoğunluğu, karşıdevrimciler proletarya diktatörlüğüne karşı silahlandıktan sonra da aynı derecede liberal ve demokratik olacaktır. Kuşkusuz döküman bu aşamada "sınırsız politik özgürlükler"de bazı kısıtlamaları öngörmektedir. Fakat, bu şaşırtıcı derecedeki liberal kısıtlamalar yargı yoluyla, dikkatlice uygulanacaktır: "O halde, proletarya ve devletin, *emekçilerin iktidarını şiddet yoluyla yıkma girişimlerine karşı başvurduğu baskıcı özsavunma yöntemlerini kullanmasının açık bir biçimde kanıtlanmış suçlarla sınırlı olacağı*; bunun da ideolojik, politik ve kültürel alanlardaki faaliyetlerden ayrı tutulacağı konusunda ısrarlı bir tavır belirlemek zorunludur. Bu ayrıca, Dördüncü Enternasyonal'in, burjuva demokratik devrimlerinin ceza yasası ve adalet alanlarındaki en ileri kazanımlarının savunusundan ve genişletilmesinden yana olduğu ve bunların sosyalist anayasa ve ceza yasasına yerleştirilmesi için mücadele verdiği anlamına gelir. Bu, şu haklara ilişkindir: a) Yazılı yasa; *suçların makabline şumullendirilmesi (geçmişe dönük işlerlik) kavramına başvurulmaması*; suçun kanıtı-

2. *ibid.*, s.90
3. George Novack, *Democracy and Revolution*, 1971, s.217

nı getirme konusunda iddia makamının yükümlü olması; bu kanıt getirilene kadar sanıkların suçsuz sayılması. b) Bireylere yapacakları savunmanın biçim ve içeriğini belirleme konusunda kayıtsız şartsız özgürlük tanınması; yasal savunucuların, bu davalarda yapacakları savunma yöntemi ve her tür açıklama açısından, kayıtsız şartsız dokunulmazlığa sahip olmaları. c) *Toplumsal grupların, ailelerin vb. kollektif sorumluluğuna ilişkin her tür anlayışın reddi...* e) Mahkemelerin halka açık bir biçimde, jüriler önünde yapılmasının yaygınlaştırılması ve genelleştirilmesi. f) Bütün yargıçların demokratik bir biçimde seçilmesi ve seçilmiş yargıçların seçenlerin isteğine göre geri alınması."[4]

Şu unutulmamalı ki, BS çoğunluğu proletarya diktatörlüğüne duyulan ihtiyacın ortadan kalkmaya başladığı dönemde var olacak ideal sovyet ceza hukukunu değil, devrimci diktatörlüğün karşıdevrimcilere karşı ölümüne bir savaşa girişerek en yüksek noktasına ulaştığı zamanı kastetmektedir. BS çoğunluğu, bu aşırı liberal yargı normlarının bu kadar ciddi bir dönemde uygulamasını istemektedir.

Burada BS dökümanının revizyonist tuzağı kendini nerede açığa vuruyor? Dökümanın tarihsel analojisi, hem yeni bir garipliktir hem de yanlıştır.

Tüm Marksistlerin yaptığı gibi biz de, proletarya diktatörlüğünü, özellikle iç savaş dönemlerini, Cromwell ve Robespierre'in diktatörlükleri ile kıyaslarız, kelleler yuvarlandıktan sonra oturulup en ileri burjuva ceza yasalarının inceden inceye hazırlandığı aşamalarla değil. BS çoğunluğu bu ceza yasalarının burjuvazinin mutlakiyete ve feodalizme karşı iç savaş yürüttüğü sırada değil, *kendi diktatörlüğünü kabul ettirdikten çok sonra yazıldığını görememektedir.*

Troçki uzun zaman önce şöyle demişti: "Eğer Lenin'in birileriyle kıyaslanması gerekiyorsa, Mussolini şöyle dursun Bonapartla bile kesinlikle kıyaslanamaz, ancak Cromwell ve Robespierre ile kıyaslanabilir. Biraz hoşgörüyle, Lenin'in yirminci yüzyılın proleter Cromwell'i olduğunu söyleyebiliriz. Bu karşılaştırma 17 yüzyılın küçük burjuva Cromwell'i için olabilecek en iyi özür yerine geçecektir."[5]

"Eski aristokratik düzene karşı yeni burjuva toplum düzeninin çıkarlarını korumak için *hiçbir şeyde tereddüt etmemeyi* (vurgu özgün metinde) öğrenen Cromwell, çağının en büyük devrimcisiydi."[6]

"Tüm tarihsel analojiler, özellikle 17. ve 20. yüzyıllar karşılaştırılırken, çok dikkatli yapılmalıdır; ama, Cromwell'in ordusu ile Kızıl Ordu arasın-

4. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, s.90-91
5. Leon Trotsky, "Where is Britain Going?", *Leon Trotsky on Britain*, 1926, s.11
6. *ibid.*, s.109
7. *ibid.*, s.115

daki yaşam tarzı ve nitelikle ilgili bazı belirgin benzerliklere işaret etmekte sakınca yok."[7] İngiltere'deki işçi devriminin gelecekteki temsil organlarına ilişkin olarak da şöyle diyordu: "Bu sonuca, Cromwell döneminin derslerini daha iyi öğrendiği ölçüde daha kesin olarak ulaşacaktır."

Troçki, devrimci diktatörlük altında yasal ve anayasal hakların rolünü özetlerken, İngiliz proletaryası " İngiliz Devrimi'nin deneyimiyle, sosyal mücadele mekanizmasında, özellikle de devrimci bir durumda, yani toplumun temel sınıflarının temel çıkarları ön plana çıktığında, hukuğun oynadığı son derece ikincil, koşullara bağlı, alt düzeydeki rolün kesinlikle farkına varacaktır"[8] diyordu. Troçki özellikle bu amaçla, Leninist diktatörlüğün ilk yıllarını Robespierre'inkiyle karşılaştırmıştı: "Devrimin ilk, ve deyim yerindeyse 'Jakoben' dönemi sırasında uygulanan terörün ölçüsü, özsavunmanın yaşamsal önemi tarafından belirlenmekteydi."[9]

3. Kızıl Terör

BS tarafından savunulan kavramların Kızıl Terör'den vazgeçmek anlamına geldiğini kanıtlamaya uğraşmak gereksizdir. BS dökümanı bunu açıkça söyleyemez, ama bu zayıflık "suçun geriye doğru yürütülmesi" kavramının terki, bu anlama gelmiyorsa nedir? Kızıl Terör tutsaklar alır ve herhangi bir suça iştirak edip etmediğine bakmaksızın sömürücü sınıfları temsil eden "sosyal grupları ve aileleri" cezalandırır. Bu, her türden monarşik geri dönüş olasılığını önlemek için yakın ailesiyle birlikte yargılanan Çar'ın durumunda olduğu gibi, yakın akrabaları da içerir. "[İktidarın] devrilmesinden önce bile, mülk sahibi sınıfları baskı altına almadan, tarihte görülen en şiddetli terörün üstesinden gelecek önlemleri uygulamaya koymadan, her taraftan düşmanla kuşatılmış olan proletarya iktidarının asla ayakta kalamayacağını hiç kimse [Lenin kadar] açık bir biçimde anlamadı... Kızıl Terör, devrimin gerekli bir silahıydı. O olmaksızın yok olur giderdi. Bundan önce pek çok devrim, çalışan halkın yufka yüreklileği, kararsızlığı ve iyi niyeti nedeniyle yitip gitmiştir."[10] BS devrimci proletaryanın devlet iktidarını, Troçki tarafından belirtilen "burjuva ikiyüzlülüğünü tepeleyecek herhangi bir önlem karşısında hiç tereddüt etmeden, gereken her yerde diktatörlüğün acımasız ve en sert yöntemlerini uygulamak"[11] anlayışına aykırı bir liberal yasayla savunmaya çalışmaktadır.

İlk başarılı devrimci diktatörlüğün önderlerinin, Lenin ve Troçki'nin, iç

8. *ibid.*, s.117-118 ve 11
9. Leon Trotsky, "Romain Rolland Executes an Assignment", *Political Writings 1935-36*, s.162
10. Leon Trotsky, "Our Differences", *The Challange of Left Opposition*, 1924, s.294
11. Leon Trotsky, "The Fourth World Congress", *The First Five Years of the Communist International*, 1922, c.2, s.187

savaş sırasında bizim öngördüğümüz doğrultuda mı, yoksa BS dökümanında belirtilen tarzda mı davrandıklarını bir kez daha saptamak zorundayız. Ayrıca onların, Mandel'in iddia ettiği üzere, sadece 1921'den sonra mı hatalı olduklarını göreceğiz. Şunu peşinen söyleyebiliriz; eğer BS'nin cezai ve anayasal kuralları gerçekten uygulanmış olsaydı, ustalarımızın bu yanlış yola 1921'den çok önce girmiş iflah olmaz totaliterler, anti-demokratik ve baskıcı bürokratlar oldukları sonucuna varırdık. Olgulara bakalım. Carr, Troçki'nin Ekim ayaklanmasının hemen ardından yaptığı şu acımasız uyarıya işaret eder: "Kadetleri tutsak ve rehine olarak elimizde tutuyoruz. Bizim insanlarımız eğer düşmanın eline düşerlerse *şu bilinsin ki, her işçi ve her askere karşılık beş Kadet isteyeceğiz...* Onlar bizim pasif kalacağımızı düşündüler, ama biz onlara devrimin kazanımlarını savunmak söz konusu olduğunda acımasız olabileceğimizi gösterdik." Kısa bir süre sonra tekrar şöyle diyordu: "Sosyalizm krallığına, beyaz eldivenlerle cilalı zeminde yürüyerek girmeyeceğiz." Kadet partisinin yasaklanmasını kastederek, "Fransız Devrimi sırasında Kadetlerden daha dürüst insanlar, halka karşı oldukları için Jakobenler tarafından giyotine gönderildiler. Biz hiç kimseyi idam etmedik ve bunu istemiyoruz, ama halkın öfkesini denetlemenin güç olduğu anlar vardır," diyordu. Daha sonraları da benzer şeyler söylüyordu: "İç savaşta baskı uygulamama isteği, iç savaşı terketme isteğidir... Siz bizim *sınıf düşmanlarımıza* yönelttiğimiz ılımlı terörü protesto ediyorsunuz. Ancak şunu bilmelisiniz ki, bir ay kadar sonra terör büyük Fransız devrimcilerinin örneğinde olduğu gibi çok şiddetli biçimler alacaktır. Ve düşmanlarımız için salt hapishaneler değil, giyotin de hazır olacaktır." Lenin ve Troçki tarafından temsil edilen diktatörlük Çeka'ya, "koşullara ve devrimci vicdanın sesine" göre cezalandırma yetkisi vermişti ve bu, yazılı hukuğa dayanmıyordu. Yıllar sonra Troçki'nin Çeka'dan söz ederken onu, "proletarya diktatörlüğünün en kahramanca döneminin gerçek iktidar merkezi" olarak tanımladığını unutmayalım.[12]

Carr'a dönelim. Ekim ayaklanmasının ilk birkaç haftasında sınıf kriterine dayalı zorunlu emek uygulamaya konduğunda, herhangi bir özel suç işleyip işlemediklerine bakılmaksızın "burjuva kadın ve erkekler başkentin Almanlara karşı savunulması için siper kazmaya gönderildiler." Onlar, sadece burjuvazinin üyeleri oldukları için buna mecbur edildiler. 1918'de Lenin, ancak daha sonraları yayımlanan bir makale yazdı; bu makalede, "on zengin adamı, bir düzine dolandırıcıyı ve yarım düzine işten kaytaran işçiyi hapse atmayı" ve "aylaklıktan suçlu bulunan her on kişiden birini kurşuna dizmeyi" öneriyordu. Dahası, şöyle diyordu: "Vurgunculara terör -yerinde infaz- uygulayana kadar hiçbir şey elde etmiş olmayacağız."

22 Şubat 1918'de, "sosyalist anavatanın tehlikede" olduğunu bildiren

12. "Kote Tsintsadze", *Portairts. Political and Personal*, 1931, s.94

Çeka ilanında yerel sovyetlere, "tüm düşman ajanlarının, karşıdevrimci ajitatörlerin ve vurguncuların aranıp bulunması, tutuklanması ve *hemen kurşuna dizilmesi*" (Dehşet! Yazılı hukuk ya da savunma avukatı filan olmaksızın) emri veriliyordu. Bu ilanın sonucunda Çeka, "*herhangi bir kamu ceza muhakemesinde bulunmaksızın*, belirsiz sayıda" idam gerçekleştirdi. Buna ilişkin olarak Temmuz 1918'de Sverdlov, "Petrograd, Moskova ve diğer bölgeler dahil olmak üzere, tüm kentlerde onlarca ölüm cezası tarafımızdan yerine getirilmiştir," diye açıklamada bulunuyordu.

Ağustos 1918'de, Penza'da bir kulak ayaklanması başgösterdi ve Lenin "*kulaklara* (vurgu özgün metinde), *papazlara* ve beyaz muhafızlara karşı acımasız bir kitle terörünün uygulanması ve şüphelilerin kent dışındaki bir kampta hapsedilmesi" emirini verdi; ve "tahılların hızla ve doğru olarak teslim edilmemesini 'yaşamıyla ödeyecek' rehinelerin alınmasını" önerdi.

29 Temmuz 1918 tarihinde yayınlanan, Lenin ve Troçki'nin önceki konuşmalarına dayanılarak hazırlanmış bir Sovyet hükümeti kararı, "Sovyet iktidarı sırtını, burjuvaziyi gözetim altına alarak ve ona karşı kitle terörü uygulayarak garanti altına almalıdır" diyordu. Bu, "suçun geriye doğru yürütülmesi" ve "sosyal grupların kollektif sorumluluğu" kavramının uygulanması anlamına geliyordu. Dzerjinski, bu Leninist ve Troçkist doktrini şu sözlerle ayrıntılı bir biçimde açıklıyordu: "Çeka bir mahkeme değildir. Kızıl Ordu gibi Çeka da *devrimin savunusudur* (vurgu özgün metinde); Kızıl Ordu iç savaşta durup tek tek bireylere zarar verip vermeyeceğini sorgulayamaz, sadece bir tek şeyi dikkate alır, devrimin burjuvazi üzerindeki başarısı; bu yüzden Çeka, kılıcı bazen masumların kafasına inse bile, devrimi savunmak ve düşmanı yenilgiye uğratmak zorundadır." Uritski'nin öldürüldüğü ve Lenin'in yaralandığı saldırının ardından hükümet, "Tüm karşıdevrimciler ve *onları özendiren herkes*, Sovyet işçilerine ve sosyalist devrim idealinin taşıyıcılarına yönelik girişimlerden sorumlu tutulacaklardır. *İşçilerin ve köylülerin hükümetine düşman olanların beyaz terörüne, işçiler ve köylüler burjuvaziye ve onun ajanlarına karşı kitlesel bir kızıl terörle* yanıt verilecektir" 1918'in ikinci yarısında "Petrograd'da beş yüz on iki 'karşıdevrimci ve beyaz muhafız' (bir başka deyişle 'rehine') kurşuna dizildi"; bunların çoğu "Çarcı bakanlar ve bir dizi önemli şahsiyet"ti. Demek ki, suçun geriye doğru yürütülmüş olduğu kuşku götürmez. Bir üyesinin açıkladığı gibi, "Çeka yargılamaz, cezalandırır"dı. Carr'ın doğru biçimde belirttiği gibi, "Terörün özünü, onun *sınıf karakteri* oluşturuyordu. Kurbanlarını, işledikleri *belirli suçlara* göre değil, mülk sahibi sınıfların üyesi olup olmadıklarına dayalı olarak seçiyordu." İç savaş sırasında mahkumiyet koşulunu "belirli suçlar"a ya da "kanıtlanmış eylemler"e bağlayabilmek için sınıf kriterini bir yana bırakan BS tezi des-

tekçilerinin aksine, Carr bu noktayı çok iyi anlamıştı.

Bütün bu alıntılarla, Lenin, Troçki ve Bolşevikler'in, ne herhangi bir "yazılı hukuk"a sahip olduklarını, ne "suçun geriye doğru yürütülmesi"nden geri durduklarını, ne "baskıcı özsavunma yöntemlerinin kullanılmasını açık bir biçimde kanıtlanmış eylem ve suçlarla sınırlı" tuttuklarını, ne "toplumsal grupların, ailelerin, vb. kollektif sorumluluğunu" reddettiklerini ve ne de sanıkları "suçları kanıtlanana kadar masum" saydıklarını göstermek istedik; onlar için tek yasa, karşıdevrimin silahlı girişimlerine karşı devrimin savunulmasıydı.

4. Diğer büyük devrimlerin önderlerinin pratiği neydi?

Lenin ve Troçki neden böyle davrandılar? Onlar, tarihte bunu yapan ilk önderler miydi? Elbette hayır; bütün başarılı büyük devrimler bu yolu izlemiştir.

Demokratları bu denli etkileyen "sivil eşitlik" ve "insan hakları bildirgesi" idealleri nasıl kabul ettirildi? Görülüyor ki, BS için yanıt şudur: insancıl bir ceza hukukuyla... Fakat bunun tersine, Robespierre şöyle diyordu: "Kriz döneminde kamu güvenliliğinin dayattığı zorunluluklar üzerine tartışmaya gerek var mı? Zira bu önlemler, mevcut ceza hükümleriyle yasanın aczinden kaynaklanmaktadır." Dahası: "Halk hükümeti barış zamanlarında fazilet tarafından belirleniyorsa, devrim zamanlarında hem fazilet hem de terörle belirlenir: fazilet olmaksızın terör caniliktir, terörsüz fazilet ise acizliktir. Terör hızlı, acı, katı adaletten başka birşey değildir ve bu yüzden, kaynağını faziletten alır." Fransız devrimine ilişkin olarak Lenin 1920'de komünist Frossard'a "Fransızların, Rus devriminin hiçbir şeyini reddetmemeleri gerekir, çünkü Fransız devriminin yöntemi ve tarzı onun içinde yeniden hayat bulmuştur" demişti. Peki bizim yurtseverlerimiz, yani Amerika'yı İngiltere ve İspanya hükümdarlarının boyunduruğundan kurtaran "kurtarıcılarımız", "bağımsızlık" ve demokrasi kahramanlarımız nasıl davrandılar?

Bolivar, devrimi desteklemeyen her İspanyolun kurşuna dizilmesi gerektiğini ilan etmişti. "Tiranlığa karşı haklı davamız için, en aktif ve yararlı biçimde mücadele etmeyen her İspanyol düşman sayılacak, bir vatan haini gibi cezalandırılacak ve sonuç olarak, istisnasız, idam mangasının önüne gidecektir. Öte yandan, silahlarıyla ya da silahsız olarak ordumuza katılanlara genel ve mutlak bir bağışlama gösterilecektir: Tiranlığın zincirlerini söküp atma mücadelesindeki iyi yurttaşlara yardım eden herkese... Venezuella hükümetini tanıyıp bize katılan ordu mensupları ve sivil memurlar görevlerinde kalacaktır; yani, devlete hizmet eden İspanyollara saygı gösterilecek ve Amerikalı muamelesinde bulunulacaktır... İspanyol-

lar ve Kanarya Adalılar, Amerika'nın kurtuluşu için aktif olarak çalışmadığınız takdirde, tarafsız bile olsanız, kendinizi ölmüş bilin. Amerikalılar, suçlu bile olsanız sizin canınıza kıyılmayacaktır."[13] Bolivar'ın bugünkü bir öğrencisi, eğer bu öğretiye uygun davranıyorsa, şöyle bir kararname yayınlardı: "Burjuvazinin üyelerinden proletarya ordusuna katılmayanlar ve onu tüm gücüyle desteklemeyenler kurşuna dizilecektir." Ve Amerikan devrimi sırasında Tomas Jefferson da şöyle diyordu: "Mücadele sırasında birçok suçlu insanın yanında bazı masumlar da gerekli hukuki yargılama şansından yoksun kalıyor. Bunlar için herkesten çok daha fazla üzülüyorum. Savaşta yitirdiklerimiz kadar bunlardan bazıları için de öleceğim güne dek gözyaşı dökeceğim. Halkın, bütünüyle olmasa da hemen hemen bombalar ve mermiler kadar kör olan gücünü kullanmak gerekliydi."

Marksistler, bu doğru analoji yöntemini kullanarak, her devrimci diktatörlüğe egemen olan beş sarsılmaz tarihsel yasaya ulaşmışlardır.

Birincisi: Feodalizme ve mutlakiyete karşı burjuva devrimi, karşıdevrimci düşmanlara hiçbir özgürlük tanımayan Cromwell ve Robespierre diktatörlüklerini dayattı. (1789 Büyük Fransız Devrimi'nin en iyi yıllarını simgeleyen şeyin giyotin olması rastlantı değildir.)

İkincisi: Lenin ve Troçki'nin devrimci diktatörlük örneğinin açıkça gösterdiği gibi, proletarya Cromwell ve Robespierre'in tarzında davranmıştır ve davranacaktır, buna rağmen, elbette karakteri ne burjuva ne de küçükburjuva, fakat açıkça proleter olacaktır.

Üçüncüsü: Devrim ve iç savaş, diktatörlüğün istikrar sürecini yaşadığı dönemden ayırt edilmelidir. İstikrar olan yerde, devrimci olmak kaydıyla, demokrasi, hukuk bilimi ve göreli normlar bulunabilir.

İç savaşın ortası gibi devrimci bir dönemde, diktatörlüğün kurulması ve yaşatılması söz konusuyken her şey güçle çözülür, kurallarla hiçbir şey inşa edilemez. Daha açık bir ifadeyle, ölesiye bir mücadele girişmiş olan sınıflar ve onları temsil eden partiler bu kuralları yok ederler.

Dördüncüsü: Karşıdevrim kritik dönemlerde en vahşi baskıyı uygulamaya girişecektir ve böylesi bir durumda, adına layık tüm devrimciler için devrimci teröre başvurmak zorunludur. Tehlikedeki herhangi bir sınıf, zaferini ya da varlığını sürdürebilmek için, en acımasız ve sınırsız biçimlerde diktatörlük araçlarına başvuracaktır. Proletaryanın devrimci diktatörlüğü, devrimi ve sınıf mücadelesini ve her devrimci diktatörlük inşasını belirleyen bu mutlak tarihsel yasaların bilinçli bilimsel uygulamasıdır.

Beşincisi: Bu yasa, ilk dördünü tamamlar: Sömürülen sınıflar nerede "yüce gönüllü", "insancıl", "başkalarına karşı saygılı", "verili kurallara bağlı", "legalist", "demokratik" olmuşlarsa ve karşıdevrimcilere devrimin ve devrimci diktatörlüğün acımasız yasalarını uygulamamışlarsa, sonunda

13. Simon Bolivar, "Decreto de guerra a muerte", *Ideas, Political and Military*, s.22-23

yenilmişlerdir.

BS bu yasalara aldırmamaktadır. İlk defa bir Troçkist, devrimi ve iç savaşı bir ceza yasasına bağlamaya girişmiştir. Troçki ise defalarca tam tersini vurgulamıştır.

5. BS tutumunun mantığını izleyecek mi? Şah, Pinochet ve Somoza'nın "sınırsız politik özgürlüğü" için mi savaşacak?

Her tutumun pratik sonuçları her zaman yazarı tarafından önceden belirlenemeyen demirden bir mantığı vardır. James Burnham'ın, SSCB'nin işçi devleti olmadığı yolundaki tutumu, zaman içinde Amerikan emperyalizmi için tutarlı bir politik desteğe dönüştü. Eğer Marksist tutuma geri dönmezlerse, aynı kader "Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü"nün yazarlarını da beklemektedir. Politik sonuçları henüz apaçık ortada değildir, ancak bu teorik öncüller kaçınılmaz olarak karşıdevrimci politik tutumlara yol açacaktır.

Yarın İran, İspanya, Portekiz, Nikaragua ya da Şili'de işçi devriminin kazanacağını varsayalım. Kitleler adaleti kendi ellerine aldıklarında ve hınçlarını Şah'ın, Somoza'nın, Pinochet'nin üzerine ya da Franco ve Salazar'ın işkencecilerine yönelttiklerinde BS'nin buna yanıtı ne olacaktır?

Eğer kararlarının mantığını izleyecek olurlarsa, Şah'ın, Pinochet'in ya da Somoza'nın hapisteki işkencecilerinin özgürlüğü için dövüşeceklerine kuşku yok. Neden mi? Çünkü, karşıdevrimcilerin yargılanmasında "...Dördüncü Enternasyonal'in ...yazılı hukuktan ve suçun geriye doğru yürütülmesinin önlenmesinden yana olması gerektiğini" bekliyorlar. İşçi iktidarı bir yasa kabul ettiğinde, yasanın kapsamına girmekle birlikte yayınlanmasından önce işlenmiş suçlar için hiçbir ceza işleme konulamayacaktır. Çünkü, işçilerin diktatörlüğü tarafından kabul edilen her yasa, daima Şah'ın, Somoza'nın ya da Pinochet'in hükümetlerinin ardından geleceğinden, BS'nin işçi diktatörlüğü, kararın bozulamaz normları tarafından baltalanacak ve bu kanlı diktatörlere adaletin gereğini uygulamakta başarısız kalınacaktır. BS, onların yargılanması yerine acilen salıverilmeleri için mücadele etmek zorunda kalacaktır. Aynısı, aşırı sağ terörist örgüt üyeleri ve profesyonel grev kırıcılar için de geçerli olacaktır; yargılanmayacaklardır, çünkü BS'in öngördüğü diktatörlüğün yasaları geriye doğru işletilemeyecektir. Bu, faşistlerin, işkencecilerin, katillerin, grev kırıcıların ve hainlerin, hiçbir yazılı ya da önceden var olan yasaya bağlı kalmadan yargılanmalarını sağlayacak olan ve kendini kitlelerin inisiyatifinde ve öfkesinde açığa vuran devrimci sınıf adaletinin uygulanmasını engelleyecektir.

Oysa karşımıza, BS'nin, seferberlik halindeki kitlelerin doğal nefretini

katı, sarsılmaz kurallarla sınırlamaya çalışan küçük burjuva resmi düzenlemeleri çıkıyor. Bize sanki şöyle diyorlar: "Eğer onları bugün yürürlükte olan yasalarla suçlayamıyorsanız, Şah'ın, PIDE'nin, Franco'nun ya da Pinochet'nin görevlilerinin saçının tek teline dokunmaktan kaçının. Daha neler! Ceza hukuku tarihini bilmeyen ve burjuva demokratik devrimlerinin ceza yasaları ve adalet alanındaki en ileri kazanımlarının savunulması ve genişletilmesi'ne olan ihtiyacı kabul etmeye yanaşmayan eğitimsiz işçiler adaleti kendi ellerine almaya nasıl cüret edebilirler. Bu bizi, doğrudan demokrasi adaletinin cahil vahşetine, ilkel komünizmin yerinde uygulanan adaletine geri götürürdü."

Bu akademik bir inceleme değildir. Eğer BS aynı tutumunda ısrar ederse, bu, Dördüncü Enternasyonal'de bir parçalanmayı ve sokaklardaki karşılıklı barikatlarda biz ve BS partizanlarının fiziksel anlamda karşı karşıya gelmemizi gündeme getirecektir. Eğer İran'da başarılı bir proleter devrim gerçekleşirse (ya da Şah devrilirse), bizim dökümanımızın destekçileri sokaklarda bu kanlı saltanat sahibine ve onun işkenceciler ve işbirlikçiler kliğine, onları bu kaderle birleştiren biçimsel bir hukuk olsun ya da olmasın, hak ettikleri cezayı vermek için dövüşeceklerdir. Diğer bir deyişle İran ceza hukuku, yerini, kitlelerin Şah'a ve uşaklarına yönelik meşru nefretine ve işçilerin politik ihtiyaçlarına dayanan, "suçun geriye doğru yürütülmesi" ilkesine bırakacaktır. Biz ayaklanıp "Şah ve onun cinayet şebekesinin mahkum edilmesi" talebiyle dövüşürken, BS Tahran caddelerinde Şah, kızkardeşi ve bunların işkencecileriyle yanyana "suçun geriye doğru yürütülmesi uygulamasına hayır" ve "Şah ve uşaklarının daha önce mevcut olan bir ceza yasasına dayanmadığı takdirde yargılanmalarına hayır" sloganlarıyla yürüyecektir.

Fakat, bu kadarla da kalmıyor. BS'nin aynı ilkelere uygun davranması halinde, Şah'ın ve canilerinin proletarya diktatörlüğünün cezaevlerinden koşulsuz salıverilmeleri için ve daha sonra da bu "bireylere" ve bunların "grubuna" "sınırsız politik özgürlük" ve "eylem, propaganda ve ajitasyonda tam özgürlükle birlikte, kitle iletişim araçlarından sayıları oranında yararlanmada tam hak" tanınması için sokaklarda dövüşmesi gerekir. Zamanında durdurulmadığı takdirde BS'nin politik geleceği budur. Bu olasılığın çirkinliği umarız BS çoğunluğunu, devrimci diktatörlükten önce veya sonra, yazılı hukuk ya da yayımlanmış ceza yasaları olmaksızın ve "suçun geriye yürütülmesi" kavramına yasak konmaksızın, kitlelerin karşıdevrimcilere demokratik adaleti uygulama hakkı için bizimle beraber oy kullanmaya ikna eder.

6. Herşeyi açıklığa kavuşturan bir örnek

Az ya da çok militan bir grevde yer almış her işçi, bu ayrımların proletarya diktatörlüğü açısından ne anlama geleceğini ve BS çoğunluğuna hakim olan tutumun ne denli yufka yürekli, demokratik ve liberter nitelikler taşıdığını, bunların bir araya gelmesiyle de, yeni bir tip entellektüel anarşizm olduğunu çok iyi anlayacaktır. Düşünün bir kere, bir greve çıkmamıza ramak kalmış ve BS çoğunluğu şöyle bir karar hazırlıyor: "Grev bir kez başladığında, fabrikadaki herkes (başkan ve yönetim kurulu, idareciler, formenler ve beyaz ve mavi yakalı işçiler) sınırsız politik özgürlüğe sahip olacak; greve silah kullanarak karşı koyan olursa, liberal ceza yasaları uyarınca, savcı ve savunma avukatları bulunan bir işçi mahkemesi tarafından yargılanacaktır."

Farzedin ki, sabah grev başladı ve bazı grev kırıcıları işbaşı yapmak için çağrı çıkardılar, ama asla fiziksel saldırı yoluna başvurmadılar. Peki ne olacak? BS'nin kararına mı uyacağız, yoksa herşeyi merkezi görev olan grevi kazanma hedefine tabi kılarak, grev kırıcılarıylala dişe diş dövüşecek miyiz? Sınıf bilinçli ve militan her işçi bilir ki, bu anda en önemli görev, gereken ne ise onu yaparak yönetimin propagandacılarını etkisiz hale getirmektir. Olası grev kırıcıları yıldırarak patronları zayıflatan ve grevi güçlendiren yöntemler olumludur; bu amaçlara hizmet etmeyen yöntemler olumsuzdur. Bu kabalık gibi görülebilir, ama BS çoğunluğundan yoldaşlara dönüp böylesi bir grev için programlarının ne olduğunu sormamız gerekir. Burjuva mülk sahibinden grev kırıcılara kadar, fabrikadaki herkese tam özgürlük tanımak mı? Bu özgürlük, herhangi bir işçi istedi diye patronun partisinin işçilerin kitle mitinginde propaganda yapmasına, bir kitle toplantısında greve karşı patronun konumunu savunmasına izin vermeye kadar uzanacak mıdır? Sendikanın teksir makinesini, grev karşıtı bir broşür çıkartmaları için patrona ve onun ajanlığını yapan işçilere kullandıracak mıyız? Bu aptallık gibi görünebilir, ama BS'nin programı budur. Seçenekler çok açıktır: ya fabrikadaki herkese -grevciler, patronlar ve onların işçiler arasındaki gammazları- ifade özgürlüğü vererek greve girişeceğiz ya da grev kırıcılarını etkisizleştirmek amacıyla patronları destekleyen her tür konuşmanın reddi ve baskı altına alınması anlamına gelen ortodoks Leninist-Troçkist programı, bizim savunduğumuz programı uygulayacağız. Hedefimiz grevi kazanmaktır; herşey buna tabidir. Proleter devrimi ve proletaryanın devrimci diktatörlüğü için de aynısı geçerlidir. Biz bunu herkese sınırsız özgürlük sağlama hedefi olarak ele almıyoruz, devrim gelişmeye ancak böyle devam eder ve ona muhalefet eden herkes (yani, karşıdevrimciler ve onların ajanları) ancak böyle dağıtılır. Aynı şekilde, grevi kırmak için patron yanlısı propaganda yürütenler, henüz işe baş-

lamamış ya da grevcilere saldırmamış olsalar bile dağıtılmalıdırlar. Ve proletaryanın devrimci diktatörlüğünün ilk aşamalarıyla karşılaştırıldığında, bir grev çocuk oyuncağı gibi gözükecektir. BS çoğunluğunda yer alan ve karardan sorumlu olanlar gibi, Stalinist baskı altında geçen uzun yıllara rağmen Troçkist saflarda kalmayı başarmış olan yoldaşlara böylesi yalın gerçeklerden söz etmek zorunda kalmış olmamız üzücüdür. Tıpkı grevde olduğu gibi, grev kırıcılar etkisiz hale getirilirken herkese demokrasi tanınmayıp sadece grevi destekleyenler için demokrasi uygulandığı gibi, işçilerin diktatörlüğünün ilk evrelerinde demokrasi sadece devrimciler için, emperyalist burjuva restorasyonuyla ölümüne dövüşe girenler için var olacaktır. Bu özgürlük, devrimi geliştirmenin ve ortaya çıkabilecek karşıdevrimcileri ebediyen dağıtabilmenin en iyi yolu olduğu için mutlak bir gerekliliktir.

7. Kapitalist gericiliğe karşı işçilerin seferberliği: BS'nin "diktatörlük"ü için çözülemez bir çelişki

Arjantin Troçkizminin kurucularından biri olan Quebracho, her zaman geçerliliğini koruyacak olan bir deyiş yarattı. Faşistlere karşı koyacak savunma komiteleri örgütlemeyi reddeden Stalinist halk cepheciliğine karşı Quebrecho, "Faşizmle tartışmayın. Onu yok edin!" sloganını kullandı. Bunu söylerken, proletarya tarafından desteklenen işçi sınıfı öncüsünün fiziksel güç kullanarak saldırması ve eğer mümkünse tüm faşist grupları silip süpürmesi gereği üzerinde ısrarla duran Troçki'yi izlemekten başka bir şey yapmadı.

Biz hiçbir zaman, eğer faşizm belirli bir anda yalnızca ideolojik ve propagandist yöntemler kullanıyorsa ona karşı ancak o yöntemlerle mücadele edilmesi gerektiğini savunmadık. Faşizme ne zaman ve nasıl saldırılacağı, tıpkı sınıflar ya da devrimci ve karşıdevrimci partiler arasındaki açık bir mücadelede olduğu gibi, yalnız ve yalnızca güç ilişkilerine bağlıdır. Nitekim, sadece Hitler'in *Kavgam* kitabı üzerine bir eğitim çalışmasıyla sınırlı olsa dahi, bir faşist toplantıya saldırmak noktasında hiçbir Troçkist bir tereddüte düşmemiştir. Proletarya tarafından desteklenen silahlı öncü, Nazi eğitim grubuna karşı fiziksel bir inisiyatif sağladığı takdirde tüm Troçkistler tarafından alkışlanacaktır; çünkü Troçkistler, *Kavgam* üzerine yürütülen eğitim çalışmasının, doğrudan doğruya solcu işçilere, büyük olasılıkla bizim yoldaşımız olan işçilere yönelik katliamlarla sonuçlanacağını bilirler. Bu örnekler, propagandist, ideolojik, politik ve fiziksel mücadelelerin içiçe geçmiş olduğunu gösterir; ve aralarında kesin sınırlar olmadığından, tümü düşman için mübahtır. Mücadelenin bir biçiminden diğerine sıçramak için, asla bunu önce onların yapmasını beklememeliyiz. Yalnızca

hangisinin uygun olduğuna karar vermeliyiz. Eğitim grubu örneğini bir de başka açıdan değerlendirelim. Troçki'nin faşizme ilişkin yazıları üzerine eğitim çalışması yapan grubumuz, eğer gerekli gücü elde etmişse, faşist çetelere karşı hemen fiziksel saldırıya girişecektir...

Umarız BS çoğunluğu, iktidarın alınmasından önceki döneme ilişkin bu klasik devrimci Marksist tutumu terketmemiştir. Yani, işçi sınıfı ve karşıdevrimci gruplar iç savaş gibi şiddete dayanan bir çatışmaya girdiklerinde, mücadelenin değişik biçimlerinin içiçe geçebilirliğini savunacaklarını umuyoruz. Böyle olduğunu umuyoruz, çünkü tüm diğer durumlara ilişkin kavrayışlarını değiştirmiş durumdadırlar.

İşçi sınıfının, iktidarın alınışından önce ve alınırkenki davranış tarzını, başarılı bir ayaklanmanın ardından da aynı şekilde sürdürmek isteyeceğini farzedelim: bu, karşıdevrimcilere yönelik fiziksel seferberliğe devam etmek için hazır olacağı anlamına gelir. BS, böylesi bir durumda, karşıdevrimle ideolojik olarak ve propaganda yoluyla, ama asla onun "sınırsız politik özgürlüğünü" baskı altına almadan ve çok daha az fiziksel güç kullanarak mücadele etmemiz gerektiğini öngörüyor: "...Bu tür bir çatışma işçi sınıfının ideolojik bakımdan kendini eğitmesinin ve burjuva ve küçük burjuva düşüncelerinin etkisinden başarılı bir biçimde kurtulmasının *tek* yoludur... bu ideolojilere karşı bizzat *ideolojik alanda* aralıksız bir mücadelenin sürdürülmesi."[14]

BS'ye göre, zafer kazanmış proletarya daha güçlü seferberliklere atılacağı ve tüm gücünü karşıdevrimcileri dağıtmak için kullanacağı yerde, işçi iktidarına karşı silaha sarılmamış olan tüm düşman gruplara özenli davranmalıdır. Örneğin İran'da, Şah'a özenli davranmalıdır -eğer işçi iktidarına karşı hala silahlanmadıysa-, ona, kaç tane taraftarı olduğunu bulmak için referandum yapılacağını ve ardından kitle iletişim araçlarından yararlanmasına izin verileceğini duyurmalıdır. Eğer BS'nin diktatörlüğü İran'da başarıya ulaşırsa, TV ya da radyomuzun düğmesini çevirdiğimizde Şah ve destekçilerinin tüm ülkeye serbestçe yaptıkları yayını ve ardından Mandel yoldaşın ya da bazı İranlı yoldaşların işçilere hitaben bu insanlara iktidar alınmadan önce olduğu gibi saldırmamaları ve onlarla sadece ideolojik düzeyde mücadele etmeleri gerektiği yolundaki açıklamalarını bulabiliriz. Aynısı Nikaragua'da Somoza'ya ilişkin olarak yaşanacaktır. Franco ve Salazar ortadan kaldırılmayacaktır. Tabii bu BS kararının bir sonucu olamaz, çünkü onlar zaten ölmüştür. Kendimizi zorlamamıza rağmen, tüm bunların neden böyle olması gerektiğini anlamak mümkün gözükmüyor.

BS çoğunluğuna göre, proletarya iktidara geldiğinde, burjuvaziye ve emperyalist karşıdevrimcilere, Hollywood filmlerindeki ortaçağ şovalye-

14 *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul s.86

lerinin hasımlarına davrandıkları tarzda davranacaktır: kendine fiziksel bir saldırı gelene kadar fiziksel bir saldırıya girişmeyecek ve mücadelede düşmanın silahlarını kullanacaktır. Bu, polemik amaçlı bir abartma olarak görülebilir, ama mevcut haliyle BS çoğunluk dökümanında söylenenlere tam olarak denk düşmektedir. Dökümanda, burjuvazinin ve karşıdevrimci ve gerici partilerin ideolojik silahlar kullanması halinde, yanıtın aynı silahlarla verilmesi gerektiğinde ısrar edilmektedir. Örgütlenme ve propagandada tanınacak tam haklar, burjuvazinin "düello"da yer almasına izin verilmesinden başka bir şey değildir ve yalnızca ateşli silahları kullanmaya yönelmesi halinde aynı tarzda karşılık verilecek ve demokratik haklarından yoksun bırakılacaktır. Herşey ortaçağlardaki şovalyelik onurunun hayali yasalarına indirgenmiştir, sınıf mücadelesinin demir yasalarına değil...

BS'nin tutumu doğrudan doğruya Aydınlanma ve Fransız rasyonalizminden türemekte ve tarihsel süreçte düşüncelerin etkisine ilişkin değerlendirmesi bütün bir Marksist gelenekle çelişmektedir. Biz şunu savunuyoruz: Dünya ekonomisi, burjuvazi, küçük burjuvazi, ayrıcalıklı işçiler gibi kesimleri doğuran kapitalist üretim biçimleri geliştirmeye devam ettiği sürece, burjuva ve küçük burjuva düşüncelerin etkilerinin silinme olasılığı kesinlikle yoktur -onlara karşı *tartışarak* bin yıl harcasak bile... Öte yandan, ayrıcalıklı ekonomik sektörlerin ortaya çıkmasına zemin yaratan ekonomik potansiyeli yok edecek ve bir sosyalist dünya ekonomisi inşa edecek güçlü bir devrimci diktatörlüğün kurulması durumunda bu düşüncelerin bir milim bile ilerleme fırsatı bulamayacağında ısrar ediyoruz. Bu bizim ideolojik mücadelenin büyük önemini reddettiğimiz anlamına gelmez, ama ona ancak hak ettiği kadar önem vermek gerekir: ideolojik mücadele çok önemlidir, ama ne "tek araç"tır, ne de burjuva ideolojisini silip süpürmede en etkili yoldur. İdeolojik mücadelenin işlevi, kapitalist sistemin yok edilmesi sürecinde işçilerin sürekli seferberliği için güçlü bir destek oluşturmasındadır. Diğer bir deyişle, insanlığın burjuva ideolojisini altedebilmesini sağlayacak "tek araç", burjuva ideolojisine karşı bir ideolojik mücadele başlatmanın tersine, yeni bir üretim sistemi inşa etmektir.

BS, devrimci partinin karşıdevrimcilere saldırma inisiyatifini kendi yararına kullanmadan, sadece onların etkinlik alanında dövüşebileceği yolundaki argümanını haklı göstermeye çabalarken, bunları bütünler nitelikte, ama olumsuz bir başka argüman kullanmaktadır. Bu, işçi iktidarına karşı silahlandıkları durumların dışında, karşıdevrimci partilere yönelik olarak alınacak her idari tedbirin uzun vadede devrimci davaya zararlı olacağı yolundaki argümanlardır. Bu, olumsuz olmakla birlikte, bir başka fetişten başka bir şey değildir: idari tedbirler ya da cezalandırmalar her

15. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, İstanbul 1980, s.230

zaman kötüdür. BS çoğunluğunun tüm diğer adli, ahlaki ve kurumsalcı fetişleriyle birlikte bunu da reddediyoruz. "Sahneden çekilmekte olan bir sınıfa karşı baskı tamamen etkili olabilir -bu, 1917-1923 arası devrimci diktatörlük ile tamamen kanıtlanmıştır."[15]

BS'nin düşünceleri hem savunmacı hem de metafiziktir. Düşmanın henüz sınırı geçmediği durumlarda, ayrı mücadelelerin birbiriyle tamamen ilgisiz bölmelere hapsolabileceğini sanıyorlar. Eğer durum buysa, insanın bir işçi devletinin bir burjuva devlete karşı devrimci bir savaşa girişebileceği olasılığını unutması gerekir. Bu olasılık Lenin ve Troçki tarafından defalarca düşünülmüştür ve gelecek için de gözardı edilemez. Ama BS'nin mantığını takip edersek, bir işçi devleti asla devrimci bir savaşa girişmemelidir ve kendini düşman burjuva devletin propagandalarına karşı propagandayla yanıt veremeyle sınırlandırmalıdır. Biz bu çizgiyi izlemiyoruz. Yazılı hukuk doğrultusunda ve savunma avukatlarının bulunduğu koşullarda uygulanmadıkları takdirde fiziksel ve idari önlemlerin uzun vadede kötü ya da cezai önlemlerin yararsız olacağına inanmıyoruz. İdeolojik mücadelede şiddet kullanımının kesinlikle olumsuz olduğunu ve ideolojik mücadeleye aynen karşılık verilmesi gerektiğini de kabul etmiyoruz. İnanıyoruz ki, 1933'te Hitler Almanyası'na savaş ilan edilseydi bu bir hata olmazdı. İlk taşı burjuvazinin atmasını beklemek, suçlu ruh halindeki küçük burjuvanın tutumudur. Biz ilk taşı atmaktan gurur duyarız, bu bir görevdir. Tersini yapmak, Batı ülkelerindeki küçük burjuva kamuoyuna teslimiyettir ve Marksizmle uzaktan yakından ilişkisi yoktur. Marksizm, sınıf mücadelesinin idari, cezai, propagandist, ideolojik, teorik, ekonomik ve özellikle politik ve fiziksel yöntem ve silahların kullanıldığı topyekûn bir savaş olduğunu ve bu savaşta sınıf düşmanını yenmek için, düşman tarafından kullanılıp kullanılmadığına bakmaksızın en etkili araçların seçilmesini savunur. Bu, her mücadelenin kendi özgün yasalarına sahip olmadığı anlamına gelmez, ama bunların tümü bir bütünlük oluşturur. Bütün mücadele biçimleri içinde en önemlisi, karşıdevrimi politik ve fiziksel olarak imha eden mücadele biçimidir. Troçki, her zamanki netliğiyle bize şunları söylemiştir: "Toprak ağaları ve kapitalistlere karşı mücadelede devrimci şiddet temel yöntem olarak kullanılmıştır." Bu, BS'nin, silaha sarılmadıkları sürece onlara karşı ideolojik olarak savaşılması doğrultusunda sızlanarak yaptığı çağrılara açıkça karşıdır. Troçki aynı sayfada şunu vurgular: "Sömürücüler sosyalizm saflarına kazanılamaz. Dirençleri, ne pahasına olursa olsun kırılmalıdır."[16]

BS kararı, iktidarın alınmasından sonraki dönem için bize tam bir proje sunarken, daha fazla bilgi için telefon görüşmesini nasıl yapabileceğimizi

---

Leon Trotsky, "The Degeneration of Theory and the Theory of Degeneration", *Political Writings 1932-33*, s.217

bile söylüyor. Açıkta kalan "tek" yan, işçi sınıfının burjuvazinin karşıdevrimci propagandacılarına fiziksel olarak saldırması halinde, BS'nin diktatörlüğünün ne gibi bir tepki göstereceğidir (bunu iktidarı almadan önce düşünmelerini tavsiye ederiz). BS'nin kuralları böylesi bir saldırıyı yasaklayacak mı? Bunu cesaretlendirecek ya da en azından kendi akışına bırakacak mı? İşçiler, karşıdevrimin parti militanlarına ve gazete editörüne saldırma girişiminde bulunabilecekler mi? Eğer bunu yaparlarsa BS'nin ceza yasalarınca cezalandırılacaklar mı?

Bizim bu anlamda hiçbir kuşkumuz yok: işçi sınıfı emperyalist karşıdevrimle (BS çoğunluğu tarafından ona verilen şematik "gericilik" adı altında olsa bile) belli normlara bağlanmadan en uygun ve en etkili tarzda savaşmalıdır. Bu yüzden, Quebracho'nun ünlü deyimini bir parça değiştirerek, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün zafer takına büyük harflerle boydan boya kazıyacağız: "PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ ALTINDA, EMPERYALİST KARŞI DEVRİMLE TARTIŞILMAZ. O YOK EDİLİR."

II. BÖLÜM
AVRUPA MESİHÇİLİĞİ: EMPERYALİST KARŞIDEVRİM BUHAR OLUP UÇUYOR

1. Salt Avrupa için var olan avantajlar

Mandel, modern bir Musa gibi, "Avrupa ülkelerinin" sosyalizmin gelişimi için "seçilmiş" olduğunu düşünmektedir. Onları emperyalist karşıdevrime ve onun yıkıcı etkilerine karşı "koruyacak" olan da, Mesih yerine bir dizi istisnai koşuldur.

Mesihçilik, ne ayrılıkları ne de çelişkileri tanıyan, tipik bir küçük burjuva izlenimciliğini yansıtır. Bu tutum, yakın bir dünya savaşı korkusunda ifadesini bulan tam bir kötümserlik ile engelleri hiç dikkate almayan ve sadece en önemli avantajları hesaba katan tam bir iyimserlik arasında salınır. Şu var ki, gerçeklik ne mutlak olarak olumsuzdur, ne de mutlak olarak olumlu. Hedeflerimize az ya da çok yarayacak unsurlar her zaman vardır. Bunlar, verili bir anda, devrimci ya da karşıdevrimci potansiyeller halinde çeşitli derecelerde içiçe geçmiştir.

BS mesihçiliği, zaaflarıyla ve sosyalist devrim ile proletarya diktatörlüğünün karşılaşacağı güçlükleri görmedeki yeteneksizliğiyle apaçık ortadadır.

Mandel, Mayıs 1976'da Weber üzerine yaptığı bir söyleşide, neden Batı Avrupa halkları tarafından izlenecek yolun bu yüzyılın ilk bölümünde insanlığın diğer kesiminin izlediği yoldan farklı olacağını düşündüğnü açıkladı.

Birinci avantaj karşıdevrimci emperyalist bir müdahale olasılığının uzak olmasıdır: "Fransız, Alman ya da Amerikan orduları bir yana, İspanyol

ordusunun bile Portekiz'e yönelik bir 'müdahale'sine tanık olmadık. İspanya, İtalya ya da Fransa'da zafer kazanacak bir devrimin de ilk üç veya altı ayında böylesi bir durumla karşılaşmayacağını düşünüyorum. 1917'den bu yana dünya büyük ölçüde değişmiştir."[1] Dahası, Şili'dekine benzer kalıcı bir Avrupa halk cephesi hükümeti olasılığına ilişkin olarak şöyle demektedir: "...işçi sınıfının Avrupa'dan çok daha güçsüz ve ABD emperyalizminin doğrudan müdahale tehlikesinin çok daha büyük olduğu Şili'deki süreç üç yıl dayandı."[2]

Mandel'in bu belirlemelerinin bütünüyle sorumsuz olduğunu söylemek gerekir. Portekiz'de bir yabancı karşıdevrimci müdahaleyi gerekli kılan başarılı bir devrim yoktu. Olayların gösterdiği gibi, Portekiz devrimi emperyalistlerin kesin olarak denetimindeydi. Emperyalist askeri müdahale gerekliliğini, bugün sadece her türden aşırı solcuyla birlikte, Vasco Goncalvez hükümeti altında bir işçi devrimi olasılığına inananlar gözönünde bulundururdu. Mandel, Güney Avrupa'da başarı kazanacak bir devrimin, ilk üç ya da altı ayında kıtadaki burjuva ordularının askeri saldırısına uğramayacağından nasıl böylesine emin olabiliyor? Peki, dokuz ay sonra ne olacak? 1917'deki gibi iç savaş ve silahlı çatışmalardan nasıl kaçınılacak? Bu olasılıkları gözden ırak tutmak tamamen sorumsuzluktur. Avrupa'da yaşanan gerçek olaylardan çıkartılabilecek derslere bakalım: Başarı şansı olup da Sovyet karakteri taşıyan yalnızca iki devrim -1956 Macaristan, 1968 Çekoslavakya- gerçekleşti ve her ikisi de gelişme fırsatı bulmadan önce, emperyalistlerin tam onayı dahilinde, Rus ordusu tarafından yenilgiye uğratıldı.

Avrupa'da bu yüzyılın son çeyreğinde, dersler çıkartabileceğimiz başka deneyimler ya da potansiyel olarak muzaffer sovyet tipi devrimler yoktur. Açıkçası, bu olaylar bize, Avrupa devriminin artık diğerlerinden daha barışçı olacağına ya da bürokratik veya emperyalist orduların saldırısına uğramayacağına inanmamız için hiçbir neden sunmamaktadır.

Avrupa'nın ikinci avantajı, "kendine yeterlik derecesinin Şili gibi bir ülkeyle karşılaştırılamayacak kadar yüksek"[3] olmasıdır. Bu, tümüyle yanlıştır, çünkü bir ülke ne denli gelişmişse, aynı zamanda o denli daha az otarşiktir (kendi kendine yeterli). Troçki sürekli olarak, gelişmiş bir ülkenin sınırları içinde sosyalizmin inşa edilebileceğine inanmanın, "kesinlikle en çok ihtiyaç duyulan ve en önemli noktada (...) eşitsiz gelişim yasasını" unutmak anlamına geldiğini (daha 1928'de) vurgulamıştır. İngiltere örneğini vererek şöyle der: "...(İngiltere'nin) üretici güçlerindeki *aşırı* geliş-

1. Ernest Mandel, "Revolutionary Strategy in Europe", *Socialist Worker Party Internal Information Bulletin*, No:5, s.13
2. *ibid.*, s.34
3. *ibid.*, s.34

me... gerekli hammaddeleri sağlamak ve ürünlerini satmak için hemen hemen tüm dünyaya ihtiyaç duyar."[4]

"Ne var ki, eğer sosyalist inşanın onca problemlerini, *ülkenin ulusal kaynakları, sanayi ve tarım arasındaki karşılıklı ilişki, dünya ekonomik sistemi içindeki yeri gibi diğer koşullardan soyutlayarak*, sadece bu kriterle [eklemeliyiz, Mandel'inki ile] değerlendirirsek, yeni ve hiç de daha küçük olmayan hatalara ve çelişkilere düşeriz. Az önce İngiltere'den bahsetmiştik. Hiç kuşku yok ki İngiltere son derece gelişmiş bir kapitalist ülkedir ve tam da bu nedenle kendi adasının sınırları içinde başarılı bir sosyalist inşa için hiç şansı yoktur. Büyük Biritanya, abluka altına alınması halinde, birkaç ay içinde boğulurdu."[5]

Troçki'nin 1928'deki değerlendirmesi bugün de doğruluğunu fazlasıyla korumaktadır. Batı Avrupa ülkelerinin, Japonya'nın ve ABD'nin ekonomik kendine yeterliliği pratik olarak mevcut değildir. Sadece Batı Almanya'nın dış ticaretteki 110 milyar ya da Fransa'nın 60 milyar dolarlık payına bakmamız bile, onların ekonomilerinin dünya piyasasına ve ekonomisine Paraguay, Angola ya da Hindistan'dan çok daha bağımlı olduğunu kavramamız için yeterlidir. Bir ülkenin, ne kadar az gelişmişse kendi kendine yeterlilik derecesinin o kadar yüksek olması, geri kalmışlığın avantajlarından biridir. Buna, sadece işçi hareketinin reformist ve milliyetçi kanatları itiraz geliştirmiştir.

Mandel, Avrupa ülkelerinin toplumsal yapısına ilişkin olarak üçüncü bir avantaj icat etmektedir. Çözümlemesi esas olarak ekonomisttir. Avrupa'daki silahlı kuvvetlerin bileşimini Şili'ninkiyle karşılaştırarak şöyle demektedir: "Burada da, bu yanlışları önlememizin mümkün olabileceğini ve daha iyi sonuçlar elde edebileceğimizi düşünüyorum. Son dönemlerdeki asker hareketlerinin deneyimleri -özellikle Portekiz'de ve aynı zamanda Fransa ve İtalya'da-, artık Şili'dekinden daha iyi bir başlangıç noktasında olduğumuzu gösteriyor. Üst düzeyde sanayileşmiş ülkelerde -ordunun bileşiminin ülkenin toplumsal yapısını yansıttığı bu yerlerde bile-, güçlü bir devrimci kalkışmanın ordu içine muhalefet hareketleri biçiminde yansımayacağını düşünmek mümkün değildir. Tüm bunlar, Şili'de bulunmayan kozlardır."[6]

Bütün bunlarla, daha ileri bir sanayi gelişimi olan ve proletaryanın geri ülkelere göre toplum içinde daha büyük bir yer kapladığı Batı Avrupa ülkelerinde, bu durumun işçi sınıfına büyük bir avantaj sağladığı ve burjuva ordularını zayıflattığı anlatılmak istenmektedir. Bu kuşkusuz çelişkileri hesaba katmayan düz bir mantığın ürünüdür ve bu yüzden yanlıştır: daha ileri

4 Leon Trotsky, *Third International After Lenin*, 1928, s.58-56
5. *ibid.*, s.57-58
6. Ernest Mandel, *a.g.y.*, s.35

bir sanayi gelişimi, dolayısıyla daha fazla sayıda işçi; daha fazla sayıda işçi, dolayısıyla ordu içinde daha büyük proleter gücü; ordu içinde daha büyük proleter gücü, dolayısıyla bu ordularda daha az karşıdevrim potansiyeli...

Mandel, Şili'de daha az (işçi) er olduğunu ifade etmeye çalışmaktadır. Oran itibarıyla daha küçük bir kesiri ifade eden bu işçi sınıfı kökenli erlerin yüzde sekseninin anti-emperyalist olduğunu ve bu durumun Şili silahlı kuvvetlerinde ciddi bir krize yol açmış olduğunu hiç dikkate almamaktadır. Aynı zamanda Mandel, Avrupa'da işçi sınıfının marjinal kesimleriyle ve kısmen de baskı altına alınmış uluslarla karşılaştırıldığında ayrıcalıklı bir konuma sahip olan, kendi varlığını sömürge ve yarı-sömürgelerin sömürülmesine borçlu olan, emperyalizm yanlısı ve reformist bir işçi aristokrasisi olgusuna aldırmaz görünmektedir. Hoşumuza gitsin ya da gitmesin işçi sınıfı sosyo-ekonomik nedenlerden ötürü bu ayrıcalıklı sektöre dahil olanlar ve en çok ezilenler olarak keskin bir biçimde bölünmüştür. Buna ek olarak, söz konusu gelişmiş ülkelerde emperyalizm yanlısı çok güçlü bir orta sınıf mevcuttur. Bu nedenlerle, proletaryanın nüfusun yüzde seksenini oluşturması olgusunun, devrimci süreci önemli ölçüde kolaylaştırdığına inanamayız. Bu istatistik herşeyi aydınlatmaya yetmez, çünkü ilişkiler Mandel'in düz mantıkla iddia ettiğinden çok daha karmaşıktır. Ayrıcalıklı sektörlerin alacağı tavır politik mücadeleye bağlıdır.

Örneğin, ekonomik kriz önemli katmanları emperyalist karşıdevrimin araçları haline getirebilir ya da devrimci kampa dahil edebilir. Dolayısıyla, gelişmiş ülkelerdeki devrimcilerin bu ayrıcalıklı sektörleri devrime kazanmak gibi ek bir görevleri vardır, çünkü aksi takdirde bunlar, ya reformist partiler ya da faşist gruplar aracılığıyla emperyalist veya bürokratik karşıdevrimin başlıca işbirlikçileri haline geleceklerdir.

BS'nin kararı, emperyalizme ve emperyalist karşıdevrime olan aldırmazlığıyla, Mandel yoldaşın mesihçi kavrayışını somut bir biçimde yansıtmaktadır. Az sonra göreceğimiz gibi, emperyalizme sadece iki tarihsel referansta değinmektedir. Dökümanın geri kalan kısmında bu konuda başka tek sözcük yoktur. Aynısı emperyalist karşıdevrim için de geçerlidir. BS tarafından yapılan bu tanımlama yenidir, çünkü birkaç yıl öncesine kadar tamamıyla karşıt görüşü taşıyordu: bir-iki yıl içinde, emperyalist karşıdevrimle kesin çarpışmalar olacaktı. Şöyle ki:

"Bize kalan zamanda [1972'den başlayarak dört ya da beş yıl] yeni bir devrimci önderlik inşa edilemediği takdirde, kitle mücadelelerinin başarılı dalgalarının ardından (bazıları, hiç şüphesiz Fransa'daki '68 Mayısı'nı bile aşacaktır), Avrupa proletaryası yeni ve korkunç tarihsel yenilgiler yaşayacaktır."[7] Aynı döküman, "kesin çarpışmalar yaşanmadan önce, birkaç yıla

7 "Theses on Building of Revolutionary Parties in Capitalist Europe" *Intercontinental Press*, 23 Aralık 1974, No:46, s.1824

yayılan bir dönem" geçeceğini belirlemektedir.[8]

Bu çarpışmalar gerçekleşmedi, bu yüzden BS'ye soruyoruz: ne olduğunu açıklamayacak mısınız? Çarpışmalar bir iki yıl, ya da on yıl için ertelenmiş midir? Tarihsel bir aşama olarak bu olasılık ortadan kalkmış mıdır? Neden? Fakat, yoldaşlar, hepsinden de önemlisi, bu çarpışmalar için yapılmış olması gereken acil hazırlıklar hakkında neden tek bir söz bile söylememektesiniz?

"Bize kalan zamanda... yeni bir devrimci önderlik" inşa etmiş olmaktan kilometrelerce uzak olduğumuz olgusunu bir yana bırakırsak, BS tek bir yeni açıklama yapmadan şimdi de emperyalist karşıdevrim ile kaçınılmaz ve ölümcül mücadele tehlikesinin artık mevcut olmadığını söylüyor.

BS, demokratik önyargılarla dolu sektörleri kazanmaya yarayacak bir program kaleme aldığına inanıyor olabilir. Bu yüzden, aşırı demokratik programını paramparça edecek emperyalist saldırıları dikkate alamaz. Öte yandan, biz bu sektörleri, önyargılarına cevap verecek bir programla değil, devrimci eylem içinde kazanacağız. Bizim tutumumuz şudur: Avrupa'da zafer kazanacak bir devrimci diktatörlük, emperyalistlerin, işçi devletlerindeki (özellikle SSCB'deki) bürokratların, işçi hareketinin ayrıcalıklı kesimlerinin ve reformist, burjuva demokratik ya da faşist partileri izleyen orta sınıfın oluşturacağı bir karşıdevrimci birleşik cepheye karşı koymak zorunda kalacaktır. Bizim programımız, kazanacağımız güçleri bu birleşik cepheye karşı, devrim için savaşmak üzere hazırlamak zorundadır.

2. Her zaman ve her yerde silahlı mücadeleden, yarı pasifizme

BS'nin iktidar stratejisi artık köklü bir değişime uğramıştır: Emperyalist karşıdevrim tehlikesi artık mevcut olmadığı için ve Avrupalı kitleler -"seçilmişler"- şimdi barışçı yöntemleri tercih ettiği için, BS'nin esas alacağı da bunlardır; silahlı mücadele tümüyle terkedilmelidir.

Bu değişikliklerin önemini anlamak için, BS'nin yakın geçmişe ilişkin önceki tutumunu hatırlamalıyız. BS çoğunluğu uzun yıllar boyunca, her koşul altında silahlı mücadeleye olan inancını ifade etmiştir. Dökümanları, gelecek altı yıl zarfında, hazırlanılması gereken örgütlü ve kanlı bir Avrupa karşıdevrimi kurgusuyla doluydu. Latin Amerika'da, kendinden menkul bir öncü olarak, kitlelerin seçimlere katıldığı süreçleri küçümsediler. Gerilla savaşını desteklemeyenler reformisttiler; aynen, Avrupa'da azınlık şiddetini onaylamayanların olduğu gibi. Bu yönelişle birlikte, İngiliz ya da Fransız yoldaşlarımız küçük faşist gruplarla kavgaya giriştiler. Tanınmış bir Fransız önder, Fransız köylülüğünün karşıdevrime karşı

8. *ibid.*, s.1821

Castrocu tarzda bir gerilla savaşı yürütebileceği gibi bir varsayım bile formüle etmişti. Elbette, ona göre bu, karşıdevrime karşı koyabilmenin tek yoluydu. Yeteri kadar yıpranmış olan bu polemiğin ayrıntılarına girmeye gerek yok.

Ama şimdi, dökümana bakıldığında, silahlı mücadelenin bir bütün olarak hiç mevcut olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, bazı sorular akla geliyor. Birincisi şu: BS'ye göre emperyalist karşıdevrime ne oldu? Yani, bu tehdit ne zaman ve nasıl ortadan kalktı?

Gelecek birkaç on yıl içinde kaçınılmaz olarak gerçekleşecek silahlı mücadeleler hakkında tek söz etmeyen böylesi bir döküman hiç bir işe yaramaz; ve ne de şimdiki ve gelecekteki muzaffer devrimleri anlaşılır kılabilir.

Karar metni bu kaçınılmaz çatışmaları hiç dikkate almamaktadır. İktidarın alınmasından sonraki döneme ilişkin olarak, silahlı çatışma olasılığını gözönünde bulunduran ve bunun insancıl bir ceza yasası altında sürdürülmesi gerektiği sonucuna varan bir bölüm mevcuttur. "Hiçbir tarihsel sınıfın egemenlik altındaki bir sınıfken bir gecede, hatta devrim gecesinde bile, egemen sınıf haline gelemeyeceği"nin bilinmesine rağmen, döküman iç savaş döneminden hiç söz etmemektedir. Her zaman her olgunun, bir hemen öncesi ve bir de hemen sonrası vardır.

Geçmiş, Vietnam'da otuz yıl, Çin'de yirmi yıl ve Rusya'da dokuz ay süren iç savaş dönemlerini gerekli kılmıştır. İktidara el koyulan ilk an, şu ya da bu yönde çözülecek olan, şiddete dayalı kesin bir çatışma demektir. "İktidarı ele geçirmek, tarihin akışını değiştirmek olduğuna göre, böyle tarihî bir olayın, yirmi dört saatlik bir fasılaya bağlı olabileceği gerçekten doğru mudur? Doğrudur. İşler silahlı ayaklanma derecesine geldiği zaman, olaylar politikanın arşın hesabıyla değil, savaşın karış hesabıyla ölçülür. Belirli şartlar altında birkaç hafta, birkaç gün ve hattâ bazen tek bir gün kaybı, devrimin teslim edilmesi demektir."[9]

Lenin, "bir an bile gecikmeden asi birlikler için bir kadro örgütleme, kuvvetleri gereken yerlere dağıtma, önemli noktalara güvenilir alayları koyma, Yunkerlerin ve 'Vahşi Tugay'ın üzerine, düşmanı şehrin göbeğine sokmaktansa, dövüşerek ölmeyi seçecek birlikleri gönderme, silahlı işçileri seferber etme ve onları ölüm kalım savaşına çağırma,...Telgraf ve telefon istasyonlarını derhal işgal etme... sanatı"nı zorunlu kılan, çok önemli askeri bir an olduğunu söylemiştir[10] Tarihteki en kansız devrime ilişkin olarak Lenin'in dile getirdiği zorunlulukları Troçki böyle anlatıyordu! Troçki'ye göre, Avrupa ve Amerika. "hakim sınıfların, bizde olduğundan daha ciddi, inatçı ve hazırlıklı direnişiyle karşı-

9. Leon Troçki, *Ekim Dersleri*, Ser Yayınları, Mart 1969, Ankara. s.66
10. *ibid.*, s.64

laşacaktır"; bu da, "genel olarak da, özel olarak da silahlı ayaklanmayı bir sanat olarak görme zorunluluğumuzu daha çok artırıyor."[11]

İktidarın alınmasından sonraki dönem, iç savaşın devamından başka bir şey değildir. "İktidara el koymak iç savaşı bitirmez; sadece niteliğini değiştirir"[12]. Artık söz konusu olan, saati geri çevirmek isteyen karşıdevrimcilerin tehlikeli girişimlerine karşı yeni işçi devletinin savunulmasıdır.

Bu dönemlerin dinamiği ve süresi önceden kestirilemez, ancak önceki deneyimler, kaçınılmaz olduğunu ve süresinin giderek uzadığını göstermektedir. Silaha sarılmaksızın, iç savaş yaşanmaksızın, başarılı işçi devrimleri ve devrimci diktatörlükler gerçekleşmeyecektir. BS çoğunluğu, silahlı mücadelenin en fazla işçi iktidarının pekişmesinden sonra, sadece istisnai koşullarda verileceğine inanmaktadır. Bu, karar metninde işçi devletinin kendini savunması üzerine olan bölümün komik boyutunu açıklamaktadır.

Mandel, Mayıs 1976'da Weber üzerine söyleşisinde bunu ayrıntılarıyla ortaya koymuştur. "Bunun için, ideolojik olanın ötesinde, *kitlelerin burjuva devlet kurumlarının meşruluğunu reddetmeye başladığı* ahlâki bir boyutun olması gerekir. Ve bu ancak, derin mücadele deneyimleri ve bu kurumlar arasında keskin *-her ne kadar şiddete dayalı ve kanlı olması gerekmiyorsa da-* çatışmalar ve hemen ardından kitlelerin devrimci yükselişi vasıtasıyla gerçekleşebilir."[13]

Mandel yoldaşın Avrupa'nın geleceğine ilişkin bu değerlendirmesi çok muğlak, ama aynı zamanda çok anlamlıdır. Bugüne dek devrimci yüzleşmeler İran'da ve başka yerlerde olduğu gibi "şiddete dayalı ve kanlı" olmak zorundaydı. Ne var ki, Mandel'e göre "seçilmiş" Avrupalılar için alternatif bir yol mevcuttur: "şiddete dayalı çatışmaları" önlemek mümkün olduğu için, barışçı ve demokratik bir yol.

Tutumlar değişmiştir, ama aynı öğrenci-öğretmen izlenimciliğiyle davranmayı sürdürmektedirler.

Dün, seçilmiş olanlar Castrocu Avrupa gençliği, yöntem gerilla savaşı ve yer Latin Amerika'ydı. Bugün, seçilmiş olanlar burjuva demokratik önyargılarıyla birlikte Batılı kitlelerdir, yöntem "sınırsız politik özgürlük", yer de Avrupa'dır.

Bu tutumun nesnel temeli, Avrupa'daki sınıf mücadelesinin şu andaki durumudur. İşçilerin çoğunluğu, hâlâ işçi partilerinin seçimle hükümete gelmesinin herşeyi çözeceğini düşünmektedir. Ne var ki biz, düşüncelerimizi kitlelerin ve teslimiyetçi partilerin kuyruğuna takılarak, aydan aya

11 *ibid.*, s.78
12. Leon Trotsky, "The Problems of Civil War", *The Challange of the Left Opposition*, 1924, s.181
13. Ernest Mandel, "Revolutionary Strategy in Europe", *a.g.e.*, s.14

değiştiremeyiz. Bu yüzyılın tarihi göstermiştir ki, bütün savaş sonrası zaferler, ancak şu ya da bu biçimler altında gelişen çeşitli emperyalist müdahalelerin eşlik ettiği korkunç iç savaşların ardından kazanılmıştır; iç savaş, süregiden gerçeklik içinde tartışılmaz öneme sahiptir. Bu, Rusya, Yugoslavya, Çin, Kuzey Kore, Vietnam ve Küba için geçerliydi. Bu iç savaşların şiddeti genel olarak Rusya'daki boyutu aşmıştır. Küba devrimi daha az şiddetli olmuştur; çünkü, emperyalizmin ahmakça bir hatası devrimi kolaylaştırmış ve kendi içinden bir sektörün de destek vermesine yol açmıştır -ancak daha sonra bir işgal girişimi yaşanmış ve bugün de sürmekte olan abluka uygulanmıştır. Bu anlamda tek istisna, Doğu Avrupa'daki süreçtir; ancak, bu devrimler Kızıl Ordu ve emperyalist Alman orduları arasında on milyonlarca yaşama malolan savaşın az ya da çok doğrudan sonucudur.

BS karar metni, işçi devrimi kavramından ayaklanmanın askeri boyutunu dışlayarak, kitleleri tam anlamıyla silahsızlandırmaktadır. Gelecek on yıllar boyunca, BS'yi takıp eden işçiler emperyalist ordulara karşı düşünceleriyle dövüşmek zorunda kalacaktır.

3. Mandel talihsiz bir biçimde Şili örneğini kullanıyor

Mandel, Avrupa'nın neredeyse kesinlikle silahlı çatışmaya maruz kalmayacağı düşüncesini gerekçelendirirken, durmadan Şili örneğini kullanmaktadır. Ne var ki, gerçekliğin küçücük bir bölümü açığa çıkmakta ve bir satırda Mandel, herşeyin barışçı bir tarzda gitmeyebileceğini kabullenmek zorunda kalmaktadır: "...buna [iktidara gelen bir sol hükümet] kaçınılmaz olarak sınıf mücadelesinin yoğunlaşması eşlik edecektir, sermayenin kaçırılması, kapitalistler tarafından yatırımların durdurulması, üretimin baltalanması, devlet aygıtı tarafından desteklenen *gericilerin ve aşırı sağın hükümete karşı sürekli komploları*, sağ terörizm, ve diğerleri. Bunlar, geçen yıl Portekiz'de, 1936'da İspanya'da, 1970'in ardından Şili'de gördüklerimiz ve yarın da İtalya, İspanya ve Fransa'da göreceklerimizdir."[14] Tek başına ele aldığımızda, Mandel'in bu cümlesindeki perspektifi onaylamaktayız. Dünya Troçkist hareketi, proletarya diktatörlüğü kuramını silahlı karşıdevrimci saldırıların kaçınılmazlığı doğrultusunda hazırlamalı ve geliştirmelidir. Proletaryanın iktidarı alması, Avrupa'daki ilk başarılı proleter diktatörlüğün korunması için çok ciddi bir düelloyu dayatacaktır

Az önceki kehaneti okuyan birinin şu soruyu sorması gerektiği ortadadır: Eğer burjuvazi, Allende'ninki gibi sol kanat bir burjuva hükümetine o şekilde davrandıysa, devrimci bir proletarya diktatörlüğüne nasıl davrana-

14 *ibid.*, s.36

caktır? Yanıt kendi içinde mevcuttur. Bu kaçınılmaz çatışmaya ilişkin olarak Mandel'in -ve karar metninin- sunduğu program nedir? Taleplerin reformist hükümetlere yöneltilmesi gerektiğini söylemektedirler; bunların hedefi şudur: "Burjuvazinin tüm baskı aygıtının tam bir temizliği ve ortadan kaldırılması, baskı organlarının dağıtılması ve sürekli yargıçların varlığına son verilmesi. Bunlara ek olarak, ikili iktidarın mantığını yansıtan, kitlelerin millileştirmeyle ilgili bütün ekonomik talepleri vardır."[15] BS'nin en yetkin sözcüsü olan Mandel yoldaşın işte bu sözlerinde, BS'nin revizyonist, reformist teslimiyetinin sentezini bulmaktayız.

Eğer karşı karşıya olduğumuz sorun "devlet aygıtı tarafından desteklenen gericilerin ve aşırı sağın, hükümetlere karşı sürekli komploları" ise, bu soruna, reformist ve sınıf teslimiyetçi hükümetlerden "burjuvazinin baskı aygıtının tam bir temizliğini ve ortadan kaldırılmasını... ve sürekli yargıçların varlığına son verilmesini" talep ederek nasıl çözüm bulabiliriz?

Özetle, böyle bir hükümete güvenecekler ve onu kitleler önünde teşhir etmek için değil ama temel stratejileri bu olduğu için, ona baskı uygulayacaklar! Eğer durum bu değilse, neden ne Mandel ne de karar metni proletaryanın silahlı seferberliğine olan ihtiyacı dikkate almıyor? Neden sosyal demokrat ya da halk cephesi hükümetlerinin, tek damla kan dökülmeksizin, sınıf hareketinin talepleri doğrultusunda baskı aygıtını söküp atacağına inanıyorlar? Ne var ki, hoşlarına gitsin ya da gitmesin, silahlı çatışma sadece sağcıların üstesinden gelmenin tek etkili aracı değil, aynı zamanda sosyal demokrat işçilere ve Stalinistlere bir birleşik cephe çağrısı yapmanın da olanaklı tek zemindir: "Aşırı sağa karşı ortak eylem için birleşelim!"

"Hükümete yöneltilecek taleplerin ikinci temel kategorisi, kaçınılmaz burjuva sabotaj eylemleri ve ekonomik dayatmalarına karşı verilecek sert yanıtlarla ilgilidir. Burada temel alınacak politika aynen karşılık vermek olmalıdır: Fabrikaların işgali ve devralınması, ardından bunların düzenlenmesi; işçilerin ekonomik değişim ve canlanma planının hazırlanması, özyönetim doğrultusunda işçi denetiminin genişletilmesi ve genelleştirilmesi; bunlarla doğrudan ilintili olan tüm toplumsal yaşam alanlarının (kamu ulaşımı, sokak pazarları, kreşler, üniversiteler, tarım alanları, vb.) yine bunlar tarafından idaresi. Hükümetin planlarını zora soksa ya da reformistlerle zıt düşse bile *kitle eylemi ve seferberliği özgürlüğünün uzlaşmaz savunusu tarafından korunan* birçok katman, bu sorunları proleter demokrasisi çerçevesinde tartışarak ve kendi pratik deneyimleri vasıtasıyla, reformizmden sol merkezciliğe ve devrimci Marksizme doğru hareket edecektir. Reformizmden bu kopuş, çeşitli özörgütlenme deneyimlerinin

15. *ibid.*, s.33

uygulanması, pekiştirilmesi ve merkezileştirilmesiyle daha da kolaylaşacaktır; öte yandan, "sosyal faşist" türden hakaretlere ya da reformistlere olan inancını hâlâ koruyanların özel duyarlılıklarını görmezden gelmek buna katkıda bulunmayacaktır. Birleşik cephe ile kitleleri kazanma politikası, böylece, işçi iktidarının ayaklanmayla pekiştirilmesine dek ve bunu kapsar tarzda, ikili iktidarın olumlanmasına, genişletilmesine ve genelleştirilmesine tartışılmaz biçimde bağlıdır."[16]

"İkinci temel kategori" için bu kadar yeter! Her iki kategori de karşıdevrimle ekonomik yöntemlere hesaplaşmayı öngörmektedir; proleter iktidarına kuşkuyla bakan işçileri ağır ağır ve barışçı bir biçimde ikna etmek adına ekonominin işçi sınıfının çıkarları doğrultusundan yeniden inşasına dayalı bir yöntem. Karşıdevrimcilerle sokaklarda silahlı hesaplaşma üzerine tek bir kelime edilmemektedir. Mandel'in, karşıdevrimci darbelerle silahlı yüzleşmenin belirleyici faktör olduğu "İspanya 1936 ve Şili" örneklerini kullanmış olması oldukça gariptir.

Büyük Şili deneyimi buydu. Kitleler Mandel'in politikasını harfiyen uyguladılar: "İlk kategori"de Allende'ye aşırı sağı baskı altına alması için yalvarmaktan yorgun düştüler. Hemen ardından ikincisini geliştirdiler: fabrikalar işgal edildi ve "cordones industriales" (sanayi kuşakları, sovyet tipi bir organ) inşa edildi. Sonuçlar gözümüzün önündedir: Pinochet'nin darbesi başarılı oldu. Şili, İspanya ve 1971 Bolivyası'ndan çıkartılacak ders, reformist hükümet aşamasında temel görevin proletaryayı silahlandırmak ve karşıdevrimcilerle elde silah dövüşmek üzere reformist işçilerle birleşik bir cephe oluşturmak olduğudur -hükümetten taleplerde bulunmak ve opotünist işçilere bizim daha demokratik olduğumuzu ve ekonomiyi burjuvaziden daha iyi yönetebileceğimizi kanıtlamak için fabrikaları işgal etmeyi öneren Mandel'in iki kategori politikası değil. Bunun dışında, reformist işçilere burjuvazi ve emperyalist karşıdevrimle fiziksel olarak yüzleşmeyi ve yenilgiye uğratmayı öğretmek gerekir.

4. Küba BS'nin sorumsuz iyimserliğini bozuyor

BS, "seçilmiş" ülkeler için belli zorlukların var olduğunu kabullenmek durumunda kalmıştır. Elbette bu bir silahlı yüzleşme değil, ama daha çok bir karşıdevrimci propagandadır. Ne var ki, ortada gerçek bir tehlike yoktur. "Çekinilecek bir şey yoktur " çünkü tehlike zaten altedilmiştir. "Bir kez burjuva sınıfı silahsızlandırılıp mülksüzleştirildikten, bu sınıfın üyelerinin servetlerine göre değil sayılarına göre kitle haberleşme araçlarına ulaşmaları sağlandıktan sonra, *onların düşünceleriyle bizimkilerin açık, özgür ve dürüst biçimde çatışmasından çekinilecek bir şey yok-*

16. *ibid.*, s.36-37

tur" "Bu ideolojilere karşı bizzat *ideolojik alanda* aralıksız bir mücadelenin sürdürülmesi" yeterli sayılmalıdır.[17]

Devrim ile karşıdevrim arasında "açık bir çatışma" nedir? Oyun mu? Eğer karşıdevrimciler bir propaganda faaliyeti yürütüyorlarsa, bu birşeyler elde etmek içindir. Bu noktada, tarih tanık kürsüsüne gelmektedir. Karşıdevrimciler işçi devletinin karşılaştığı zorluklardan güç kazanacak ve kaçınılmaz olarak iç savaşa girişecektir. BS tezi bu olasılığı hiç düşünmemektedir.

Küba örneğine bakalım. İktidarın alınmasından önce şiddetin görece az yaşandığı doğrudur, ancak daha sonra olanlar çok daha ciddi boyuttadır.

Küba, Batı dünyasının bir parçasıdır ve yaygın bir ekonomik abluka sonucunda sürekli bir ekonomik krize katlanmak zorunda kalmıştır. Bu abluka, yarım milyon karşıdevrimci "gusanos"un ABD'ye göçüyle birlikte gerçekleşmiştir.

BS dökümanına göre Fidel Castro Sierra Maestra'dan dönüşünde 500.000 "gusanos"a seslenip onlara ülkede kalmalarını önermeli, bireysel özgürlüklerini garanti altına almalıydı. Sayıları çok olduğundan ötürü de onlara geniş bir propaganda imkanı sağlamalıydı. Ellerine politik parti örgütleme hakkı ve milis denetimi altında merkezler vermeliydi. Doğal olarak, işkencecileri yargılanmaktan sakınmalıydı, çünkü yargılanmaları ancak "suçun geriye doğru yürütülmesi" temelinde mümkün olabilirdi. Batista da ülkede kalmalıydı.

Fidel'in daha da ileri gittiğini ve sadece BS'nin önerdiği "sınırsız politik özgürlük"ü sağlamakla kalmayıp, Mandel'in genel oy hakkına ilişkin tavsiyesine uyduğunu ve genel seçimlere gittiğini farzedelim. Aynı zamanda, karşıdevrimcilerin Fidel'i şiddet kullanarak devirmelerinin ve kamulaştırılmış servetlerini böylelikle geri almalarının kendileri açısından hiçbir yarar sağlamayacağı koşullar olduğunu, kendilerini seçim kampanyalarının dürüst ve barışçı bir biçimde, salt ideolojik seviyede yürütülmesine adadıklarını da farzedelim. Emperyalistler, köylülüğün geriliği, solun bölünmüşlüğü ve 500.000 "gusanos"un kesin belirleyiciliği tarafından desteklenen Amerikan ablukasının da yardımıyla, burjuvazi pekâlâ BS'nin arzu ettiği biçimde, yani etraf kana bulanmadan çoğunluğu sağlayabilir. Ya sonra? İktidarın bir başka Batista tarafından devralınması ve sömürücü şirketlerin kapitalistlere iadesi mi başlayacak?

Halihazırda Avrokomünistler, karşıdevrimcilerin seçimleri kazanması halinde iktidarı devredeceklerini vaadetmiş bulunmaktadırlar. *Aynı koşullar altında Mandel'in ve BS'nin ne yapacağını bilmek zorundayız. Birleşik Sekreterlik'in bu soruyu çok açık bir ifadeyle yanıtlamasını istiyoruz.* İkti-

17 *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul s.86

dara gelmeleri halinde serbest seçimlere gidecekler ve kazanan karşıdevrim bile olsa, iktidarı kazananlara devredecekler mi? Eğer değilse, gericiler, mantıken, kendilerine verilen oylarla kazandıkları iktidarı talep ettiklerinde ne yapacaklar; BS, iktidarı korumak için karşıdevrimcilerle elde silah çarpışacak mı? Emekçi kitleler sokaklara dökülüp oy sandıklarını paramparça ederlerse ne olacak? BS işçilerle mi çarpışacak? İktidarı karşıdevrime teslim etmeyeceklerse, karşıdevrimcilere yönelik silahlı baskı tedbirleri almaları ve seçim mücadelesini bir kenara bırakmaları gerekir. Bu gerçekler bütün dökümanı tahrip etmektedir. Ama, BS emperyalist karşıdevrimin bir seçim zaferi elde etme olasılığını sorumsuzca kapsam dışı bırakmaktadır.

BS, kendilerininkinin devrimci bir diktatörlüğe yönelik bir program olduğu ve dolayısıyla Küba örneğinin geçersiz olduğu biçiminde bir yanıt verebilir. Bu, çok daha ciddi bir suç teşkil ederdi. Çünkü, eğer Küba'da işçi konseylerine dayalı devrimci Marksist bir diktatörlük olmuş olsaydı, abluka hem ABD hem de SSCB tarafından uygulanırdı. Böylesi bir durumda, BS'nin proletarya diktatörlüğü altı ay bile dayanamazdı. Yarım milyon "gusanos" da, başarılarını güvence altına almış olan derin ekonomik kriz temelinde bir kampanya geliştirirdi. Küba ablukası, Avrupa ülkelerindeki bir sosyalist devrime de neden dayatılmasın? Bizler görüşlerimizi, Troçkistler tarafından yönetilen ya da etkilenen ilk devrimci proletarya diktatörlüğünün, bu yüzyılda gördüğümüz herhangi bir durumdan çok daha dehşetli ve güçlü bir iç savaşa katlanmak durumunda kalacağı yönünde belirlemeliyiz.

5. Emperyalist karşıdevrim ve kapitalist restorasyon tehlikesi

Karar metnine bakılırsa, Avrupalı işçilerin iktidarı almak için sahip olduğu avantajlar gelecekteki diktatörlükler açısından da geçerliliğini koruyacaktır ve dahası bunlar günümüzde işçi devletleri için de mevcuttur: "...SSCB, ÇHC ve Doğu Avrupa'daki işçi devletlerinde bugün kendini gösteren başlıca sorunun, savaş ya da iç savaş koşullarında kapitalizmin restorasyonu tehlikesi olmadığını vurgulamak gerekmektedir. Bu ülkelerdeki işçi sınıfının karşı karşıya bulunduğu başlıca sorun, ekonomik, siyasal ve toplumsal hayatın ayrıcalıklı bir bürokratik kast tarafından diktatörce denetlenmesidir."[18]

Eğer karar metni "bugünkü başlıca sorun"u ve sadece bugünü kastediyorsa bunu bütünüyle kabul edebiliriz. Bürokratik işçi devletlerindeki kitleler için öncelik bir politik devrimdedir. Hiçbir zaman vazgeçmediğimiz temel Troçkist tutumlardan biri olduğu için bu nokta üzerinde ısrarla du-

18. *ibid.*, s.93-94

rulmalıdır. Ne var ki, bu vurgunun ekseni mevcut durumu değil, zamana bağlı olmayan kapitalist restorasyon tehlikesini tanımlamaktır ve bir bütün olarak karar metni, bu türden zamana bağlı olmayan geçerlilik savlarıyla malûldür. BS'ye göre emperyalist karşıdevrim tehlikesinden bile daha kötü birşey vardır: bürokratik kast tarafından uygulanan diktatörlük denetimi. O halde, yarın ya da on, on beş yıl sonra ne olacağını sormamız gerekir -bir kapitalist restorasyon tehlikesi varlığını sürdürecek mi? Konu, daha sonra tekrar karşımıza çıkmasına rağmen, daha fazla geliştirilmemiştir: "Emekçilerin, kendilerini, fabrika ve bankaları özel mülk sahiplerine devretmeye 'tahrik eden' propagandadan ölümcül bir tehlike gibi korkmalarına gerek yoktur. Emekçilerin çoğunluğunun bu tip bir propagandayla 'ikna edilmeleri' zayıf bir olasılıktır."[19] Şu çok açık görülmektedir: BS'ye göre, işçi diktatörlükleri günümüzde ve gelecekte herhangi bir güçlü düşman tarafından dövüşmeye zorlanmayacaktır -ne emperyalizm, ne de kapitalizmin restorasyonu tarafından. Esas tehlikeler, "bir kez silahsızlandırıldığında ve mülksüzleştirildiğinde" desteksiz kalacak olan burjuva sınıfının bıraktığı ideolojik izlerden ve alışkanlıklarından gelecektir.

Karar metninin yazarlarına göre, burjuva karşıdevrimi bütünüyle budalalaşmış ve dürüstleşmiştir: işçilerden "fabrikaları eski sahiplerine iade etmelerini" isteyerek gerçek hedeflerini açıkça ilan edecektir. Görülmektedir ki, BS'ye göre, burjuvazi oyunun kurallarına riayet edecektir; tüm düzanbazlıklarını bir kenara bırakarak dürüst ve açık sözlü olacak, Yoldaş Mandel'in nezaketine aynen karşılık verecektir. Hiç kuşku yok ki, ne herşey tersine döndü ne de gelecekte böyle bir şey olacak. Restorasyoncu burjuvazi, fabrikaların eski sahiplerine iadesini asla talep etmeyecektir. Kronstadt ayaklanmasında olduğu gibi, egemen devrimci partiden bağımsız olan sovyetlerin; fabrikalardaki ve kolhozlardaki (kollektif çiftlikler) işçilerin ve köylülerin, büyük "savunucusu"; özgürlük şampiyonu pozlarına girecektir. Bu restorasyoncu burjuvazi eski burjuvazi değil, teknokratların, bürokratların ve işçi ve kolhoz aristokrasisinin büyük çoğunluğu olacaktır. Burjuvalaşmaya can atan bu sektörler, olasılıkla, fabrikaların "totaliter devlet"e aidiyetinin son bulmasını ve sahibi işçiler olan kooperatifler vasıtasıyla "işçilere devredilmesini" önereceklerdir. Restorasyoncu saldırı sanayi ve toprakta devlet mülkiyetine, dış ticaret üzerinde devlet denetimine ve beş yıllık planlara yüklenecektir. Bu kurumları aşındıracak her türlü demokratik sloganı ortaya atacaktır. Bu basmakalıp sözleri tekrarladık, çünkü burjuvazinin marifetlerini küçümsemek son derece tehlikelidir. Ama BS dökümanının en sakat yanı da burada yatmaktadır ve bu, işçi devletlerinin büyük bir düşman tarafından saldırıya uğramayacağı ka-

19. *ibid.*, s.89

nısıdır; bilinmeyen bir nedenden ötürü, ne emperyalizmi ne de kapitalist restorasyonu hesaba katmaktadır.

Bunlar bir yana, karşıdevrim tehlikesi restorasyoncu sempatilerden değil, dünya pazarı üzerindeki emperyalist denetimden kaynaklanmaktadır. Aksini düşünmek, kapitalizm ve sosyalizmin sürekli olarak birarada var olabileceğine inanmak demektir. Bir proletarya diktatörlüğü altında gerçekleştirilen ekonomik gelişmenin rahatsız ettiği devasa boyutlardaki sağ burjuva eğilimlerin yarattığı ciddi tehlikenin farkında olmak gerekir. Bu, bürokratik işçi devletlerinin ulusal sınırlarını, dünya pazarındaki emperyalist egemenliği ve bugüne dek işçi devletlerinin göreli geri kalmışlığını belirleyen, artan çelişkilerin kaçınılmaz sürecidir. Bu nedenlerden ötürü ekonomik gelişme, özellikle üretimin bölüşümü dolayımıyla güçlü kapitalist eğilimler üretir. Böylesi bir bölüşüm ortamında eşitsizlikler kaçınılmazdır ve her durumda yetersiz kalacak olan üretimdeki artışla doğru orantılı olarak şiddetlenir ve paylaşım üzerine çirkin bir mücadeleye yol açar. Emperyalizm tarafından kuşatılmış ve kendi ulusal sınırlarına hapsolmuş bir işçi devletinde, üretici güçlerin gelişimine dev bir burjuva aygıtın gelişimi eşlik eder. Troçki, her zaman, ekonomik gelişmenin mevcut çelişkileri hızlandırdığını ve yenilerini doğurduğunu (yeni ve tehlikeli bir biçimde burjuva yönelimli, restorasyonist eğilimler gibi) belirtmiştir. Uzun vadede, bu çelişkilerin ortaya çıkmasını, sadece devrimin emperyalizmi yenilgiye uğratana kadar geliştirilmesi önleyebilir. Şu da var ki, bu kaçınılmaz çelişkiler, uzun süre yalıtılmış olarak kalan işçi devletlerinin bürokratikleşmesine yol açacaktır.

Bu Troçkist tutuma altmış yıl boyunca hiçbir işçi devletinde somut herhangi bir burjuva karşıdevrimi tehlikesi yaşanmadığı yolunda bir argümanla karşı çıkılabilir. Bu geçerli değildir. Çelişkiler mevcuttur ve daha da keskinleşmiştir, diğer nedenlerden ötürü ortadan kalkmış değildir. İlk olarak, dünya emperyalizmi, 1939'dan itibaren kendi içinde bir mücadeleye girişmiştir ve SSCB'ye karşı birleşik bir cephe oluşturmayı başaramamıştır. İkincisi, savaş sonrası dönem, savaşın getirdiği yıkımları telâfi etmek için harcanmıştır ve hemen ardından yaşanan ekonomik yükseliş işçi devletlerinin pazarlarını yeniden ele geçirmeyi önemsizleştirmiştir. Ve en temel neden, yozlaşmış işçi devletlerinin, yukarıdaki nedenlere ve miras aldıkları geri kalmışlığa bağlı olarak, bütünüyle otarşik bir gelişim yaşamış olmalarıdır. Bu koşullar altında, kapitalist restorasyoncu eğilimler yeşerememiştir; çünkü bunlar ancak emperyalizmle sıkı işbirliği içinde gelişebilir.

Ne var ki, on yıldan bu yana süreç tersine dönmüştür ve emperyalizm ile işçi devletleri arasındaki ticari ve mali ilişkilerde artış yaşanmıştır. Bu durum, Çin ve Rus bürokrasilerinin aralarının giderek açılmasının yanı sı-

ra Avrokomünizm olgusunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu iki bürokrasi, emperyalizmle anlaşmalar yapmak ve Amerikalılarla, Avrupalılarla ve Japonlarla ikili görüşmeler sürdürmek için birbirleriyle rekabet halindedirler. Avrokomünizm, Carter planını onaylayarak ve daha sonra işçi devletlerine yönelecek bir iç veya dış saldırıyı haklı göstermek için ideolojik koşullar yaratarak, Avrupa'nın emperyalist burjuvazisini Moskova'nın "totaliterliğine" karşı açıkça desteklemektedir.

Troçki'nin öngörüsü, zamanında sadece embriyonik aşamada ilan edilmesine rağmen, geçerliliğini korumaktadır. Bu süreç, emperyalizmin işçi devletleri üzerindeki ticarî ve malî etkisinin büyümesiyle birlikte, hızlandırıcı bir dinamiği de elde edecek ve böylece gerçek bir burjuva karşıdevrim tehdidi var olacaktır. Kısacası, işçi devletleri içindeki çelişkiler giderek daha da keskinleştiği ve emperyalizmin dünya ekonomisine hakimiyeti arttığı sürece, (eski egemen sınıflardan ziyade) yeni kapitalist restorasyoncu eğilimler esas düşman olarak kalacaktır.

Carter planı, restorasyoncu emperyalist politikadır. Carter'ın ekonomik, politik ve askeri planı, BS'nin demokratik formülasyonlarıyla aynı zamanda ortaya çıkan, demagojik bir insan hakları kampanyasını içermektedir; bu, berbat bir yanılsamayı yükseltebilecek bir şeydir. Emperyalizmin demokratik propagandası, işçi devletlerinde bugünkü gerici ve totaliter karakterli hükümetlere karşı gelişmekte olan demokratik hareketi kendine temel almaktadır. Kanımızca, emperyalizm kritik bir noktaya doğru, işçi devletlerinin son derece ilerici ve kaçınılmaz politik devrimini ve demokratik seferberliğini serbest piyasa ve kapitalist restorasyon politikalarına dönüştürme noktasına doğru ilerlemektedir. Carter planının karar metninde ele alınmaması, özellikle de, gerçekte taban tabana zıt olan bu iki programın temel noktalarda uyum içerisinde gözükmesi son derece ciddi bir durumdur. Acilen kendi programımızın savunusuna geçmek ve emperyalizminkine saldırmak, ona karşı açıkça savaş açmak zorundayız. Tüm dökümanlarımız buna yönelmelidir.

Troçki, şu yasayı formüle etmiştir: Ekonomi geliştikçe restorasyon tehlikesi de büyüyecektir. Emperyalizm ticaretle, yatırımla ve karaborsayla işçi devletlerini kendi yörüngesine sokmaya çalışacaktır. Carter planı bunu yürürlüğe koymaktadır ve işçi devletlerinde tatsız ve belki de silahlı çatışmaları kışkırtana dek sürecektir.

Troçkizm, bizim demokratik planımızla Carter'ınki arasında var olan derin farklılıkları kitleler nezdinde açığa çıkartmak, emperyalizmin yeni karşıdevrimci stratejisine açıkça savaş açmak ve bu stratejinin sonucu olan işçi devletlerinde kapitalist restorasyon tehlikesine karşı uyarıda bulunmakla yükümlüdür.

III. BÖLÜM

BURJUVA DEMOKRASİSİ Mİ? İŞÇİ DEMOKRASİSİ Mİ?

1. İşçi demokrasisi ve özgürlükler üzerine iki kavrayış

BS'ye göre proletarya diktatörlüğünün zaferi ardından *ad infinitum** genişleyecek olan demokratik özgürlükler, gerçekte tamamen biçimsel bireysel politik özgürlüklerdir; serbest rekabetçi kapitalizm dönemindeki burjuva demokrasisinin özgürlükleridir. Bu, esas olarak, burjuvazinin tanımladığı şekliyle, üretim araçlarının özel mülkiyetine saygı temelinde bir dizi hak ve yükümlülüğü olan bireylerin, meta satıcılarının oluşturduğu bir toplumda egemen olan sistemdir. Tüm bunlardan, basın özgürlüğü, toplantı özgürlüğü, propaganda yapma ve politik olarak örgütlenme hakkı anlaşılıyordu.

Marksizm, her zaman özgürlüğün bu tanımını sorgulamıştır. Pratikte bu özgürlüklerin sadece, yayınların, gazetelerin, toplantı yapılacak binaların, propaganda araçlarının mülkiyetini elinde bulunduran ve dolayısıyla politik hedefler doğrultusunda parti örgütleme şansına sahip tek kesim olan burjuvazi için var olduğuna işaret etmiştir. Sonuçta bunlar, sadece köle sahiplerine özgürlük sağlayan antik demokraside olduğu gibi, zenginlerin özgürlükleridir. Bu durum, günde 8 saat çalışmama "özgürlüğü"ne sahip olmayan, pazar günleri dinlenmesine "izin verilen" ama haftanın diğer günlerinde çalışmak zorunda olan, herhangi bir yasal engel bulunmamasına rağmen çocuklarını üniversiteye gönderemeyen her işçinin sezgisel bilgi birikiminin bir parçasıdır. Bu, bir meslek sahibi olmasına rağmen "serbest" çalışamayan ve geçinmek için "ücretli" olmak zorunda kalan herhangi bir orta sınıf mensubu tarafından da kavranılabilir. Bu, kendisine

* Sınırsız biçimde.

bir meslek "seçen", ama hiçbir üniversitede yer bulamayan bir öğrenci tarafından da anlaşılabilir. Son olarak bu, istediği halde iş bulamayan işsiz işçiler tarafından da net olarak anlaşılabilir.

Buradan hareketle, burjuva ideolojisinin bu konudaki Marksist eleştirisi tek bir cümleyle özetlenmiştir: "İşçilere bahşedilen asıl özgürlük, açlıktan ölme özgürlüğüdür."

Marksizm burada durmaz. Bu konu üzerine, teorik anlamda tek doğru açıklamayı getirir. Burjuva ideolojisi toplumun bireylerden oluştuğunu ifade ederken, Marksistler için toplum esas olarak sınıflardan oluşur. Bu, bireylerin varlığını yadsımak için değil, ama onların sınıflı toplum içinde ait oldukları konumu belirlemek içindir. Bireyler, toplumla sınıflar aracılığıyla ilişkilidirler; onlar sınıf dolayımıyla var olurlar. Herkes aynı olanaklara sahip değildir; birinin proleter diğerinin burjuva olması, özgürlük ve gelişim açısından farklı potansiyellere sahip olmalarına yol açar.

Bu nedenle, burjuva ideologları verili bir toplumda bireyler için var olan özgürlük derecesini tartışırken, Marksistler toplum içinde işçi sınıfının elde etmiş olduğu özgürlüklerin derecesini sorgulayarak işe başlarlar.

Böylece, işçilerin özgürlüklerinden söz ederken, konuyu iki ayrı düzeyde ele alırız: birincisi, bir bütün olarak toplum içindeki işçi sınıfı; ikincisi, kendi sınıfları içinde birey olarak işçiler. Bu iki düzey aynı şey değildir: aralarında diyalektik bir ilişki vardır ve bunlar sık sık çelişir. Örneğin, bir yayın organının sendika tarafından satın alınması ya da kamulaştırılması proletaryanın kendini ifade etmesi açısından bir gelişmedir. Aynı şekilde, bu örgüt başka kentlerde binalar satın alır ya da kamulaştırırsa, sendikanın toplantı hakkı ülke çapına yayılmış olur. Sendikaların bir yeraltı çalışması döneminin ardından legal örgüt statüsü elde etmeleri, demokraside daha ileri ve görece çok daha önemli bir genişlemeyi temsil eder. Sınıfın toplum içindeki özgürlüğü genişlemiştir. Eğer aynı sendika, kendi yapısı içinde işçilerin toplantı özgürlüğünü, işyerlerinde özgürce delege seçimini ve aylık sendika toplantılarında her işçinin özgürce konuşma hakkını yaşama geçirebilirse, bu, işçilerin sınıfları içinde bireyler olarak özgürlüklerinin genişlemesi anlamına gelir. Burada, sınıfın çıkarları ve bireylerin çıkarları çelişki halinde değildir.

Bu sendikaların bürokratikleştiğini ve üyelerinin ve değişik eğilimlerin kendi düşüncelerini savunabilmeleri ya da sendika önderliğini değiştirebilmeleri gibi demokratik haklarını reddettiğini farzedelim.

Bu durumda, sınıf açısından kazanılanlar, birey açısından kayıp demektir. Bu, çok ciddi ve kabul edilemez bir durum olmakla birlikte, yasal sendikaların kuruluşunun çok önemli bir kazanım olduğunu unutmamıza ve böylece sendikaları sadece işçilerin kendilerini ifade edip edememeleri bakımından değerlendirerek onların önemini yadsımak gibi hatalı bir tu-

tum almamıza yol açmamalıdır.

Dahası, bazı durumlarda bireysel özgürlüğün kısıtlanmasını destekleyebiliriz. Bir fabrikada, işçilerin toplantısından çoğunluk oyuyla bir grev kararı çıkması durumunda, hiçbir işçinin bireysel olarak işbaşı yapma ve hatta grev aleyhine propaganda yapma hakkı olamaz. Eğer biri bunu denerse, gerekiyorsa zor yoluyla durdurulur. Bize göre bu baskı, işçi demokrasisinin temel bir ifadesidir: işçi sınıfı, burjuvaziye ve kendi sınıfından olup da burjuvaziyi destekleyen tek tek bireylere karşı haklarını kullanmaktadır. Grev kırıcılar baskı altına alındığı ve grev başarıya ulaştığı takdirde, bu, işçi demokrasisi adına bir zaferdir. Çünkü, en önemli demokratik kazanımlar *işçi sınıfı kitlesini burjuvaziden hızla koparanlardır.*

Sınıflar var olmaya devam ettiği sürece, demokrasi ve özgürlüğün bu Marksist kavranışı, sadece işçi demokrasisine ilişkin olarak değil, aynı zamanda tüm topluma ilişkin olarak geçerliliğini koruyacaktır. Demokrasi her zaman için sınıf diktatörlüğünün bir biçimi olmuştur. Bundan öte bir anlam ifade etmemiştir: bazı kesimler için bir diktatörlük olan şey, onları baskı altında tutan sınıf ya da kesimler için demokrasidir. Sınıflı bir toplumda, demokrasi ve "sınırsız politik özgürlük", burjuva ideolojisi tarafından iddia edildiği gibi, asla bütün bireyler için var olmamıştır; ve BS'nin öne sürdüğünün aksine, gelecekteki bir işçi diktatörlüğünde de var olamaz.

Marksistler, ekonomik ilişkiler ve emekle, yani işçilerin sinirleri ve kaslarıyla ilgili hakları ilk sıraya yerleştirirler. Bunlar arasında, iş garantisi, işçinin ve ailesinin geçimini sağlayabilecek düzeyde bir ücret, çok uzun olan işgününün kişiyi insanlıktan çıkaran etkilerini sınırlandırmak için daha kısa çalışma saatleri ve politik yaşama katılmak için zaman tanınması gibi "özgürlükler" yer alır. Burjuvazinin, tarihsel süreci bireyler, düşünceler ve kurumlarla açıklayan rasyonalist, ideolojik ve bireyselci kavrayışlarına karşı Marx, tarihsel süreçte ekonomik faktörlerin, üretici güçlerin gelişiminin, üretim ilişkilerinin ve sınıf mücadelesinin belirleyici rolünü vurgulamıştır. Biz de demokratik özgürlükler hakkında aynısını yapmalıyız: en fazla önem vermemiz gerekenler işgününe ve işçilerin yaşam düzeyine ilişkin olanlarıdır.

Herhangi bir ülkede işçi demokrasisinin düzeyini ölçmek için sorulacak iki kilit soru vardır: İşçi sınıfı, ülkede bir sınıf olarak hangi demokratik kazanımları elde etmiştir? Bu kazanımlardan yararlanmak ve sınıfın kurumlarını yönetmek açısından hangi bireysel ve sektörel haklar, hangi *iç mekanizmalar* mevcuttur?

"İç" terimi kesin bir biçimde, demokratik özgürlüklerin burjuva ve işçi sınıfı perspektifiyle kavranışlarının birbirinden ayırt edilmesini sağlar. Birinci kavrayış, hiçbir biçimde sınıf denetimine tabi olmayan bireysel ve

sektörel özgürlükleri savunur, çünkü burjuva toplumunda bu denetim dolaylıdır ve üretim araçlarının özel mülkiyetine saygı temelinde uygulanır. Kuralı bozmayan istisnai örnekler dışında, yayın, gazete basabilenler ve radyo ve TV'de kendilerine yer bulabilenler sadece zenginlerdir. İşçi sınıfı, düşmanı zayıflatacak ve diktatörlüğünü güçlendirecek olan özgürlükleri garanti altına almak için otomatik araçlara sahip değildir -iktidara el koyduktan hemen sonrası için de bu mümkün olmayacaktır. Bu, şu anlama gelir: Burjuvaziyle hesaplaşmak, ona karşı dövüşmek için sadece en katı sınıf disiplini söz konusu olabilir ve en geniş demokratik özgürlükler ise bu disiplinin *içinde* var olabilir ve olmalıdır.

2. Çan Kay-şek'in Çin'i ve Mao'nun Çin'i; aynı proleter demokrasisi mi?

Demokratik özgürlüklere ilişkin bu iki uzlaşmaz kavrayış, mantıksal olarak, büyük işçi devrimlerini açıklamada taban tabana zıt iki yoruma yol açmıştır. Örneğin, Çin ve Vietnam için durum budur. BS için, "Bazı yarı-sömürge ülkelerde eski egemen sınıfların güçsüzlüğünün, *proleter demokrasisi serpilip gelişmeksizin* kapitalizmin yıkılmasını mümkün kılan bir toplumsal güçler ilişkisine yol açtığı doğrudur (Çin ve Vietnam bu konuda iki örnektir;"[1] Görülebileceği gibi burada kriter alınan ölçü burjuva demokratik özgürlüklerdir. Bu nedenle, "işçi demokrasisi" çerçevesinde, Mao'nun rejimi Çan Kay-şek'inkiyle aynı hatta daha bile kötüdür.

Bu tutum ile liberallerin veya sosyal demokratların tutumu arasındaki fark nedir? Liberaller veya sosyal demokratlar için her iki rejim de demokratik özgürlüklere izin vermediği için aynıdır. BS çoğunluğu için, "kapitalizm, işçi demokrasisi yeşermeksizin yıkılmıştır"

BS proleter demokrasisinden, liberaller ve sosyal demokratlar ise genel anlamda demokrasiden söz ederken kullandıkları kavramlar ayrı olmakla birlikte her ikisi de aynı şeyi söylemektedirler.

BS'nin kriteri öylesine biçimsel ve burjuvadır ki, basın özgürlüğü ya da burjuva ve işçi partilerinin örgütlenme özgürlüğü bulunmadığı ve bireyler olarak Çinli işçiler sendikal demokrasiye sahip olmadığı için, işçilerin Çin'i "işçi demokrasisi" açısından Çan Kay-şek'in Çini'nden farklı değildir. BS bu mantıksal çizgiden öteye geçememektedir. Eğer bunu daha da geliştirmiş olsalardı, şöyle demek durumunda kalırlardı: "Venezuella, Kolombiya ve Kosta Rika'da Çan Kay-şek veya Mao'nun Çini'nden daha fazla bireysel demokratik özgürlük olduğu için, bu kapitalist ülkelerde daha geniş işçi demokrasisi vardır." Dökümanın başka bir bölümünde, tek parti

1 *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul s.72

denetimine ilişkin olarak, bunun, "gerçekte proletaryanın demokratik haklarını burjuva demokrasilerindekine oranla *genişletmek değil aksine kısmak* anlamına geldiğini [vurgu özgün metinde]" söylerken kastettikleri budur.[2]

Öte yandan Troçki şunu belirtmiştir: *"İşçiler açısından daha kısa çalışma günü demokrasinin köşetaşıdır; çünkü, onlara toplumsal yaşamda gerçekten yer alabilme olanağını verecek tek şey budur "*[3]

Troçki'nin hareket noktası, proletaryanın ihtiyaçları ve bilincinin gelişimidir; BS ise, dinlenmeyi ve bol bol alkış almayı umdukları batı üniversitelerinin akademik bireysel özgürlükler anlayışını temel almaktadır. Bu noktada, sınıf içgüdüleri vasıtasıyla Çin'e ve Vietnam'a ilişkin olarak çok daha doğru bir bakış açısına sahip olan Avrupalı işçilere bile kulak asmadan, Avrupalı liberter önyargıların en kötülerini dile getirmektedir.

Çin'de proletarya sendikalarda, köylülük komünlerde örgütlenmiştir; bunlar yasal kurumlardır ve on milyonlarca işçiyi temsil etmektedir. Başlı başına bu tek olgu, sendikaların ve komünlerin pratik olarak bulunmadığı ve canavarca eziyetin geçerli olduğu Çan Kay-şek rejimi ile olan farkı gösterir. Aynısı, gazeteler, yayınlar, radyo ve toplantı salonları açısından da geçerlidir. Daha önceleri bunlar burjuvazinin ve emperyalizmin elindeydi; şimdi ise, bürokrasi tarafından denetlenmesine rağmen, işçi sınıfının ve köylülüğün elindedir. Dolayısıyla Çin'deki işçi devrimi, bürokrasi tarafından yönetilmekle birlikte, sadece Çan Kay-şek rejimiyle değil, aynı zamanda ezilen ulusların ve sömürge halkların totaliter ve barbarca sömürüsü üzerinde yükselen burjuva demokrasileriyle kıyaslandığında da, "işçi demokrasisi"ni devasa boyutta genişletmiştir.

Bununla birlikte, işçi ve köylü demokrasisinin en büyük ifadesi, Çan Kay-şek döneminde yaygın bir açlık yaşandığı halde, Mao döneminde günde üç öğün mucizesine ulaşılmış olmasıdır. Rabelais'yle beslenmiş batılı profesörlerin ve öğrencilerin, bunun demokrasiyle ne ilgisi olduğunu kavrayamamalarını anlayabiliyoruz.

Ne var ki, bu özgürlüklerin getirdiği kazanımlar, Çinli ve Vietnamlı kitlelerin köylü komünlerindeki, sendikalardaki ve fabrika komitelerindeki iç demokrasi ve devrimci partilerin yasallaşması gibi diğer eşit derecede önemli haklara gereksinimleri olduğunu unutmamıza yol açmamalıdır.

Çin proletaryasının aynı zamanda yayın, düşünce ve toplanma özgürlükleri gibi biçimsel özgürlüklere gereksinimi vardır. Hâlâ, geri dönüş ve kazanımların yitirilmesi tehlikelerini taşıyan ve sonuç olarak emperyalist burjuva restorasyonuna kolayca maruz kalabilecek olan işçi ve köylü de-

2. *ibid.*, s.64
3. Leon Trotsky, "On the Declaration of the Indochinese Oppositionist", *Political Writings (1930-31)*, s.32

mokrasisinin genişletilmesi açısından, bunlar için mücadele temeldir. Biliyoruz ki, bu yeni özgürlükleri ilerletmek ve genişletmek için yeni bir devrim, bürokrasiye karşı bir politik devrim gerekmektedir. Ancak bu gerçeklerin hiçbiri bizi, büyük Çin ve Hindiçin devrimlerinin işçi ve köylü demokrasilerinde önceki Çinli ya da emperyalist burjuva rejimlerinde asla var olmayan bir genişleme getirdiği olgusunu yadsımaya sürüklememelidir.

3. Sorumlulukların ve çelik bir disiplinin olmadığı bir diktatörlük mü?

BS çoğunluğunun "politik özgürlükler"i, sadece "işçi iktidarını şiddet eylemleriyle devirmeye kalkışmayanlar" ile sınırlandırılmıştır. Ama devrimci iktidarın kararlarına hiç uymayan ve uymamak doğrultusunda ısrarlı bir propaganda yürütenleri ne yapacağız? BS çoğunluğunun dökümanı, karşıdevrime garantiler ve en geniş özgürlükler tanımaktadır, ama proletarya diktatörlüğünün her işçi mücadelesinde olduğu gibi en katı sınıf disiplinini dayatacağını, çünkü sürekli devrim sürecinde burjuvaziye ve emperyalizme karşı verilen savaşın sıcaklığında tamamen askeri bir disiplin sağlamak gerektiğini belirlemekten kaçınmaktadır. Bunu yapmak için, devletin emrindeki güçleri işletmek durumundadır. "Sadece tek bir grevde yer almış olsa dahi, herhangi bir işçi bilir ki, disiplin ve sağlam bir önderlik olmaksızın hiçbir mücadele mümkün değildir"; özellikle de "merkezcilik ruhunun yayıldığı günümüzde."[4] Eklemeliyiz ki böyle bir işçi, proletarya diktatörlüğünün ne anlama geldiği üzerine bu tezlerin yazarlarından çok daha net bir kavrayışa sahiptir. Bir grevi kazanmak için çelik disipline sahip olunması gerektiğini bilir, *yalnızca propaganda yapanları da* içine dahil ettiği bütün grev kırıcılara karşı gerekli tüm araçlarla dövüşmek gerektiğini kavrar. İşbaşı yapmak isteyenlerin işyerine girişleri engellenmelidir; propaganda bildirisi dağıtmak isteyenlerin bunu dağıtmaları durdurulmalıdır.

Yeni diktatörlük altında, diğer birçok başka nedenden ötürü de durum bu olacaktır. Devrimci proleter demokrasisi tarafından uygulanan önlemlere uyulması gerekecektir; bütün halka, özellikle de proleter olmayan kesimlere, uyulması zorunlu görevler yüklenecektir. Acil bir devrimci görev için tüm işçileri çalışmaya çağıran bir tedbirin gündeme gelmesi halinde, çalışmayan ya da bunun aleyhinde propaganda yürütenlerin cezalandırılması meşru değil midir? İşten kaytaran her on kişiden birinin kurşuna dizilmesi emrini verdiğinde Lenin'in düşündüğü şey bu değil miydi? Ger-

4. Leon Trotsky, "Manifesto of the Fourth International on the Imperialist War and the Proletarian World Revolution", *Political Writings (1939-40)*, s.214

çekleşmiş tek devrimci diktatörlüğün önderi için, sadece proletarya diktatörlüğüne karşı silaha sarılmış olanların değil, aynı zamanda işten kaytarmış olanların da kurşuna dizilmesi gerekli görülüyordu. Eğer cezai tedbirleri uygulayamazsak sınıf disiplinini nasıl hakim kılarız?

BS çoğunluğuna bakılırsa, kapitalist sistem altında işçi hareketi nasıl dövüşüyorsa, proletaryanın devrimci diktatörlüğü bunun tam aksi biçiminde işleyecektir. Metnin yazarları, tartışmada en geniş serbestlik ve karar bir kez kabul edildikten sonra en kesin disiplinle, yani demokratik merkeziyetçilikle belirlenenin sadece devrimci Marksist partiler ve genelde Troçkist partiler olmadığını yadsıyor görünmekteler. Tüm işçi ve kitle mücadeleleri bununla belirlenir ve proletaryanın devrimci diktatörlüğü bir kez inşa edildiğinde durum daha da geniş bir biçimde böyle olacaktır: Tartışmalar gerekli önlemlerin alınmasına yöneltilecektir ve bu önlemlere uymamayı ya da bağlı kalmamayı tartışan kim olursa olsun, silahlanıp silahlanmadığına bakılmaksızın baskı altına alınacaktır. Cezai ve yönetsel önlemler, ki bunlar militan kadro tarafından temel kurallar doğrultusunda kendiliğinden bir biçimde uygulananları da içerir, sadece olumlu değil, aynı zamanda, bozguncu kampanyaya katılan ya da karşıdevrimden yana propaganda yürütenlerin bastırılması için de mutlak bir gerekliliktir. Dökümanın hiç bir noktasında, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün en katı disiplini gerektirdiği ve " başarının temel garantisini, karşıdevrime karşı koymada gericiliğin merkeziyetçiliğine karşı, devrimci merkeziyetçiliğin oluşturduğu" [5] gibi kavrayışlar yer almamaktadır.

İşçi sınıfı hareketi içinde, daha proleter devriminin başlangıcından itibaren herkese mutlak özgürlük için dövüşenler anarşistlerdi; öte yandan, "otoriter" Marksizm her zaman, devrimci süreç ve sosyalizmin inşası boyunca katı disiplini ve merkezileşmeyi sağlayacak olan devletin gerekliliği yönündeki ısrarıyla belirlendi. Rus Devrimi'nden önce Lenin, eğitimin otomatik olarak toplumsal disiplini getireceğinde ısrar etmişti, ama kendisinin de belirttiği gibi, deneyimler proletarya diktatörlüğünün ilk aşamalarında bunun imkânsız olduğunu gösterdi.

Devrimin kaderi söz konusu olduğunda, karşıdevrimin yenilgisini tek başına garanti altına alacak herhangi bir gelenek ya da ahlak kuralı yoktur. Gereken merkezileşme ve disiplin bürokratik ya da devrimci olabilir, ama bunlar olmaksızın proletarya diktatörlüğü olamaz. Devrimci demokrasi devrimci disiplin üzerinde yükselir; bu, devrimi destekleyenler ve ilerletilmesine katkıda bulunanlar için bir demokrasidir.

4. Troçki'nin İngiliz sendikalarına ilişkin tavrı

5. *ibid.*, s.215

Troçki bu konuyu, BS'nin çoktandır unutmuş olduğu bir makalesinde çok net bir biçimde incelemişti. Makale, İngiliz işçi sendikalarının üyelerinden İşçi Partisi'nin desteklenmesi amacıyla politik aidat toplayabilmelerini olanaklı kılan 1913 Parlamento Yasasıyla ilgiliydi. Yasa, işçilere böyle bir aidat ödemeyi reddetme hakkını tanımış, ayrıca sendika önderliğinin bu hakkı kullananları ihraç etmesini ya da cezalandırmasını yasaklamıştı. Troçki, **Where is Britain Going?** ("İngiltere Nereye Gidiyor?" 1925) adlı kitabında 6 Mart 1925 tarihli *Times* dergisinden, sendikalı işçilerin yüzde onunun bu ödentiyi ödememeyi tercih ettiklerini öne süren bir alıntı yapar. Sendikalar ise kitle toplantılarında politik aidatların ödenmesini zorunlu kılan oylamalar yapma hakkını elde etmişler ve bu gelişme parlamentoda ve İngiliz politik yaşamında büyük tartışmalara yol açmıştı. Sendikalar zorunlu politik aidat kesme hakkını savunmuşlar, Lordlar Kamarası ise bunun yasaklanması yönünde oy kullanmış ve sonunda Avam Kamarası sendikalara aidat toplama yetkisi vermiş, ama bunun yanı sıra işçilerden İşçi Partisi için istemleri dışında aidat kesilmesini yasaklamıştı.

Troçki, makalesinde, Avam Kamarası'nın önerisini kabul eden İşçi Partisi önderliğini suçlar ve bu tutumun "işçi hareketinin temel görevlerinin nasıl algılandığının ve hareketin sınırlarının biçimsel bir perspektifle ve demokrasinin tümüyle biçimsel hukuki içeriğiyle belirlenmesinin" şaşırtıcı bir örneği olduğunu gösterir; ayrıca İşçi Partisi ve sendikalardan, İngiliz proletaryasının İşçi Partisi'ne maddi katkıda bulunmayı reddeden yüzde onluk bölümüne en diktatörce ve zorlayıcı yaptırımlar uygulamalarını ister.

Troçki bu tutumu, proletarya diktatörlüğünün nasıl işlemesi gerektiğinin en iyi örneği olarak ortaya koymuştur. Konuyu incelerken şöyle der: "Parlamento üyeliği seçimlerinde yapılan harcamalar, sendikalar için, büro çalışmaları ve sekreterlik hizmetleri gibi alanlarda yapılan harcamalar kadar gerekli ve zorunlu harcamalardır. Sendikanın liberal ya da muhafazakar üyesi şöyle diyebilir: Ben sendika aidatımı düzenli olarak ödüyorum, ama politik inancım gereği oyumu Liberaller (veya Muhafazakarlar) için kullandığımdan ötürü İşçi Partisi'ne maddi katkıda bulunmayı reddediyorum. Buna karşılık sendika temsilcisi ona şunu söyleyebilir: İş koşullarının geliştirilmesi için -ki bu bizim örgütümüzün hedefidir- greve çıktığımızda İşçi Partisi milletvekillerinin yapacağı baskıya ihtiyacımız var; buna karşılık senin oy verdiğin parti (Liberaller ya da Muhafazakarlar) böylesi durumlarda bize hep saldırıyor, bizi uzlaştırmaya çalışıyor, kadrolarımız arasına nifak sokuyor ya da hemen grev kırıcılar örgütlemeye girişiyor. Grev kırıcıları destekleyen üyelerle işimiz yok! Böylece, kapitalist demokrasinin bakış açısından bireysel özgürlük olarak görülen şey, proleter demokrasisinin bakış açısından politik grev kırıcılığına özgürlük anlamına gelir.

"Burjuvazinin denetimindeki yüzde onluk kesim asla zararsız birşey olarak değerlendirilemez. *Bu, her on sendika üyesinden birinin bilinçli bir politik muhalif (yani sınıf karşıtı) olduğu anlamına gelir. Elbette bunların bazıları kazanılabilir, ama geri kalanı, gerçek bir mücadele durumunda burjuvazinin elinde işçilere karşı masrafsız araçlar olabilirler. Bu nedenle mücadelemiz süreci içinde, 1913 Parlamento Yasasıyla sendikalarımızın duvarında açılan çatlağa karşı kaçınılmaz olarak mücadele etmek zorundayız.*

"Genel anlamda, biz Marksistler, herhangi bir mert, dürüst işçinin politik, dinsel ve diğer kanaatlerine bakılmaksızın bir sendikanın üyesi olabileceğini savunuruz. Sendikaları, bir yandan militan ekonomik örgütler ve diğer yandan da birer politik eğitim okulu olarak değerlendiririz. Genel bir kural olarak, geri ve sınıf bilincine sahip olmayan işçilerin sendikalara kabulünü savunmamıza rağmen, *soyut bir düşünce özgürlüğü, bilinç özgürlüğü ilkesinden* değil, ama devrimin çıkarının gereklerinden yola çıkarız. Bu önemli gerekler bize, sendikalarda örgütlenmiş olan işçilerin yüzde doksanının, kimisi doğrudan arzularıyla, diğerleri de dayanışma ruhunu zedelemek istemedikleri için politik aidatı ödedikleri ve sadece yüzde onunun İşçi Partisi'nin çağrısına aldırmama kararı aldığı İngiltere'de, bu yüzde onluk kesime karşı *sistematik bir mücadele vermenin gerekli hale geldiğini göstermektedir Bunların kendilerini mücadele kaçkını olarak hissetmeleri sağlanmalıdır ve sendikaların bunları grev kırıcılar olarak ihraç etme hakkı olmalıdır.* Son tahlilde, eğer soyut anlamda bir vatandaş dilediği partiye oy verme hakkına sahipse, *işçi örgütleri de böylesi vatandaşları, politik tavırlarının işçi sınıfının çıkarlarına aykırılığını göstererek kendi saflarına kabul etmeme hakkına sahiptir Sendikaların, örgütlenmemiş işçilerin fabrikalardan ihracı için mücadele etmesi günümüzde terörizm ya da -bugünkü adıyla- Bolşevizm olarak adlandırılıyor* İngiltere'de sendikaların doğrudan bir devamı olan İşçi Partisi'ne bu yöntemler kesinlikle uyarlanmalıdır."[6] Troçki, küçük ve geri sanayilerdeki küçük burjuva işçi sektörleri ile sınıfın "üretimin daha yeni ve daha modern dallarındaki" tamamen bilinçli üyeleri arasındaki farklılıkları tanımlarken, ikincisinde "kapitalistlere ve uşaklarına, mücadele kaçkını işçilere terörizm gibi gelen sınıf dayanışması ve proleter disiplini bulunduğu"nu belirtir.[7] Bundan daha açık söylenemez: İşçi Partisi için politik aidat tüm işçilerden kesilmelidir.

Troçki, bir gericinin sendika diktatörlüğüne ilişkin suçlamalarını aynen bir Bolşevik gibi kabul etmiştir: "Liberal Cobden bir defasında sendikalarınkindense Cezayir Beyi'nin otoritesi altında yaşamayı tercih edeceğini

6. Leon Trotsky, *Where is Britain Going?*, 1926, s.124-26
7 ibid., s.123

ilan etmişti. Cobden böylece, sendikaların doğasında yatan Bolşevik tiranlığa karşı liberal kızgınlığını yansıtıyordu. Kendi görüş açısından, Cobden haklıydı."[8]

Where is Britain Going?'de Troçki, Lafargue'ı, Paris Komünü'nün ardından proletarya diktatörlüğünün doğasını en iyi anlamış Marx dönemi Marksist yazarlardan biri olarak değerlendirir ve ondan büyük ölçüde alıntılar yapar. Lafargue'dan, proletarya diktatörlüğünün gerici partilere yönelik politikasıyla ilgili, Troçki'nin de onayladığı bir alıntıyı aktarmak yerinde olur: "Yerel devrimci kurumlar oluşturulduğunda, bunların delege usulü ya da bir başka yöntemle merkezi bir iktidar örgütleyerek, devrimin çıkarına olan genel önlemleri alması ve *gerici bir partinin oluşmasını önlemeleri* gerekir." Troçki, "Lafargue *demokrasiye karşılık bir sınıf diktatörlüğünden yana olmak noktasında yalnız değildir*" diyerek makalesini bitirir.[9] Düşünün, BS çoğunluğu hem gericilere ve onların partilerine en geniş özgürlüğü tanımanın proletarya diktatörlüğü programının temel bir bölümü olduğunu öne sürüyor, hem de Troçkist olduğunu iddia ediyor!

5. Burjuva demokratik bir program

Sınıf kesimlerini ve bireyleri sınıf organlarının ve disiplinin özneleri olarak değerlendirmeden onların tümü için "sınırsız politik özgürlük" programı sunan her Marksist, BS'nin yaptığı gibi, burjuva demokrasisini savunuyor demektir. Burjuva demokrasisini ve bu özgürlüklerin genişlemesini savunmak bazen, örneğin bunlar kapitalist devletle çatışıyorsa, kötü bir şey değildir. İşçilere sendikalaşma hakkı tanınmaması halinde durum bu olacaktır. Böyle bir durumda şunu söyleriz: Birey olarak işçiler, eğer istiyorlarsa sendikalaşma hakkına sahip olmalıdırlar! Ama legalleşip yeterince güçlendiklerinde sendikaların burjuvaziye ve işçilere, işe girebilmenin önkoşulu olarak sendika üyesi olmayı dayatmaları bizim açımızdan tamamen doğrudur. Bu andan itibaren, sendika diktatörlüğü ve demokrasisi, "sendikalaşmak ya da sendikalaşmamak" noktasındaki burjuva özgürlüğüyle çelişir. Bir kez güçlü ve legal sendikalar inşa edildiğinde şöyle deriz: Sendikalaşma üzerinde tek tek bireyler olarak işçilerin kişisel tasarruflarına son! Burada burjuva demokrasisi son bulmuştur: Sendika diktatörlüğü ve demokrasisi, yani sendika diktatörlüğünün iç demokrasisi başlamıştır! Sendikalaşmayanlara diktatörlük, zor ve açlık! Sendikalılara demokrasi ve iş! Olan nedir? Burjuva demokrasisi son bulmuştur. Biz sendikaları hem burjuvaziye karşı hem de sendikaları ülkedeki işçi sınıfı hareketi içinde güçlendiren her şeyi destekleriz; bunu, işçilerin bir sendi-

8. ibid., s.122
9. ibid., s.107-108

kaya katılıp katılmama tercihini yapmalarına olanak sağlayan bireysel burjuva özgürlüklerinin zayıflaması pahasına yaparız. Bizim kabul ettiğimiz tek demokrasi ve özgürlük, sendikalı olanlarınkilerdir.

BS, "İşçi Demokrasisi" adı altında, proletarya diktatörlüğü için bireysel burjuva demokratik özgürlüklerden oluşan bir program sunmaktadır: Tüm işçiler ve tüm nüfus için, bireyler olarak eğilimlerde ve partilerde mutlak örgütlenme özgürlüğü, "silaha sarılmamak" kaydıyla ve destekçilerinin sayıları oranında kendilerini ifade etme hakkı.

Yazarları, demokratik programlarını proletarya diktatörlüğünün ve hatta sovyetlerin çerçevesinde formüle ettiklerini ve böylelikle, bir sendikanın ya da Rus ve Çin proletarya diktatörlüklerinin demokratikleştirilmesinden bahsettiğimiz zaman söylediklerimizin aynısını söylemekten öte bir şey yapmadıklarını ifade ederek eleştirimize itiraz edebilirler. Durum bu değildir: BS çoğunluğu, gericiler de dahil olmak üzere tüm bireyler, sektörler ve partiler için mutlak anlamda ve tam özgürlük istemektir. Sovyetler için kurgulanmış olmasına rağmen, burjuva demokratik bir programa sahip oldukları yolundaki suçlamamızın temeli budur. Aynı tutum 1929'da Urbahns tarafından Rusya'ya ilişkin olarak savunulduğunda Troçki hiç tereddüt etmeden şunları söyledi: "SSCB'de 'örgütlenme özgürlüğü' ve tüm diğer 'özgürlükler' için mücadele programını reddetmek ve mahkum etmek gerekir -çünkü bu burjuva demokrasisinin programıdır."[10]

Farazi bir Marksist, sendika üyesi her işçinin patronların ve grev kırıcıların haklarını savunmak üzere bir eğilim örgütleme hakkına sahip olduğunu ve bunun "işçi demokrasisi" ve "sendika diktatörlüğü" olduğunu, çünkü programının sendikanın kapsamı içinde bulunduğunu savunuyorsa, bizi uyutuyor demektir. Bu farazi Marksistin savunduğu, gerçekte sendikalar için burjuva programıdır: Sendikadaki her işçi ne isterse yapmalıdır ve yapabilir; sendika ne onun özgürlüğünü kısıtlayabilir, ne de onu isteğinin dışında hareket etmeye zorlayabilir. Bir sendika, eğer üyelerinin geniş çoğunluğu tüm patron ajanlarını ve grev kırıcıları sistematik olarak dışlıyorsa, adını hak eder. Bir sendika, düşman provokatörlere karşı, onlara herhangi bir hak tanımaksızın kendisini korumak zorundadır. Proletarya diktatörlüğü, sınıf bilinçli ya da devrimci bir sendikadan farklı tarzda hareket etmemelidir. Bu, düşman ajanları işçi örgütlerinden her zaman atılmalıdır demek değildir. Eğer bu ajanlar kadrolar içerisinde önemli bir etkiye sahipse, kendimizi ideolojik polemikle sınırlamak durumundayız. Ne var ki, işçilerin çoğunluğunu bir kez kazandığımızda, ajanların ihracı ve bastırılması için harekete geçeriz. Kitle örgütlerinde devrimci politika her zaman bu şekilde yürütülmüştür.

10. "Sovyet Cumhuriyeti'nin Savunusu ve Muhalefet", *Yazılar'da* (1929), s.59

6. Bizim tutumumuz: Sadece sosyalist devrimi ve devrimci diktatörlüğü desteklemeye, pekiştirmeye ve geliştirmeye yardımcı olacak özgürlükleri sağlamak.

Hepimiz biliyoruz, işçi devletlerinde iktidarda bulunan Stalinistler muhalefet partilerine, sadece karşıdevrimcilerinkine değil, tümüne zulüm uygulamış ve yeraltına geçmeye zorlamıştır. Avrokomünistler gibi BS de haklı olarak Stalinistlerin politik pratiğini eleştirmiştir. Ne var ki, buna sınırsız politik özgürlük" programı ile karşı çıkmıştır. Bizim tutumumuz, ne totaliter Stalinist bürokrasi tarafından tüm muhalefetin sistematik olarak bastırılmasını, ne de BS'in "sınırsız politik özgürlük"çü demokratizmini doğru bulmaktadır, çünkü *"biz demokratik biçimleri bir fetiş haline getirmiyoruz. Diktatörlüğün korunması tüm diğer düşüncelerin üzerindedir "* [1] Bu tek bir kural tarafından belirlenir: burjuva ve emperyalist karşıdevrimin yenilgisi ve tüm dünyada işçi iktidarının inşa edilmesi. Proletarya, devrimci seferberlik aracılığıyla ve Marksist partinin önderliğinde, karşıdevrimi paramparça etme ve devrimi derinleştirme sürecinde, önceden belirlenmiş hiçbir reçeteyle sınırlanmaksızın her türlü aracı kullanacaktır. Proletarya verili bir anda mevcut koşullar ve gerekliliklerin ışığında hangi özgürlüklerin verileceğini, hangilerinin geri çekileceğini kararlaştırabilmelidir. Diğer bir deyişle, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün taleplerine uygun olarak "sınırlı politik özgürlük" var olacaktır. Bu, proletarya diktatörlüğünün karşıdevrimcilere ya da muhalefet partilerine demokratik özgürlükler verebileceği ve çoğunlukla böyle yapması gerektiği durumlarda, bunun kendi çıkarları doğrultusunda olacağı anlamına gelir. Diğer durumlarda, karşıdevrimciler üzerinde tam ve sıkı bir baskı uygulayabilecektir. Bu, aynı zamanda, mutlak bir biçimde gerekli olacaktır ve hiçbir kuşku tarafından etkilenmemesi zorunludur. O zamanki koşullara göre eylemin gidişatını belirleyecek olan, Troçkist parti önderliğindeki kitlelerdir ve apriori olarak eylemin reçetesini verecek hiçbir yazılı kural ya da tez mevcut değildir.

Bu ilkeli tutumu yorumladığımızda, tüm özgürlüklerin eşit olmadığına ve proletarya diktatörlüğü altında bunlar arasında eşitsiz bir ilişkinin var olacağına işaret etmek zorundayız. Örneğin, bilimsel ve sanatsal özgürlük, sadece, bu alanlarda kaydedilen ilerlemelerle birlikte gelişecek olan işçi diktatörlüğünün yararına olabilir. İfade özgürlüğü ve destekçilerin sayısı oranında basın özgürlüğü proletarya diktatörlüğü için son derece yararlıdır ve her otantik devrimci Marksist hükümet bunları mümkün olduğu

1 Gizli Oy Üzerine, *Yazılar'da* (1929), s.59

kadar çabuk yaşama geçirmelidir. Bu özgürlükler, geçiş döneminde paranın ve güvenli istatistiğin oynadığı role çok benzer bir rol oynar ama çok daha geniş bir toplumsal konjonktürde (ekonomik, sosyal, kültürel ve hepsinden öte politik). Proletarya diktatörlüğünün yönelmesi zorunlu olan, hemen hemen tam basın ve ifade özgürlüğü, proletarya diktatörlüğüne yüz yüze olduğu sorunlarla ilgili objektif bilgileri sağlamalı ve çeşitli görüşlerin ağırlığını ölçmesine yaramalıdır. Ne var ki, sanayi işçi sınıfı ve devrimci kitleler tarafından politik iktidar üzerinde yürütülen tam bir tekele bağlı olarak bu, koşulludur. Yani, basın özgürlüğü ya da sanat veya bilim özgürlüğü, tüm karşıdevrimci partiler için örgütlenme ve faaliyet özgürlüğünü otomatik olarak içermez. Bu, işçi devletinin ekonomisi, örneğin geçiş ekonomisinin desteklenmesi için değer yasasının uygulanması açısından da aynı ölçüde geçerlidir. Bu yasanın tamamen serbest işlemesine izin vermek, burjuvazinin yeniden dirilmesine izin vermekten başka bir anlama gelmez. Biz değer yasasının serbestçe işlemesine izin veririz, ama eğilimlerini denetlemek ve işçi ekonomisinin sosyalist yönelişini geliştirmek için sadece belli alanlar dahilinde; aynı zamanda, ekonomik planlamanın, ulusallaştırılmış sanayinin ve dış ticaret üzerindeki tekelin tavizsiz savunusuyla, burjuvazinin yeniden dirilişini engelleriz. Aynısı diğer özgürlükler için de geçerlidir: toplumsal ve politik yaşamın tüm alanlarında zorunlu ya da otomatik olarak var olamazlar.

Proletarya diktatörlüğü altında tüm özgürlüklerin bulunması gerektiğini savunanlar burjuva demokratları ve reformistlerdir. Çünkü programları ve nihai hedefleri yeni rejimin savunulması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesi değil, fakat bireyler ve farklı sektörler için topyekûn bir özgürlük sistemidir -bu, uzun vadede kapitalizmin ve emperyalist sömürünün yeniden dirilmesini sağlayacak olan, serbest piyasanın, burjuva ve küçük burjuva bireyciliğinin doğrudan siyasi bir ifadesidir.

Burada, özgürlüklerin keyfi bir biçimde, diktatörlüğe hakim olan partinin istekleri doğrultusunda sağlanması ya da kısıtlanması gerektiğini söylemiyoruz. Tersine, özgürlüklerin varlığı ya da yokluğu, devrim ve karşıdevrim arasındaki ilişkiyle ifadesini bulan katı, objektif ve cebirsel yasalar tarafından belirlenir. Devrimci diktatörlük tarafından düşmanlarına tanınacak özgürlüklerin derecesi, ulusal ve uluslararası devrimin gücü ve gelişkinliğiyle doğru orantılı ve karşıdevrimin gücü ve gelişkinliğiyle de ters orantılı olacaktır.

Troçki, yaşamı boyunca, özgürlüklerin proletarya diktatörlüğü altındaki bu göreli, "sınırlı" karakterini belirtmiştir. Bunu bizimkiyle pratik olarak özdeş bir biçimde formüle etmiştir, sadece, ifade ederken özgürlüğü değil de baskıyı veri almıştır: *"Bir işçi devletinde kitleler tarafından uygulanan*

baskının kuvveti, sömürücü eğilimler ya da kapitalist restorasyon tehlikesinin kuvveti ile düz orantılı, toplumsal dayanışma ve genel olarak yeni rejime sadakat ile de ters orantılıdır." [12]

7. Troçki'nin basın özgürlüğüne ilişkin tavrı

BS dokümanının destekçileri, Troçki'nin 1938'de yazmış olduğu, iyi bilinen "Basın Özgürlüğü ve İşçi Sınıfı" adlı makalesinin, kendi tutumlarını desteklediğini düşünmektedirler. Troçki'nin tüm çalışmaları içinde fikirlerine başka bir dayanak bulamadıkları için, sadece bu çalışmayı alıntı olarak kullanmaları bir tesadüf değildir. Dahası, bu makale, proletarya diktatörlüğü tarafından verilecek özgürlüklerin göreliliği ve eşitsizliği üzerine söylemiş olduğumuz her şeyi bizzat kesin bir biçimde doğrulamaktadır.

Stalinistler ve Lombardo Toledano, Meksika burjuva devletinin grev kırıcı, emperyalizm yanlısı basını denetleme ve kamulaştırma hakkını savunuyorlardı. Bu saçmalığı meşrulaştırmak için Meksika hükümeti ve Sovyetler Birliği arasında bir karşılaştırmaya gittiler. Troçki bunu iki argümanla yanıtladı.

İlki geçici olarak yapılmış bir belirlemedir ve BS'nin çoğunluk sempatizanlarının ilgisini çeken de kesinlikle bu alıntıdır: *"İşçi devletlerinin gerçek görevi kamuoyunun üzerinde polis baskısıyla bir mengene oluşturmak değil, onu sermayenin boyunduruğundan kurtarmaktır. Bu, sadece, halkın bilgilendirilmesi üretiminin de dahil olduğu tüm üretim araçlarının bir bütün olarak toplumun ellerine verilmesiyle sağlanabilir. Bu temel sosyalist adım bir kez atıldığında, kamuoyunun proletarya diktatörlüğüne karşı silaha sarılmayan tüm eğilimlerine kendilerini serbestçe ifade etme hakkı verilmelidir İsteyebilecekleri baskı makineleri, kâğıt ve dağıtım gibi tüm teknik araçları, sayıları oranında onlara sağlamak işçi devletinin bir görevidir Devlet aygıtının yozlaşmasının temel nedenlerinden biri, Ekim Devrimi'nin tüm kazanımlarını sonuna kadar yıkmakla tehdit eden Stalinist bürokrasinin basın üzerindeki tekelidir"* [13] Fakat bu alıntı, makaledeki mantık dizgesinin bütünlüğü içine oturtulmalıdır: proletarya diktatörlüğü altında basın özgürlüğü özgül koşullarda baskı altına alınabilir, fakat bu programatik bir kural haline getirilemez. Stalinist hata, bir işçi devletini bir burjuva devletiyle özdeşleştirme girişiminde yatmaktadır. "Meksika, bir yarı sömürge ülke olmasına rağmen hâlâ bir burjuva devletidir, hiçbir biçimde bir işçi devleti değildir. Ne var ki, proletarya diktatörlüğü açısından dahi, burjuva gazetelerini yasaklamak ya da sansüre tabi kılmak, son tahlilde bir 'program' veya bir 'ilke' ya da ideal tarz değildir. Bu türden

12. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, Mayıs 1980, İstanbul, s.90
13. *Basın Özgürlüğü ve İşçi Sınıfı*, Yazılar'da (1937-38), s.418

tedbirler sadece geçici, kaçınılmaz durumlar olabilir." "Toledano ve onun doktrinerleri, bir proletarya diktatörlüğünde belli koşullar altında var olan kaçınılmaz araç ve yöntemleri esas olarak bir burjuva demokratik sisteme uyarlamayı denemektedirler." [14]

Troçki, politik partilerden değil, tipik bir biçimde, "kamuoyundaki eğilimler"den bahsetmektedir. Bunun için önemli bir sebep vardır: Kendisini, Kadetler ya da Menşevikler gibi, Rus partilerine basın özgürlüğünü savunma noktasına düşürmek istememektedir; eğer isteseydi, "kamuoyundaki eğilimler" ifadesini kullanmak yerine böyle söylerdi. Kadetlere ya da Menşeviklere değinmeksizin "sovyet partilerinin legalleşmesi"ne yaptığı referansta olduğu gibi, bu esneklik de Troçki'nin basın özgürlüğünün ya da politik partiler yasasının, gerektiğinde kısıtlanabilirliği tutumuyla tutarlılık içindedir.

8. Troçki tartışmayı kapatıyor

Troçki, bu konudaki son belirlemesini öldürüldüğü yıl yapmıştır. Bir burjuva gazetesi olan *The St Louis Post-Dispatch*'ın kendisiyle yaptığı bir görüşmede, diğerlerinin yanı sıra şu soru sorulur: "Proletarya diktatörlüğü, esas olarak, Birleşik Devletler Haklar Beyannamesi'nde yer alan insan haklarının ve elbette ifade, basın, toplanma ve din özgürlüklerinin terk edilmesi anlamına mı geliyor?"

Karar metni yazarlarından herhangi birinin yanıtı ne olurdu? Bir an bile beklemeden şunu söylerlerdi: "Bizim programımız kristal berraklığındadır: Proletarya diktatörlüğünün inşa edildiği ilk andan itibaren sınırsız politik özgürlük olacaktır. Haklar Beyannamesi'nde yer alandan çok daha fazla özgürlük sağlayacağız." SWP'nin bazı önderleri çeşitli vesilelerle bunları söylemiştir.* Bir üniversite profesörü değil, bir devrimci olan Troçki'nin verdiği karşılık ise şuydu:

"Avrupa ya da Amerika'daki sosyalist devrimin geri Rusya örneğini aynen takip edeceğini düşünmek büyük bir hata olur. Temel eğilimler elbette benzer olacaktır. Fakat biçimler, yöntemler, mücadelenin 'derecesi', bunların tümü her durumda ulusal bir karakter taşır. Bir öngörü olarak, şu yasayı kurgulamak mümkündür: Kapitalist sistemin giderek daha fazla ülkede devrilmesi ölçüsünde, diğer ülkelerin egemen sınıfları tarafından gösterilecek direnç giderek daha zayıf olacaktır, sosyalist devrim daha az keskin bir karakter alacaktır, proletarya diktatörlüğü daha az şiddete sahip biçimleri içerecek, daha kısalacaktır; toplum daha kısa bir sürede, yeni, daha bütünlüklü, daha mükemmel ve insana yaraşır bir demokrasi teme-

14. ibid, s. 418, 419

linde yeniden doğacaktır. Her durumda, hiçbir devrim, Haklar Beyannamesi'ni emperyalist savaş ve onun yol açacağı faşizm kadar ihlâl edemez."[15]

Mesele daha açık ortaya konamazdı: *Birincisi*, Troçki kendisini geri çekemeyeceği bir tutuma mahkûm etmeyi reddetmektedir: "...hiçbir devrim Haklar Beyannamesi'ni emperyalist savaş ve onun yol açacağı faşizm kadar ihlâl edemez." *İkincisi*, ABD'deki devrim Haklar Beyannamesi'ni ihlâl edecektir, ama "emperyalist savaş kadar" değil. *Üçüncüsü*, herşey "egemen sınıflar tarafından gösterilecek direnç"in objektif koşullarına bağlıdır. *Dördüncüsü*, "direnç zayıfladıkça" "proletarya diktatörlüğü daha az şiddet içeren biçimlere sahip olacaktır" *Beşincisi*, sosyalist devrim ve proletarya diktatörlüğü, özgürlüklerin ve demokrasinin kaybolmasına neden olur. Eğer hakim sınıfların direnci "zayıf" ise, "toplum daha kısa bir sürede, yeni, daha bütünlüklü, daha mükemmel ve insana yaraşır bir demokrasi temelinde yeniden doğacaktır" "Yeniden doğan" bir şeyin daha önceden ölmüş olması gerekir!

Gerçek Troçki budur: Haklar Beyannamesi etrafında dönen bir tartışmaya girmez; kendisini doğrudan doğruya devrimin görevlerine yöneltir. Çarpıtmalardan kurtarmaya çalıştığımız Troçki işte budur.

9. Avrupa devriminde burjuva demokrasisi ve işçi demokrasisi

BS çoğunluğunun proletarya diktatörlüğünü mümkün olan en geniş demokrasi biçiminde tanımlaması, sadece diktatörlüğün en temel niteliklerini belirlemekle kalmamaktadır. Aynı zamanda, karar metninin asli yazarı, devrimci sürece ilişkin olarak Troçkizmle hiçbir ilgisi bulunmayan, ancak revizyonizminin diğer yüzü olan aşırı sol bir kavrayış taslağı çizmektedir. İlk elde devrimci süreç, en azından Avrupa'da, bir propaganda savaşı ya da burjuva demokrasisi ile işçi demokrasisi arasındaki bir "mülâkat" olarak kurgulanmaktadır. Devrimin kaderi bunu kimin kazanacağına bağlıdır. "Binlerce ve binlerce işçi, kendi deneyimleri temelinde, proletarya demokrasisi *pratiğinin* burjuva demokrasisi sınırlarına hapsedilemeyeceğini sıkı sıkıya kavramalıdır. Bu, ikili iktidar süreci sorununa geri dönmemizi gerektirir ve burada tarihsel kayıt bizi Rus deneyiminin istisnai olduğunu kabule zorlar. *Altı ya da yedi aylık bir dönem Batı Avrupa'daki gibi bir proletarya için, burjuva demokrasisinin meşruiyetini, proletarya demokrasisinin yeni, daha yüksek meşruiyetine doğru adım adım terketmesi açısından oldukça kısadır. Olasılıkla, kısmî ve kesintili olabilecek ve birkaç yıla yayılabilecek olan daha uzun bir ikili iktidar dönemine gereksinim*

15. *Dünya Durumu ve Perspektifler*, Yazılar'da (1939-40), s.153-155

duyulacaktır Proletarya ve burjuva demokrasileri arasındaki ilişki devlet sorunu[dur]... Böylesi bir acemilik devresi vasıtasıyla, işçiler burjuva demokratik devletin, işçi partilerince yönetiliyor olsa dahi, sınırlayıcı ve baskıcı otoritesiyle sürekli bir biçimde yüzleşecekler, bu burjuva demokrasisinin sınırlarını ve onu değiştirme gereğini öğreneceklerdir."[16]

Ve en nihayet Mandel, Avrupa'daki devrimci geleceği şöyle görmektedir: "Devrimci bir durumda, işçiler gerçek tartışmanın demokrasi ile diktatörlük arasında değil, *burjuva demokrasisinin sınırlı ve baskıcı niteliği ile kitlelerin inisiyatif ve otoritesinin demokratik özgürlükleri genişletmesi arasında olduğunu bilmelidirler.* Bu tartışma bir kez kazanıldığında, kitlelerin burjuva kurumlarından kopuşu, artık, daha önceden olduğu gibi zor ve gerçekleşemez görünmekten çıkacaktır."[17]

Biz gerçek Troçkistler, nesnel gerçekliğin kitlelerdeki burjuva demokratik yanılsamaları silip süpüreceğini ve eğer nesnel gerçeklik başaramıyorsa hiçbir iyi niyetli gösterinin bunu başarmaya yetmeyeceğini savunuruz. Avrupalı işçiler vahşi bir ekonomik krizle, işsizlikle, %100-150 gibi yıllık enflasyon oranlarıyla, faşist grupların ortaya çıkmasıyla, faşist ve Bonapartist darbelerle yüz yüze kalmadıkları sürece, hiçbir burjuva demokratik yanılsama giderilemeyecektir. Hiç kimse ve hiçbir şey bunları yok etmeye yetmeyecektir. Bunu takiben, bir ikili iktidar durumunun uzun süreli olarak devam edebileceğine, aynı zamanda burjuvazi ve proletarya arasında birkaç yıllık bir tartışmanın sürebileceğine inanamayız. Tam tersine, uzun değil kısa ikili iktidar dönemleri olabilecektir, aksi takdirde burjuva toplumu bu duruma dayanamayacaktır ve "demokratik özgürlüklerin genişlemesi" mümkün olmayacaktır. Hâlâ, devrimci durumlarda burjuva demokrasisinin kısa devre yapacağına inanıyoruz. Böylesi durumlarda alternatif, ya burjuvazinin doğrudan karşıdevrimci diktatörlüğü, ya da işçi sınıfının devrimci diktatörlüğüdür, demokrasi değil. Bu iki diktatörlük, işçi devriminden önce, devrim sırasında ve devrimin hemen ertesinde birbiriyle silahlı yüzleşmeye girişecektir.

Bu nedenle, bir devrimci durumun burjuva demokrasisi ile proleter demokrasisi arasında, bunlardan hangisinin daha inandırıcı olabileceği ve bu iki "demokrasi"den hangisinin daha meşru olduğu sorunu üzerinden yürütülecek tartışmada kitlelerin desteğini kimin kazanabileceğini görmek için bir mücadele olduğu iddiasına bağlı olarak, BS'nin tutumunun kategorik ve şematik olduğunu söylüyoruz. Aynı zamanda, burada bütünüyle normatif ve kurumsalcı bir yaklaşımla karşı karşıya kaldığımıza inanıyoruz. Devrimci süreç, iki kurum arasındaki halka kavranmaksızın ve bu sürecin iç içe geçebilirlikleri hesaba katılmaksızın, iki kurum ya da demokratik

16. *Avrupa'da Devrimci Strateji*, SWP İç Enformasyon bülteni, no.5, 1977, s.21-22
17 ibid, s.22

mekanizma arasındaki propaganda tartışmasına indirgenmiştir.

Örneğin, eğer iktidarın ele geçirilmesinden önceki en büyük tehlikeemperyalist karşıdevrim, silahlı çetelerin saldırıları ve yarı faşist askeri darbe tehdidi olacaksa, o halde, devrimciler temel faaliyetlerini iki demokrasiden hangisinin en iyisi olduğu yolunda bir tartışma üzerinde geliştirme şansına sahip olmayacaklardır. Bu esnada, eğer Stalinizm ve sosyal demokrasi tarafından etkilenen kitleler burjuva demokrasisine inanmayı hâlâ sürdürüyorlarsa, devrimciler esas olarak onu savunacaklardır (dinamik ve devrimci bir hat dahilinde).

İşçi seferberliği açısından bu iki demokrasi iki ayrı kurum değildir. Bir olasılıkla, tüm bir devrimci süreç açısından, Avrupalı kitlelerin burjuva demokratik önyargıları ve emperyalist karşıdevrim tehlikesi, burjuva demokrasisinin savunulmasını önemli bir geçiş talebine dönüştürebilir.

Durum bu biçimiyle gelişmeyebilir de. Her şey nesnel gerçekliğe bağlıdır. Bir olasılıkla, emperyalist karşıdevrimi, hükümet darbelerini ve faşist çeteleri, proletarya diktatörlüğü ve Avrupa işçi sınıfının egemen örgütleri engelleyebilir. Fakat, bizim son derece zayıf oluşumuza ve Stalinistlerin ve sosyal demokratların güçlerine bakılırsa, ilk Avrupa devriminde durum bu şekilde gerçekleşmeyecektir. Bize kalırsa, bu tartışmayı işçi demokrasisi ve burjuva demokrasisi üzerinden sürdürmek komik olur; bizim yapmamız gereken, kitlelerin savunmak istediklerini savunmak için bir birleşik cephe önermektir - ve bununla, işçileri silahlandırmayı ve seferber etmeyi kastediyoruz. Böylesi bir durumda burjuva demokrasisi ile işçi demokrasisi mükemmel biçimde örtüşebilir ve sürekli bir tartışmaya gerek kalmaz. Reformistler ve devrimciler arasındaki tartışma her iki demokrasi biçiminin soyut erdemleri hakkında olmayacaktır; fakat bu "tartışma" büyük olasılıkla, sınıf uzlaşmacılığının yöntemlerine uyarlanmak yerine, işçi sınıfının geniş çoğunluğuna hakim olan burjuva demokratik inançları kitle seferberlikleri ve proletaryanın silahlandırılması yoluyla savunmak konusunda olacaktır. Sosyal demokratlarla ve oportünist bürokrasilerle gerçek tartışma, yöntemler üzerinde yaşanacaktır. Bu çok önemlidir, çünkü bu yolu izlemediğimiz takdirde canlı bir sınıf mücadelesinin sürecini demokratik şemalar üzerine bir akademik tartışmaya dönüştürme tehlikesine düşeriz.

10. Emperyalist demokrasi ve sömürge demokrasisi

BS'ye göre, burjuva demokrasisinde, mevcut işçi devletlerindekinden daha fazla işçi demokrasisi vardır. Bundan dolayı bize, tek parti denetimi "esasen, burjuva demokrasisinde bulunanlarla karşılaştırıldığında, proletaryanın demokratik haklarını genişletmemekte, aksine *daraltmaktadır*"

diyor. [18] Fakat BS hangi burjuva demokrasisini kastetmektedir? Eğer 19. yüzyıldaki ise, o zaman işçilerin ve kadınların oy hakkı yoktu, ne de sendikaların legal varlığına izin veriliyordu. Eğer bu yüzyıldakileri kastediyorsa, bunun bir emperyalist demokrasi olduğunu söylemeyi unutuyor. Burjuva ideologlarının, genel anlamda diktatörlüğün karşısına dikmek için her zaman genel bir demokrasiden bahsetmeleri bir tesadüf değildir. Argümanlarını, BS'nin kullandığı yaklaşımın aynısıyla desteklemişler, emperyalist ülkelerin iç demokratik örgütlenmelerini işçi devletlerinin ya da geri ülkelerin iç örgütlenmeleriyle kıyaslamışlardır.

Böylece, Abdülkerim üzerine olan tartışmada, reformistler, Fransız rejimi uygar ve demokratik iken, Fas liderinin rejiminin feodal ve barbar olduğunu savundular; Fransa'nın iç rejimi ile milliyetçi Arap rejimini kıyasladılar. Yanki emperyalizminin ideologları, aynısını Peron'dan bahsederken söylediler: Peron bir faşistken, Birleşik Devletler demokratik idi. Böylesi bir mantık yürütme yanlıştır ve daha da önemlisi emperyalizm yanlısıdır.

Emperyalizm, ulusal değil uluslararası bir sistem olduğu için, hiç kimse ulusal rejimleri karşılaştırma temelinden işe başlayamaz ve başlamamalıdır. ABD'nin emperyalist rejimi, kendi iç özellikleri (yani, ABD'nin kendisi) temelinde değil, ABD'nin iç örgütlenmesinin tamamen ayrıcalıklı bir bölümünü oluşturduğu küresel egemenlik temelinde tanımlanabilir. Pinochet'nin, Somoza'nın ve Şah'ın rejimleri Amerikan emperyalist rejiminin birer parçasıdır. Amerikan emperyalist rejimini, onu tamamlayan tüm Şahlarla birlikte ele alırsak, bir işçi devleti, bürokratik ya da totaliter dahi olsa, "burjuva (emperyalist) demokrasisinde bulunanlarla karşılaştırıldığında, proletaryanın demokratik hakları"nda sınırlamayı değil, devasa bir genişlemeyi ifade eder. Emperyalist demokratik rejimlerde işçi ve köylülerin büyük çoğunluğu, yüzmilyonlarca İranlı, Brezilyalı, Şilili ve Filipinli işçi, Rus ya da Çin proletaryası ile kıyaslandığında, pratik olarak hiçbir demokratik özgürlüğe sahip değildir.

Metropol proletaryasının bizzat kendisinin demokratik özgürlüklerine ilişkin olarak da söylenecek ve tartışılacak çok şey vardır. Fransa'daki Portekizli ve Cezayirli işçiler, ABD'deki "illegal yabancılar", Almanya'daki Türkler, işsizler, emekliler ya da emeklilikten yoksun yaşlılar, düşük sendikalaşma ve örgütlenme düzeyi, azınlıklar... İnsan sadece bunları dikkate alsa yeter.

BS, burjuva demokrasisini emperyalist olarak tanımlamayıp burjuva ideologlarını izlemekle, bunun köle sahiplerinin demokrasisiyle aynı olan muhtevasını da mahkûm etmemiş oluyor; mevcut durumda bu, çoğunluğu

18. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, s.64

sömüren -tüm sömürge ve yarı sömürge dünyayı- birkaç ülke için var olan bir demokrasidir. Bu tutumu, burjuva demokrasisiyle savaşma çabasında BS'nin etkili bir devrimci program sunmasına engel olmaktadır.

BS dokümanının niteliğini açık bir biçimde ifade ediyoruz, çünkü doküman, emperyalizmin maskesini kendi ülkesinde düşürerek, her burjuva demokrasisinin sömürgeci niteliğini teşhir ederek bir anti-emperyalist mücadele başlatmaktan asla bahsetmemektedir. Bu savaş, BS'in öne sürdüğü gibi, kimin daha demokratik olduğunu saptamaya çalışarak değil, emperyalizmle totaliter ve baskıcı doğasını açığa vurduğu noktada savaşarak, yani yarı sömürgeleri ve bizzat emperyalist ülkelerdeki ezilen ulusları savunmak için dövüşerek kazanılacaktır. Burjuva demokratik önyargıları, sosyal demokrasiyi, Avrokomünistleri ve reformist bürokrasileri kökünden söküp atma savaşının en etkili biçimi budur.

Mandel'in salt polemiğe dayalı faaliyetine karşı bizim savunduğumuz, bu pratik, harekete geçirici yaklaşımdır. Kitlelerin gözünde emperyalist demokrasinin foyasını açığa çıkarmanın en etkili biçimlerinden biri, onunla bizzat burjuva demokrasisinin en ileri talepleri aracılığıyla, emperyalizmin karşılaması mümkün olmayan talepler aracılığıyla hesaplaşmaktır. Emperyalizmin denetimi altında bulunan uluslar ve bizzat kendi sınırları içindeki ezilen uluslar için kendi kaderlerini tayin hakkı, bunların gerektirdiği tüm geçişsel taktik sonuçlarıyla birlikte sistematik olarak savunulmalıdır.

Geri, sömürge ya da yarı sömürge ülkelerde proletaryanın devrimci diktatörlüğüne gelince: Bu diktatörlük sovyet karakteri taşıyor olabilir ya da olmayabilir, ama ancak ulusal özgürlük için ve birçok geri ülkede de toprak devrimi için mücadeleye giriştiği takdirde zafer kazanacaktır. Yani, halkın talepleri dikkate alındığı takdirde...

Söz konusu olan sorun diktatörlüğün sovyet biçimi değil, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün önünde duran görevlerin özüdür. Karar metni, gelişmiş ve geri ülkelerin çoğunda bunun pratik olarak benzer biçimler alacağını göstermeye çalışmaktadır. Bu iki farklı toplumsal örnekteki devrimci diktatörlükler arasında var olan derin farklılıklara dokunulmamaktadır. Gelişmiş ülkelerde zafer kazanacak ilk devrimci diktatörlük, bizzat kendi ülkesindeki emperyalizmin teşhiri ve baskı altında tuttuğu ülkelerin kendi kaderini tayin hakkı için savaşacak sürekli bir anti-emperyalist seferberlik temelinde gerçekleşecektir. Öte yandan, geri ülkelerde proletaryanın devrimci diktatörlüğü, mücadelenin emperyalist baskıya karşı odaklanmasından başlamak zorundadır. Yedi başlıktan oluşan tezlerde mevcut olan Troçkizmin bu tayin edici temel ilkesini telaffuz etmek zorundayız.

Eğer bu yaklaşım yerleştirilmezse, ABD SWP'si (Socialist Workers' Party - Sosyalist İşçi Partisi) tarafından işlenen çok ciddi hatalar tekrarla-

nacaktır. SWP, *La Gauche* (Belçika seksiyonunun gazetesi) ile birlikte, Salvador Allende hükümetine karşı sert ve sistemli bir kampanyaya girişmişti. Bu kampanya, saldırıyı Amerikan hükümetine karşı odaklayarak onunla Allende arasındaki çelişmeleri gösterecek ve Şili'yi CIA saldırganlığına ve planlanmış darbeye karşı koruyacak yerde, Allende hükümetinin emperyalizmin en uygun varyantı olduğu temeline oturtuldu. Bu utanç verici tarih, Enternasyonalimizin üzerindeki bu leke, bir daha asla tekrarlanmamak zorundadır. Ne var ki, hem eleştirdiğimiz karar metni, hem de Mandel yoldaş tarafından yapılan bu tip açıklamalar, proletaryanın devrimci diktatörlük mücadelesinde yeni felaketlerin yolunu açmaktadır. Saldırılar, aynı zamanda burjuva demokratik önyargılara karşı savaşmanın en iyi biçimi olarak, öncelikle emperyalist anavatanın bizzat kendisine yöneltilmelidir.

IV. BÖLÜM

İKTİDARI KİM VE NE AMAÇLA ALIR?

1. Sürekli seferberliğe karşı kurallar ve kurumlar

BS kararı, devrimci seferberlikleri durağan kurum ve kurallara indirgemek çabasıyla, sürekli devrim teorisini çok daha ciddi bir revizyona uğratmaktadır. Yazarlarının kuralcı saplantıları, diktatörlüğün iç savaş esnasında bozulmaz, son derece kesin, son derece liberal bir ceza yasasına emanet edilmesini istemeleriyle birlikte legalist bir sayıklama düzeyine ulaşmaktadır.

BS, hükümet sistemine ilişkin olarak da aynı mantık dizgesini izlemektedir. Burjuvazi bir kurum vasıtasıyla (parlamento ya da kongre) hükümet ettiği için, onlar, işçi sınıfının da bir kurum vasıtasıyla (süper demokratik sovyet) hükümet etmesi gerektiğini savunurlar. Böylece, proletarya diktatörlüğünün sadece "burjuva devletininkilerden farklı tipte, egemen ve demokratik olarak seçilmiş ve merkezileşmiş işçi konseylerinden (sovyetler) doğan devlet kurumları çerçevesinde" var olabileceği sonucuna varırlar.[1]

Bir kurumu bir diğeriyle değiştirmeye ilişkin olarak da, BS programının ekseni yanlış analojik mantık yürütme üzerine kurulan hatalı bir yöntem izlemektedir. "Sovyet sistemi, parlamenter biçim ile soyut olarak karşılaştırılabilecek basit bir hükümet biçimi değildir."[2] Sovyetler, burjuva parlamentosuyla aynı düzeyde ele alınamaz. Parlamento nasıl burjuva iktidarının bir aracıysa, sovyetlerin de işçi devriminin ve iktidarının inşası için en etkili araçlar olduğunu hepimiz kabul ediyoruz. Ne var ki, sovyetler tek

1. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, s.48
2. "Parlamenter Demokrasi Sovyetlerin Yerini Alabilir mi?" *Yazılar*'da (1929), s.54

başına hiçbir garanti sağlamaz.

"Kendimizi örgütsel fetişizmden ve aslında mücadelenin esnek ve canlı bir şekli olmaları gereken Sovyetleri, dışarıdan empoze edilen ve normal gelişimi bozan örgütsel bir prensibe dönüşmekten korumak için, bütün bu değişik durumları akılda tutmak gerekir."[3] Devrimciler için, devrimi ilerletmenin tek garantisi, burjuva kurumlarının (ve belli bir dereceye kadar işçi kurumlarının), işçi sınıfının ve ezilen kitlelerin sürekli seferberliğiyle dengelenmesinde yatar. Biz sovyetleri, bu seferberliği geliştirdikleri ve yaygınlaştırdıkları ölçüde destekleriz; eğer onu geriletir ya da kurumlara bağlı bir hale getirirlerse, "Kahrolsun sovyetler" sloganını yükseltiriz.

BS, burjuva kurumsal düşünüşün tuzağına düşmeye devam etmektedir. Kendi devrimlerinden sonra devrimci seferberlikleri frenlemek için kuralları ve kurumları "kutsamaya" uğraşmak, hep burjuvazinin ve tarihin tüm diğer ayrıcalıklı sınıflarının pratiği olagelmiştir. Bu, büyük İngiliz Devrimi'nden sonra *krallık* ve *parlamento* gibi kurumların kutsanması biçiminde gerçekleşmiştir. Benzer biçimde, Çartistler tüm sorunların çözümü gibi gösterilen oy vaadiyle idare edilmişlerdir. Büyük Fransız Devrimi, *Bonapartist* burjuva imparatorluğuna ya da *Cumhuriyete* övgüler düzmesi ve ona boyun eğmesi sonucunda yenilmiştir.

Proletarya devrimi ve diktatörlüğü, onu daha önceki devrimlerden ayırt eden farklı özellikleri dolayısıyla (ulusal sınırların, sınıfların ve kurumların tasfiyesi) hiçbir kurumu donmuş bir hale getiremez. Başarılı burjuva devrimleri, sınıfları tasfiye etme ya da devrimci gelişmeyi ilerletme hedefine sahip değildi. Bu, onları, hareketleri başarılı olur olmaz, "kutsal" kurumlar inşa etmeye yöneltti. Gerçek devrimci Marksistler tarafından yönetilen her devrim, bütünüyle zıt dinamiklere sahip olacaktır: Her türden kuralı ve kurumu sürekli olarak değiştirecek, yaratacak, yok edecek, inşa edecek, düzenleyecektir ve kendini sürdürmek ya da seferberliği geriletmek isteyen tüm kurumlara da savaş açacaktır. Bu süreçte, her kural ya da kurum göreli bir özelliğe sahip olacaktır: sadece devrimci seferberlik sabit ve mutlak olarak kalacaktır.

Sürekli devrim teorisine göre, sürekli seferberliği ilerleten her kural ve kurum yararlıdır ve pekiştirilmelidir. Öte yandan, bu kural ve kurumların hiçbiri, mücadelenin her aşaması için apriori ilerici bir özelliğe sahip değildir; daima gözden geçirilmelidirler; bugünün devrimci kurumu yarın gerici hale gelebilir. Kesintisiz bir devrim biçimindeki Troçkist hedefe göre daima ilerici olarak değerlendirilebilecek tek unsur, sömürülenlerin sömürenlere karşı seferberliğidir.

Yukarıda sözü edilen kuralın hiçbir istisnası olamaz. Ulusal proletarya diktatörlüğü önce bölgesel, ardından kıtasal diktatörlüklerle, aşılmalıdır

3. Leon Troçki, *Ekim Dersleri*, Ser Yayınları, Mart 1969, Ankara, s. 82

ve son olarak da uluslararası diktatörlüğe ulaşılacaktır. Tarihsel olarak, iktidardaki Troçkizm, sınıfların, devrimci partinin ve devletin tasfiyesine yönelecektir, herşey sürekli seferberlik tarafından yönlendirilecek ve değiştirilecektir. Eğer bu böyle değilse, o halde Marx ve Troçki birer ütopik sosyalisttiler ve Sürekli Devrim teorisi de bir hataydı.

Bu, devrimci bir süreçte kural ve kurumların anarşist reddiyesini onaylamak anlamına mı gelir? Asla; devrimci seferberlik ile kural ve kurumlar arasında, diyalektik tarafından kurulan, öz ve biçim yasalarıyla uyumlu bir ilişki vardır.

Bu çelişik ilişki tüm insan faaliyetlerinde mevcuttur. Örneğin dil olgusuna bakalım. Anarşist dilbilimciler yazı ve konuşma dilinin önemli olduğunu ve gramer kurallarının, akademilerin ve sözlüklerin kayda değer olmadığını savunurlar. Formalistler dilin bütünüyle gramer kurallarının ve akademik disiplinin konusu olması gerektiğine inanırlar. Gerçek bir Marksist, yazı ya da konuşma dili dinamiklerinin önemini, "dilin bu sürekli seferberliğini" savunacaktır; bir yandan bunu yaparken bir yandan da gramerin, akademilerin ve sözlüklerin öneminin farkında olacaktır Marksistler, yaşayan bir dildeki gelişmeleri organik bir biçimde eklemlerler, muhafaza ederler ve bütünleştirirler. Aynı zamanda, Marksistler, değişim ve kurumsallaşma için bir temel olarak, konuşulan dilin eşsiz zenginliğinde ısrar ederler.

Eğer bu analojiyi toplumsal kazanımlar alanına kadar genişletirsek, bu kazanımların kural ve kurumlar olmaksızın yitirileceğini de kavrarız. Örneğin, sekiz saatlik işgünü kazanımı bemen bir yasayla ya da yönetimle yapılacak bir anlaşmayla somutlanmalıdır, aksi halde çabucak yitirilir. Sendikalar, işçilerin bu türden tüm seferberliklerinin kristalleşmesini temsil eder. Eğer bunlar kapitalizm altında mevcut olmasalardı, grevler, fabrika işgalleri vb ile elde edilmiş tüm kazanımlar yarın yitirilirdi; eğer işçi sınıfının tarihsel deneyimlerini sentezleyen bir programa sahip olan ve devrimci mücadelenin hedeflerini dile getiren bir öncü parti olmasaydı, proletarya her yeni aşamada aynı yolu geçmek zorunda kalırdı.

Kurallar ve kurumlar iki bakımdan seferberliğin muhafazakar yüzüdür: Birincisi, olumlu anlamda, kazanımları korurlar, deneyimleri biriktirir ve yeni kazanımları hazırlarlar. Diğeri ise olumsuzdur, çünkü sonraki zaferler açısından çok önemli olan işçilerin kendiliğindenliğini ve seferberliğini kısıtlarlar.

2. Devlet: tüm kurumların kurumu

İşçi sınıfının kendi kurumlarına ihtiyacını reddeden anarşistler ve benzerleri, devletin fethi gereğini de reddederler. Onlar, bizim kavradığımız

şekliyle, burjuva devletinin kurumlar aracılığıyla, burjuva kurumlarının da devlet aracılığıyla hüküm sürdüğü yolundaki diyalektiği anlayamazlar. Devlet bu kurumlar tarafından desteklenir ve bunları kullanır, ama elbette bu, bir devrim hem bir son hem de bir başlangıç olacağı için, işçi sınıfının devlet iktidarını burjuva devrimci tarzda, bir darbe yoluyla ele geçirebileceği anlamına gelmez. Devlet aygıtının işçi sınıfınca denetlenmesi demek, onu besleyen kokuşmuş burjuva kurumlarının yıkılması ve yeni işçi denetimi kurumlarının ortaya çıkması demektir.

Anarşistler, iktidarı alabilmemiz için gerekli olan tüm kurum ve örgütlere olan gereksinimi reddederler: Kızılordu, sendikalar, sovyetler ve özellikle de parti. Onların devriminin yegâne hedefi, topluma dönmek ve onun içinde erimek üzere tüm kural ve kurumları yok etmek ve böylece herkesin dilediğini yapabilmesidir. Bu idealist tasarıma göre tüm kurallar gericidir.

İktidarı almamızdan sonra, herkesin istediğini yapmakta özgür olacağını farzedelim. Mülksüzleştirilmiş sanayiciler, bankerler, toprak sahipleri ve işadamları bu özgürlükle ne yapacaktır?Ayrıcalıklı küçük burjuvazi halkın gereksinimlerini paylaşmak ve üretken emek içinde yer almak durumunda kaldığında, bu özgürlüğü nasıl kullanacaktır? Önceki rejimin kitleler tarafından cezalandırılan işkencecilerinin akrabaları ve takipçileri ne gibi bir tepki göstereceklerdir? Hiçbir kuşku olamaz: Bu geniş özgürlüğü, eski rejimi restore etmek amacıyla kendilerini örgütlemek ve silahlandırmak için (dünya emperyalizminin de koşulsuz desteğiyle) kullanacaklardır. Burjuva kurumlar yeniden inşa edilecektir. Devrimcilerle karşıdevrimciler arasında mücadele başlayacak ve üniformalarını çıkarmış olsalar bile, her biri kendi iç disiplinlerine sahip en az iki ordu belirecektir. Bu ordular, varlıklarını yasaklayan kurallara meydan okuyarak, birer kurum olacaktır. Daha fazla ne diyelim?

Anarşistler, iktidarı ele geçirecekleri her yerde İspanya'daki gibi davranacaklardır. Herkesin dilediğini yapması gerektiğini söyleyeceklerdir. Onların söylemi, eğer kitleler nezdinde yansımasını bulursa, İspanya'da olduğu gibi karşıdevrimin zaferine yarayacaktır; ama oradaki bir milyon ölünün defalarca çalan ölüm çanlarının eşliğinde. Emperyalist bir orduya, sadece kendi özgür iradeleriyle bağlanan bireylerden oluşan gruplarla karşı konulduğunda herhangi bir başka sonuç mümkün olabilir miydi?

Ve nihayet, tek tek yalıtılmış bireyler kurumlara kafa tutamaz; örgütlenmeleri gerekir. Belirgin hedeflerin ve bireysel sorumlulukların mevcut olduğu kurumlar, bir kitle seferberliği için bile gereklidir. Küçük veya büyük her zafer elde edildiğinde, özellikle de devlet aşamasında, kurumsallaşmak zorunludur. İktidarın ele geçirilmesinin hemen ardından, işçiler kurallara ve kurumlara daha önceki dönemden bin kez daha güçlü bir bi-

çimde bağlanmak zorundadırlar; aksi halde, uluslararası karşıdevrim her şeyi parçalayana kadar seferberliğini sürdürecektir. Burada burjuvaziden alınacak bir ders vardır.

Troçkizm en kritik çelişkilerle yüz yüzedir: kurumların ortadan kaldırılması için onların oluşturulması zorunludur. Çelişki, proletarya diktatörlüğünün ikinci aşamasında kendi kurumlarını tasfiye edecek olan sürekli seferberlik programıyla çözülür. Devrimci parti, kitlelerin sürekli seferberliğini, örgütlenmeler işlevlerini yitirdikçe, onların ortadan kaldırılması hedefiyle harekete geçirecek ve yönlendirecek ve devleti ortadan kaldırarak ve kendini toplum içinde eriterek görevini tamamlayacaktır. Parti, yani "proleter devriminin temel silahı", tüm toplumu saran ve bugünden tanımlamanın tam olarak mümkün olmadığı sürekli bir seferberliğin önünü açacaktır; partinin yerini, yeni, sınıfsız bir toplum alacaktır.

Proletaryanın kendi iktidarı altında inşa edeceği kurumsal biçimlerin kesin görevlerini tayin etmek şöyle dursun, *a priori* bir listesini yapmak bile tamamen olanaksızdır. Bu yüzden, bir yandan anarşist kavrayışla (en azından kitleleri seferber eden) mücadele ederken, devrimci sürece belirlenmiş kuralları dayatacak olan BS karar metninin kuralcı, kurumsalcı kavrayışına karşı daha da güçlü bir saldırı başlatıyoruz. Tüm zamanlar ve mekanlar için bir program geliştirebileceğimiz uydurmasının bilgiçliğine ve böylelikle sürekli devrim teorisinin özünün ve yönteminin bir kenara bırakılmasına karşı koyuyoruz.

3. Parti ile diğer kurumlar arasındaki ilişki

Yukarıda ifade edilenler şu şekilde özetlenebilir: Sürekli seferberlik tek başına yetersizdir ve bu nedenle kurumlarla ilişkilendirilmelidir. Sorun hangisinin belirleyici kurum olduğudur. BS çoğunluğu, bu kurumun sovyetler olduğunu söylemektedir; ki bunlar iktidarı, ne olduğu belirsiz sovyet partileriyle, herhalde karşıdevrimciler de dahil olmak üzere ülkedeki tüm partilerle birlikte alacaklardır.

BS'nin karar metninin birinci tezinde, (e) altbaşlığında açıkça belirtilmiştir: *"Nihayetinde, devrimci Marksistler tarafından çıkartılan zorunlu sonuç şudur: işçi sınıfı, devlet iktidarını ancak burjuva devletinden farklı tipte sabit kurumların, egemen ve demokratik olarak seçilmiş ve merkezileştirilmiş işçi konseylerinden (sovyetler) kaynaklanan devlet kurumlarının çerçevesinde yürütebilir;* bunların temel özellikleri Lenin'in Devlet ve Devrim broşüründe çizilmiştir -tüm görevlilerin seçimi..."[4] vb, metinde tüm değişik seçim yöntemleri, memurların rotasyonu, onlara nasıl ödeme yapılacağı vb üzerine detaylar verilmektedir.

4. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul s.48

Bütün bunlar, bir avukatın devlet örgütlenmesi üzerine proje geliştirdiği bir dava dosyasını andırmaktadır. Bu dosyanın içinde, *devrim sırasında, iktidarın alınmasında ve proletarya diktatörlüğünde devrimci Marksist partinin rolüne ilişkin hiç bir değinme yoktur.* Bu nedenle, onun sovyetler gibi diğer örgütlerle olan ilişkisi üzerine de hiçbir belirtiye rastlanmamaktadır.

Tüm Marksist literatür içinden Lenin ve Troçki'nin teorilerini aktüel olaylarla zenginleştirdikleri devrim *sonrası* çalışmaları yerine, **Devlet ve İhtilal** 'i karar taslaklarına temel olarak seçmeleri bir tesadüf değildir. BS, Ekim Devrimi'nin devlet ve devrim teorisine getirdiği zenginliği dikkate almamaktadır. İktidarın ele geçirilmesinden sonra devrimin önderleri, proletarya diktatörlüğünün gelişmesi ve pekişmesi için partinin bir kurum olarak taşıdığı üst düzeydeki önemi kavradılar; iktidar, sovyetler temelinde, partinin elinde olmak zorundaydı. Lenin, proletarya diktatörlüğünde belirleyici faktörün Komünist Parti tarafından uygulanan devlet tekeli olduğunda ısrar etmeye başladı. 1924'te Troçki, Komünist Parti'nin ve onun sovyetlerle ve diğer partilerle olan ilişkisinin tekelci karakterini onaylayarak ve buna vurgu yaparak iktidarın alınması için diğer sovyet partileriyle yapılacak ittifaklara karşı çıktı.

Bu partinin önderliği altında bulunmayan sovyetler, devrimci diktatörlüğü değil, fakat çok daha kaypak bir şeyi, uzun vadede karşıdevrime yönelmesi muhtemel olan sovyetleri ifade eder. Troçki, Kerenskici sovyetlere ilişkin olarak şunları söylemiştir: "İşçi, köylü ve asker koalisyonu yarı iktidarının demokratik şekilsizliği uzlaşmacı sovyetlerin tutarsız olmasına sebep oldu. Sovyetler ya bütünüyle yok olmalı ya da iktidarı gerçekten ellerine almalıydılar. *Ama, iktidarı almaları işçi ve köylülerin değişik partilerce temsil edilen demokratik koalisyonu sıfatı ile değil, ancak yarı-proleter kesimlerle başlayarak, köylü kitleleri arkasından çeken tek bir partinin yönettiği proletarya diktatoryası sıfatı ile olmalıydı."*[5]

Troçki 1930'da, Stalinist diktatörlük altında, şunları ifade etmiştir: "SSCB'de rejimin temelini belirleyen nedir? Bazı ana unsurları yeniden sıralayalım: (a) Devlet biçimi olarak sovyet sistemi; (b) bu devlet biçiminin sınıf içeriği anlamında proletarya diktatörlüğü; (c) diktatörlüğün tüm dişlilerini ellerinde birleştiren partinin belirleyici rolü; (d) proletarya diktatörlüğünün ekonomik içeriği: toprağın, bankaların, fabrikaların, ulaşım sisteminin, vb ulusallaştırılması ve dış ticaret tekeli; (e) diktatörlüğün askeri desteği: Kızılordu.

Tüm bunlar birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ve bunlardan birinin tasfiyesi tüm sistemin çökmesi anlamına gelebilir. Bugün mevcut zincirin en zayıf halkası, *kuşkusuz tüm bir sistemin köşetaşı olan partidir."*[6]

5. Leon Troçki, *Ekim Dersleri*, Ser Yayınları, Mart 1969, Ankara, s.22-23
6. "Bulgar Yoldaşlara", *Yazılar*'da (1930-31), s.44

Lenin ve Troçki, proletarya diktatörlüğünün belirleyici unsuru olarak sovyetleri değil, açık bir biçimde Komünist Parti'yi görmüşlerdi. Komünist Parti, proletarya diktatörlüğünü niteleyen kurumların ve üretim ilişkilerinin kilit unsuru olarak görülürken, Sovyetler devlet biçimleri olarak tarif edilmiştir.

Herhangi devrimci bir süreçte (yani, proletarya diktatörlüğünde de, burjuva iktidarı altında da) iki temel ve sürekli unsur şunlardır: bir yanda işçi sınıfı, onun müttefikleri ve seferberlikler, diğer yanda devrimci Marksist parti. Bunların sürekli var olması olumlu yönde gelişecekleri anlamına gelmez; örneğin, kitlesel seferberlikler, bir parti henüz onları yönetmeye hazır olmadığı zaman da gerçekleşebilir. Fakat seferberlikler hâlâ tek değişmez olarak kalmaktadır. Öte yandan sendikalar, fabrika komiteleri, işçi komisyonları, sovyetler, vb ülkelere ve sınıf mücadelesinin seviyesine bağlı olarak ortaya çıkarlar ya da yok olurlar. Temel unsurlar olan partiye ve seferberliğe, değişik örgütlenmeler aracılık eder. Troçki'nin, çarkın üzerindeki dişlilerin kenetlenmesi biçimindeki ünlü analojisini, iktidarın alınmasından öncesine ve sonrasına ilişkin olarak uygulamak mümkündür. O, devrimci parti ile kitleler arasında doğrudan bir ilişki olmadığını savunmuştur. Kitleler, partiden ziyade diğer örgütlenmelerle ilişkidedir: bunlar, daha geniş ve/veya daha büyük aracı örgütlenmelerdir (sovyetler, fabrika komiteleri ve sendikalar gibi). Sovyet biçimi, devasa avantajlarına rağmen, kitle hareketi tarafından mücadele içinde yaratılmış en geniş, en dinamik, sendikalardan ve fabrika komitelerinden çok daha üstün bir örgütsel biçim olmasına rağmen, hâlâ sadece bir biçimdir.

"Konseyler *bir örgütsel biçimi* ve sadece bir *biçimi* temsil ederler..." (vurgular özgün metinde) Öte yandan devrimci parti, "bunun zıddıdır hiç bir anlamda bir biçim değildir."[7] Diğer bir ifadeyle devrim, işçiler ve onların kitle örgütlerinin devrimci seferberlikleri tarafından gerçekleştirilir, amaiktidar ve önderlik devrimci parti tarafından yürütülür. Bir kez iktidar alındığında, parti, ister sovyetler, fabrika komiteleri, partidışı işçi komiteleri, kızıl ordular, isterse de sendikalar olsun, bunlardan tek birini fetiş haline getirmeksizin, sınıf mücadelesinin her aşaması için en uygun örgütsel biçimleri kullanacaktır; tıpkı Ekim Devrimi'nin ilk beş yılında Lenin ve Troçki'nin kitlelerin sürekli seferberliğinin önünü açmak ve örgütlemek üzere yaptıkları gibi.

4. Devrimde ve işçi diktatörlüğünde partinin rolü

BS öznel faktörün önemini en aza indirgemektedir. Troçki, bu konuyla oldukça geniş bir biçimde uğraşmış ve bize bunun tüm oportünist akımla-

7. "ILP ve Dördüncü Enternasyonal", *Yazılar*'da (1935-36), s. 147

rı ayırt eden şey olduğunu göstermişti.

"Geçtiğimiz dönemin dayatmasıyla birlikte bilinçli ya da bilinçsiz olarak gelişen oportünizm, daima, öznel faktörün rolünü, yani, partinin ve devrimci önderliğin önemini değersizleştirmeye yönelmektedir. Tüm bunlar Alman Ekimi, Anglo-Rus Komitesi ve Çin Devrimi'nin öğrettikleri üzerine yürütülen tartışmalarda tam anlamıyla açığa çıkmıştı. Daha az önem taşıyan diğerlerinin yanı sıra, bütün bu durumlarda, oportünist eğilim, kendisini sadece 'kitleler'e dayanan bir hatta uyarlanma ve böylece devrimci önderliğin 'tepesi' sorununu küçümseme noktasında açığa vurdu. Genel olarak yanlış olan böylesi bir tavır, emperyalist evrede ölümcül bir etki yaratır."[8]

Troçki, aynı zamanda, bunu anarşizmin temel bir özelliği olarak da değerlendirmiştir: "Her türden anarşist ve anarko-sendikalistin tutarsızlığı ve son tahlilde gericiliği, tam da devrimci partinin kesin önemini, özellikle de sınıf mücadelesinin en üst aşamasında, proletarya diktatörlüğü evresinde anlamamalarından kaynaklanmaktadır."[9]

Bu noktada BS, oportünizme, revizyonizme, anarşizme, aşırı solculuğa kaymaktadır ve uzak durduğu tek şey Troçkizmdir. Eğer bizim bir "dinimiz" olacaksa, iktidarın alınmasından önce ve sonra, geçiş aşamasında partinin temel rolü üzerine olmalıdır. *"Eğer parti, sovyet sisteminin dışına çıkartılırsa, tüm bir sistem kısa zamanda çöker"*[10]; buna rağmen BS, artık, partinin yerine sovyetleri geçirmiştir.

BS, devrimin parti tarafından yönetileceğinden neden hiç söz etmiyor? Bundan sonraki bir dokümanda, Troçki'nin tüm zamanlar ve mekânlar için yapmış olduğu bu belirlemenin geçerliliğine olan ateşli inanmışlıklarını terk edip etmediklerini açıklığa kavuşturmalıdırlar.

"Bir buhar kazanı, kaba biçimde kullanılsa bile, uzun bir zaman işe yarayabilir. Ne var ki, bir manometre, hor kullanıldığında çabucak harap olan nazik bir alettir. İşe yaramaz bir manometreyle, en iyi kazanlar patlama noktasına gelebilir. Eğer parti sadece bir manometre ya da bir gemi pusulası gibi yön belirleyen bir alet olsaydı, bu durumda bile, onun bozulması büyük bir felaket anlamına gelirdi. *Ama daha da ötesi, parti hükümet mekanizmasının en önemli parçasıdır* Ekim Devrimi tarafından yaratılan Sovyet kazanı, acemi bir makine ustasıyla bile dev gibi işler yapabilecek durumdadır. Ama manometrenin tümüyle bozulması, tüm bir makinenin patlama tehlikesi demektir."[11]

Devrimin, işçi sınıfının bütünü tarafından gerçekleştirilememesinin ve iktidarın ele geçirilmesinden sonra, onun işçi sınıfının bütünü tarafından

8. *Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal*, s.84
9. "SSCB'nin Gelişmesindeki Sorunlar", *Yazılar'da* (1930-31), s. 210-211
10. "Bulgar Yoldaşlara", *Yazılar*'da (1930-31), s.45

kullanılamamasının nesnel, yani Marksistlerin isteklerinden bağımsız nedenleri vardır. Troçki bu noktada tamamen nettir:

"Bir devrim, bir *azınlık* tarafından yapılır (vurgu özgün metinde). Devrimin başarılı olması mümkündür, ne var ki, yalnızca bu azınlığın kitleler nezdinde az ya da çok destek veya en azından dostça bir tarafsızlık bulması halinde. Devrimin farklı aşamalarında, devrimden karşıdevrime geçiş gibi kaymalar, doğrudan doğruya azınlık ve çoğunluk arasındaki, öncü ile sınıf arasındaki değişen politik ilişkiler tarafından belirlenir."[12]

Hoşumuza gitsin ya da gitmesin, çağımızın sınıf mücadelelerinin gerçekliği budur. Bu, burjuva ve proleter diktatörlükler ve devrimler arasındaki en önemli ayrımdır.

Burjuvazi iktidarı aldığında, kültürel ve ekonomik anlamda baskındı. Politik partilere ihtiyacı yoktu, çünkü burjuva iktidarı parlamentoya, üniversitelere ve bunların ekonomi üzerindeki denetimine dayanıyordu. Burjuvazi, pleb kitlelerinin seferberliğini kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmasının yanı sıra, bazı dini ve aristokrat sektörleri de kendi sınıfı içinde eriterek kazanmayı başarabildi. Tüm bunlar kültürel ve ekonomik egemenliğini pekiştirmesine ve bu egemenliği devlet ve politika düzeyine dönüştürmesine hizmet etti.

Yüzyıllar boyunca, burjuva sınıfının gelişen gücüne, onun düşmanının, feodalizmin, o ölçüde zayıflaması eşlik etti. Bu süreç burjuvazinin homojenliğinin, gücünün ve çıkarlarının bilincinde olmasını sağladı. İşçi sınıfı için ise tam tersi geçerlidir. Geçen zaman, işçi sınıfının kültürel ya da ekonomik gücünü artırmamaktadır. Tekelci ve emperyalist sistem, işçi sınıfının içine onun gözeneklerinden sızmakta, onu yozlaştırmakta, aristokratlaştırmakta ve gelenekseł önderlikleri aracılığıyla onu burjuva kurumlara bağlamaktadır.

Zehir, işçi sınıfının bilincine eğitim, gazeteler, radyo ve televizyon vasıtasıyla sızmaktadır. Burjuvazinin tersine işçi sınıfı, devlet iktidarını ele geçirmeden gerçek iktidara ulaşamaz. Kapitalizm, işçi sınıfının kendi içinde ve toplumdaki yeri anlamında giderek devrimci ve bilinçli bir konuma gelmesini önlemeye çalışır. Emperyalizm bu bilinçliliğin önüne başarılı bir biçimde geçmiştir.

Doğal olarak bu sızma kapitalizmin hedeflerine tam anlamıyla ulaşamadığı son derece çelişkili bir süreçtir; hedeflerine ulaşamaması, işçi sınıfının seferberliklerinden ve sınıfın devrimci bilincini geliştirmek üzere partinin yürüttüğü çalışmadan kaynaklanmaktadır. Eğer böyle olmasaydı, işçi devrimi için hiçbir olasılık bulunmazdı. Emperyalizmin dünya ölçeğindeki çelişkileri ve kapitalizm, belli ülkelerde ve belli anlarda işçilerin sömü-

11. "SSCB'nin Gelişmesindeki Sorunlar", *Yazılar*'da, (1930-31), s.212
12. "Kronştad Üzerine Kopan Yaygara", *Yazılar*'da (1937-38), s.136

rücülere karşıdevrimci seferberliklerini ateşlemektedir.

Herhangi bir yerde bir devrimci durumun gelişmesi hâlâ istisnaidir. Bu, sınıfın örgütlülük ve bilinç düzeyinin olgunlaşmasını ifade eden devrimci bir süreç olmaktan ziyade, en kritik nesnel zorunlulukların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Durumu, "devrimin başlangıç anı anlamında, gerçekte sadece proletaryanın aydınlanma derecesine bağlıymış gibi değerlendirip, ancak bir dizi diğer faktöre –hem yerel hem uluslararası, hem ekonomik hem politik; ve özellikle de en yoksul ve ezilen kitlelerin ihtiyaçları– bağlı değilmiş gibi" tanımlayan Gorterci gerçeklik kavrayışına karşı Troçki'den yapacağımız alıntı için umarız BS çoğunluğuna dahil yoldaşlar bizi bağışlarlar: *"Kitlelerin ihtiyaçları (...) proleter devrimin en önemli etmeni olarak geçerliliğini korumaktadır."*[13] Ne var ki bu krize rağmen işçi sınıfının kültürü ve özellikle de bilinci, burjuvazininkine göre hâlâ yetersizdir. Bu durum, bir sürü reformist partinin varlığında ve Amerikan işçilerinin Demokrat Parti'ye verdiği destekte yansımasını bulmaktadır. Bu çelişkili süreç, burjuvazi, reformistler ve devrimci partiler arasındaki ilişkilerde ifadesini bulmaktadır.

Bu, proletaryanın, yalnızca kendisini (esas itibarıyla proletaryanın tümünü) kuşatan örgütlenmeler ve kurumlar vasıtasıyla iktidarı alamayacağı anlamına gelir. İşçi sınıfı, iktidarın ele geçirilmesi sırasında ve hatta proletarya diktatörlüğü altında uzlaşmaz sektörlere bölünmüştür ve bu böyle olmaya devam edecektir. Bilinçli bir azınlık devrimci süreci yüklenecek, belli sektörler karşıdevrimci kamp içinde reformist ya da burjuva ideolojiyi yansıtırken, diğerleri tarafsız kalacaktır.

İşçi sınıfı iktidarı aldıktan sonra, burjuvazinin iktidarı almadan önce sahip olduğu birliğe, güce ve denetime doğru ilerleyecektir. Devrim anı anlamında iktidarın ve diktatörlüğün ele geçirilmesi yakınlaştıkça, proletarya ve onun partileri, kitlelerce taşınan burjuva ideolojisinin korkunç yükünün ürettiği devasa çelişkiler ve politik-örgütsel bölünmeler nedeniyle savrulmalara maruz kalacaktır.

İşçi sınıfını bu güçlüklerin ötesine taşımayı başarabilecek olan, ancak onu yönlendirme kapasitesine sahip bir partidir. Burjuvaziye ilişkin olarak işçi sınıfının taşıdığı içsel güçlükler, bilinçli bir azınlık tarafından, işçi sınıfının devrime karşı çıkan sektörleriyle mücadele edebilecek ve çoğunluğun desteğini ya da tarafsızlığını sağlayabilecek güçlü, örgütlü bir parti önderliği tarafından alt edilebilir. İşçi sınıfı dezavantajlarını, bilinçli öznel bir unsuru geliştirerek, yani öncülerden kurulu güçlü, somut bir devrimci Marksist parti inşa ederek büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır. Çünkü, "devrimi ve onun geleceğini olanaklı kılan en önemli silah partidir."[14]

13. "KAPD Politikası Üzerine", *Komünist Enternasyonal'in İlk Beş Yılı*, Cilt I, s.150
14. "Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne Açık Mektup", *Yazılar*, 1930, s.144

Bu yüzyılın başarılı proletarya diktatörlükleri ve devrimleri, parti diktatörlükleri ve devrimleri olmuştur; bunlar asla sendikalardan, sovyetlerden, fabrika ya da köylü komitelerinden çıkmamıştır. Hiçbir zaman bütün ezilenler ve işçiler tarafından değil, fakat çoğunluğun desteğini veya az ya da çok aktif tarafsızlığını sağlayan, son derece örgütlü bir azınlık tarafından kazanılmışlardır.

Troçki bunu mükemmel bir biçimde açıklamıştır: "Bilinç, önceden düşünme ve planlama, burjuva devrimlerinde, proletarya devrimlerinde oynayacakları ve şimdiden oynamaya başladıkları rolden çok daha küçük bir rol oynadılar. Burjuva devrimlerinde devrimin itici gücü kitleler tarafından sağlanmakla birlikte, bu kitleler zamanımızdakinden çok daha az bilinçli ve örgütlüydüler. Önderlik, burjuvazinin değişik kesimlerinin elindeydi ve zenginlik, eğitim ve bunlarla bağlantılı tüm örgütsel avantajlar (şehirler, üniversiteler, basın, vb) burjuvazinin emrindeydi. Bürokrat monarşi ise karanlıkta el yordamıyla hareket edercesine, kendini güç bela savunuyordu. Burjuvazi, alt sınıfların hareketinden yararlanarak tüm sosyal ağırlığını kefeye koyacağı ve iktidarı ele geçireceği bir anı kolluyordu. Proleter devrimlerini, burjuva devrimlerinden kesinlikle ayıran şey, proletaryanın - kendi öncüllüğü içinde- devrimde yalnız temel saldırgan güç değil, aynı zamanda yönetici güç olmasıdır. Burjuva devrimlerinde burjuvazinin ekonomik gücünün, eğitiminin, belediye ve üniversitelerin ayrı ayrı oynadığı roller, bir proleter devriminde yerlerini tek başına proleter partisinin doldurması gereken rollerdir. Ayrıca düşmanın daha bilinçli bir hale gelmiş olması itibarıyla, partinin rolü daha büyük bir önem kazanmaktadır."[15]

5. Neo-reformist bir model

Reformizmin, burjuva devrimlerininkine benzer bir aşamalı geçiş modeli, reformizmin özelliğidir. Bütün reformistler işçi sınıfının iktidara burjuvazi gibi, yani artan ekonomik gücünün mantıksal sonucu olarak ilerleyeceğine inanırlar.

Bu, kooperatiflere, kapitalist sistem içinde devlet mülkiyetine, ekonomik olarak ayrıcalıklı ve güçlü sendikalara, üniversitelere ve işçilerin eğitimine, proletaryanın iktidarı ele geçirme doğrultusundaki evrimine ilişkin reformist saplantıları açıklamaktadır. Bu, "devrimin tümüyle nesnel ve otomatik biçimde hazırlanacağını öngören ve dolayısıyla onu belirsiz bir geleceğe erteleyen sözde Marksist objektivizmdir. Böylesi bir otomatizm bize yabancıdır."[16]

15. Leon Troçki, *Ekim Dersleri*. Ser Yayınları, Mart 1969, Ankara, s.84
16. "Dördüncü Dünya Kongresi Raporu", *Komünist Enternasyonal'in İlk Beş Yılı*. Cilt II, s.308

Mandel yoldaş, alışık olduğumuz hüneri ve zekâsıyla, reformistlerinkine benzeyen, ama BS kararını haklı çıkarmak ve ona tutarlılık kazandırmak üzere çok daha özenli bir model kurmuştur. İyi bir satranç oyuncusu gibi, taşlarını devrimci Marksizme yönelik iyi düzenlenmiş ve stratejik olarak kurnaz bir saldırı planı dahilinde hareket ettirmiştir. Mandel yoldaşın uzun, son derece uzun ikili iktidar dönemleri üzerine, üretimin denetiminin değişmez pratiği üzerine ve işçiler arasında burjuva demokrasisi yerine proleter demokrasisinin meşrulaştırılması için uzun bir mücadele verilmesine ilişkin saplantıları, insanlığın dörtte birinin halihazırda proletarya diktatörlükleri ve işçi devrimleri altında yaşamakta olduğu zamanımızın evrimci ve reformist modelidir. İşçi devrimi ve proletarya diktatörlüğü adına tasarlanan bu oyun (olur şey değil!) en safça olanıdır: Proletaryaya, burjuvaziden daha güçlü hale gelene kadar, işçi denetimi altında, kendi sovyet örgütlenmelerinde birleşmesi için zaman tanımalıyız. Böylece işçi sınıfı hiç parçalanmadan, tüm işçilerin aktif ve coşkulu inancıyla, genel oya dayalı örgütleriyle, çelişkilerden veya belirgin iç mücadelelerden azade geniş sovyetleriyle, bütün işçi partilerinin ve –kim bilir?– belki de ülkedeki tüm partilerin desteğiyle iktidarı alacaktır. Proletarya, tüm proletarya, işçi denetimi sayesinde, iktidarı almadan önce ekonomik olarak burjuvaziden çok daha güçlü hale gelecektir ve üretimi çok daha iyi bir biçimde denetleyebilecektir. İşçi demokrasisinin burjuva demokrasisi üzerindeki meşruluğunun zaferi sayesinde halkın hiçbir kesimi kapitalistlerin peşine takılmayacaktır. Elbette işçi sınıfı, en azından büyük çoğunluğu, burjuva kurumlara karşı çıkacak ve sovyetlerden yana tavır alacaktır. Hükümetler, Mandel yoldaşın "işçiler iktidarı almadan önce, iktidarı alırken ve aldıktan sonrası için uzlaşmaz bir biçimde" (daha önce belirttiğimiz *El País*'te yer alan değerlendirmesi) desteklediği genel oy tarafından belirlenecektir. Tüm bunların ötesinde, sadece işçilere değil bütün ezilen kitlelere, halk iktidarı organlarının, sovyetlerin, en demokratik hükümet biçimi olduğunu görebilmeleri için yeterli zaman tanınmalıdır.

Olaylar yukarıda anlatıldığı gibi cereyan etseydi ve bu bir satranç oyunu olsaydı Mandel için her şey yolunda giderdi. Ne var ki, oyunun kötü adamı (karşıdevrim) ortaya çıkacak ve sahneyi havaya uçuracaktır. Sınıf mücadelesi ve karşıdevrim, işçi sınıfına ve ezilen kitlelere, kendilerini demokratik iktidarlarının meşruiyetine inandırabilecekleri yeterli zamanı asla tanımayacaktır (reformistlerin de buna asla zamanları olmayacağı gibi). Ne hiçbir bölünmeye maruz kalmaksızın ekonominin denetimini elde edebilecekler ve ne de tüm halkı işçi denetimi organlarında birleştirebileceklerdir. Biz daha bu Cennet Bahçesi'ne ulaşamadan, karşıdevrimci azınlık,

çoğunluğu güç kullanarak tarafsızlaştırmaya ve kazanmaya çabalayarak, devrimci azınlığa karşı ölümcül bir saldırıya girişecektir. İşçi devrimi ve işçi iktidarı, ancak devrimci azınlık işçilerin çoğunluğunun desteğini ya da tarafsızlığını sağlayarak karşıdevrimi askeri anlamda yenilgiye uğrattığı ölçüde gerçekleşecektir. Yoldaş Mandel'in kurgusunda ne Pinochetlere, Francolara ve Mussolinilere, ne de Stalin'in, Ebert'in ve Allende'nin ihanetlerine yer verilmiştir.

6. Devrimci diktatörlük ve sürekli seferberlik

Tartıştığımız tezlerde olmayan tek şey, devrimci diktatörlüğün temel hedefidir: Sürekli devrimi ve uluslararası sosyalist devrimi derinleştirmek. BS çoğunluğu, karşıdevrimcilere bile mutlak demokrasi talebini ortaya atmakla tatmin olmuş görünüyor. Doküman yazarları, kuvvetle muhtemeldir ki, bu mutlak demokrasinin uluslararası sürekli devrimi güvence altına aldığına ve bu yüzden de özel bir ifadeye ihtiyaç olmadığına inanıyorlar. BS dokümanı demokratik, legalist biçimlere, seçimlere ve hatta genel oy ve referandum gibi tipik burjuva yöntemlerine ilişkin fetişizmiyle belirlenmektedir. Yazarlar, devrimci sürecin oylarla değil, sadece güç kullanarak, çarpışan taraflar arasındaki savaşlarla tanımlandığını savunan geleneksel Marksist tutuma sarılmak yerine, tek bir eksen etrafında dönüp durmaktadırlar: demokrasinin soyut erdemi...

Bizim açımızdan, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün temel hedefi, ulusal ve uluslararası sömürüye karşı sürekli devrim ve işçi seferberliği olmaya devam etmektedir. Bu, her durumda, devrimci diktatörlüğün varlığını sürdürmesi ve gelişmesi için tek umuttur; aksi halde, yani ulusal sınırlarına mahkûm olmayı sürdürmesi durumunda, ekonomik gelişimeler tarafından üretilen son derece şiddetli ve uzlaşmaz çelişkilerle yüz yüze kalacaktır.

Proletaryanın ve onun ezilen müttefiklerinin sürekli seferberliği ve devrimin yasaları, iktidarın zaptından önce ve çok daha fazlasıyla, iktidarın zaptından sonra sabit kalır; değişen sadece biçimlerdir. İktidar alınmadan önce emperyalizme, kapitalizme ve tüm sömürücülere karşı, onları devirmek ve iktidarı almak için işçi sınıfının ve müttefiklerinin sürekli seferberliği için çalışırız. Politik ve ekonomik talepler (örgütsel önerilerle birlikte) kadar, işçi sınıfını sürekli bir mücadele ve seferberlik halinde tutacak talepleri ve görevleri ileri süreriz.

Bu sürekli seferberlik süreci, iktidarın ele geçirilmesiyle birlikte son bulmaz, şiddetlenir. Çok daha güçlü bir örgütsel biçimin, bugünden hesaplanamayan bir gücün, yani proletarya tarafından denetlenen ulusal devletin örgütsel ve kurumsal aracının ortaya çıkmasıyla birlikte, sözü

edilen seferberlik bugünden tarif edilmesi mümkün olmayan bir boyut kazanır. Ne var ki, uluslararası proletarya açısından bu yeni örgütsel biçim, yani ulusal düzeydeki bir işçi devleti, uluslararası sosyalist devrim sürecinde, sürekli devrim ve seferberlik sürecinde kullanabileceği yeni ve çok daha güçlü bir araçtan ibarettir. İktidarın ele geçirilmesinden sonra başlayan dönem, devrimci partiye tarihinde ilk defa, kapitalizm altında malûm nedenlerden ötürü imkânsız olan kesintisiz işçi seferberliğini yaratma olanağı tanır. Parti bunu, sömürücülerin ülkeyi yönettiği dönemde kullandığı tekniğin aynısıyla, yani mücadelenin düzeyine göre tüm işçileri seferber etmek için gerekli sloganları ve ezilen kitlelerin ihtiyaçlarını ileri sürerek yaratmalıdır. Sloganlar sorunu çok önemlidir, çünkü soyut anlamda ya da saf örgütsel biçimler anlamında işçi seferberliği diye bir şey söz konusu değildir. Örgütsel biçimler, sömürülenleri etrafında seferber edecek talepler ya da mücadelelere bağlı olarak esnek olmak zorundadır. Rus Devrimi'nin zaferinden önce seferberlik "Tüm iktidar sovyetlere" ve "Barış ve toprak" sloganları etrafında gelişiyordu. Daha sonra, iç savaş sırasında, temel slogan Beyazordu'nun ve emperyalist müdahalenin yenilgiye uğratılmasıydı; bu sırada en önemli kitle örgütü Sovyetler değil Kızılordu idi. Hemen bunun yanı sıra, ulaştırma için ve açlığa, tifüse ve bite karşı mücadele başladı. İç savaşta kazanılan zaferin ardından ekonomik toparlanma için mücadele başladı; ve bu yeni seferberlik, sendikaların ve parti üyesi olmayan işçilerin önemini artırırken, Rus işçi ve kitle hareketlerinin üst düzey örgütsel biçimi olarak Sovyetlere görece daha az vurgu yapılmasını beraberinde getirdi. Buradaki nokta, iktidarın zaptından sonra, koşullara göre değişen seferberlik eksenlerine sahip farklı aşamalar olduğudur -aynen kapitalizm altında olduğu gibi. Verili bir zamanda sınıf mücadelesinin acil ihtiyaçlarını yansıtan talepler aracılığıyla iktidar alındıktan sonra, işçi seferberliği süreci, seçilmiş sovyetlerin basit işleyişiyle otomatik olarak işlemez. Bu daima, devrimci partinin, iktidardan önce yaptığı gibi, harekete geçirici sloganları sürekli bir biçimde ortaya atmaktaki etkinliğine ve eylemine bağlı kalacaktır.

Bu, gerçek itici güçtür ve proletaryanın devrimci diktatörlüğünün esas içeriğidir. Onun amacı ne mutlak demokrasinin tesisi, ne de sovyetlerin yaratılmasıdır. *Amaç işçi seferberliğinin sürekliliğinin sağlanması ve güçlendirilmesidir;* bunu sağlamak için, demokrasiyi seferberliğe ve mücadeleye katılanlara tanımaktan daha iyi bir yol yoktur. Bunun söylenmesi gerekir, çünkü SSCB'deki yozlaşmanın ya da tüm işçi devletlerine hakim olan bürokratik niteliğin asıl açıklaması, sürekli bir işçi seferberliğinin yaşanmamış olmasındadır. Rus proletaryası yenildi, çünkü yorgun düştü, yıldı ve seferberliği bıraktı. Diğer bürokratik işçi devletlerinde ise, seferberlikler bürokratik aygıt tarafından denetlendi. Bu seferberlikler, sürekli

olmaktan ziyade arıziydi ve iktidarın alınmasından sonra bürokrasinin çıkarlarına mahkûm edildi. Emekçi kitlelerin seferberliğinde yaşanan bu felç halini hiçbir örgütsel biçim önleyemez. Seferberlik, ancak sürekli olarak harekete geçirici sloganların uyarlanmasıyla yükselebilir. Bu, iktidarın ele geçirilmesinden sonra devrimci partinin işçi mücadelesinin sürekliliğini sağlayabilmek için sloganlar yükseltmenin zorunlu olduğu anlamına gelir. Bu, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün gerçek anlamıdır.

7. Sovyetlerin ve partilerin geleceği

BS'li yoldaşlar, proletaryanın iktidara gelmesi halinde birbirine bağlı üç olgunun derhal ortaya çıkacağını düşünüyorlar: "Proletarya diktatörlüğü daha başlangıcından itibaren sönümlenmeye başlar", sovyetler tüm nüfusu kapsayan çok çeşitli halk hareketlerine dönüşür ve son olarak, "Gerçek bir işçi demokrasisi altında, siyasal partilerin çok daha zengin ve geniş bir içerik kazanacağı ve gerek kapsamı gerekse de kitle katılımı açısından burjuva demokrasilerinin en ileri örneklerinden çok daha üstün ideolojik mücadeleler yürütecekleri, *tereddütsüz* bir biçimde varsayılabilir."[17]

Öyle görülüyor ki, BS çoğunluğunun kafasında canlandırdığı, proleter devletin zayıflamasını, halk sovyetlerinin ve politik partilerin gösterişli gelişimini içeren global bir süreçtir. Tuhaf gelebilir ama, bu kavrayış ile Troçki'nin eleştirdiği Stalinist kavrayış arasında bazı paralellikler mevcuttur. Bu bir raslantı değildir. Sovyet sisteminin ve sosyalizmin birlikte geliştiğini söyleyen Stalin idi ve buna karşı, sovyet sistemi geliştiği takdirde sosyalizmin gelişemeyeceğinde ısrar eden Troçki'ydi. Açıklaması gayet basitti; eğer sosyalizm gelişiyorsa, sınıflar ortadan kalkmaya başlar; eğer sınıflar ortadan kalkarsa, devlet sönümlenmeye başlar; eğer devlet sönümlenirse, bu, bir devlet biçiminden başka bir şey olmayan sovyet rejimi için de geçerlidir. Eğer sovyetler gelişiyor ve güçleniyorsa, aynı zamanda bir çeşit devlet (burjuvazininkinden farklı ama her halükârda bir devlet) de güç kazanır.

Bu ilişki politik partiler için de geçerlidir; eğer güçleri artıyorsa, bu, iktidar ve artık ürünün bölüşümü için politik ve ekonomik çatışmaların da arttığı anlamına gelir.

Üçüncü Enternasyonal, politik partiler ve sovyetler sorunu üzerine, BS'nin şu andaki tutumuna ters bir karar kabul etmişti. Bu karar, devlet ve sınıflar ortadan kalktıkça, politik partiler ve işçi örgütlerinin de nasıl ortadan kalkacağını açıklıyordu:

"Proletaryanın bir politik partiye olan ihtiyacı yalnızca sınıfların tümden

17 *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, s.58

çözülmesiyle birlikte ortadan kalkacaktır. Komünizmin nihai zaferi yolunda, muhtemelen, proleter örgütlenmelerin mevcut üç biçiminin (parti, sovyetler, üretim birlikleri) tarihsel önemleri değişikliğe uğrayacak ve *tek tip bir işçi örgütlenmesi ortaya çıkacaktır.* Ne var ki, komünist parti, komünizm bir mücadele hedefi olarak ortadan kalkıncaya ve işçi sınıfının bütünü komünist oluncaya kadar, işçi sınıfı içinde tamamen erimeyecektir." (vurgu özgün metinde)[18]

Demek ki, "sönümlenmeye başlayan bir proletarya diktatörlüğü altında" partilerin çok daha zengin ve çok daha geniş bir içerik kazanacağı yolundaki "güvenilir" iddia, Marksist bakış açısından saçmadır. Devlet sönümlenmeye başladığı ölçüde (ve BS'ye göre bu süreç proletarya iktidara gelir gelmez başlayacaktır) politik partiler de yok olacaktır, çünkü onların *varlık nedeni*, yani devletin denetimi ortadan kalkacaktır. BS az ya da çok örgütlü kültürel-ideolojik akımlar ile politik partileri birbirine karıştırmaktadır. Bu yüzden, "partiler kitlesel ideolojik mücadeleler yürütecek" diye yazmaktadırlar. Ne var ki, bir parti tarafından yürütülen ideolojik mücadele, devlet için yürütülen politik mücadeleye tabi olmak zorundadır; aksi halde bu bir politik-ideolojik mücadele değil, kültürel-ideolojik bir mücadeledir.

Sömürünün, yoksulluğun, açlığın, savaşın, vb ortadan kalkmasının bir sonucu olarak politikanın ortadan kalkması, yaşam düzeyini ve toplum içindeki tartışma düzeyini yükseltecektir. Sosyalist yurttaşlar, bugünden tarif edilmesi mümkün olmayan bir ölçekte, pedagojik, bilimsel, sportif, sanatsal ve sosyal sorunlar üzerine tartışmalarda yer alacaklardır. Bu sorunlar, BS'li yoldaşların ifade ettiği gibi "ideolojik"tir, ama politik değil. İnsanlar düşüncelerini daha iyi savunabilmek için gruplar oluşturacaklardır ve karar metninin yazarlarından daha kavrayışlı olacakları için şunları söyleyeceklerdir: "Politik partilerin ortadan kalkması sayesinde tüm bunları tartışmak için özgürce toplanabiliyoruz. Eğer bir devlete ve politik partilere sahip olsaydık, sınıflı toplumun canavarları tarafından, yani insanın insana uyguladığı şiddet yoluyla gerçekleşen politika ve yönetim tarafından tümüyle sınırlandırılırdık."

Doğrudan ve dolaylı demokrasi arasındaki ilişkide de benzer bir durum mevcuttur. BS'li yoldaşlara göre, politik partilerin büyük ölçüde çoğalışı doğrudan demokrasiye aykırı düşmemektedir. Hiçbir şey gerçeklerden bu kadar uzak olamaz. Politik partilerin çoğalması doğrudan demokrasinin zıddıdır. Devrimci bir proletarya diktatörlüğünde bu zıt, çelişik kutuplar kritik bir noktaya kadar, birinin ya da diğerinin gelişmesinin sorun teşkil ettiği bir noktaya kadar birlikte gelişebilseler bile durum değişmez. Bu

18. Leon Trotsky, "On the Role of Communist Party in the Proletarian Revolution", *The First Five Years of Communist International*, c. I, s.96

doğrudur, çünkü politik partiler dolaylı demokrasinin en yüksek ifadeleridir. Politik partilerin varlığı, kitlelerin insiyatifine onların aracılık ettiğini gösterir; onların disiplini, işçi ve kitle hareketinin doğrudan ve kendi tayin ettiği faaliyetin frenlenmesi, değiştirilmesi ve yönlendirilmesi demektir. Doğrudan demokrasi, ortak bir kararın herhangi bir örgütlenmeye ve hele bir partiye devredilmeksizin hemen uygulanması anlamına gelir. Devletin ortaya çıkışı, devlet herşeye aracılık etmek zorunda olduğu için ve hâttâ hakim sınıf bile amaçlarına ulaşmak üzere devlet bürokrasisine başvurmaya zorlandığı için, doğrudan demokrasinin mutlak yadsınmasıdır. Partilerin varlığı devletin varlığının bir sonucudur -merkeziyetçi olmalarının nedeni de budur.

Doğrudan demokrasi ya devlet sönümlendikçe egemenlik kazanacaktır, ya da proletarya diktatörlüğü ve işçi partileri güçlendikçe karşıt, çelişik bir kutup olarak gelişecektir. Her iki kutup da kanallar geliştirecek ve birbiriyle bağlar kuracaktır, ancak belli bir noktada bunlar kaçınılmaz olarak çelişecektir. Kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde, sovyet sistemi, sendikalar ve politik partilerde ifadesini bulan dolaylı demokrasinin gelişimiyle içiçe geçtiği ölçüde, doğrudan demokrasinin sadece başlangıcı görülecektir. Doğrudan demokrasi, toplumsal sınıfların, emperyalizmin, devletin, partilerin ve sovyetlerin yok olmaya başlamasıyla üstünlük kazanacaktır. Sosyalist üreticiler ve tüketiciler, herhangi bir disipline, hatta çoğunluk oyuna bile gerek olmaksızın, birbirleriyle çeliştikleri deneyimler yaşayabilirler. Devasa bir zenginliğin varlığı sayesinde her toplumsal grup dilediğini yapmakta özgür olacaktır. Sadece tek bir mutlak yasa mevcuttur: doğrudan demokrasi geliştiği ölçüde politik partiler yok olacaktır.

BS'li yoldaşlar bir noktada haklıdır: Proletaryanın devrimci diktatörlüğünün ilk aşamalarında sovyetlerde ve devrimci demokraside bir gelişme yaşanacaktır. Değişik kitle örgütü biçimleri açığa çıkacaktır (seferberlik halindeki işçi sınıfının ve kitlelerin değişik sektörlerini temsil eden sovyet partileri de dahil olmak üzere). Sürekli işçi seferberliği, dünya emperyalizminin hem iç hem de dış tehdidine karşı devrimci diktatörlüğü güçlendirmek için, hiç kuşkusuz, devrimci demokrasiyi bugünden kestirilemeyecek kadar yüksek bir düzeye çıkartacaktır. Devrimi güçlendirmek gerektiğinden, kitleler proletarya devletinin devrimci diktatörlüğünü ve böylece devrimci demokrasiyi pekiştirmek üzere seferber olacaktır.

BS'li yoldaşlar bu diyalektiği kesinlikle anlayamamaktadırlar, çünkü proletarya diktatörlüğünün bu özel aşamasını kabul etmezler. Emperyalizmin tehdidi, proletaryanın iktidarı aldığı andan itibaren devrimci diktatörlüğü derinleştirerek ve yaygınlaştırarak pekiştirmesini gerektirir. Bu, devleti, yani sovyetleri, devrimci demokrasiyi, ve devrimi geliştirmeye ve

devrimci diktatörlüğü güçlendirmeye yönelen tüm örgütsel biçimleri güçlendirmek anlamına gelir. Bu, gerçekte devrimci diktatörlüklerin izleyeceği doğru perspektiftir, ne var ki bugün için sadece fütürist bir şiirdir. Geleceğin partileri, temsil ettikleri çıkarlar ve bakış açıları doğrultusunda, ortak bir amaç (sosyalist devrimin savunulması) tarafından birleşeceklerdir. Yok olmalarından önce hem politik partiler hem de devlet her zamankinden daha fazla gelişecektir.

Burada bizi ilgilendiren, sovyetler, proletaryanın devrimci diktatörlüğü ve o an var olan politik partiler arasındaki ilişkidir: Stalinistler, sosyal demokratlar, vb (kısaca, emperyalizmin acentaları olan oportünist partiler) ile IV Enternasyonal ve onun Troçkist partileri arasındaki ilişki ilgilendirmektedir.

Açık söyleyelim, biz, mevcut oportünist işçi partilerinin birdenbire devrimci partilere dönüşeceğine inanmıyoruz.

Ne yazık ki bu partiler oportünist ve karşıdevrimci olarak kalacaklar ve bu yüzden Troçkist partilerin, sovyetlerin ve devrimci proletarya diktatörlüğünün can düşmanları olmaya devam edeceklerdir.

V. BÖLÜM

SOVYET FETİŞİZMİ

1. Sovyetler: Örgütsel bir ilke mi?

BS'nin sovyet örgütlenme biçimlerine ilişkin inatçı değerlendirmesi, devrimci partinin ve kitle seferberliğinin temel rolünün bir kenara bırakılmasına yol açmaktadır. Bu olgu Marksizm tarafından önceden ifade edilmiştir. Rus ve Alman devrimleri, ustalarımızı, "örgütsel fetişizm" olarak adlandırdıkları (özel olarak sovyet fetişizmine gönderme yapılmıştır) bu sapma hakkında derinlemesine düşünmeye ve doğuracağı tehlikelere ilişkin uyarılarda bulunmaya yöneltmiştir.

Troçki, **Ekim Dersleri**'nde şöyle der: "Fakat, sovyetleri aşağı yukarı bir 'doktrin' ve 'prensip' olarak benimseyen genç Avrupa partileri, bunları her zaman için bir fetiş ve devrimde tek başına yeterli bir unsur olarak görme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Ne var ki, sovyetlerin iktidar için mücadele organları olmaları büyük bir avantaj ise de, diğer örgütlere dayanarak da gelişmesinin mümkün olduğu durumlar pekalâ olabilir ve sovyetler, ancak ayaklanma sırasında veya ayaklanma başarıya ulaştıktan sonra, iktidar organları halinde ortaya çıkabilirler.

"Bu nedenle, Lenin'in Temmuz günlerinden sovyetlerin örgütsel biçimlerinin fetişleştirilmesine karşı giriştiği mücadelenin büyük eğitici değeri vardır. Sosyal Devrimci-Menşevik Sovyetleri Temmuz'da askerleri açıktan açığa saldırganlığa iten ve Bolşevikleri ezen örgütler haline geliyor ve buna paralel olarak, proleter kitleleri devrimci hareket içinde yeni yollar aramak zorunda bırakıyorlardı. Lenin, fabrika komitelerinin iktidar

için mücadele organları olduklarını belirtmişti."[1]

Mandel, oportünist partilerin sovyetlere girmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir ve bu tutuma karşı çıkan aşırı sola yönelik bu anlamdaki eleştirileri doğrudur. Oportunizmin en temel özelliklerinden ötürü, bu tip partilerin, sovyetler bir kez kitle örgütleri haline geldiğinde, kendilerini sovyetlere entegre etmeye çabalayacaklarına biz de inanıyoruz. Ne var ki, Mandel tam ortada durmaktadır. Oportünistler sovyetlerde ne yapacaklar? Açıkça sovyetleri de oportünist ve karşıdevrimci yapmayı denemek için orada bulunacaklardır. Bunun başka hiçbir makul açıklaması olamaz. Mandel, bu kaçınılmazlığı önlemek için, sovyetleri devrimcileştirmek zorunda kalacaktır, bu durumda sovyetler artık tüm nüfusu kapsamayacaktır, dolayısıyla, Mandel'in aynı çizgiyi sürdürmesi mümkün değildir.

Bunların ışığında Troçki'nin tutumunu tekrarlamalıyız; yani, "sovyetlerin örgütsel biçiminin fetişleştirilmesine karşı mücadele" "en öğretici örnek"tir; sovyetleri bir "ilke" olarak yüceltmememiz gerekir ve "sovyet sisteminin basit bir biçimde kabulü hiçbir şeyi açıklığa kavuşturmaz", çünkü "sovyet biçimindeki örgütlenme mucizevi güçlere sahip değildir" Biz sovyetleri savunuruz, ama sadece onları devrimci sovyetler yapmak için savunuruz. Troçki'nin de, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler tarafından denetleyen sovyetlerden kopmayı öneren Lenin'in de söylediği budur. Lenin, aynı zamanda, iktidarı almak için bunlara sürekli bir biçimde saldırmayı önerdi, çünkü bunlar Kerenski'nin karşıdevrimci politikalarının aktarma kayışı haline gelmişti.

Bizim mücadelemiz, kitle örgütlerini (hangisi olursa olsun) devrimcileştirme mücadelesidir. Biz, ne bizim düşüncelerimizi uygulamayan örgütlenmeleri reddetmek yönünde aşırı sol bir politika izliyoruz, ne de nitelikleri ne olursa olsun onların peşine takılmak gibi oportünist bir tutuma uyarlanıyoruz. Biz sovyetleri fetiş haline getirmiyoruz, tersine, bunların, aynen sendikalarda olduğu gibi, bugün oportünistler ve yarın da karşıdevrimciler tarafından yönetilmelerinin mümkün olduğunu açıkça görüyoruz. Troçki'nin Avusturya'nın geleceğine ilişkin öngörüleri diğer ülkeler için de geçerlidir: " bir olasılık olarak, sovyetler sloganının proletarya diktatörlüğü sloganı ile sadece uyumlu olmaması değil, aynı zamanda bu iki sloganın birbiriyle çelişebilme olasılığı da mevcuttur; yani, sovyetler proletarya diktatörlüğü karşıtı birer kaleye dönüşebilirler."[2] Troçki'nin uyarısı, iktidarın fethinden sonrası için de geçerlidir.

2. Sovyetler nasıl olmalı?

BS'li Yoldaşlar! Bu soruyu yanıtlamak için Troçki'ye başvurmamıza

1. Leon Troçki, *Ekim Dersleri*, Ser Yayınları, Mart 1969, Ankara, s. 79-80
2. Leon Trotsky, "The Austrian Crisis and Communism", *Political Writings 1929*, s.394

izin verir misiniz? Vereceğinizi sanıyoruz ve bu yüzden, Dördüncü Enternasyonal'in **Geçiş Programı**'nın ötesinde bir alıntı yapmayacağız.

"Tek bir kentin sınırları içinde bile bu farklı talepler ve mücadele biçimleri arasındaki uyum nasıl sağlanacaktır? Tarih bu sorunun cevabını vermiş bulunuyor: *sovyetler* aracılığıyla. Sovyetler, mücadele veren bütün grupların temsilcilerini bir araya getirecektir... Bu kapılardan *mücadelenin* genel akımına girmiş her tabakanın temsilcileri geçer... sovyetler, sömürücülere karşı *mücadelelerinde* milyonlarca emekçinin etrafında birleştikleri bir eksen olarak,..."[3]

Sovyetlerin mücadelenin ve mücadeleye katılanların organları olduğu ve bunların "ancak kitle hareketinin açıkça devrimci aşamaya geçtiği bir zamanda"[4] ortaya çıkabildiği olgusunda orjinal hiçbir şey bulunmadığını düşünüyoruz.

Öte yandan, bu mücadeleye katılanlar kimlerdir? Halkın tümü değil. "Çünkü, halkın arasında, Avramovların zalimliklerinden sürekli olarak acı çekenler, fiziksel olarak yılanlar, gözü korkanlar vardır; örneğin, 'şeytana direnmeme' teorisiyle ahlaki olarak çökertilenler veya sadece bu teoriyle değil aynı zamanda sadece önyargılarla, alışkanlıklarla, törelerle çökertilenler vardır; kendilerini keskin mücadelelerden uzak tutan, hatta gizleyen (mücadeleye katılıp bundan zarar görme korkusundan dolayı) kayıtsız insanlar, filistenler olarak adlandırdığımız küçük burjuvalar vardır. *Diktatörlüğün tüm halk tarafından değil de devrimci insanlar tarafından uygulanmasının nedeni budur...*"[5] Alıntı üstüne alıntı kullandığımız için özür dilemeliyiz, ama bunu yapmamızın nedeni, Lenin ve Troçki'nin bu konuda bir parça otorite sahibi olduğunu düşünmemizdir.

Şimdi çıkan soru şu: devrimci halk kimdir? Temel olarak sanayi proletaryasıdır, onun en ileri kesimleridir. Bundan dolayıdır ki, gözlemleyebileceğimiz tek devrimci diktatörlükte, en kalabalık delege sayısını elinde bulunduran proletaryadır ve oylamalar gizli olarak değil el kaldırarak yapılmaktadır. İşçilerin kitlesel toplantılarının tipik özelliği olan bu yöntem zora dayalıdır, çünkü karşıdevrimci işçi ya da ezilenlerin katılımını engellemek için kullanılır. Bu yöntem sovyetlerin tüm halkı değil mücadeleye katılanları içermesi için kullanılmıştır. Ekim Devrimi'nin önderleri de bizimle aynı düşünceye sarılmışlar ve sadece proletaryaya güvenmişlerdir. "Devrimci güç proletaryanın kendisindedir. Proletaryanın, iktidarı ele geçirmek için ayaklanması gerekir -Sovyet örgütlenmesinin proletaryanın elinde yeri doldurulmaz bir aygıt olma özelliği, ancak ve ancak bundan

3. Leon Troçki, "Kapitalizmin Can Çekişmesi ve Dördüncü Enternasyonal'in Görevleri" *Devrimci Marksizm'de Geçiş Programı Anlayışı*, Nisan 1980, İstanbul, s.191-192
4. *ibid.*, s.192
5. V.I.Lenin, "A Contribution to the History of the Question of the Dictatorship", *Collected Works*, c.31, s.353-354

sonra açığa çıkacaktır."[6]

Eğer Lenin ve Troçki sovyetlerdeki işçilerin çoğunluğunu kazanmaya bu kadar önem veriyorlarsa, sovyetlerin ancak devrimci koşullarda ortaya çıkabileceğine inanıyorlarsa ve sovyetlerde ancak mücadeleye katılanların bulunabileceğini söylüyorlarsa (bu BS için inanılmaz gözükse de), bundan şu sonuca varmalıyız: sovyetler gereklidir, *çünkü bir mücadele vardır*. Bu iki güç olduğu anlamına gelir, devriminki ve karşıdevriminki (karşıdevrimci güçler, hem burjuvazinin ve emperyalizmin doğrudan ajanlarını, hem de bürokrasi ve işçi aristokrasisi gibi dolaylı ajanlarını içerir).

Burada, karşı karşıya gelen iki ordu arasında ya da bir grevdeki iki kamp (grev kırıcılar ile grevciler) arasında bir karşılaştırma yapılabilir. Düşmanın bizim tarafımıza katılması nasıl mümkün olabilir? Herkesin sovyetlere katılabileceğini söylerken BS'nin istediği budur. Biz grevciler, kimin kimin kafasını kıracağını göstermek için kararlı bir biçimde örgütlenmişsek, grev kırıcılarının bizim kampımıza girmelerine nasıl izin veririz! Revizyonizmin hikmetlerine bakın!

BS'li yoldaşların emperyalist karşıdevrime karşı mücadele etmek için sovyetlere ihtiyaçları yoktur; *çünkü, onların hesaplarında bu yoktur*. Onların yeni sovyetlerinin birincil görevi "sosyalist inşa"dır. Eğer inşa göreviyle uğraşıyorsak, karşıdevrimcilerin işbirliği yapmasında bir kötülük yoktur. Ama, temel hedefi "inşa" olarak belirleyip, sınıf mücadelesini ulusal ve uluslararası ölçekte geliştirme gerekliliğini görmezden gelmek, tek ülkede sosyalizm teorisine teslimiyettir.

Sovyetlerin ne olduğu üzerine netleştikten sonra (tarihteki tek devrimci diktatörlüğün zaferine yol açan organlar olmalarından ve onlar üzerine altmış yılı aşkın bir süre araştırma yapabilmemizden dolayı), şimdi de BS dokümanının sovyetler hakkında neler söylediğine bakalım. Burada Leninist düşüncelerin artık onaylanmadığı görülmektedir. Birincisi, *politik anlamda, sovyetler mücadelenin ya da mücadeleye katılanların organları olmamalıdır. Devrimci olmamalıdır*. Geleceğin sovyetleri, karşıdevrimcilerinkileri de içeren eğilimler, gruplar ve siyasi partiler için tam özgürlüğün bulunduğu, bugüne kadar görülmemiş ölçüde demokratik bir doğaya sahip örgütlenmeler olarak tasarlanmaktadır. Bir insan, sırf bir işçi olduğu için tam özgürlüğe sahip olacak mıdır? Bu, sırf bir sendika toplantısında seçildi diye, patronun ajanlığını yapan bir işçinin grev karşıtı propaganda yapma özgürlüğü olduğunu söylemekle aynı şeydir.

Leninist-Troçkist tanımlamanın ikinci yönü *sosyolojiktir*: Ekim Devrimi'nin önderlerine göre, "devrimci halk" temel olarak sanayi proletaryasıdır. BS'ye göre, sovyetler temel olarak sanayi *proletaryasının değil, tüm*

6. Leon Trotsky, "Manifesto of the Second World Congress", *The First Five Years of the Communist International*, c.1, s.130

...*alkın örgütlülüğüdür*. "Son olarak, milyonlarca insanın sınıfsız bir toplumun kuruluşuna sadece edilgin bir biçimde oy vererek değil, yönetimin çeşitli kademelerinde fiilen görev alarak katılmaları, yalnızca *'üretimin yapıldığı yerdeki işçileri gözönüne alan uvriyerist bir anlayışa indirgenemez*. Lenin, bir işçi devletinde halkın büyük çoğunluğunun devlet görevlerinin yürütülmesine fiilen katılacaklarını belirtmiştir. Bu, proletarya diktatörlüğünün temeli olan Sovyetlerin birer fabrika komitesi olmadığı anlamına gelir; Sovyetler, fabrika, ticarî birim, hastane, okul, ulaşım, haberleşme merkezi ve mahalle de dahil olmak üzere ekonomik ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında kitlelerin özörgütlenme organlarıdır."[7]

Bu halkçı ve bölgeci bir kavrayıştır. Lenin şunu söylemiştir: "Sovyet Anayasası ayrıca, seçim birimini ve devletin temel hücresini bölgesel alanlar değil, üretim birimleri (fabrika, toprak) haline getirerek, devlet aygıtını kitlelere daha yakınlaştırmıştır."[8] Troçki, "Sovyet (seçim) sistemi, sınıf ve endüstriyel gruplar [temelinde yükselir]..." derken aynı şeyi vurguluyordu.[9]

Sovyetler ve devrimci diktatörlük üzerine bu tartışma Marksizm açısından yeni birşey değildir. BS'nin çizgisini belirleyenler, iktidar tekelini halka vermek üzere sanayi proletaryasından almak isteyen küçük burjuva akımlardır. Bir Troçkist "halk"tan söz etmez, çünkü halkbütün çalışanları kapsar. Bu başlık altında küçük burjuvazi, reformist ya da karşıdevrimci işçiler toplanır; ve BS bunlara devlet yönetimine katılma hakkı tanıyacaktır! Bu, burjuva parlamentosunun karşısına soyut ve idealleştirilmiş sovyetleri (ki bunlar da parlamentonun yeni bir biçiminden ibarettir) çıkaran örgütsel fetişizmlerinin doğrudan sonucudur; ayrıca bu, reformizmin her zamanki eğilimi olagelmiştir ve Troçkist program içinde yeri yoktur.

"Sovyet sistemi, komünistler tarafından parlamenterizm ilkesinin karşısına çıkartılan soyut bir ilke değildir. Sovyet sistemi, parlamentarizmi ortadan kaldırması ve mücadele esnasında ve mücadelenin bir sonucu olarak parlamentarizmin yerini alması ile ayırt edilen bir sınıf aygıtıdır."[10] Eğer parlamento, sisteme muhalif olanlara da aynı oranda açık olmasına rağmen ayakta durabiliyor ve gelişebiliyorsa, bunun nedeni, burjuvazinin, bu organı işçi ve halk mücadelelerini frenleyen bir aygıt haline dönüştüren reformizmin paha biçilmez desteğini sağlamış olmasıdır. Parlamento-

7. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*. Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, *s*.68
8. *The Trotsky Papers*, c.1, s.287
9. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, Mayıs 1980, İstanbul, s.209
10. Leon Trotsky, "Manifesto of the Second World Congress", *The First Five Years of the Communist International*, c.1, s.131

nun sömürülenlerin patronlarla karşı mücadelesini desteklemesi gibi bir tehlike söz kkonusu olduğunda, burjuvazi onu baskı altına almakta bir an bile duraksamaz ve bu baskıyı geleneksel işlevlerini yeniden yüklenene kadar sürdürürler. Parlamento, mücadele olmaksızın varlık nedenini yitiren sovyetlerden her bakımdan farklıdır.

BS'nin sovyetler üzerindeki revizyonu daha da ileri gitmekte ve ölümcül sonuçlara varmaktadır. BS, Sovyetlerin gerçek doğasını reddederek ve onu demokratik bir parlamentoya dönüştürmeye çalışarak, bu organları tümüyle idari işlevlere mahkum olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bunlar, bürokrasinin kalelerine ve böylece kitlelerin sürekli seferberliği karşısında kurumsallaşmış siperlere dönüştürülecektir.

BS, tersten de olsa Kautski'ye çok önemli bir taviz vermektedir; Kautski, sovyetlerin mücadele organları olması halinde devlet organları olamayacağını söylemişti. (Eğer bunlar mücadele organlarıysa, iktidardaki partiye ve devletin kendisine karşı bile mücadeleye devam etmek zorundadırlar; eğer değillerse niteliklerini yitirirler). BS karşılık vermektedir: "Bunlar devlet organlarıdır, mücadele organları değil" Her iki taraf da onaylamaktadır: "devlet" ve "mücadele" birbirine karşıttır. *Biz, sovyetlerin, işçi devletinin mücadele organları olduğunu söylüyoruz, çünkü biz proletaryanın devrimci diktatörlüğünden söz ediyoruz.* Devrimci partinin temel görevlerinden birisinin de sovyetleri mücadele halinde tutmak olduğunu savunuruz; çünkü, sovyetler, partinin kitlelerin sürekli devrimci seferberliği ile bağlantı kurmasını ve onu yönetmesini sağlayan organlardır. Bu yüzden, sovyetlerden "daha iyi bir biçimi hiç kimse tahayyül edemez" Eğer sovyetler bürokratikleşmeye başlar ya da seferberliğin karşısında bir düşman haline gelirlerse, yeni örgütsel biçimler aramaya başlarız. En iyi koşulda, sınıflar ve bunlarla birlikte devlet ortadan kalkınca sovyetlerin de varlıkları son bulacaktır.

Enternasyonalimiz proletaryanın tarihsel hedefini gerçekleştirmeye muktedir tek partidir. Devrimci sovyetleri tahrip etmek anlamına gelen teorik tutumlara uyarlanmaktan uzak durduğu ölçüde de böyle kalmaya devam edecektir.

3. Troçki ve SSCB'de sovyetlerin geleceği

Son yıllarında, Troçki, sadece iktidarın alınmasından önceki dönem için değil, aynı zamanda iktidarın alınmasından sonraki dönem için de, sovyetlerin bu tanımını sağlamlaştırmayı sürdürdü. Bu, temel olarak "Geçiş Programı"nda ve onun etrafında dönen tartışmalara ilişkin yazılarında mevcuttur. Troçki'nin tutumu, ilk yıllardaki devrimci diktatörlüğü yeniden inşa etmek ve bürokratik yozlaşmayı gidermek için SSCB'deki sovyetle-

rin geleceğinin ne olması gerektiğinden bahsederken açıkça ortaya çıkmaktadır.

İktidarın alınmasından önce olduğu gibi, sovyetlerin inşası da açık bir devrimci durumun varlığına bağlıdır: "Yalnızca ezilen kitlelerin muzaffer devrimci ayaklanması Sovyet rejimini canlandırabilir."[11] Bu sovyetler nasıl olmalıdır? Nasıl inşa edileceklerdir? "Sovyetlere yalnız özgür demokratik biçimini değil, aynı zamanda sınıfsal içeriğini de iade etmek gerekmektedir. Bir zamanlar burjuvazi ve kulakların sovyetlere girişinin yasaklandığı gibi, şimdi de *bürokrasi ve yeni aristokrasiyi sovyetlerden atmak gereklidir.* (vurgu özgün metinde) Sovyetlerde yalnızca işçilerin, tabandaki kollektif çiftçilerin, köylülerin ve Kızıl Ordu'nun temsilcilerine yer vardır"[12] ve bunlar, daha önceden belirtmiş olduğu gibi, "mücadele"ye katılanlardır.

Troçki, hareketteki yoldaşlarla birçok kereler bu sorunu tartışmak zorunda kaldı. Bu tartışmalardan birini, bürokrasinin ve işçi aristokrasisinin sovyetlerden tasfiyesi için verilecek mücadele üzerine kendi tutumunu ayrıntılandıran ve vurgulayan bir makale ile ele almaya karar verdi. Bir yoldaş, Troçki'nin tutumuna, aşağı yukarı bugün BS'nin kullandığı benzer kavramlarla karşı çıkmıştı: "Bugünkü Rus toplumunda var olan toplumsal grupların hiçbirini seçimlerden *a priori* muaf tutmayı gerektirecek geçerli herhangi bir politik neden yoktur. Seçimlere katılma hakkının tanınmamasında, bireylerin ya da grupların yeni *Sovyet iktidarına karşı şiddete dayalı politik eylemleri temel alınmalıdır*" Dediğimiz gibi, bu satırlar şu anda eleştirmekte olduğumuz karar metninden de alınabilirdi: en temel demokratik özgürlükler, sadece Sovyet iktidarına karşı kanıtlanmış eylemlere girişenlerin elinden alınabilir. Troçki, bu yoldaşı, "devrimci-politik bir bakış açısıyla ele alınması gereken bir soruna ilişkin olarak, biçimsel, yasalcı, tam anlamıyla anayasacı bir tavır" almakla eleştirdi. "Yeni Sovyetler bir kez kesin olarak inşa edildikten sonra kimi iktidardan yoksun bırakacağı esasen sorun değildir; yeni Sovyet anayasasını ayrıntılandırmayı geleceğe bırakabiliriz. Sorun *Sovyet bürokrasisini nasıl defedeceğimizdir...*" (vurgu özgün metinde) "İşçilerin ve köylülerin gerçek Sovyetleri, ancak bürokrasiye karşı bir ayaklanma ile gerçekleşebilir." "Bu, belirli yasal tanımlar çerçevesinde uygulanan *bir anayasa sorunu değil, mücadele halindeki tarafların gerçek anlamda kendi kaderlerini belirlemesi sorunudur* (vurgu özgün metinde) *Sovyetler ancak kesin bir mücadele evresinde yükselebilirler. Ezilenlerin harekete geçen tabakaları tarafından yaratılırlar.* Sovyetlerin

11. Leon Troçki, "Kapitalizmin Can Çekişmesi ve Dördüncü Enternasyonal'in Görevleri", *Devrimci Marksizmde Geçiş Programı Anlayışı*, M. Yenice, Eleştiri Yayınevi, Nisan 1980, s.207
12. ibid, s.206

sinlikle sınıf mücadelesinin dinamikleri tarafından belirlenmesinde yatar."[13]

Sorun bundan daha net bir biçimde konulamazdı. Birincisi, Sovyetler, işçi hareketinin bazı sektörleri de dahil olmak üzere çeşitli toplumsal kesimlerin "haklarını geri alacaktır" ve bunu yapmaya hakkı olacaktır. İkincisi, "yeni Sovyet anayasasını ayrıntılandırmayı geleceğe bırakabiliriz", ama bununla birlikte gelecekte nüfusun bazı kesimleri "haklarından yoksun bırakılacaktır" Üçüncüsü, tüm işçileri değil, "ezilenlerin harekete geçen tabakaları"nı içereceği için sovyetlerde kimin yer alacağı "*bir anayasa sorunu değildir*" (vurgu özgün metinde). Hangi partilerin ve toplumsal kesimlerin yasal, hangilerinin yasadışı ilan edileceğine sadece ve sadece harekete geçenler karar verecektir. Biz de aynı tutumu savunuyoruz: bizi tüm parti ve sektörlere, en azından karşıdevrimcilere mutlak bir yasallık tanımaya zorlayan hiçbir Marksist ilke yoktur. Troçki, tüm partileri ve yasallaştırmayı değil, bürokrasiyi ve işçi aristokrasisini savunan partileri yasaklamayı savunuyordu. Buna karşı çıkmak, sovyetlerin örgütsel biçimini formel ve yasal çerçevedeki bir kavrayışla fetişleştirmek demektir. Bu, sovyetleri mücadelenin ve mücadele edenlerin bir organı olarak değil, devrimci mücadele sona erdiği için devlet idaresinin bir aygıtı haline gelmiş, içinde bürokrasinin (mücadeleden sadece bahseden insanlar) kolayca gelişebileceği bir kist olarak görmektir.

4. Troçki'ye göre sovyetler ve Paris Komünü

BS çoğunluğu, kendi sovyetlerini ve kendi proletarya diktatörlüğünü (sahicilerini değil) Paris Komünü'nün süperdemokratik niteliklerine mal etmektedir. İşin en şaşırtıcı yanı, Troçki'yi çok iyi bilen yazarların, onun Lenin'in Paris Komünü üzerine yaptığı klasik analizlere ilişkin düzeltmelerine hiç değinmemeleridir. Bu ihmal, yazarların, proletarya diktatörlüğünün temel niteliklerini Paris Komünü tarafından çıkartılan yasalarda; ve Lenin'in daha sonra bu konudtışmalardan birini, bürokrasinin ve işçi aristokrasisinin sovyetlerden tasfiyesi için verilecek mücadele üzerine kendi tutumunu ayrıntılandıran ve vurgulayan bir makale ile ele almaya karar verdi. Bir y. Bir yde, Troçki, Komün'ün temel niteliklerinin halk demokrasisinin nitelikleri değil, diktatörlüğün ve mücadelenin nitelikleri olduğunu vurguladı. Bunun da ötesinde, Komün'ün en ciddi eksikliğini, süreci yönetecek disiplinli bir devrimci partinin bulunmaması olarak tespit etti.

Bu düzeltme, 1920'lerin başında, Troçki'nin Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi için kaleme aldığı, Fransız Komünist Partisi üzerine

13. Leon Trotsky, "It is Necessary to Drive the Bureaucracy and the Aristocracy out of the Soviets" *The Transitional Program for Socialist Revolution*, Pathfinder Press, 1973, 148-149

Yürütme Komitesi için kaleme aldığı, Fransız Komünist Partisi üzerine 1922 karar metniyle başlar: "Fransız proletaryasının tarihindeki en şanlı sayfa olan Paris Komünü, Fransız işçi sınıfı içindeki tüm örgüt ve çevrelerin *burjuvaziye karşı birleşmiş* olan bloğundan başka bir şey değildi. Eğer Komün, birleşik cephenin inşasına rağmen çok çabuk yenildiyse, bunun açıklaması, her şeyden önce birleşik cephenin sol kanadında, olayların sıcaklığı içinde önderliği seri bir biçimde kazanacak, *gerçekten devrimci, disiplinli ve kararlı bir örgütün bulunmaması* olgusunda yatar."[14]

Troçki, Komün'ün temel ögesini seçimlerde ya da delegelerin geri çağırılabilirliğinde ya da ortalama ücrette değil, iktidarı alan işçi partilerinin birleşik eyleminde görmektedir. Temel kusuru, önderliği ele alacak "gerçekten devrimci, disiplinli ve kararlı bir örgüt"ün bulunmaması olarak tespit eder. Troçki, aynı dönemde, Fransız KP'sinin Seine Federasyonu'na Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi adına bir mektup yazar: "Komün'ün yenilgisinin en önemli nedenleri, temel olarak *küçük burjuva, demokratik ve federalist* ilkeleridir, devrime rehberlik edecek, onu birleştirecek, disipline edecek ve merkezileştirecek güçlü bir elin bulunmamasıdır."[15] Eğer Troçki yıllar boyunca bu sorun üzerinde durmasaydı ve eğer Komün'ün klasik kavranışında bütünlüklü bir düzeltmeye gitmeseydi bu alıntıların önemi çok büyük olmazdı.

1930'larda Fransız Troçkistlerinin *La Commune*'ü yayımlayan eğilimiyle arasındaki bir tartışmada, Troçki, ilk kez Komün'ün proletarya diktatörlüğü olduğunu reddetti ve onu burjuva bir kurum olarak tanımladı. Komün'ün gerçek devrimci karakterinin onun demokratik örgütlenişinde, seçimlerde, delegelerin geri çağırılabilirliğinde, yöneticilere işçiler kadar ücret verilmesinde yattığı şeklindeki genel kabul gören bakış açısının karşısında, tüm bu yazılan ve Kautski tarafından da şiddetle desteklenenlerin karşısında, (öte yandan, Lenin, genel oyun sadece Paris'te oturanlar, yani işçiler için mevcut olduğuna işaret etmişti), Troçki, proletarya diktatörlüğünün başka bir organa, mücadelenin organı olan Ulusal Muhafızlar'a dayandığını göstermiştir. Aşırı demokratik fetişizmin karşısında, proletarya diktatörlüğünün ve gerçek sovyetlerin tanımlanmasındaki temel unsurun asla bu yukarıda sözü edilen "demokratik" unsurlar olamayacağını belirtmiştir. İşçi diktatörlüğü, Paris'te oturan bütün işçilerin değil, kavgayı yürütenlerin örgütüydü. Tüm işçilerin örgütü olan Komün, süperdemokratik mekanizmasıyla, proletaryanın devrimci diktatörlüğü değil, burjuva bir örgüttü. Mücadeleye katılanların örgütü ise "sovyet" ve proletarya diktatörlüğüydü. Biz Troçki'nin Paris Komünü üzerine yaptığı düzeltmeye ve

14. "Resolution of the Enlarged Plenum of the ECCI", *The First Five Years of Communist International* c.2, s.147

15. "A Letter of the ECCI to the Seine Federation", *a.g.e.*, c.2, s.158

devrimci kavrayışına tümüyle katılıyoruz, fakat hiç kimseyi de kandırmıyoruz. Bunun, geleneksel Leninist tahlilde bir revizyon olduğunu çok açık bir biçimde ifade ediyoruz. Oldukça uzun olmasına rağmen, karar metni yazarları tarafından bilinmediğini sandığımız bir alıntıya başvuracağız: "'Yaşasın Komün!' dediğimizde, *komün kurumunu, yani demokratik belediyeyi değil*, o şanlı ayaklanmayı kastediyoruz. Seçimi bile bir aptallıktı (bak. Marx) ve bu aptallık bile ancak, o dönemdeki sovyet ya da 'eylem komitesi' olan Ulusal Muhafızların Merkez Komitesi'nin iktidarı ele geçirmesinden sonra (vurgu özgün metinde) mümkün olabilirdi."[16] "Aynı paragrafta, parantez içinde: "'Paris Komünü, sovyetler...' diyorsunuz. *Tüm bir mektuplar dizisi boyunca*, hükümetin örgütsel biçiminden bahsederken, *Komün'ü sovyetlerle özdeşleştirmenin kabul edilemeyeceği üzerinde ısrar etmiştim. Komün, demokratik belediye idi. Bu yüzden, sovyetler ile Komün'ü birbirinden ayırt etmek zorunludur.*

"1871'in devrimcileri, o zamandaki kendi 'sovyet'leri ile (Ulusal Muhafızlar'ın Merkez Komitesi) Komün'ü (demokratik belediye) iç içe geçirmek istediler; ancak bu tuhaf karışımla sadece ve sadece bir karmaşa yarattılar.

"1917'de Petrograd'da, iktidarın fethinden sonra, sovyetimiz ve demokratik belediyemiz vardı. Bolşevik Parti'nin Komün üzerinde mutlak bir egemenliği bulunmasına rağmen, onu sovyetlerin çıkarı için dağıttık. *La Comunne*, yerel komünler üzerinde yükselen bir hükümetten bahsediyor. *Demokratik bir belediyeler federasyonunu ifade eden bu formülasyonu en fazla Bakuninciler ya da Proudhonculartarafından kabul edilebilir. Proletarya diktatörlüğü ve onun araçları olan sovyetlerle ise hiçbir ortaklığı yoktur.*"[17]

BS'nin sovyetleri, Troçkistler'in uğruna savaştıkları sovyetler değil, Proudhoncular'ın küçük burjuva belediye komünleridir.

16. Leon Trotsky, "Critical Remarks on Revolution", *The Crisis of the Frenc Section (1935-36)*, New York, Pathfinder Press, 1977, s.111

17. "The Appeal 'To Revolutionary Organisations and Groups", *a.g.e*, s.129-130

6. BÖLÜM

DEVRİMCİ PARTİNİN ROLÜ VE DÖRDÜNCÜ ENTERNASYONAL

1. Politik partiler neyi temsil eder?

BS karar metninin en önemli tezlerinden birinin başlığı böyledir. Tüm söyleyebileceğimiz burada Dördüncü Enternasyonal'in hiç dikkate alınmadığı, sosyal demokrasi ve Stalinizme ilişkin tek laf edilmediği ve gerçeklikten tamamen uzaklaşıldığıdır.

Tez, partiler ile Troçkizm ve proletarya diktatörlüğü arasındaki ilişkiyi görmezden gelmektedir. Bir Marksistin, mevcut siyasi partileri, özellikle de işçi partilerini dikkate almaksızın ya da tanımlamaksızın siyasi partiler üzerine bir bölüm kaleme alması, aynen bir çift çorapla tavuk çorbası yapmaya benzer.

Tez, şu açıklamayla başlamaktadır: partiler, "Bunlar (küçük köy toplulukları veya kabile topluluklarına oranla), görece *çok sayıda* insanın siyasal iktidarın kullanımına belli ölçüde katıldığı hükümet biçimlerinin ortaya çıkmasıyla doğmuşlardır (örneğin antik demokrasilerde)."[1]

Öyle görülüyor ki, BS çoğunluğuna göre partilerin ortaya çıkmasına yol açan temel neden, az sayıda *insandan* çok sayıda *insana* doğru gerçekleşen değişimdir. *İnsan* sözcüğüne vurgu yapıyoruz, çünkü eğer bu sözcüğün yerine birey sözcüğünü yerleştirirsek, toplumu sınıflar yerine insanlar

1. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, s. 58

ya da bireylerden kurulu olarak gören, bütünüyle burjuva demokratik bir anlayışı açığa çıkartmış oluruz. Tezdeki tanımlamalar şu şekilde son bulmaktadır: "Politik kararlar, *sınırlı sayıda bir grup insan* tarafından ele alınıp çözülebilecek olan az sayıdaki gündelik sorunların ötesine geçer geçmez, demokrasinin her biçimi, *çok sayıda birbiriyle ilintilili oluşturulmuş ve tutarlı seçenekler* (vurgu özgün metinde), *bir başka ifadeyle, alternatif politik çizgiler ve programlar arasındaki bir tercih ihtiyacını ortaya çıkarır Partilerin temsil ettiği şey budur* "[2]

Bu demografik bir tanımdır! Partiler çok sayıda insan olduğunda ortaya çıkar! Ne kadar entellektüelce! "Oluşturulmuş ve tutarlı seçenekler," yani partiler çok insan olduğunda gereklidir.

İlkel kabileden modern kent yapısına geçişte bireysel önerileri olanaksız hale getiren ne tür bir olgu gerçekleşti? Bu sorunun yanıtı, insan sayısındaki artışta değil, kentlerin, sınıfların ve devletin ortaya çıkışında yatar. Partilerin ortaya çıkışını demografik bir olgu olarak tanımlamak yanlışdır. Partiler, insanların mücadele etmek, çıkarlarını savunmak, tarihsel süreç içinde oluşan yeni bir kurum -devlet- üzerinde denetim sağlamak zorunda oldukları, farklı, uzlaşmaz sınıf ve kesimler halinde toplandıkları zaman ortaya çıkmıştır.

Siyasi partiler, devlet iktidarı için mücadele eden sınıfların ve sınıfsal kesimlerin örgütleridirler. Bu, sınıfların ya da sınıfsal kesimlerin olmadığı yerde, ne kadar çok sayıda *insan* olursa olsun, ne devlet ne de siyasi partiler olacaktır; çünkü, siyasi iktidar için hiçbir mücadele olmayacaktır. Özetle, sınıflar yoksa, devlet de yoktur; devlet yoksa, siyaset de yoktur; siyaset yoksa, siyasi partiler de yoktur.

Politik partiler, oluşturdukları seçenekleri, entellektüel bir gereksinimi karşılamak üzere, ya da "çok sayıda insan" bir kuramın veya bilimsel okulun onlara sunabileceği cinsten bir dizi tutarlı yapısal ilkeye gereksinim duyduğu için sunmazlar. Bunu, sınıfsal kesimlerin genel politik-ekonomik çıkarlarıyla ilintili olan, belirli politik, ekonomik ya da toplumsal sorunlara yanıt vermek için yaparlar. Politik partilere tutarlılıklarını kazandıran ve onları şekillenmiş bir bütün haline getiren, kesinlikle bu ortak çıkarlardır.

Partiler, büyük burjuva devrimleriyle gelişmiştir. Çeşitli sınıfsal kesimlerin çıkarları uğruna verdikleri mücadelelerin tarihinden, yani politk tarihten daha farklıdır. Bu mücadeleler daha önceki dönemlerde de yaşanmıştır; gerçek anlamda partiler ise, büyük İngiliz ve Fransız devrimlerinden yüzyıllar sonra ortaya çıkmıştır. Birkaç Romalı senatör arasındaki politik mücadeleyle ya da ortaçağlarda dini hizipler arasındaki politik iç savaşla, modern partiler arasındaki mücadeleleri birbirinden ayırt etmek ge-

2. *ibid.*, s. 58

rekir. Sınıf mücadelesi, üstyapı düzeyinde politik partiler biçiminde kendini biçimlendirmeden önce burjuva toplumuyla birlikte en üst düzeyine ulaşmak zorundaydı.

BS, politik partileri tanımlarken, sadece Marksist yöntemi uygulamamakla kalmıyor, Marksist yöntemin faydasız olduğunu savunarak, çok daha ileri gidiyor.

"Eğer biri çıkıp da, 'yalnızca, burjuva (ya da küçük burjuva?) programa veya ideolojiye sahip olmayan ya da antisosyalist veya antisovyet propagandaya ve/veya ajitasyona kalkışmamış parti ve örgütler yasallaşmalıdır' derse, ayrım çizgisini nasıl belirleyecektir? Üyelerinin çoğunluğu işçi sınıfından olan, ama burjuva ideolojisine sahip partiler yasaklanacak mı? Böylesi bir tutum, işçi konseyleri için özgür seçimlerle nasıl uzlaştırılabilir? *'Burjuva program' ve 'reformist ideoloji' arasındaki ayrım çizgisi nedir*? Reformist partiler dahi yasaklanmalı mı? Sosyal demokrasi bastırılacak mı?"[3] BS çoğunluğu, ayrım çizgisini nasıl belirlediğimizi merak etmektedir. Partiler arasında kesin ayrımlar oluşturmayı kavrayamamaktadır. Bu, demografik ve entellektüel tanımlama yöntemleri kullanmalarından ve Marksizmi bir kenara bırakmalarından kaynaklanmaktadır. Marksizm, bize burjuva ve işçi partileri arasındaki ayrım çizgisini tespit etmek için gereken tüm kavramsal araçları sağlar. Lenin ve Troçki' nin katkıları sayesinde de devrim ve diktatörlük sırasında, iki farklı ve birbirine karşıt işçi partisi arasındaki ayrım çizgisini kesin bir parametreyle tanımlayabiliriz: Devrimden yana ya da devrimin karşısında olmak.

2. İki tip işçi partisi

Lenin ve Troçki, birbirinden son derece farklı iki tip işçi partisi tanımlamışlardır: devrimci işçi partileri ve bürokratik ya da reformist işçi partileri. İkinciler, belirli bir noktada karşıdevrimci bile olabilirler. Bu partiler, özellikle işçi sınıfının ayrıcalıklı kesimlerinin, emperyalist sömürü ve devlet yönetiminin artıklarıyla beslendikleri metropollerde ve işçi devletlerinde, işçi aristokrasisi ve bürokrasinin politikalarını temsil ederler. Bu anlamda bunlar, işçi sınıfının çok büyük bir kesiminin ve ölçülü bir biçimde işçi sınıfına dahil edebileceğimiz çağdaş orta sınıfın üstyapısal yansımalarıdır. Kastettiğimiz kesimler, sosyal demokrasi ve Stalinizmdir. Bu partiler reformizmlerini ve genel anlamda emperyalizmin doğrudan ya da dolaylı karşıdevrimci ajanları olma özelliklerini sürdürmektedirler -hatta, bir işçi devriminin başında iktidarı almaları halinde bile durum değişmez; çünkü, rolleri bu kez devrimin uluslararası gelişimini önlemektir. Bu partilerin varlığı, Üçüncü Enternasyonal'in ve onun bürokratikleşmesiyle bir-

3. *ibid.*, s. 55

likte Dördüncü Enternasyonal'in inşasını zorunlu kılmıştır.

Bu tanımların önemi görmezden gelinemez; Lenin ve Troçki'den sonra başarılı bir devrimci diktatörlüğün gerçekleşmemesinin gerçek nedeni burada gizlidir. İşçi devletlerinin bürokratik ya da devrimci niteliği, devrimi yöneten ve iktidarı alan partiye bağlı olacaktır. Yani, başka herhangi bir devrimci diktatörlük görmememizin nedeni, Troçkist bir parti tarafından yönetilen herhangi bir başka devrimin yaşanmamış olmasıdır.

BS, mevcut işçi partilerini Lenin ve Troçki'nin örneklerini izleyerek tanımlamak yerine, ısrarla şunları söylemektedir: *"İşçi sınıfı içinde, değişik yönelişlere ve emek ile sermaye arasındaki sınıf mücadelesi ve acil talepler ile tarihsel hedefler arasındaki ilişki üzerine değişik yaklaşımlara sahip olan değişik partilerin açığa çıkabileceğini ve halihazırda çıkmış olduğunu ve bunların işçi sınıfının çeşitli kesimlerini içtenlikle temsil ettiklerini kimse yadsıyamaz (bunlar saf anlamıyla sektörel çıkarlar, yabancı sınıf güçlerinin ideolojik basınçları vb. olabilir)."*[4] Böylece, çağdaş işçi partileri arasındaki mevcut ayrımları tanımlama ya da çözümleme noktasında yanılmakta ve bu nedenle de sosyal demokrat ve Stalinist partileri emperyalizmin işçi hareketi içindeki ajanları olarak sınıflandırmayı ve bu partilerin sözü edilen konumlarının tam da işçi aristokrasisini ve bürokrasisini temsil ediyor olmalarından kaynaklandığını açığa vurmayı reddetmektedirler. BS'nin politik partiler üzerine geliştirdiği tezler, emperyalizmin ve işçi aristokrasisi katmanlarının, politik partilerin tanımına ne gibi etkilerde bulunduğunu hiç dikkate almamaktadır.

Böylesi bir tanımlama yapmaktan kaçınmaya çabalarken, BS, Stalin'in her sınıf için bir parti olduğu ve işçi sınıfınınkinin de Stalinizm olduğu yolundaki iddiasına Troçki'nin karşı koyuşunu istismar etmektedir.

İhanete Uğrayan Devrim kitabında Troçki şunları söyler: *"Gerçekte ise sınıflar türdeş değildir; iç uzlaşmazlıklarla kaynarlar ve ortak sorunlarında çözüme varmaları, eğilimler, gruplar, partiler arasındaki iç mücadeleden başka bir yolla gerçekleşemez. Belli nitelendirmelerle 'partinin sınıfın parçası' olduğunu teslim etmek olanaklıdır Ama sınıfın birçok 'parçası' -kimi geriye bakan, kimi ileriye- olduğuna göre, aynı sınıf birden fazla parti yaratabilir. Aynı nedenle bir parti değişik sınıfların parçalarına da dayanabilir. Bütün bir siyasal tarihte, belirli bir sınıfa sadece tek bir partinin tekabül ettiği herhangi bir örneğe rastlayamazsınız -kuşkusuz polis görüntüsünü gerçeklik olarak kabul edecek olmazsanız.*

"Toplumsal yapısı itibariyle proletarya kapitalist toplumun en türdeş sınıfıdır. Bununla birlikte ***işçi aristokrasisi ve işçi bürokrasisi gibi 'küçük tabakaların' varlığı, oportünist partilerin ortaya çıkması için yeterlidir;*** *bunlar da olayların akışı ile* ***burjuva hakimiyetinin silahlarından birisi-***

4. ibid, s. 78

ne dönüşürler. Stalinist sosyoloji açısından işçi aristokrasisi ile proleter kitle arasındaki ayrımın 'temel' bir farklılık ya da yalnızca 'işin doğasından kaynaklanan birşey' olup olmadığı hiç farketmez. Zamanında sosyal demokrasiden kopma ve Üçüncü Enternasyonal'i yaratma gereğini ortaya çıkaran bu ayrımdı."[5]

BS'nin bu ifadeleri kötü niyetli yorumu şu şekilde gelişmektedir: *"Birinci olarak, tek bir parti tarafından temsil edilen bir işçi sınıfı anlayışı, bütün tarihsel deneylerle ve proletaryanın gerek kapitalizmde gerekse kapitalizmin yıkılışından sonra gösterdiği somut gelişmenin Marksist, materyalist tahliliyle çelişmektedir. Olsa olsa proletaryanın **uzun vadeli tarihsel** çıkarlarının **programatik planda** yalnız devrimci öncü parti tarafından temsil edildiği tezi savunulabilir..."*(vurgular özgün metinde)[6]

BS'ye göre Stalinist ve sosyal demokrat partiler eğer "proletaryanın uzun vadeli tarihsel çıkarları"nı temsil etmiyorlarsa, neyi temsil etmektedirler? Troçki'nin savunduğu gibi, bunlar burjuvazinin işçi sınıfı hareketi içindeki doğrudan ya da dolaylı ajanları olan ayrıcalıklı kesimleri mi temsil etmektedir? Eğer hâl böyleyse, bunu neden dile getirmiyorlar? Dördüncü Enternasyonal neyi temsil etmektedir? Politik bir parti midir? O gizemli "devrimci öncü partiler" sınıfına mı dahildir? Bu partiler nerede faaliyet yürütür ve ideolojileri nelerdir? Hatta, Troçkist olabilirler mi?

BS dökümanı enternasyonalimizi nasıl tanımlamaktadır? Bu açık bir biçimde yapılmamıştır, ancak durumu kurtarmak için üstü örtülü bir tanımlamaya gidildiği görülmektedir: *"En fazla, devrimci öncü partinin proletaryanın uzun vadeli tarihsel çıkarlarını tek başına programatik olarak savunduğu iddia edilebilir "* Enternasyonalimizin en uygun tanımı bu olmalı, çünkü bu "en fazla"sıdır. Bu tanımlama için söyleyebileceğimizin en hafifi, biçim ve içeriği açısından, Troçki'nin sert bir biçimde eleştirdiği Buharinci-Stalinist kavrayışa benzetilebileceğidir. Troçki, Stalinist programa ilişkin olarak şunları söylüyordu: *"Taslak, kendisini partinin tamamen biçimsel tanımlarına hapsetmektedir (öncü, Marksizmin teorisi, deneyimlerin cisimleşmesi ve diğerleri); bunlar, savaşa öngelen dönemdeki sol sosyal demokrasinin programında kulağa hoş gelebilecek tanımlardır. Bugün bunlar tamamen yetersizdir."*[7]

Enternasyonalimiz, (ne en az, ne de en fazla) kesin olarak, mevcut tek enternasyonaldir ve sadece onun partileri sürekli devrim için mücadele etmektedir; yani, bir sosyalist topluma geçiş programı için, uluslararası devrimi geliştirmek üzere kavgayı sürdüren bir devrimci diktatörlüğü uygula-

5. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, Mayıs 1980, s. 214
6. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, s.77
7. *Third International After Lenin*, s.83

yacak işçi devrimi için. Mevcut diğer işçi partileri (sosyal demokratlar ve Stalinistler) koşullar tarafından dünya ölçeğinde ulusalcı, bürokratik, reformist diktatörlükler uygulamaya zorlanacaklardır -tabi, eğer iktidarı alırlarsa. Programları, bugün ve bundan sonrası için tek ülkede sosyalizm programıdır. Enternasyonalimiz sadece "en fazla" "proletaryanın uzun vadeli tarihsel çıkarlarını" yansıtmakla kalmaz; aynı zamanda, özellikle en militan ve sömürüye karşı en tutarlı biçimde mücadele verenlerin acil taleplerini de yansıtır; ki bunlar, işçi sınıfının en yoğun ve en modern kesimleri kadar, genel olarak en yoksul ve en geri kesimleridir. Bu, Enternasyonalimizin uluslararası sosyalist devrim mücadelesi veren tek dünya partisi olması olgusunda ifadesini bulur.

İşçi partilerine ilişkin bu çok genel, ama gerekli tanımlama, devrimden reformizme ve bürokrasiye doğru ya da bunun tersi yönde salınan ortayolcu, merkezci oluşumların varlığını reddetmez. Örneğin, Lenin ve Troçki önderliğinde devrimciyken Stalin'in önderliği altında reformist ve bürokratik bir konuma doğru savrulan SSCB Komünist Partisi için durum buydu. Aynısı, Rus Sosyal Devrimci Partisi'nin sol kanadı için de söz konusu oldu. Küçük burjuva reformizminden Rus Devrimi'nde Bolşeviklerle ittifaka ve ardından tekrar karşıdevrimci kampa savruldu. Almanya'da da, Bağımsız Sosyalist Parti'nin Komünist Parti ile birleşen merkezci hizbi örneği yaşandı. Ne var ki, bu melez olgu, işçi partilerinin mevcut iki ana biçimiyle ilişkili dinamikleri çerçevesinde tanımlanabilir. Merkezcilikleri Troçkizm'e mi eğilimlidir, yoksa oportünizme, ulusalcılığa ve reformizme mi? Bu değişken dahilinde, kendisini Troçkist olarak tanımlamayan bir partinin -muhtemelen, Enternasyonalimizin zayıflığından dolayı- devrimci bir diktatörlük inşa etmesi mümkündür. Bu, merkezci bir partiyken Troçkist bir parti olmaya doğru evrilmesi anlamında hayati bir aşamadır. Kendileri Troçkist olmasa da, devrimin ve devrimci diktatörlüğün savunusu noktasında Troçkist partiye katılabilecek devrimci partiler ve sovyet partileri de olabilir.

3. Tekparti sistemi ya da çokpartili sovyet sistemi. Bir kez daha, devrimci partinin rolü

IV bölüm, iktidar mücadelesinde ve proletarya diktatörlüğünde devrimci partinin rolünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu, söz konusu süreçte kritik kurumun kimliğinin sovyet mi, yoksa parti mi olduğunu netleştirmek için yapılmıştır. Şimdi bu nokta, BS'nin bir diğer kilit konusuyla ilişkilendirilerek ayrıntılı bir hale getirilmelidir: tekparti sistemi mi, yoksa çokparti sistemi mi?

BS çoğunluğu, şiddetle "çokpartili sovyet sistemini" savunmaktadır.

altında bulunan partiler için değil, karşıdevrimciler de dahil olmak üzere ülkedeki tüm siyasi partiler için bir meşruiyeti ifade etmektedir. BS çoğunluğu bu anlamda oldukça nettir: " Ne var ki işçi konseylerinin gerçekten temsili ve demokratik biçimde seçilmiş olmaları, ancak *kitleler istedikleri kişileri seçme hakkına sahip oldukları takdirde, seçilen delegelerin siyasal inançları konusunda hiç bir ayrım ve kısıtlayıcı ön koşul ön koşul olmadığı takdirde mümkündür.*" Ve daha da ötesi: " Aynı şekilde işçi konseylerinin demokratik olarak işleyebilmeleri *ancak bütün seçilmiş delegelerin grup, eğilim ve parti kurma hakkına, kitle haberleşme araçlarından yararlanma, kitlelere farklı platformlarını sunma ve bunların tartışılmasını ve deneyle sınanmasını sağlama hakkına sahip olmalarıyla mümkündür.*" Eğer hâlâ bir kuşku duyuyorsak, daha sonra bize şunlar söyleniyor: "Gerçek alternatifler şunlardır: ya kitlelerin istedikleri herkesi seçebilme haklarını ve seçilenlerin de (burjuva ve küçük burjuva ideoloji ve programlara sahip olanlar da dahil) siyasal örgütlenme özgürlüklerini içeren işçi demokrasisi ya da bütün sonuçlarıyla birlikte bizzat işçi sınıfının siyasal haklarının kısıtlanması"[8]

Bir kez daha kendimizi Marksizm kılıfı altında bireyci burjuva demokratik tahlil ve program tarafından hapseldilmiş olarak buluyoruz. BS, tüm partiler için "sınırsız politik özgürlük"ten yanadır. Ne var ki, "seçilmiş delegeler" lafzının ardına gizledikleri Lincoln ya da Bernstein'a yaraşır savlarını sunarken, bunu böylesine açık bir biçimde söylemezler. Bu özgürlükler, sovyetler ya da bir sınıf tarafından değil; aksine, sınıfın ve sovyetin çoğunluğu dikkate alınmaksızın bireyler ve delegeler tarafından belirlenmektedir. Bu İran'a uyarlanacak olursa, her sovyet seçiminden en az bir karşıdevrimci çıkacağı düşünüldüğünde, Şah'ın partisinin tamamen yasal olacağı anlamına gelir. Rusya'da, Kızıl Ordu'ya karşı beyaz ordu saflarında savaşmaya demokratik olarak karar vermiş kitlesel sendikal örgütlenmeler vardı.

Bir sovyet, devrimci eylem için kitlesel bir birleşik cephe demektir; ve sadece bu birleşik cepheyi destekleyen partileri içerir. Karşıdevrimci partilere ideolojik destek vermeyi sürdüren kafası karışık delegeler ve işçiler bulunabilir; ama, sovyette sadece birleşik bir devrimci cepheyi destekleyen partiler yer alabilir. Bu aynı zamanda sendikaların da ilkesidir: onu oluşturan partiler ve bileşenleri, kapitalist ekonomik sömürüye karşı birleşmiş olmalıdır. Tarihsel olarak, Troçkistler çokpartili sovyetlerden yana olmuşlar, ancak bunu daima sovyetlerin kendilerine uygun partilere izin verme hakkını tanıyarak savunmuşlardır.

Bu, BS karar metninde savunulanın zıddıdır. Çokpartili bir sovyet, mutlak değil göreli bir kuraldır. Belli durumlarda, diyalektik bir süreç aracılı-

8. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınları, Temmuz '79, s.55-56

lak değil göreli bir kuraldır. Belli durumlarda, diyalektik bir süreç aracılığıylaçokpartili bir sovyet tekpartili sovyete dönüşebilir. Devrimci sovyetlerin hangi partileri tanıyacağına karar verme hakkı olacaktır; verili bir zamanda, belki sadece bir, iki ya da üç parti bulunacaktır. Kriter olarak, bu partilerin pratiklerinin devrimci mi karşıdevrimci mi olduğu alınmalıdır. İlkesel düzeyde, karşıdevrimci olanları değil devrimci partileri tanımalıyız. Gerçek Troçkist kavrayış budur. Rus devrimi sırasında Lenin şunları söylüyordu: *"Tekparti diktatörlüğü kurmakla suçlandığımız ve sizin de işittiğiniz üzere, birleşik bir sosyalist cephe önerisiyle karşılaştığımız zaman şunu söyledik: 'Evet, bu bir tek parti diktatörlüğüdür! Bizim savunduğumuz budur ve bu tutumdan taviz vermeyeceğiz!'* "[9]

Bu bir kez daha göstermektedir ki, Troçkistler için belirli kurallar olamaz. Biz, proletarya diktatörlüğünde tek yasal partinin iktidardaki parti olduğu yönündeki Stalinist kavrayışa tümüyle karşıyız. Ama biz aynı zamanda, çokpartili sistemi sarsılmaz bir ilke olarak kabul eden Avrotroçkist tutuma da karşıyız. Bu kararın, devrimci diktatörlüğün ilk yıllarında partiler arasında kurulan ilişki biçimine ve buna ek olarak, sınıf mücadelesi sürecine ve devrimin gereklerine bağlı olduğunu savunuyoruz. İlk aşamada, oportünist bürokratik işçi partileri ile devrimci işçi partileri arasındaki ilişkileri hangi kuralların düzenleyeceğini önceden belirlememiz olanaklı değildir. İşçi hareketinin iki ana sektörü ve bunların politik üstyapıları arasındaki ilişkiler, anayasal mekanizmalarla değil, zor aracılığıyla belirlenecektir. Eğer işçilerin sürekli bir seferberliği söz konusuysa, devrimci partiler üstünlük sağlayacak ve yenileri ortaya çıkacaktır. Pasiflik ve boyun eğmişlik halinde ise, bürokratik sektörler, işçi aristokrasisi, denetimi elinde bulunduracaktır. Bu yasadan hareketle, proletarya diktatörlüğü ile işçi partileri arasında olası farklı ilişkiler açığa çıkacaktır.

En yakıcı tartışma tekparti/çokparti tartışması değildir. Sürekli seferberliğin canlı süreci ve bu seferberlik içinde devrimci partinin rolü yerine hiçbir kural ikame edilemez. BS'nin tezlerinde ise bu iki etmene asla rastlanmamaktadır. Karar metni, arabayı atın önüne koşmaktadır. Sovyetlerin tek parti ya da çokparti sistemine sahip olması, tamamen işçi seferberliğinin düzeyine ve bu seferberliğe sürekli bir nitelik kazandırabilecek devrimci partinin mevcut olup olmamasına bağlı kalacaktır; bundan başka türlüsü olamaz.

Eğer durum kritik değilse ve karşıdevrim görece zayıfsa, eğer aristokratik ve bürokratik partiler gönülsüz de olsa proletaryanın devrimci rotasını kabullenirse, bunlara tam ya da hiç değilse kısmi yasallık tanınabilir. Ne var ki, karşıdevrim gücünü koruduğu ölçüde bunlar kısmi ya da tam anla-

9. "Speech at the First All-Russian Congress of Workers in education and Socialist Culture", *Collected Works*, c.29, s.535

çirdiğini farzedelim. Bu durumda, dizginlerin elinde olduğunu hissediyorsa ve durum görece istikrarlıysa, devrimci partiye bazı yasal haklar tanıyabilir. Belki de, kitleler ayaklanarak iktidardaki oportünistleri bazı demokratik haklar tanımaya zorlayacaktır. Bürokrasinin eğilimi -bir sendikada, partide ya da bir işçi devletinde- tam bürokratik denetim ve böylece tekparti sistemi doğrultusunda olsa da, devrimci sürecin belli aşamaları açısından bu olasılığı bir kenara bırakamayız.

Dünya sosyalist devrimi geliştikçe herşey değişecektir. Oportünist kesimlerin zayıflamasıyla birlikte, her ne kadar farklı siyasi veya işçi sınıfının farklı kesimlerini temsil etseler de, devrime mutlak destek veren büyük devrimci partilerin ve hiziplerin ortaya çıkması son derece mümkündür. Doğal olarak, bu partiler tamamen yasal olmalıdır.

4. SSCB'ye yönelik Troçkist programın revizyonu

Kitle hareketleri, sovyetler içindeki devrimci partiler ve oportünistler arasındaki ilişkilerin diyalektiği ya da niteliği üzerine herhangi bir anlayışa sahip olmayan BS, Dördüncü Enternasyonal'in SSCB ve diğer deforme işçi devletlerine yönelik tüm programını değiştirmektedir. Bu devletlere ilişkin Troçkist program, tüm partiler için tam ve mutlak özgürlük programı değildir. Geçiş Programı, kategorik olarak şunu ifade etmektedir: "Sovyetlerin demokratikleşmesi, *sovyet partilerinin yasallaşması olmadan imkânsızdır. İşçiler ve köylüler kendi özgür oylarıyla hangi partileri sovyet partileri olarak tanıdıklarını belirteceklerdir.*"[10]

Troçki, sadece birkaç sovyet delegesi bir parti kurmaya karar verdi diye herhangi bir partinin otomatik olarak yasallaşmasını değil, bunun ancak işçiler ve köylüler tarafından belirlenen bir sovyet çoğunluk oyunun demokratik merkeziyetçi mekanizması vasıtasıyla kararlaştırılmasını savunuyordu. Bunun da ötesinde, "Sovyetlere yalnız özgür, demokratik biçimini değil aynı zamanda sınıfsal içeriğini de iade etmek gerekmektedir. Bir zamanlar burjuvazi ve kulakların sovyetlere girişinin yasaklandığı gibi, şimdi de *bürokrasi ve yeni aristokrasiyi sovyetlerden atmak gereklidir.* Sovyetlerde yalnızca işçilerin, tabandaki kollektif çiftçilerin, köylülerin ve Kızıl Ordu askerlerinin temsilcilerine yer vardır."[11] Hangi partilerin yasallaşacağına, önceden saptanmış herhangi bir kural değil, mücadeleye katılanların bizzat kendileri karar verecektir.

Eğer BS tezlerinin yazarları, kendi programlarının ana ekseni ile Troçki'nin programının özdeş olduğunu söyleyip durumlarını biçimsel olarak

10. Leon Troçki, "Kapitalizmin Can Çekişmesi ve 4. Enternasyonal'in Görevleri", *Devrimci Marksizm'de Geçiş Programı Anlayışı*, M. Yenice, Eleştiri Yayınevi, Nisan 1980, s.206
11. *ibid.*, s.206

savunmaya kalkışırlarsa hiç şaşırmayız: "Herhangi bir delegenin siyasi bir parti örgütleme noktasında mutlak özgürlüğü olmaksızın, sovyetlerin demokratikleşmesi mümkün değildir."

BS tuzağını burada kurmaktadır. Gerçekte tam tersiyken, Troçki ile aynı şeyi söyledikleri görünümü oluşmaktadır. Tuzak nedir? "Sovyet partilerinin yasallaşması" kavramına yükledikleri burjuva demokratik bireyci içeriktir. Bunu iki yolla yapmaktadırlar. Birincisi, sınıfın hakları yerine bireysel hakları ikame etmektir. BS çoğunluğuna göre, herhangi bir "sovyet partisi"nin yasallığı, herhangi bir sovyet delegesinin bireysel olarak bir parti ya da eğilim oluşturma hakkı tarafından belirlenmektedir. Troçki'ye göre, bu yasallık mücadele halindeki kitlelerin çoğunluk oyu kararına bağlıdır; diğer bir ifadeyle, sınıfın, devrimci sovyetleri vasıtasıyla bir çoğunluk kararı oluşturma hakkına bağlıdır.

Diğeri ise, burjuva demokrasisini genişletmekten ziyade, devrimin dinamiğiyle ilintilidir. Troçki'nin SSCB'ye ve gelecekteki tüm işçi devrimlerine ilişkin tutumu, ancak devrimci bir dönüşüm esnasında siyasi partilerin de radikal değişimlere maruz kalacağını öngörerek kavranılabilir. Troçki "sovyet partileri"nden bahsederken, BS'nin sandığı gibi mevcut tüm partileri değil, mücadelenin sıcaklığında ortaya çıkacak yeni, varsayımsal partileri kastetmektedir. Bunları adlandırarak ifade etmemesi de bu yüzdendir. Troçki asla "Menşevikler, Sosyal Devrimciler ve Kadetler için yasallık" ya da "sürgündeki önderlerinin geri dönmeleri ve parti tutumlarını almaları için izin" talebinde bulunmamıştır. Kadet partisi için ne örgütlenme ve propaganda özgürlüğü, ne radyoda üye sayısı oranında konuşma zamanı, ne de sovyetlerde delege bulundurma hakkı talep etmiştir. Kendi tutumlarını tanımlamada oldukça titiz bir insan, dokunulmadık tek bir ayrıntı bırakmayan bir polemikçi açısından, bu bir dikkatsizlik olabilir mi? Eğer Troçki, bugünkü BS konumunu onaylıyor olsaydı, bunun bütünlüğünü sağlama noktasında kesin tanımlamalara giderdi. Troçki, bu konuda hiçbir şey söylemedi, çünkü bu konuma kesin olarak karşıydı. "Sovyet partileri" derken kastettiği, bürokrasinin karşısında devrimi savunanlardı; bu yüzden, ne Menşeviklere -ki belki de o zaman bürokrasinin saflarındaydılar- ne de açıkça karşıdevrimci olan Kadetlere vurgu yaptı.

Troçki açısından, "sovyetlerde demokratik özgürlüğe dönüş", onlara "sınıf içeriğini" iade etmekle sıkı sıkıya ilintiliydi. Bu nedenle, sovyet demokrasisi için savaş, Menşeviklerin ve Kadetlerin yasallaşması ile başlamaz. Bu savaş, "Burjuvazinin ve kulakların sovyetlere girmesini nasıl reddettiysek", işçi sınıfının çeşitli kesimlerinden başka bir şey olmayan "işçi bürokrasisi ve aristokrasisini" de sovyetlerden tasfiye ederek başlar. Troçki böylece, kitle mücadelesi sürecinde yaşama geçebilecek olan ve eski ya da yeni partilerin hangi eğilim veya akımlarının devrimci olduğunu ta-

nımlayan -Sol Sosyal Devrimciler gibi- koşullara bağlı, varsayımsal bir talep geliştiriyordu.

Bu süreç, SSCB'de devrimin ve iç savaşın yenilgisiyle birlikte yitip gitti. İnanıyoruz ki, eğer durum böyle olmasaydı, devrimci ve devrim yanlısı parti ve eğilimler çeşitlilik kazanırdı.

Bu, daha genel bir sorunu gündeme getirmektedir. Biz, bu politik devrimlerin, Rus Devrimi'nde olduğu gibi aynı biçimsel aşamaları takip edeceğini düşünüyoruz. Politik devrimde iki büyük devrim ya da başarılı/az çok sürekli iki büyük süreç yaşanabilir. İlki, bürokratik totaliterliğe karşı isyan temelinde yükselen genel, popüler bir mücadele olacaktır. Sovyetler, totaliter bürokrasiyi ortadan kaldırmak isteyen tüm kesimlerin birleşik cephesi olarak bu mücadeleden doğacaktır. Bu kesimler, muhtemelen kilise tarafından ve hâttâ demokratik özgürlükler yönünde geliştirilen emperyalist propaganda tarafından kandırılmış olanları da içerecektir. Ne var ki, bunların tümü bürokrasiye karşı verilen genel mücadeleye katılacaktır. Bu genel popüler mücadeleyi, yeni sovyetlerde iktidarı kazanmayı ve kapitalist restorasyon tehlikesine karşı savaşmayı gerektiren bir diğeri izleyecektir. Diğer bir deyişle, yozlaşmış işçi devletlerindeki Bonapartist bürokrasinin çöküşü ya da zayıflaması, işçi ve kitle hareketlerinin devrimci kanadı ile bürokrasinin restorasyoncu kanadı arasındaki çelişkileri keskinleştirecektir.

Restorasyoncu kanadın, demokratik sloganları kullanarak işçi gruplarını arkasına alması mümkündür. O halde, yeni bir Ekim Devrimi'ne gerek duyulacaktır.

5. Devrimci partinin geleceği ve bürokratikleşmesine karşı mücadele

BS'li yoldaşlara göre, tekparti sistemi bürokrasiyle, çok partili sistem de demokrasiyle özdeştir. Bu çocukça akıl yürütme, BS çoğunluğunun liberal burjuva düşüncesine olan bir başka teslimiyetidir. Son tahlilde bu, kurumsalcı, idealist bir yöntemin doğrudan sonucudur; sınıf mücadelesini hiçbir biçimde dikkate almadan, kendi sovyetlerini burjuva parlamentosuyla özdeşleştirmektedirler. Bu kolaycı ve mekanik bir şemadır: tek parti eşittir bürokratik denetim; birçok parti eşittir mutlak demokrasi. Bunun tam tersi de doğru olabilir. Proletaryanın devrimci diktatörlüğünün belli bir aşamasında, devrimci denetim tek bir partinin elinde bulunabilir; ve bu, devrimci ve doğrudan demokrasi açısından, herhangi bir çokparti rejiminde olabileceğinden daha büyük bir gelişimin önünü açabilir. İşçi diktatörlüğünün bürokratik ya da devrimci niteliği sovyetteki partilerin sayısı tarafından değil, kitlelerin sürekli seferberliğinin var olup olmaması ve bu seferberliğin parti önderliği tarafından belirlenir. O halde, devrimci parti-

nin bürokratikleşmesini önleme görevi hayati bir öneme sahiptir.

Kadroların resmi parti görevlerinde ve daha sonra da yeni işçi devletinin kurumlarındaki görevlerde taşlaşmasına karşı mücadele amansızca yürütülmelidir. Eğer partinin temel hedefini işçi seferberliğini sürekli kılmak olarak kabul ediyorsak, bunun başarılması için tek yol, partinin giderek artan oranda proleterleşmesi, önderliğini ve kadrolarının çoğunluğunu sanayi proletaryası kökenlilerin oluşturduğu gerçek bir kitle partisi haline gelmesidir.

Şu bir gerçek ki, entellektüeller, ücretli parti görevlileri ve ayrıcalıklı işçiler, parti inşasında, özellikle de ilk aşamalarda önemli bir yere sahiptir. Ne var ki, eğer parti proleterleşmiyorsa, eğer üyelerinin büyük çoğunluğu aktif işçilerden oluşmuyorsa, eğer önderliği sınıfın en deneyimli unsurlarının elinde toplanmıyorsa, işçileri iktidarın fethine yöneltecek devrimci sürecin önderliğini yürütebilmesi çok zordur. Böyle bir parti için, proletarya diktatörlüğünü devrimci bir tarzda yönetmek çok daha zor olacaktır. İşçi sınıfı tabanından gelmeyen ve kendini sınıf mücadelesi içinde kanıtlamayan herkes, önderlik konumlarını sanayi proletaryasına terk etmelidir. Yeni işçi devletindeki ekonomik dönüşümlerin büyük bölümünü etkilemek ve emperyalist karşıdevrime karşı mücadeleyi yönetmek –üst düzey örgütlenme ve yoğunlaşmalarından, sınıf mücadelesi içindeki sağlıklı deneyimlerinden dolayı– ancak bu işçilerin başarabileceği bir görevdir. Ne var ki, bu da yeterli değildir.

İktidarı aldıktan sonra devrimci parti, kilit hükümet görevlerine yönetici kadrolarının çoğunu yerleştirme görevini yerine getirmelidir –Rus Devrimi'nde Bolşeviklerin de yaptığı gibi. Burada çok büyük, belki de proletaryanın devrimci diktatörlüğünün kurulmasından sonraki en büyük tehlike yatmaktadır. Gelecekteki devrimlerin önderliğini yürütecek Troçkist partiler için de var olan bu tehdit, tarihteki en büyük partinin, Lenin ve Troçki'nin partisinin bürokratikleşmesiyle karşılaştırılabilir. Yine de, devrimci partinin "Stalinizasyon" tehlikesine karşı yeni devletin gerektirdiği görevleri reddederek bağışıklık kazanılamaz; Lenin ve Troçki de bu görevleri reddetmemiştir, çünkü bu devrime ihanet anlamına gelirdi. Parti, işçilerin kitlesel örgütlenmeleri aracılığıyla, üretimdeki süreci olduğu kadar, devlet aygıtının kendi içindeki süreci de yönetmelidir. Bu sadece, kadroların işçi sınıfı içindeki zeminlerini koruduklarını müddetçe başarıya ulaşabilir. Bu nedenle, kadrolar hükümetteki görevlerini, maaşlarını alacakları doğrudan üretim içindeki işleriyle birleştirmelidir; devlet görevlerinden dolayı ücret almayı önlemek üzere her türlü girişimde bulunulmalıdır. Kurumsal ya da üretime dönük işler için harcanacak emeğin oranı somut koşullar tarafından belirlenir; ama bu, kadroların diğer etkinlikler için daha fazla serbest kalması anlamına gelen iş saatlerinin kısalmasıyla birlikte, tarihsel olarak

kolaylaşacaktır. Görevlerin bu biçimde birleştirilmesi, partiyi, emekçi kitleler nezdinde, bu kitleler içine sımsıkı yerleşmiş, onların gereksinimlerine karşı uyanık, onların deneyimleriyle beslenen, ve onların sürekli seferberliğini yönlendiren bir konumda tutacaktır.

Böylelikle, devrimci parti, "sınıf uzlaşmazlıklarının, politikanın, bürokratik biçimlerin ortadan kalkması ve en önemlisi, sosyal ilişkilerde baskıcı tedbirlerin azaltılması eşliğinde" bizzat kendi yok oluşunu hazırlayacaktır. Devrimci partinin militanları, tüm sosyalist işçilere yayılan iktidarın doğrudan kullanımının gerçekleşme yeri olan üretim süreciyle giderek daha fazla bütünleşecektir; bu durum, diğer kadın ve erkeklerden sadece özgürce gelişmiş yetenekleriyle farklılaşabilecekleri komünist toplum içinde tamamen eriyene kadar sürecektir.

6. IV. Enternasyonal'in rolü

BS'nin karar metni, proletaryanın devrimci diktatörlüğüne ulaşılmasında ve sovyetlerin gelişiminde IV. Enternasyonal'in kritik rolünü tahlil edememekte ve tanımlayamamaktadır. Aynı zamanda, oportünist partiler ile bu olgular arasındaki ilişkiyi dikkate alamamaktadır. Bu, burjuva devletine karşı dinamik muhalefet çizgisini saptırmak üzere oportünist partilerin de sovyetlerde çalışma olasılığının sekter bir reddiyesi sorunu değildir. Ama son altmış yıldan çıkardığımız en çarpıcı tarihsel ders olarak, genelde, oportünist partilerin sovyet biçimlerini ya da kitle hareketinin geniş biçimlerini geliştirmeyi reddedecekleri söylenebilir. Oysa, ilk savaş sonrası dönemde gelişen Sovyet Rusya ve Almanya'daki hareketlerin deneyimleri, bu tip örgütsel biçimlerin devrimci süreci kolaylaştırdığını göstermiştir.

IV Enternasyonal açısından bunun devasa bir anlamı vardır. Dünya partimiz, sosyalist devrimin sürdürülmesi için bu örgütlenmeleri geliştirmeyi temel programatik hedef olarak ele alan tek partidir. Açık bir biçimde ifade edilirse, dünyanın hiçbir yerinde, kitlesel bir Troçkist partinin paralel ve karşılıklı gelişimi olmaksızın, sovyetlerin gelişimi ve burjuva devlet aygıtının parçalanması olasılığı yoktur: *"Konseylerin doğabilmesinin, sadece milyonları kapsayan kitleler içinde devrimci bir mayanın bulunması koşuluna bağlı olduğunu söylüyorsak, Enternasyonal daima zorunludur..."*[12]

Bundan dolayı, devrimci sovyetler anlamında sovyetlerle Troçkist parti arasında bir kanal, çok yakın bir diyalektik ilişki bulunması gerekir. İşçi devrimi için temel bir gereklilik olan sovyetlerin ortaya çıkmasını ve sağlıklı bir biçimde gelişmesini garanti edebilecek tek şey, güçlü Troçkist

12. *"ILP ve Dördüncü Enternasyonal"*, Yazılar'da (1935-36), s. 58

kitle partilerinin gelişmesidir.

Ne var ki, IV Enternasyonal'in bu temel rolünün aynı derecede önemli başka yanları da vardır. Bir tanesi, sovyetlerin aşırı sol akımlar tarafından fetişleştirilmesine karşı mücadele vermektir. Bir diğer etmen ise, sovyetlerin ve kitle hareketinin tüm diğer örgütlenmelerinin gelişimi ve önderliği üzerinde oportünist partilere karşı durmaksızın savaş yürütmektir.

Bu demektir ki, IV Enternasyonal, sovyetler için mücadele ederken, tarihsel sürecin, büyük "tipik" sovyet örgütlenmelerini yaratma perspektiflerinin önüne geçen büyük oportünist kitle partilerini güçlendirmiş olduğunun farkındadır. Bu perspektifler, somutluk kazanmaları durumunda, hızla proleter devrimci bir dinamiğe dönüşecektir. Öte yandan, BS'nin de doğru olarak işaret ettiği gibi, oportünist partilerin etkisi altında kaldıkları takdirde eriyip yok olacaktırlar.

Sonuç olarak, IV Enternasyonal aşırı sol akımlara karşı mücadele yürütmeli ve bizzat sınıf mücadelesinin içinde sovyetlerin ötesinde, embriyon halinde, ilksel ve geleneksel örgütlenmeleri bulmalıdır: proletarya ve ezilenlerin iktidar mücadelesinin devrimci seferberlik organları olarak işleyecek örgütlenmeler. Bu anlamda, sendikaların, fabrika komitelerinin, grev gözcülerinin ve işçilerin savunma birliklerinin, özellikle, iktidarın alınmasından önce emperyalist karşıdevrime karşı birleşik bir cephe olarak oynayacağı rolün önemli olduğunu düşünüyoruz. Dördüncü Enternasyonal'in bu türden örgütlenmeleri araştırması gerektiğine inanıyoruz; örneğin, bu yönde gelişebilecek olan ama gelişemeyen 1952'deki Central Obrera Boliviana (Bolivya İşçi Federasyonu), 1971'de yine Bolivya'daki Asamblea Popular (Halk Meclisi), 1956-57'deki Peronist sendikalar, ve belki de İspanya'da hâlâ mevcut olan Comisiones Obreras (İşçi Komisyonları). Dördüncü Enternasyonal, eğer BS'nin sovyet fetişizmi doğrultusunda hareket edip her ülkenin geleneklerine ve kitlesel oportünist partilerin olumsuz etkilerine aldırmaz ve kitle mücadelesinin mevcut örgütlenmelerinin yerine gerçek olmayan sovyetleri ikame etmeye çalışırsa, bu ölümcül bir hata olur. Sovyet organlarının birçok ülkede yalnızca iktidarın devrimci parti tarafından ele geçirilmesinden sonra gelişmesi çok daha olasıdır.İşaret ettiğimiz gibi, bu sovyetler, iktidarın ele geçirilmesinden sonraki devrimci sürecin gelgitlerinin öznesi olacaktır.

Tüm bu noktalardan hareketle, bu dökümanın en önemli sonucuna varıyoruz: proletaryanın devrimci diktatörlüğü tarafından benimsenen örgütsel biçimler son derece önemlidir, ama mutlak değildir. Şurası kesin ki, dünyanın hiçbir yerinde Troçkist ya da Troçkizan bir parti tarafından yönetilmeyen devrimci bir proletarya diktatörlüğü gerçekleşmeyecektir. Diğer bir deyişle, önümüzdeki birkaç onyılda gerçekleşmesi muhtemel dev

rimci proletarya diktatörlükleri, sovyet örgütlenmesinin bir eşi değil, Troçkist ya da Troçkizan partilerin devrimci diktatörlüğü anlamında gerçekleşecektir.

VII. BÖLÜM

TROÇKİ'NİN SÖZDE ÖZELEŞTİRİSİ

1. Mandel, Troçki'yi tercüme ediyor

Mandel, kendi revizyonist tutumlarını meşrulaştırmak amacıyla, Troçki'nin daha sonraki yıllarda aldığı tutumların özeleştirel olduğunu savunmaktadır.

"Örneğin, Troçki 1921'de sovyet demokrasisinin bir fetiş olmadığını ve partinin, iktidarı sadece işçi sınıfı adına kullanmakla kalmayıp, istisnai koşullarda sınıfın çoğunluğunun iradesine rağmen kullanabileceğini yazmıştır (vurgu özgün metinde). Bu tip formülasyonları benimserken her zamankinden çok daha ölçülü olmak zorundayız, çünkü böylesi bir durumda söz konusu olanın devrimci bir azınlıktan ziyade bir bürokrasi olduğunu deneyimler bize gösteriyor -bu, Lenin ve Troçki'nin bizzat bir yıl sonra tanık oldukları bir olgudur Teoriye gelince, 1921 yılı Bolşevik tarihinin dönüm noktasıdır ve Lenin ve Troçki büyük miktarda hata yapmıştır.

"Troçki'nin, hatalarının farkına vardığını anlamanız için tek yapmanız gereken daha sonraki yazılarını okumaktır. Yaşamının sonlarında, Parti içindeki hiziplere yasak getirmenin kaçınılmaz olup olmadığını tartışmak istemediğini, ama bunun SSCB'deki Stalinist rejime ve bürokratik diktatörlüğe zemin hazırladığının açık olduğunu söylemiştir. Eğer bu de facto bir özeleştiri değilse nedir? Şu da var ki Troçki, 1938 Geçiş Programı'nda, tüm sovyet partilerine özgürlükten yana olduğunu söylerken, hiç kuşkusuz böylesi bir anayasal hakkın bulunmaması halinde herhangi bir hizbe karşı 'potansiyel bir partisiniz' ve herhangi bir eğilim ya da akıma karşı 'potansiyel bir hizipsiniz' yönünde savların kullanılması için açık kapı kaldığı sonucuna varmıştı. 1936-38 döneminde Troçki, bu tutumların iç mantığının tam anlamıyla farkına varmaya başlamış ve üstü kapalı bir biçimde ciddi bir özeleştiriye girişmişti. Sorun üzerine düşündüğümüzde, kendimizi Lenin ve Troçki önderliğinde alınan kararları eleştirmeden savunmakla sınırlamamalıyız. Şu da var ki, 'sovyet partilerine özgürlük' formülasyonunun Troçki adına çok daha ciddi bir özeleştiriyi içerdiğini düşünüyorum."[1]

Mandel'e göre, Troçki, yaşamı boyunca üç aşamalı ve neredeyse tam bir özeleştiri yapmıştır. 1922'de, Lenin ile birlikte, partinin rolü ve sovyet demokrasisi fetişizmi üzerine; "yaşamının sonlarında", Bolşevik Parti içindeki hiziplerin yasaklanması üzerine "de facto bir özeleştiri" yaptı; Geçiş Programı'nda "tüm sovyet partilerine özgürlüğü savunuyordu" ve bu "çok daha ciddi bir özeleştiri"yi içeriyordu.

Mandel, bu farazi özeleştiriye bir de kendisinin sonucunu ekliyor; 1921-23 arasında Menşevik partinin, anarşist örgütlenmelerin ve sovyet seçimlerindeki listelerin yasaklanması yönündeki Bolşevik politika bir hataydı. Mandel, keyfi bir biçimde ve büyük bir hünerle, Lenin'in ve onun ölümünden 1934'e kadar geçen süredc Troçki'nin, Sovyet Devleti'nin bu temel sorunlarına ilişkin politikalarının tamamen hatalı olduğunu söylüyor. Aynı biçimde, bu on beş yıl boyunca Menşeviklerin ve aşırı solun doğru, Lenin ve Troçki'nin hatalı olduğunu öne sürüyor. Troçkizm tarihinin bu bütünlüklü revizyonu hakkında gerçeği açığa çıkarmak zorunludur.

2. Menşevikler haklı mıydı?

Mandel yoldaşın, İşe Martov önderliğindeki Sol Menşevikler'in programlarını açıkladıkları 1919 yılından başlamaması bir ayıptır. Bu program, BS'nin mevcut programıyla özdeştir; ve Mandel'e göre, Bolşeviklerin sahip olması gereken ve Troçki'nin farazi olarak özeleştirisiyle birlikte

1 *"Avrupa'da Devrimci Strateji"*, Sosyalist İşçi Partisi İç Enformasyon Bülteni, Mandel, Sayı 5, 1977, s. 29

formüle ettiği de bu programdır.

1919 Tüm Rusya Sovyetler Kongresi'nde Martov, *"Sovyet Anayasası'na karşı bozgunculuğa girişti... ve basın, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü... kişi dokunulmazlığı... yargısız cezalandırmanın, idari tutuklamaların ve resmi terörün kaldırılması... yönünde Anayasa'nın yeniden düzenlenmesini isteyen bir deklerasyon okuyarak bu tutumunu sürdürdü."*

Buna karşılık Lenin, verdiği sert yanıtta, Martov'u burjuva bir tutumu savunmakla suçladı ve "kızıl terör" ile Çeka'nın koşulsuz bir savunusuna girişti. *" Eğer genel demokratik deyimlerden ve parlementer ifadelerden oluşan örtüsünü kaldırırsanız (...) ve konunun gerçek kökenine inerseniz, Martov'un tüm deklerasyonu 'burjuva demokrasisine geri dönelim'den başka birşey söylememektedir."* Lenin ekliyor: *"Kendi kendimize diyoruz ki, 'Evet, terör ve Çeka zorunludur'"* Lenin devam ediyor: *"Siz Anayasa'ya uymuyorsunuz, fakat biz, yalnız burjuvaziyi alt etmede proletaryaya yardım edenler için özgürlük ve eşitlik tanıdığımızda buna uymuş oluyoruz."*[2]

Martov ve Lenin arasındaki bu tartışma özünde yöntemseldir: Kautski'nin Lenin ve Troçki ile giriştiği meşhur tartışmada bu açığa çıkmaktadır. İktidarın alınmasından önce devrimci sürece, ne pahasına olursa olsun belli sabit kuralları dayatmak isteyen ilk şahıs Kautski olmuştur: genel oya ve kurucu meclise saygı. Bu anlamda, Martov tutarlı bir Kautskiciydi; yalnız bir farkla, hocası Kautski kapitalizm altındaki kitle hareketine burjuva demokratik kuralları dayatmak isterken o, işçi diktatörlüğüne mutlak demokratik kurallar dayatmaya çalışıyordu. Ne var ki, her ikisi de aynı kuralcı yöntemi kullanıyordu. Bu aynı zamanda, Alman Komünist Partisi Programı'na "kızıl terör" karşıtı bir madde sokan Rosa Luxemburg da dahil olmak üzere aşırı solcuların da yöntemiydi. Bu, devrimci kanat ile küçük burjuva kuralcı kanat arasında aralıksız süren bir tartışmaydı; devrimci kanat, devrimin nesnel gerekliliklerini ve bu gerekliliklere uygun yanıt verdikleri ölçüde tüm yöntemleri savunmakta ısrar ederken, diğeri, merkezcilerin ve aşırı solcuların şaşmaz niteliği olan yasalcı, örgütsel ya da politik şemalarla hareket ediyordu. Küçük burjuva entellektüelleri, en acımasız sınıf mücadelesi gerçeklerinin sınıflandırılabileceği ve düzenlenebileceği kurallar dayatmaya, yani ortayola sığınarak işin içinden sıyrılmaya çabalarlar. Bu entellektüeller asla sınıflandırılamayacak olan bir şeyi boş yere sınıflandırmaya çalışırlar! Ne yazık ki BS'nin şu andaki üyeleri, yani söz konusu karar metninin yazarları, küçük burjuva kuralcı düşüncenin vardığı en üst noktanın temsilcileri olarak tarihe gömüleceklerdir.

3. 1921: sorunlu yıl

2. *"Yedinci Tüm Rusya Sovyetler Kongresi"*, Toplu Eserler, Lenin, 1919, cilt 30, s.233-241

Mandel'in ve tüm aşırı solcuların patavatsız ifadesine bir kez daha bakalım: "Teoriye gelince, 1921 yılı Bolşevik tarihinin dönüm noktasıdır ve Lenin ile Troçki büyük miktarda hata yapmıştır." Yalnızca şunu söyleyelim ki, 1921 yılında Komünist Enternasyonal'in III. Dünya Kongresi, oportünist kitleleri Komünist Parti'ye ve proleter devrime kazanmak doğrultusundaki tahlil, program ve teoriyi geliştirdi. Yine aynı kongre, devrimci Marksizmin en önemli bulgularından biri olan Birleşik İşçi Cephesi politikasını geliştirdi.

Bu taktiğin geliştirilmesi, devrimin önündeki devasa engellerin kavranması sayesinde ve kapitalist ülkelerde oportünist kitle partilerinin bulunması, bütün bunların yalıtılmış bir SSCB üzerindeki etkilerinin dikkate alınması sonucunda olanaklı oldu. Kapitalist ülkelerde ısrarla birleşik cephe çağrılarının yapılmasının ve SSCB'de diğer partilerin yasaklanması ve baskı altına alınmasının nedeni de aynı çelişkiydi. Biçimciler, oportünist partilere ilişkin olarak, kapitalist ülkelerde uygulanan taktikle SSCB'de uygulanan taktikler arasında sadece çelişki algılayabilirler. Bu da, çelişkinin bu partilere ilişkin tahlilde ve kuramda yattığı gibi yanlış bir sonuca yol açar, oysa gerçekte çelişki gerçekliğin kendisindedir.

Kapitalist ülkelerde, bu oportünist kitle partileri devrimin önünde duran nesnel engeller haline gelmişti: Ancak kitlelerin oportünistlere ilişkin yanılsamaları yok edildiği ölçüde komünist partiler gelişebilir, devrimi zafer çizgisine oturtabilir ve böylece SSCB'nin ekonomik yalıtılmışlığına son verebilirdi. Ne var ki, kapitalizmin 1920'den sonra geliştirdiği saldırılar kapitalist ülkelerdeki kitlelerin yaşam düzeylerini en sefil ve zavallı düzeye indirdi. Oportünist önderlikler için bu koşullardaki işçiler üzerinde denetimlerini sürdürebilmenin ve onlardan yalıtılmamanın tek yolu, hükümetlere karşı mücadele etmek ve kendilerini kapitalist saldırıya, yoksulluğa ve krize karşı gelişen kitle seferberliklerinin tepesine yerleştirmekti. Birleşik cephenin önerilebilme koşulları bunlardı. Reformist kitleleri ortak bir düşmana karşı birleşmeye ve birlikte mücadele etmeye çağıran komünist taktiğin mümkün olmasının, ama daha da ötesi, burjuvazinin saldırısını durdurmak ve kitlelerin oportünist önderliklerini sınamalarını sağlayabilmenin tek yolu buydu. Öte yandan, kapitalistlerin kendi ülkelerindeki işçi sınıfına yönelik saldırılarına, Rusya üzerindeki kuşatmanın sıkılaştırılması ve bu ülkedeki kitlelerin yaşam düzeylerinin daha da düşürülmesi eşlik ediyordu. Bu, NEP'in (Yeni Ekonomik Plan) uygulanmasını zorunlu kıldı ve toplumsal çelişkileri artırdı. SSCB'deki tek mümkün birleşik cephe, uluslararası ve ulusal kapitalizmin saldırılarına karşı proletarya diktatörlüğünün savunusu temelinde gerçekleşebilirdi. Ne var ki, kapitalist metropollerde burjuva hükümetlerine karşı çıkmaya zorlanan

söz konusu oportünist ve reformist partiler, SSCB'de devrimci diktatörlüğe karşı burjuvazi ile birleşik bir cephe oluşturuyorlardı. Diğer bir deyişle, SSCB'de birleşik cephe taktiğinin kullanılabileceği bir yer yoktu; çünkü, oportünist ve reformist önderliklerin en büyük düşmanı kapitalizm ya da emperyalizm değil, işçi hükümeti ve onun partisiydi; yani, onlara göre, kitlelerin acı çektiği ekonomik ve toplumsal yoksunluğun nedeni olan Lenin ve Troçki'nin partisiydi. Kapitalist ülkelerde, en azından birleşik bir cephe çağrısı yapmak olanaklıyken, Rusya'da Kronstadt'ta reformistler Bolşeviklere karşı silahlı direniş sürdürüyorlardı: *"... Kronstadt ayaklanması, toplumsal devrimin güçlüklerine ve proletarya diktatörlüğünün sertliğine karşı küçük burjuvazinin silahlı bir tepkisinden başka birşey değildi."*[3]

Bu ayaklanmada Sosyal Devrimciler ve Anarşistler yer alıyordu (Menşevikler ise ayaklanmaya maddi destek veremeyecek kadar güçsüzdüler, ama burjuvaziyle birleşik bir cephe halindeki bu ayaklanmayı gazetelerinde desteklediler). Bu koşullarda tek olanaklı yol, bu oportünistleri yasaklamak ve baskı altına almaktı.

Kurama gelince; Bolşevik önderliğin, tam da bu oportünist partilerin farklı yüzlerini dikkate almış ve kendi tavırlarını aynı olguya, emperyalist ve kapitalist saldırıya göre ortaya koymuş olmalarından dolayı, 1921 büyük bir yıldı. Şu da var ki, ustalarımız biçimsel bir tahlil geliştirmek yerine, yani, bu partilere ilişkin olarak her koşulda geçerli evrensel bir taktik, tek bir politik yaklaşım tanımlamak yerine, bir yandan kapitalist ülkelerde, bir yandan da SSCB'de bu partilere ve kapitalist saldırıya ilişkin farklı taktikler öne sürülmesi gerektiğinin farkına vardılar.

4. Stalinizme karşı mücadelenin ilk aşamalarında Troçki'nin tutumu

Troçki 1924'te, sosyalist devrimde, iktidarın alınmasında ve devrimci diktatörlükte partinin rolünü ayrıntılı bir biçimde tahlil ettiği Ekim Dersleri'ni kaleme aldı: *"Parti olmadan, partinin dışında, partinin üzerinde, ya da parti yerine başka bir örgütle proleterya devrimi başarıya ulaşamaz. Son çeyrek yüzyıldan alınacak ders budur. Gerçi İngiliz sendikalarının proleter devrimine büyük destek olabilecekleri ve hattâ, belirli şartlar altında ve belirli bir süre için işçi sovyetlerinin yerini alabilecekleri doğrudur ama, böyle bir görevi komünist partisinden ayrı ve -hiç şüphesiz- ona karşı olarak değil, komünist etkisinin sendikalarda kesin bir etki haline gelmesi şartıyla yapabilir. Partinin proletarya devrimdeki önemi üzerindeki yargımıza, bunu inkâr edemeyecek ve anlamını küçümseyemeyecek kadar büyük bir bedel ödeyerek varmış bulunuyoruz."*[4]

3. *"Hue and cry over Kronstadt"*, Yazılar'da Troçki, 1937-38, s.141

Troçki'nin varmış olduğu bu sonuçlar, iki ay sonra, aynı yılın Kasım ayında bir tartışmaya yol açtı ve Troçki, tutumlarını bir kez daha savunduğu *Farklarımız* başlıklı bir makale yayımladı. Troçki'nin söylediklerine sadece iktidarın ele geçirilmesini kastettiğini ileri sürerek itiraz etmek de olanaklı değildir: *"Bana partinin yanlızca iktidarı ele geçirmek için değil, aynı zamanda onu sağlamlaştırmak, sosyalizmi inşa etmek ve uluslararası sorunlarda manevralar geliştirmek için de gerekli olduğunu söylüyorlar. Gerçekten bunun farkında değil miyim?"*[5]

"[Ekim Dersleri] *Önsözde, iktidarı ele geçirmede burjuvazinin bir sınıf olarak bir dizi avantajı olduğunu, öte yandan, proletaryanın bu avantajlara sahip olmamaktan kaynaklanan boşluğu ancak bir devrimci partiye sahip olarak doldurabileceğini vurguladım."*[6]

Yine " *zaferi sağlama alabilecek gerçek bir devrimci parti yoksa, en uygun devrimci koşullar bile proletaryanın zaferine yol açmayabilir."*[7] *"... eğer proletaryanın öncüsü önceki hazırlık döneminde gerçekten devrimci, yani Bolşevik bir partide şekillenmemişse, proletarya en elverişli devrimci durumdan bile yararlanamaz* (vurgu özgün metinde). *Bu Ekim'in merkezi dersidir. Tüm diğerleri ise buna tâbidir."*[8] Daha sonra, komünist partinin merkezi rolünü tekrar tekrar vurguladıktan sonra, şunu söylüyor: *"Bu, Leninizmin ana fikridir."*[9]

5. Troçki, tutumunu savunmayı sürdürüyor

Sol Muhalefet kurulmuş ve gerici Stalinist saldırı başlamışken de Troçki aynı tutumu savunmayı sürdürdü. *Sürekli Devrim 1928* tezlerinde bunlardan birini bir ilke olarak telaffuz ediyordu: *"Tek tek ülkelerde devrimin ilk olayları, ilk bölük pörçük aşamaları ne olursa olsun, proletarya ile köylülük arasındaki devrimci ittifakın gerçekleşmesi, sadece, Komünist Partisi içinde örgütlenmiş proleter öncünün politik önderliği altında mümkündür ancak. Bu da demektir ki, demokratik devrimin zaferi, ancak köylülükle ittifak temeline dayanan ve ilk önce demokratik devrimin görevlerini yerine getiren proletarya diktatörlüğü ile mümkündür."*[10]

Ne sovyetler ne de siyasi partilerin çoğalması dikkate bile alınmıyor! Tezler çok açık: proletarya diktatörlüğü, komünist partinin diktatörlüğüdür; ve devrimci işçi-köylü ittifakı "ancak" bu durum sürdüğü müddetçe

4. Leon Troçki, *Ekim Dersleri*, Ser Yayınları, Mart 1969, Ankara, *s.*83-84
5. *"Farklılıklarımız"*, Sol Muhalefet'in Zorlu Mücadelesi içinde, Troçki, s.272
6. ibid, s.269
7. ibid, s. 269
8. ibid, s.273
9. ibid, s. 274
10. Leon Troçki, *Sürekli Devrim*, Köz Yayınları, Kasım 1976, s.190

garantilenebilir. İstisna olamaz; çünkü, tek tek ülkelerde tek tek devrimlerin özellikleri ne olursa olsun, bu zorunludur.

Aynı yıl, Komünist Enternasyonal'in Altıncı Kongresi'nden sonra şunları söylüyor: " *ezici bir köylü çoğunluğu bulunan ve kapitalizm tarafından kuşatılmış olan bir ülkede, proletarya diktatörlüğü partilere özgürlük tanıyamaz. Kendi içinde, bu koşul mutlak bir biçimde doğrudur.*"[11]

Ardından, bunun *"doğru bir [parti içi] rejim"* ve politika gerektirdiğini ekliyor. Tek parti sisteminin Stalinist suistimalini açıkça reddetmesine rağmen, tüm partilere özgürlük tanınmasına karşı çıkmayı sürdürüyor. Troçki'nin bu konuda yazdıkları ve diğer tezleri, Stalinist sansürden dolayı elyazmaları biçimnde elden ele dolaşıyordu. Bu, *Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal* kitabının 1929 Fransızca baskısının *Önsöz*'ünde anlattığı gibi, *"Sibirya'nın unutulmuş köşelerine sürülerek ve hatta, Tobolsk hapisanesine tek başına hapsedilerek cezalandırılma"* riskine rağmen sürdürülüyordu.[12]

Eylül 1929'da, sürgün edilmesinden beş ay sonra, ünlü Alman aşırı solcu Urbahns ile giriştiği tartışmada hâlâ aynı savlarında ısrar ediyordu. Urbahns, Stalinist rejime karşı mücadelesinde *"Rus işçi sınıfının 'tüm özgürlükleri' yeniden kazanması gerektiği"*ni savunuyordu. Troçki, Urbahns'ın bu özgürlüklerden birini, "örgütlenme"yi adlandırmasını eleştirdi ve şunları ekledi: *"Ama şu durumda, 'yeteri kadar ileri gitmeyen' Urbahns'ın bizzat kendisidir Örgütlenme özgürlüğünü yalıtılmış bir talep olarak ileri sürmek, politikanın bir karikatürüdür. Örgütlenme özgürlüğü, toplantı özgürlüğünden, basın özgürlüğünden ve Leninbund'un Şubat Konferansı'ndaki kararda (Reichausschusses) yüzeysel bir biçimde ve açıklanmaksızın değinilen tüm diğer özgürlüklerden ayrı tasarlanamaz. Bu özgürlükler, demokrasi rejiminin dışında, yani kapitalizmin dışında düşünülemez. İnsan, birinin düşüncelerini tüm sonuçlarıyla birlikte algılamayı öğrenmelidir.*"[13]

Yaklaşık olarak bir yıl sonra, söz konusu sorun bir kez daha tartışıldı. Çinhindi'nden Troçkist yoldaşlar, "proletarya diktatörlüğü aracılığıyla demokratik özgürlüklerin kazanılması" yönünde mücadeleyi hedefleyen bir program sundular. Bu, tam da BS çoğunluğunun bugün söylediği şeydi. Troçki'nin yanıtı çok sertt oldu: *"Bu, en hafif deyimiyle, muğlak bir formülasyondur. Demokratik özgürlükler kavramı, vulger demokratlar tarafından, ifade ve basın özgürlüğü, toplantı özgürlüğü, serbest seçimler, vb olarak anlaşılır. Proletarya diktatörlüğü, bu soyut özgürlüklere karşılık,*

11 *Lenin'den Sonda Üçüncü Enternasyonal*, s.153
12. ibid, s. XXXI
13. "Sovyet Cumhuriyeti'nin Savunusu ve Muhalefet", *Yazılar* (1929) içinde, s.290-292
14. "Çinhindi Muhaliflerinin Deklerasyonu Üzerine", *Yazılar* (1930-31), s.31

maddi kaynak ve araçları (özellikle gazetelerin basımını, toplantı salonlarını, vb) kendi kurtuluşu için proletaryanın ellerine verir."[14] Bu tarihleri kaydedin: 1929 ve 1930.

Troçki, Souvarine'in SSCB'ne ilişkin programındaki demokratik formülasyonla, bir şarlatanınki diye alay ediyor, ve bunu yine alaylı bir ifadeyle demokratik komünizm olarak nitelendiriyordu. Eğer bugün yaşasaydı, demokratik Troçkizm'den söz ederdi.

6. Troçki'nin sözde özeleştirisi

Yoldaş Mandel'in açıklamasından arta kalan nedir? Troçki'nin SSCB'deki politik devrime ilişkin programında "sovyet partilerine özgürlük" talebinde bulunmasının özeleştiri anlamına geldiği doğru mudur?

Biz bunun tersinin doğru olduğunu iddia ediyoruz. Bu sloganın, Mandel ve BS kararı tarafından söylenenlerin tümünün tersine işlediğini düşünüyoruz. Burada, hiçbir özeleştiri yoktur.

Her şeyden önemlisi, Mandel, Troçki'nin asla daha önce değil, ancak SSCB'de bir politik devrime ihtiyaç olduğunu düşündüğünden bu talebi yükselttiğini kavramamış görünüyor. Bu bir raslantı değildir; talep yeni bir politik hattın parçasıydı: hakim bürokrasiye karşı zora dayalı bir politik devrim. Yeni politika yeni talepleri gerektirdi; "sovyet partilerine özgürlük" sloganı da bunlardan biriydi.

Mandel'in bunu yeni analizlerden ve yozlaşmış bir işçi devleti olarak SSCB'deki yeni devrim politikasından neden yalıttığını ve neden Rus Devrimi'nin ilk dönemi de dahil olmak üzere tüm zamanlar için geçerli kılmaya çalıştığını bilmiyoruz. Eğer Troçki'nin kastettiği bu olsaydı, yine Menşeviklerin yasallaşmasını, tüm sürgünlerin geri dönmesini, Kadet Partisi için propaganda ve örgütlenme özgürlüğünü ve tüm partilerin üye sayıları oranında radyoda konuşma sürelerine sahip olmasını neden asla talep etmediğini sormak durumundaydık. Neden bunu asla yapmadı? Unuttu mu? Hafıza politiktir ve bu ilke Troçki düzeyindeki bir deha açısından çok daha doğrudur.

Yine de, Mandel bu talebi toplumsal ve politik bağlamından yalıtmakta ve geçmişe aktarmakta ısrarlıdır. Bununla da yetinmez, Troçki'nin o dönemde bu talebi yükseltmesinin, bunu 1921 ile 1923 arasında savunmamasının bir özeleştirisini temsil ettiğini öne sürer. Soruya geri dönmeliyiz: Eğer bu, Menşevikleri yasallaştırmamış olmanın bir özeleştirisiyse, 1936 ya da 1938'de, Geçiş Programı'na "sovyet partilerine özgürlük" talebini yazdığında, geçmişteki Kadetler ya da Menşevikler gibi partiler için özgürlük talep etmekten onu alıkoyan neydi?

Dahası, Geçiş Programı, işçi bürokrasisi ve aristokrasisinin sovyetlerden

atılması talebini neden koşul olarak koyuyordu? Bunlara ilişkin dört neden sıralayabiliriz. Birincisi, çünkü bir politik devrime gereksinim olduğunu ortaya koyana kadar, her zaman SSCB için tek parti sisteminden yana oldu. İkincisi, eğer Kadetler ve Menşevikler için özgürlükten yana olsaydı, bunu söylerdi. Üçüncüsü, çünkü "sovyet partilerine özgürlük" sloganı, halihazırda işaret ettiğimiz gibi, devrimci partilere, bürokrasiye ve aristokrasiye karşı devrimci mücadele içinden doğan yeni parti ve eğilimlere özgürlük anlamına gelmektedir; bu, karşıdevrimciler için özgürlük demek değildir. Dördüncüsü, bu talep tamamıyla farklı bir bağlamda, SSCB bir yozlaşmış işçi devleti haline geldiğinde ve SBKP bürokrasinin partisine dönüştüğünde yükseltilmiştir.

1936 ile 1938 arasında Troçki, SSCB'deki partilerin yasaklanmasına ilişkin eski tutumunu bir defadan fazla ve kesin olarak savunmuştur. Kendisini bu yüzden eleştiren aşırı solculara karşı bir polemikte şu açıklamayı yapıyordu: *"Diğer sovyet partilerinin yasaklanmasına gelince, bu hiç de herhangi bir Bolşevik 'teori'den kaynaklanmıyordu; her taraftan düşmanlarla çevrili, geri kalmış ve bitkin düşmüş bir ülkede diktatörlüğün savunulması için alınmış bir önlemdi. Sonradan bizzat yönetici parti içinde hiziplerin yasaklanmasıyla tamamlanan bu önlemin ne büyük tehlikeler barındırdığını Bolşevikler başından beri açıkça görüyorlardı. Ne var ki, tehlikenin kaynağı doktrin ya da taktik değil, içte ve dışta zor durumlarla karşı karşıya bulunan diktatörlüğün maddi zayıflığıydı. Devrim hiç değilse Almanya'da zafere ulaşmış olsaydı, diğer sovyet partilerini yasaklama ihtiyacı bir anda ortadan kalkacaktı. Tek parti hakimiyetinin totaliter Stalinist rejime hukuki çıkış noktası olarak hizmet ettiği tartışılmaz bir gerçektir. Ama böyle bir evrimin nedeni ne Bolşevizmde, hattâ ne de geçici bir askeri önlem olarak diğer partilerin yasaklanmasında değil, proletaryanın Avrupa ve Asya'da uğradığı bir dizi yenilgide aranmalıdır."*[15]

Daha açık olamazdı. Diğer partilerin yasaklanması, bir "savunma tedbiri" idi, çünkü Rusya "düşmanlar tarafından çevrilmiş, geri ve mahvolmuş bir ülke" idi. "Tehlikenin kökü taktikte yatmıyordu", totaliter Stalinist sistem "diğer partilerin yasaklanmasından" kaynaklanmıyordu.

7. Troçki'nin kuramsal konumu

Troçki, bu konudaki en ayrıntılı kuramsal tahlilini tam da 1937'de, yani Mandel'e göre özeleştiri verdiği yılda yaptı.

Devrimci partinin devrimci süreçteki, iktidarın ele geçirilmesindeki ve proletarya diktatörlüğündeki temel rolüne ilişkin görüşlerini yeniden doğrulayarak şunları söyler: *"Proletarya ancak öncüsü yoluyla iktidara gelebilir. Bir devlet iktidarının zorunluluğu da, kitlelerin yetersiz kültür düze-*

15. Leon Troçki, *"Bolşevizm mi, Stalinizm mi"*, Sınıf Bilinci, Haziran 1998, Sayı 1, s.55

yinden ve heterojenliğinden kaynaklanır. Kitlelerin tutsaklıktan kurtulma eğilimleri, parti biçiminde örgütlenmiş devrimci öncüde kristalleşir. Sınıfın öncüye güveni sağlanmadan, öncü, sınıf tarafından desteklenmeden, iktidarın ele geçirilmesi söz konusu olamaz. İşte bu anlamda, proleter devrimi ve proletarya diktatörlüğü bütün sınıfın davasıdır, ama bunlar ancak öncünün yönetiminde gerçekleşebilir. Sovyetler, öncü ile sınıfın örgütlü bağından başka birşey değildir. Bu biçime devrimci içeriğini ancak parti verebilir. Bu, Ekim Devrimi'nin olumlu deneyimi ve diğer ülkelerin (Almanya, Avusturya, İspanya) olumsuz deneyimiyle kanıtlanmıştır. Nitekim, ne istediğini bilen bir partinin politik yönetimi olmaksızın, proletaryanın iktidarı nasıl ele geçirebileceğini hiç kimse ne pratikte gösterebilmiş, ne de kâğıt üzerinde açıklamaya kalkışmıştır. Muhafazakâr bir çoğunluğun hakimiyeti İngiltere'deki parlamenter sistemi ne kadar değiştirirse, bir partinin sovyetleri politik yönetimi altına alması da kendi başına sovyet sistemini o kadar değiştirir."[16]

Diğer bir deyişle, iktidarın işçi sınıfı tarafından fethi, ancak devrimci bir partinin önderliğinde olanaklıdır. Proletarya diktatörlüğünün reformist ya da devrimci niteliği sürece önderlik eden partinin niteliğine bağlı olacaktır, sovyetlere değil. Bu, Rusya'daki zaferin olduğu kadar, Avusturya, Alman ve İspanyol süreçlerinin de öğrettiği derstir.

İki ay sonra, Troçki, devrimci diktatörlüğe ilişkin şu açıklamayı yapmaktaydı:

"Bir proleter partinin devrimci diktatörlüğü, bana göre, insanın bağımsız olarak kabul ya da reddedebileceği bir şey değildir: Bu bize toplumsal gerçeklik tarafından dayatılan nesnel bir zorunluluktur –sınıf mücadelesi, devrimci sınıfın heterojenliği, zaferi garanti altına almak için mücadelede sınanmış bir devrimci öncünün gerekliliği. Devletin kendisi gibi, bir partinin diktatörlüğü de tarihöncesi barbarlığa aittir, fakat gerçek insanlık tarihini başlatabilecek (bir hamlede değil) bu bölümün üzerinden atlayamayız...

"Kendi devrimci diktatörlüğünü ilan etmekten çekinen devrimci parti (öncü), kitleleri karşıdevrime teslim eder. Tüm çağdaş tarihin öğrettiği budur. Soyut olarak konuşulduğunda, parti diktatörlüğünün yerine, hiçbir parti olmaksızın tüm ezilen insanların 'diktatörlüğü' geçirilse çok iyi olurdu, fakat bu, kitlelerde kapitalizm koşullarında asla ulaşılamayacak olan son derece yüksek bir politik gelişmişlik düzeyini gerektirir. Devrimi gerektiren neden, kitlelerin maddi ve moral gelişimine izin vermeyen kapitalizm koşullarından kaynaklanmaktadır."[17]

Bir proleter partinin (çok partili sovyet sisteminin ya da sovyetlerin değil) devrimci diktatörlüğü, toplumsal gerçeklik tarafından dayatılan nes-

16. *ibid*, s.54-55
17. "Diktatörlük ve Devrim", *Yazılar'da* (1936-37) s.513-514

nel bir zorunluluktur: İşçi ve ezilenlerin farklı kesimlerinin varlığı, bu kesimlerin düşük kültürel ve politik düzeyleri. "Tüm çalışan nüfus" diktatörlüğünün olanaksız olmasının nedeni budur.

VIII. BÖLÜM

PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ NEDİR?

1. Kuralcı ve eskimiş bir tanımlama

BS dokümanı yazarlarınca, proletarya diktatörlüğünün tanımlanmasında herhangi bir tereddüte kesinlikle yer yoktur: " *işçi sınıfı, devlet iktidarını ancak burjuva devletininkinden farklı türden devlet kurumları çerçevesinde, temel özellikleri Lenin tarafından Devlet ve Devrim'de çizilmiş olan, kaynağını egemen ve demokratik olarak seçilmiş ve merkezileştirilmiş işçi konseylerinden (sovyetler) alan devlet kurumları çerçevesinde yürütebilir: Tüm görevlilerin, yargıçların, işçilerin ya da işçi ve köylü milisi yöneticilerinin, ezilenleri devlet kurumlarında temsil eden tüm delegelerin seçilmesi; seçilmiş görevlilerin rotasyonu; gelirlerinin vasıflı işçilerin aldıkları miktarla sınırlandırılması; her an görevden alınabilmeleri hakkı; yasama ve yürütme gücünün sovyet tipi kurumlarca bir arada yürütülmesi; sürekli görevli sayısının radikal bir biçimde düşürülmesi ve idari işlevlerin ezilenler tarafından yönetilen organlara giderek daha fazla devredilmesi.*"[1]

Ve sonuç olarak; "*bu yüzden, proletarya diktatörlüğü bir işçi demokrasisinden başka bir şey değildir.*"[2]

Bu kategorik tanım, Rus Devrimi'nin Ekim 1917'deki zaferinden hemen önce ve hemen sonraki Üçüncü Enternasyonal kararlarından ve yine Lenin'in bu dönemdeki yazılarından alınmıştır. Lenin ve Troçki'nin ilk beklentileri, uluslararası sosyalist devrimin dengeli, uyumlu ve doğrusal bir

1. Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü, s.5, s 48-49
2. *ibid*, s.5

biçimde gelişeceği yönündeydi; yani, Rus Devrimi'ne benzer aşamalar yaşanacak, böylelikle sosyalist devrim on yıl içinde tüm Avrupa'da zafer kazanacaktı. Rus devlet kurumu biçiminin -demokratik olarak seçilmiş sovyetler- doğuşu ve gelişimi, Avrupa modelinin de ekseni olarak görülüyordu. Sovyetler, burjuva ve emperyalist diktatörlüğün bürokratik devlet aygıtını (üstyapıyı) hem parçalamayı hem de ortadan kaldırmayı ve ekonomik yapıda sosyalist devrimin gerçekleşmesini olanaklı kılacaktı. Ne var ki, olaylar böyle gelişmedi. Lenin ve Troçki (özellikle de Troçki) tanımlarını değiştirdiler. Yine de, BS tezlerinin yazarları, Devlet ve Devrim'den (1917'nin Ağustos ve Eylül aylarında yazılmıştır) geleceğin sibernetik telefonlarına atlamayı tercih ediyorlar; bunu yaparken ne son altmış yılın gerçekliğini irdeliyorlar, ne de bu gerçekliğin proletarya diktatörlüğü teorisinde ve tanımında zorunlu kıldığı değişikliklerin kapsamını dikkate alıyorlar.

2. SSCB ve Çin birer proletarya diktatörlüğü mü?

Doküman, birçok kez bürokratik işçi devletlerinden söz ediyor. Yukarda yapmış olduğumuz alıntıdaki net ve kategorik tanıma tamamen bağlı kaldığımız takdirde, bu ülkelerin hiçbirinin proletarya diktatörlüğü olmadığı gibi garip bir sonuca ulaşırız. SSCB, Çin, Küba ve diğer ülkelerdeki mevcut hükümet biçimlerinin, BS çoğunluğu tarafından proletarya diktatörlüğü için aranılan koşullardan tek birine bile uymadıklarını görmek için fazla zorlanmayız. Geri dönüp de, BS'ye göre ne Maoist Çin'in ne de Vietnam'ın devrim sonrasında proleter demokrasisini genişletmemiş olduğu yönündeki değerlendirmeyi hatırladığımızda, bu beklenmedik sonuç daha kapsamlı bir hal almaktadır.

Bu "gedik" (proletarya diktatörlüğünün mevcut tek biçiminin yadsınması), tüm bu tezleri gerçekliğin ve Marksizmin dışına koymaya yeter. Bunları okuyan herhangi bir işçi ya da genç bir öğrencinin şu soruyu soracağı muhakkaktır: bu ülkelerde proletarya diktatörlüğü var mı, yok mu? Söz konusu tanıma göre, yoktur. Eğer okuyucu Troçki'nin geleneksel tahliline fazla yabancı değilse, BS dokümanı onu bir ikilemle karşı karşıya bırakacaktır. Dokümana bakılırsa bugün hiçbir yerde proletarya diktatörlüğü yoktur; öte yandan, Troçki'nin ve Troçkizmin geleneksel tahlili (BS tezlerinin bazı yazarlarının birçok çalışmasında da yer aldığı gibi) birçok proletarya diktatörlüğünün var olduğunu, fakat bunların bürokratikleşmiş, yozlaşmış ve şekilsizleşmiş olduğunu söyler. Hangisi doğru?

BS çoğunluğunun, aynı yöntemi kullanarak, mevcut sendikalar üzerine bir doküman yazdığını düşünün. "Sendikalar nedir?" başlıklı bir tezle başlayabilir ve şöyle devam ederdi: "Sendikalar ücretlerini ve yaşam stan-

dartlarını savunan işçi örgütleridir. Tüm yöneticiler ve delegeler taban tarafından seçilir, görevlerinde rotasyon uygulanır; yöneticilere vasıflı bir işçi kadar maaş verilir, üyelerce her an görevden alınabilirler." Ve tez şöyle sonuçlanırdı: "Bu yüzden, sendikalar sendika demokrasisinden başka bir şey değildir" Bu tanımın birkaç üstünlüğü vardır. Örneğin, Troçkistlerin sendikaların nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşlerini açıkça ortaya koyar ve hiç kuşkusuz sendikalı işçilerin hoşuna gider; ancak öte yandan, dezavantajı çok daha ciddidir: bu tanım mevcut sendikaların yüzde doksan dokuzu açısından geçerli değildir ve hiç kimseyi bunların içinde politik bir perspektifle mücadele vermek üzere harekete geçiremez; açıkçası, hiçbir işe yaramaz.

Marksistler ve devrimci siyasetçiler olarak, sendikaların işçilerin ekonomik savunma örgütleri olduğunu, öte yandan bu sendikaların ezici çoğunluğunun tamamen yoz ve karşıdevrimci bürokratların denetiminde bulunduğunu ve bunlara karşı sendika demokrasisi için mücadele verdiğimizi söylemekten başka seçeneğimiz yok. Burada proletarya diktatörlüğü tanımlamasıyla benzerlikler bulunmaktadır. Mevcut bürokratik diktatörlükleri devrimcileştirmek üzere tüm içtenliğimizle mücadele veriyor olmamıza rağmen, arzularımızı gerçekliğin yerine ikame edemeyiz. Bu da demektir ki, görmek istediklerimiz yerine, halihazırda var olan diktatörlükleri tanımlayarak işe başlamak zorundayız; Lenin ve Troçki'nin 1917'den önce söylediklerini durmadan mekanik bir biçimde tekrarlamak için daha az enerji harcayabiliriz.

3. Tek doğru tanım: bir geçiş ekonomisinin ya da işçi devletinin üstyapısı

Avrupa devriminin yenilgisi, Rus Devrimi'nin yalıtılmış olarak kalması, iç savaş ve emperyalist savaşta yıkılan ekonominin yeniden inşa zorunluluğu, ilk proletarya diktatörlüğünün, Rus işçi devletinin doğasını, özü itibarıyla değiştirmiştir. Lenin ve Troçki'nin, sovyetlerin ya Avrupa ülkelerinde de zafere ulaşacağı ya da emperyalist karşıdevrimin bunları yenilgiye uğratacağı ve ilk işçi devletini yok edeceği yönündeki görüşleri gerçekleşmedi. Avrupa devrimi başarılı olamadı, fakat yalıtılmış işçi devleti varlığını korudu ve burjuvazisi olmayan bir burjuva devleti gelişmeye başladı. Teknokrat bürokrasi, sömürücü sınıflarınkine çok benzer bir devlet aygıtı inşa etti, ama bu, her şeye rağmen hâlâ Rus Devrimi'nin yarattığı yeni ekonomik temel üzerine kuruluydu.

Altyapı ile üstyapı arasındaki, devrimci ve demokratik sovyetler ile üretim ilişkilerinde gerçekleşen toplumsal devrim arasındaki devrimci uyum beklentisi tersine döndü ve ilk işçi devletinin kendi içinde keskin ve sü-

rekli bir çelişki baş gösterdi. Sovyetlerin politik devrimi kesintiye uğradı; Almanya'daki ve Avrupa'nın geri kalan bölümündeki devrim, burjuva devlet aygıtının yıkılmasına ve devletin ortadan kalkmasına dek sürmedi. Aynı zamanda, üretim ilişkileri alanındaki toplumsal devrim, ekonominin sosyalist yeniden örgütlenmesinin yolunu açmakta başarılı olamadı. Devleti denetimi altında tutan demokratik ve devrimci sovyetlerin yerini, totaliter, her şeye kadir, reformist, ulusalcı ve ayrıcalıklı bir bürokrasi aldı. Bu katmanın yönettiği olgu, komünizme değil, aşağıda göreceğimiz üzere sosyalizme geçiş ekonomisi idi. Sendikalar ve sosyal emperyalist işçi partileri arasındaki analoji buraya uygun düşer: her ikisi de asalak ve karşı-devrimci bir bürokrasinin yönettiği işçi örgütleridir.

Troçki, kendisinin ve Lenin'in Ekim 1917 zaferinin hemen sonrasına değin savundukları tanımlamalarda son derece net düzeltmelere gitmiştir. Troçki, nelerin yaşandığına ilişkin olarak kuramsal bir açıklama bulma gereğinden hareketle, uyumlu bir biçimde bütünleşmeyen iki temel ve görece özerk alan tespit etmiştir: Troçki'nin belirleyici önemi verdiği politik üstyapı ve ekonomik yapı.

Bu kuramsal açıklama, Marksist düşünce ve kuramın kaynağına, tarihsel materyalizme bir geri dönüştü. Buna göre, politik üstyapı, temel olarak toplumun ekonomik yapısıyla, yani devletin toplumsal sınıf tabanıyla açıklanır ("Politika ekonominin yoğunlaşmış halidir"); üstyapının altyapı ile diyalektik bir ilişki içinde olmasına ve büyük bir özerklik derecesine sahip olmasına rağmen bu böyledir. Troçki, Lenin henüz sağ iken, proletarya diktatörlüğünün tanımlanmasında üstyapı ile altyapı arasındaki ilişkiye yönelik Lenin ile birlikte geliştirmeye başladıkları değerlendirmeyi tersine çevirmiş ya da daha doğru bir ifadeyle, tamamlamıştır. Somut deneyimlerin ışığında, devrimci ve demokratik sovyetler üzerinde yükselen devletin ilk zamanlardaki üstyapısal tanımını terk etmiştir. Diktatörlüğü geçişsel, kapitalist olmayan üretim ilişkilerinin devlet üstyapısı olarak, diğer bir deyişle işçi devletinin üstyapısı olarak tanımlarken politik alanı değil toplumsal alanı ölçüt almıştır.

Troçki şunları söylüyordu: *"Buradaki terminolojik güçlük, diktatörlük kavramının bazen sınırlı, politik bir anlamda ve bazen de daha geniş, sosyolojik bir anlamda kullanılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. 'Mussolini diktatörlüğünden bahsediyor ve aynı zamanda, faşizmin sadece finans kapitalin bir aracı olduğunu ifade ediyoruz. Hangisi doğru? Her ikisi de, ama farklı düzlemlerde. Tüm yönetim erkinin Mussolini'nin ellerinde yoğunlaştığı şüphesiz. Fakat, devlet faaliyetinin tüm gerçek içeriğinin finans kapitalin çıkarlarınca belirlendiği de en az ilki kadar doğrudur. Bir sınıfın toplumsal egemenliği (yani diktatörlüğü) son derece çeşitli politik biçimler alabilir. Ortaçağ'dan bu yana, burjuvazinin tüm tarihi buna tanık-*

lık etmektedir.

"Sovyetler Birliği deneyimi, halihazırda aynı sosyolojik yasayı proletarya diktatörlüğünü de kapsayacak şekilde genişletmeyi -tüm zorunlu değişikliklerle birlikte- mümkün kılmaktadır. İktidarın ele geçirilmesi ile işçi devletinin sosyalist toplum içinde çözülmesi arasında kalan dönemde, proleter iktidarının biçimleri ve yöntemleri, sınıf mücadelesinin içte ve dışta izleyeceği rotaya bağlı olarak, keskin bir biçimde değişebilir " [3]

4. İki proletarya diktatörlüğü: reformist-bürokratik ve devrimci

Diyalektik, biçimci mantık yasalarının göreli bir yadsımasıdır. Bu yasaları kullanır, bunlara hareket kazandırır, bunları alt eder, çelişkilerini ve sınırlılıklarını ortaya serer. Biçimci mantığın yasalarından biri olan, ortak özellik ve özgün farklılıkla tanımlama yasasını kullanırken Troçki'nin yaptığı da budur. Lenin'in klasik tezini düzeltirken kullandığı teorik işleyiş, bu Aristo yasasının parlak bir diyalektik uyarlamasıydı. Troçki, Lenin'in ve Stalin'in diktatörlükleri arasındaki benzerlikleri araştırdı. Ortak özelliklerini aradı. Tek bir ortak noktaya sahip olduklarını tespit etti: her ikisi de kapitalistlerin mülksüzleştirilmesi ve bir geçiş ekonomisi temeline dayanıyordu. Diğer her şeyde radikal bir biçimde ayrışıyorlardı. Troçki, bunu gösterirken, proletarya diktatörlüğünün tek Marksist tanımına ulaştı; kapitalizmin mülksüzleştirildiği ülkelerdeki devlet iktidarı, yani işçi devletleri.

Ne var ki, Troçki, üretim ilişkilerindeki bu ortak zeminin, iki diktatörlük arasındaki özgün farklılıkları ortadan kaldırmadığını da gösterdi. İşleyişlerindeki büyük farklılıkların, işçi sınıfını oluşturan çeşitli sektörler arasındaki farklılıkların üstyapısal yansımaları olduğunu ortaya koyarak devam etti.

Lenin'in diktatörlüğü, işçilerin en çok sömürülen kesimlerinin, onların uluslararası devrimci öncüsünün ve kitlelerin sürekli seferberliğinin ifadesiydi. Stalin'in diktatörlüğü ise, ayrıcalıklı kesimlerin, işçi bürokrasisi ve aristokrasisinin, kitlelerin pasifliğinin yansıması. Buradan hareketle, her iki devlet ya da ülkenin tanımı açığa çıkmaktadır: Lenin'in önderliği altında, işçi ya da devrimci işçi devleti; Stalin'in iktidarı altında yozlaşmış işçi devleti, yani ekonomik yapısı itibarıyla işçi devleti, ama devlet üstyapısından dolayı yozlaşmış bir işçi devleti.

Troçki'nin SSCB'ye ilişkin olarak yapmış olduğu tanımlama, Lenin ve Stalin'in devletleri arasında yaptığı niteliksel ayrımla birlikte, işçi devletinin sınıf içeriği anlamında proletarya diktatörlüğüne de simetrik biçimde aktarılabilir. Bu anlamda, Lenin'in önderliği altında, Marx'ın tanımında

3. "İşçi Devleti, Termidor ve Bonapartizm", *Yazılar'da*, 1934-35, s. 172

olduğu gibi, devrimci bir proletarya diktatörlüğü vardı. Stalin iktidarında ise yozlaşmış, reformist ya da bizim tercih ettiğimiz adlandırmayla, bürokratik olan farklı bir biçim söz konusuydu.

Eğer Troçki bu yeni tanımı orada bıraksaydı, yaptığı diyalektiğe uymazdı. Son yıllarını, Stalinist karşıdevrimci politik üstyapının bir yandan giderek keskinleşen çelişkilerini, içerdiği muhtemel dinamik ve tehlikeleri, bir yandan da bunun ekonomik yapı üzerindeki etkisini teşhir etmeye adadı. Stalinist hükümetin, ekonominin ve işçi sınıfı hareketinden gelen desteğin altını oyarak proletarya diktatörlüğünü sistematik olarak zayıflattığını açıklayan tek kişi Troçki oldu.

Troçki'nin tezleri ve bunlara ulaşırken kullandığı yöntem, Troçkizmin *raison d'etre*'sidir. BS'nin yaptığı gibi, proletarya diktatörlüğünü altyapı yerine üstyapı temelinde tanımlama yönündeki her çabanın, (Lenin ve Troçki'nin devrimin ilk yıllarındaki yazılarından yapılan tüm alıntılara rağmen) devrimci politika açısından son derece tehlikeli sonuçları vardır. Aşırı solculuğa ya da oportünizme, emperyalist kamuoyuna ve sosyaldemokrat partilere teslimiyete yol açar.

Öte yandan, belli üstyapısal farklılıkların önemini reddetmek ise Stalinizme teslimiyete neden olur. Böylece, bir yandan koşulsuz genel tanım esasken (bürokratik işçi devletlerini tüm emperyalist saldırılara veya içteki burjuva karşıdevrimci hareketlere karşı koşulsuz savunma), politik devrimi geliştirmek için üstyapının burjuva ve bürokratik niteliğinin özgün kavranışı esastır.

5. Yeni, bürokratik işçi devletleri

İkinci savaş sonrası tüm başarılı devrimler (Yugoslavya, Doğu Avrupa, Çin, Kore, Vietnam) Leninist değil, Stalinistleşmiş SSCB'ye benzer işçi devletleri inşa etmiştir: iktidar üzerinde gerici tek parti tekeli; bürokrasinin ve teknokrasinin belirleyici etkisi; totaliterlik; özgürlüklerin bütünüyle yok edilmesi; muhalefete karşı, proletarya ve köylülüğün en çok sömürülen kesimlerine karşı acımasız baskı. İlk kez ortaya çıkmış olan bu kuramsal soruna tatminkâr bir yanıt verebilen tek hareket, bizim dünya hareketimiz olmuştur.

Geçiş Programı'nda Troçki "işçi ve köylü hükümeti" sloganı üzerine şunları söylemiştir: *"1917 Nisan'ından Eylül'üne, Bolşevikler, Sosyal Devrimcilerden ve Menşeviklerden, liberal burjuvazi ile bağlarını koparıp iktidarı kendi ellerine almalarını talep ettiler. Bolşevik Partisi, bu koşulla, işçilerin ve köylülerin küçük burjuva temsilcileri olan Menşevik ve Sosyal Devrimcilere, burjuvaziye karşı devrimci yardımını taahhüt etti; ancak bunu Menşevik ve Sosyal Devrimcilerin hükümetine girmeyi ya da onun*

politik sorumluluğunu yüklenmeyi kesinlikle reddederek. Eğer Menşevik ve Sosyal Devrimciler gerçekten Kadet'lerden (liberaller) ve yabancı emperyalistlerden bağlarını koparsalardı, o zaman yaratacakları 'işçi köylü hükümeti' proletarya diktatörlüğünün kurulmasını hızlandıracak ve kolaylaştıracaktı. Ama bütünüyle bundan ötürüdür ki, küçük burjuva demokrasisinin önderleri kendi hükümetlerinin kurulmasına var güçleriyle direndiler. Rus deneyinin gösterdiği ve İspanya ile Fransa deneyleriyle bir kez daha kanıtlandığı şekliyle, çok uygun koşullarda bile, küçük burjuva demokrasisinin partileri (Sosyal Devrimci, Sosyal Demokrat, Stalinist ve Anarşist) burjuvaziden bağımsız bir hükümet yaratmaktan acizdirler. (...)

"'İşçi Köylü Hükümeti' sloganını ancak 1917'de Bolşevikler için taşıdığı anlamıyla, yani anti-burjuva ve anti-kapitalist bir slogan olarak kabul edebiliriz; yoksa onu sosyalist devrime bir köprü olmaktan çıkarıp sosyalist devrim yolunda başlıca engele dönüştüren epigonların sonradan verdikleri o 'demokratik' anlamıyla değil.

"İşçilere ve köylülere dayanan ve onlar adına konuşan her parti ve örgütten, burjuvaziden politik olarak kopmalarını ve bir işçi-köylü hükümeti için mücadeleye girmelerini talep ederiz. (...)

"Bu tür bir hükümetin geleneksel işçi örgütlerince yaratılması olanaklı mıdır? Önceden de belirtildiği gibi, geçmiş deneylerin ortaya koyduğu, bunun en azından son derece küçük bir ihtimal olduğudur. Ancak, tamamıyla olağanüstü koşullarda (savaş, yenilgi, mali çöküş, devrimci kitle baskısı vb.) Stalinistler dahil, küçük burjuva partilerinin burjuvazi ile bağlarını koparmak yolunda kendi istediklerinden daha ileriye gitmeleri teorik olasılığı önceden kesin olarak inkâr edilemez. Her halûkârda, şundan şüphe edilemez ki, eğer bu çok az olası biçim bir gün bir yerde gerçekleşir ve yukarıda belirtilen anlamıyla bir 'işçi-köylü hükümeti' kurulsa bile bunun, proletaryanın gerçek diktatörlüğü yolunda sadece kısa süreli bir yeri olacaktır"[4] Bu tür bir rejim, ki Troçki'ye göre "son derece küçük bir ihtimal"dir, son otuzbeş yıldır gördüğümüz tek biçimdir. Tüm muzaffer işçi devrimleri birer "işçi-köylü hükümeti" olarak açığa çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle, küçük burjuva ve bürokratik Stalinist partiler (Mao, Tito, Enver Hoca ve Ho Şi Minh'inkiler gibi) ya da demokratik ulusalcı partiler (Fidel Castro ve Che Guevara'nınki gibi) burjuvaziden ve emperyalizmden politik olarak kopmuş, iktidarı almış ve sömürücüleri mülksüzleştirebilmiştir.

1949 yılı itibarıyla, Pablo, Hansen ve Moreno, Troçki'nin bu "son derece küçük bir olasılık" olarak ortaya koyduğu, bir proletarya diktatörlüğü

4. Leon Troçki, "Kapitalizmin Can Çekişmesi ve Dördüncü Enternasyonal'in Görevleri", *Devrimci Marksizm'de Geçiş Programı Anlayışı*, M. Yenice, Eleştiri Yayınevi, Nisan 1980, s.186-187-188-189.

biçiminde gelişen bir işçi ve köylü hükümeti varsayımı üzerinde derin bir çalışma yaptılar, bunu Stalinist SSCB'ye ilişkin "yozlaşmış işçi devleti" tanımıyla birleştirdiler ve "şekilsizleşmiş (deforme) işçi devleti" kategorisini formüle ederek yeni olguya doğru genişlettiler. Hareketimiz, yeni kategoriyi büyük iç çatışmalar yaşanmaksızın kabul etmiştir.

Ülke ya da devlet bir işçi devleti haline gelmiştir; ve devlet üstyapısı proletarya diktatörlüğüdür. IV. Enternasyonal, yeni devletleri ya da işçi ülkelerini şekilsizleşmiş (deforme) olarak tanımladı; çünkü, bunların bürokratik doğası, Ekim Devrimi'nin yozlaşmasında olduğu gibi bürokrasinin proletaryayı politik olarak mülksüzleştirmesinin bir sonucu değildi. Bu, daha zaferin en başından itibaren bürokrasinin ve ayrıcalıklı işçilerin egemen olmasından kaynaklanıyordu. Bununla birlikte analoji çok açıktı: SSCB'de olduğu gibi bir bürokratik işçi devleti aşaması yaşanmaksızın kurulan bir işçi ve köylü hükümeti.

6. İşçi ve köylü hükümetleri

Bir kez daha işçi ve köylü hükümetine dönelim. Bu adlandırma, bir dizi olguyu ve kavramı kapsamaktadır. Bu, reformist işçileri eğitmeye yardımcı olan bir taktik ve slogandır; çünkü, onların partilerini burjuvaziden kopmaya ve iktidarı almaya çağırır (ve bunu yapmadıklarında, reformist partileri, kendilerini izleyen kitlelerin gözünde teşhir ederiz). Bu, aynı zamanda bir hükümet biçimini tanımlar: burjuvaziden kopan ve iktidarı alan küçük burjuva partilerin hükümet biçimi. Biz bu hükümet biçimini, burjuvazi toplumu hem ekonomik hem de toplumsal olarak egemenliği altında bulundurmaya devam ettiği için, yani, üretim ve mülkiyet ilişkilerinin burjuva niteliklerini sürdürmesi nedeniyle, bir proletarya diktatörlüğü olarak değil, bir işçi ve köylü hükümeti olarak adlandırıyoruz.

Bu durum, sınıf mücadelesinin bir aşamasını nitelemektedir: reformist partilerin burjuvaziden koparak iktidarı almasıyla başlayan ve hükümetin burjuvaziyi mülksüzleştirerek bir proletarya diktatörlüğüne dönüşmesiyle sonuçlanan açık ve son derece çelişik bir aşama. Böylesi bir dönemde, kapitalist bir ekonomik temel üzerinde yükselen antikapitalist bir işçi-köylü hükümeti söz konusudur. Bu, burjuvazininkine benzer bir hükümet aygıtına sahip olup da, bir geçiş ekonomisi ve burjuvazinin mülksüzleştirilmesi temeli üzerinde yükselen şekilsizleşmiş (deforme) bir işçi devletinin tam anlamıyla karşıtıdır.

Reformist partilerin burjuvaziden politik olarak kopmasıyla, burjuvazinin ekonomik olarak mülksüzleştirilmesi arasındaki bu kısa dönem Rus Devrimi'nde de yaşanmıştır.

"Dokümanda Ekim Devrimi'nin birinci bölümüne yapılan atıf da talih-

sizdir. Sadece Brest Litovsk Barışı'na kadar değil, 1918 sonbaharına kadar, devrimin toplumsal içeriği küçük burjuva bir tarımsal dönüşümle ve üretimde proleter denetimle sınırlı idi. Bu devrimin, eylemleriyle burjuva toplumunun sınırlarını henüz aşamamış olduğu anlamına gelir. İlk dönemde, asker sovyetleri, işçi sovyetleri ile birlikte yönetimdeydi ve çoğu zaman işçi sovyetlerini itip öne çıkıyorlardı. Ancak 1918 sonbaharına doğrudur ki, küçük burjuva askeri-tarımsal unsurlar dalgası kendi kıyılarına çekildi ve işçiler üretim araçlarını ulusallaştırmaya giriştiler. Gerçek bir proletarya diktatörlüğünün başlangıcından, ancak bu vakitten sonra söz edilebilir." [5]

Rus Devrimi'nin bu dönemi nasıl adlandırılmalıdır? Troçki'ye göre burjuvazinin mülksüzleştirilmesinden sonra başlayan "gerçek diktatörlük"ten ayrıştırmak için, buna biçimsel ya da hükümet anlamında bir proletarya diktatörlüğü mü demeliyiz? Burada ciddi bir kuramsal problemle karşılaşıyoruz. Eğer bu dönemde burjuva karşıdevrimi zafer kazansaydı, fabrikalar hâlâ burjuvazinin mülkiyetinde bulunduğu için, üretim ve mülkiyet ilişkileri düzeyinde değil, üstyapısal, politik düzeyde ilerleyecekti.

Bu bakış açısından bakıldığında, Lenin'inkinden Mao'nunkine kadar tüm işçi devletlerinin benzer bir aşamadan geçtiği göze çarpar. Tüm işçi devrimleri ya da sosyalist devrimler iki farklı aşamadan geçmiştir: birincisinde, politik aşamada, iktidar ele geçirilmiş, burjuvazi ve emperyalizmle bir kopuş yaşanmıştır, ama burjuva *rejiminin* ekonomik ve toplumsal temeli bozulmamıştır; ikinci aşamada, burjuvazi mülksüzleştirilmiş ve burjuva rejimi yok edilmiştir. Bu ilk aşamaya işçi ve köylü hükümeti diyebilir miyiz? Diyebileceğimizi düşünüyoruz; aksi takdirde, yeni bir ad bulmalıyız, çünkü böylesi bir aşama mevcuttur ve kesin bir tarihsel olguyu içinde barındırmaktadır.

Lenin ve Mao'nun geçtiği bu aşamada da proletarya diktatörlüğünü tanımladığımızda bulduğumuz özgün farklılıkların aynısını bulacağımız bir o kadar doğrudur: Lenin'inki devrimci ve enternasyonalistti; Mao'nunki ise reformist ve ulusalcı. Mümkün olan en kesin tanımı nasıl formüle edebiliriz? "Diktatörlük"ün yerine "hükümet"i koyarak: ilki, devrimci bir işçi ya da işçi ve köylü hükümetidir; ikincisi oportünist ve bürokratiktir.

Buna karşı, Leninist ve Maoist dönemlerin arasındaki farklılıkların, sadece işçi ve köylü hükümetinin başındaki partilerin doğasına değil (Mao'nun partisi ulusalcı ve reformist iken, Lenin'in partisi devrimci Marksist idi), ama aynı zamanda her biri tarafından uygulanan kurumsal ya da örgütsel biçimlere bağlı olduğu öne sürülebilir: birinci durumda söz konusu olan devrimci demokratik sovyetlerdir; ikincisinde ise, kitle hareketi üzerindeki bürokratik denetimdir.

5. "Sovyet Devletinin Sınıf Karakteri", *Yazılar'da* 1933-34, s.106

Eğer bu gerçekten tarihsel bir kesinlik ise, aynı zamanda da tek kuramsal olasılıktır. "İşçi ve köylü hükümeti" terimi, sovyetler temelindeki küçük burjuva partilerin hükümetine (Sosyal Devrimciler ve Menşevikler) bir yaklaşım yolu olarak bulunmuştur. Eğer Sosyal Devrimciler ve Menşevikler, Bolşeviklerin istediği gibi iktidarı alsalar ve burjuvaziden kopsalardı, bunu "tüm iktidarı sovyetlere" vermek için yaparlardı. Lenin ve Troçki de, bu sovyet hükümetini bir "işçi ve köylü hükümeti" olarak adlandırırlardı.

Sorun şu ki, tüm bu kategorileri tanımlamak için toplumsal gerçekliğin iki uç kutbuna göndermede bulunmalıyız: bir yanda ekonomik yapı; diğer yanda hükümet ve politik partiler, yani tüm kurumların en üstyapısal olanları.

7. Mevcut proletarya diktatörlüklerinin savunusu

Enternasyonalimizin önde gelen liderlerinden bazılarının, bir dünya savaşının kaçınılmazlığını ifade etme konumundan, işçi devletlerinin savunusunu bir kenara bırakan bir diğer konuma doğru nasıl gerilediklerini görmek hayli ilginçtir. BS çoğunluğunun tezleri, bir işçi devletini, bir diktatörlüğü içsel bir karşıdevrime karşı savunmaktan yanadır; ama bir emperyalist savaş olasılığını hesaba katmaksızın. Bu özellikle tuhaftır, çünkü, 1951'in başlarında, Yoldaş Mandel, Pierre Frank ile birlikte, dünya Troçkist hareketini bölen tezleri geliştirmiştir. Tezler, emperyalizm ile SSCB ve işçi devletleri arasında bir savaşın kaçınılmazlığına ilişkindi. Yoldaş Mandel'e göre altı ay içinde, Frank ve Pablo'ya göre ise birkaç yıl içinde soğuk savaş kaçınılmaz olarak sıcak savaşa dönüşecekti. Biz ise her zaman, savaşların ya da gerilla savaşının gelecek birkaç ay ya da yıl içinde kaçınılmaz olacağı yönündeki görüşlere karşı mücadele ettik. Ne var ki, bugün, karşımıza tamamıyla zıt bir kavrayışla çıkılıyor. Geleceğin devletlerinin savunusu anlatılıyor, ama gelecek yıllarda emperyalist ülkelerin mevcut yozlaşmış işçi devletlerine karşı savaşa girişme olasılığına tek bir vurgu bile yapılmıyor. Tüm bir doküman boyunca, dünya proletaryasının birincil sorumluluğu olan, bu proletarya diktatörlüklerine yönelik tutarlı bir sınıf dayanışması gösterme gereği üzerine tek bir sözcük bulunmuyor; dünya proletaryasını, neyi savunması gerektiğine ilişkin eğitici bir çaba yok. Döküman, ne mevcut bürokratik işçi devletlerini proletaryanın bu yüzyıldaki en büyük kazanımları olarak tanımlıyor, ne de bunları tavizsiz bir biçimde savunduğunu ilan ediyor. Tam tersine, batılı işçilerin proletarya diktatörlüklerine karşı taşıdıkları tüm burjuva demokratik önyargıları dile getiriyor. Bürokrasilerin politikalarının batılı işçilere iğrenç geliyor olması, sınıf dayanışmasına olan ihtiyacı gözardı etmeyi hiçbir bi-

çimde mazur gösteremez. Bu yüzden, Avrupalı ve Amerikalı işçilerin taşıdığı burjuva demokratik önyargıların, nesnel olarak bürokratik totaliterliğe karşı çıkan olumlu yönler taşıdığı biçimindeki argüman da mazeret değildir. Bu önyargılar, kitlelerin, sendika bürokrasilerince ve sosyal demokrat partilerce, emperyalizm yararına ve mevcut proletarya diktatörlüklerine karşı yönlendirilmesine yol açmaktadır. Bu durum, sendikaya katılmayı reddeden işçilerin, sendikaların işçilere değil sendika bürokrasilerine yaradığı yönündeki burjuva kampanyasını destekliyor olmalarına son derece benzemektedir. Sendika bürokrasilerinin devasa ayrıcalıkları üzerine temellendirilen bu argüman sayesinde, sendikaya karşı çıkan işçiler kapitalizmin işçi hareketi içindeki ajanları haline gelirler. Bu işçilere verilecek geleneksel Marksist yanıt şudur: biz, kitle örgütlenmesinin en kararlı savunucularıyız; tüm işçilerin sendikaya katılmaları ve sendika yöneticilerinin çürümüşlüğü nedeniyle de zemin bulan burjuva kampanyasını teşhir etmeleri için çabalarız. Bu kararlı savunu temelinde, bürokrasinin en amansız eleştirisini de biz yaparız.

Sınıf dayanışmasını, sendikalara olduğu gibi işçi sınıfının tüm diğer örgütlenmelerine ya da kazanımlarına tutarlı bir biçimde uygulamalıyız. Eğer her burjuvanın sloganı "doğru ya da yanlış, benim burjuva ülkem" ise, her sınıf bilinçli işçinin (devrimci Marksistleri ayrıca belirtmeye gerek bile yok) sloganı da "doğru ya da yanlış, benim sendikam, benim işçi devletim"dir. Bu proleter sınıf dayanışması (uluslararası ölçekte tüm işçi örgütlenmelerinin ölümüne savunusu), işçi devletlerini yıpratmaya ve değersizleştirmeye yönelik emperyalist kampanyaya karşı ve zamanı geldiğinde de emperyalist askeri saldırıya karşı, mevcut proletarya diktatörlüklerinin amansızca savunulmasında somutlanır.

Eğer BS dokümanında tutarlı tek bir yan varsa, o da sınıf dayanışmasının yokluğu, sosyal demokrasinin ve dünya emperyalizminin alttan alta yürüttüğü kampanyaya karşı mevcut proletarya diktatörlüklerinin savunusunun bulunmamasıdır. Hiçbir yerde, bu proletarya diktatörlüklerinin, emperyalist ülkelerdeki burjuva demokrasisinden milyon kez daha üstün olduğunu göstermemektedir. Tüm bir karar metni, durumun böyle olmadığını, şekilsiz (deforme) işçi devletlerinde kapitalist ülkelerdekinden daha az demokrasi olduğunu göstermek için uğraşmaktadır. Eğer Mao'nun Çini'nde Çan Kay-Şek'inkiyle aynı derecede "demokratik özgürlük" varsa, o halde Çin'de, Venezuela ya da ABD'dekinden daha az işçi demokrasisi vardır. O kadar açıkça söylenmese de, BS dokümanı, Batılı işçileri bürokratik işçi devletlerinin totaliterliğine karşı emperyalist demokrasinin savunusu için hazırlamaktadır.

Troçkizmin tartışmasız en önemli görevlerinden biri, dünya işçi sınıfını, mevcut proletarya diktatörlüklerinin, işçiler açısından herhangi bir emper-

yalist demokrasiden çok daha demokratik olduğunu kavraması yönünde eğitmektir. Bir diğer görev de, dünya işçi sınıfını kapitalist ve emperyalist ülkelerin, işçi devletlerine karşı girişecekleri kaçınılmaz karşıdevrimci savaşlara ve işçi devletlerinin savunusuna hazırlamaktır.

8. İşçi devletleri arasında, gerçekleşmesi muhtemel savaşlara ilişkin tutumumuz ne olmalıdır?

BS tezleri, geleceğin kaçınılmaz askeri mücadelelerine öylesine havadan, öylesine uzaktan bakmaktadır ki, mevcut proletarya diktatörlüklerine ilişkin son birkaç on yılın en göze batan olaylarından biriyle -bir proletarya diktatörlüğünün bir diğeri tarafından, Macaristan ve Çekoslovakya'nın SSCB tarafından işgali ile- ilgilenmemektedir bile. Karar metninin bu konudaki sükûnetine bakılırsa, bu bir daha asla tekrarlanmayacak bir sorundur.

Ne yazık ki inancımız, önümüzdeki yıllarda proletarya diktatörlükleri (işçi devletleri) arasında savaşlar yaşanmasının ve bunların tekrarlanmasının son derece olanaklı olduğu bir döneme girdiğimiz yönündedir. Bu açık bir perspektiftir.

İşçi devletleri arasındaki olası savaşlar veya birinin bir diğeri tarafından işgali, gelecekteki ilk devrimci proleter diktatörlüğün doğuşuna yeni bir boyut eklemektedir. Bugüne dek, SSCB'nin işçi devletlerine yönelik işgaline iki kez tanık olduk. Her iki işgal de, bu ülkelerin, bir politik devrimin başlaması ve sovyetlerin embriyonik biçimlerde ortaya çıkmasıyla devrimcileşeceklerinden korkan Rus bürokratik kastı tarafından tezgâhlandı.

İşçi bürokrasilerinin, ayrıcalıklı bir kast olarak kendi yok oluşlarının habercisi olan devrimci proleter diktatörlüklerin ortaya çıkışıyla birlikte, kronik bir umutsuzluğa düşeceklerini düşünmek yerinde olur.

Diğer yandan, Vietnam ve Kamboçya arasındaki gibi, milliyetçi ekonomik çıkarlarca dayatılan savaşları da bir kenara bırakamayız. Bunların birer proletarya diktatörlüğü olup olmadığı tartışmasına hiç girmeden, işçi devletleri arasında, taraflardan hiçbirinin bir devrimci diktatörlük inşası için savaşmadığı yeni savaş olasılıklarını da görmek zorundayız. Birkaç yıl önce Çin tarafından "Sovyet Sosyal emperyalizmi"ne karşı yürütülen kampanya, bu iki bürokratik süper devlet arasındaki muhtemel bir savaşın ideolojik hazırlığıydı. İki bürokratik işçi devleti arasında ya da bir devrimci işçi devleti ile bir bürokratik işçi devleti arasında bir savaşın gerçekleşmesi olasılığı, eğer bu olaylara ilişkin Marksist bir eylem hattı geliştirmek niyetindeysek, tartışmaya başlamamız gereken ciddi bir kuramsal sorunu dayatmaktadır. Konuyu burada etraflıca ele almıyoruz; ama, bu sorun, gelecekteki proletarya diktatörlüğünde sibernetik telefonların etkisi-

nin ne olacağından çok daha önemlidir

Sözü geçen savaş olasılığının bir yanı da, bürokratik diktatörlüklerce baskı altında tutulan ulusal azınlıkların, koşulsuz olarak destekleyeceğimiz kaçınılmaz silahlı ayaklanmalarıdır.

Eğer savaş iki dev işçi devletinden biri ile küçük bir işçi devleti arasında patlak verirse, küçük proleter ulusun kendi kaderini tayin etmek için mücadele vereceğini ve bu savaşın daha büyük olan ulusun egemenlik kurmaya yönelik milliyetçi heveslerince kışkırtılacağını düşünüyoruz. Bu durumda, büyük Rus ya da Çin şovenizmine karşı, küçük işçi devletinin ulusal kaderini tayin hakkı için savaşmalıyız.

Diğer yandan, farz edelim ki savaş görece eşit güce sahip iki bürokratik devlet arasında patlak verdi (mesela, işçi devleti olduklarını düşünürsek, Vietnam ve Kamboçya arasında). Genel politik tutumumuz, tüm işçi devletleri arasında dostluktan, anlaşmazlıkların barışçı ve demokratik çözümünden yanadır. Bu tutuma, mevcut tüm işçi cumhuriyetlerinin demokratik bir federasyonda birleşmesi yönünde sürekli bir kampanya eşlik etmelidir. Bu, bundan böyle enternasyonalimizin en önemli talebi olması gereken belirleyici bir konudur. Dünya proletaryası ve işçi devletleri açısından günün en önemli programatik gerekliliği, sibernetik telefonlar değil, bu kampanyadır. Böyle bir tavır, işçi devletlerinin üretici güçlerindeki mevcut geriliğin altedilmesine, ve emperyalizme en belirleyici darbenin vurulmasına; aynı zamanda, işçi devletleri arasındaki farklılıklardan yararlanmaya çalışan emperyalist manevraları önlemeye yarayacak ve düşmanın gözünde somut bir birliğe yol açacaktır. Bu tavır bir yandan da, daha az gelişmiş işçi devletlerinin gelişmiş olanlar tarafından ticari değişim yoluyla sömürülmesinin önüne geçmeye yarayacaktır. "Mevcut işçi devletlerinin federasyonu" sloganı, bugün, Troçki'nin "Avrupa Sosyalist Cumhuriyetler Federasyonu" talebini yükselttiği zamandan çok daha önemlidir. Bu sloganların ikisi de propagandisttir; ama aynı zamanda politik devrime denk düşmektedir; çünkü, mevcut bürokratik hükümetler ayrıcalıklarının tam kalbini, yani mevcut işçi devletlerinin bugünkü sınırlarını vuran bir talebi kabul etmeye asla yanaşmayacaktır.

Ne var ki bu, esas itibarıyla propagandist bir hattır ve bir savaş ya da askeri çelişki gibi somut bir durumda bu hattın sürdürülmesi olanaklı değildir. Öncelikle devletlerden birinin diğeri üzerinde hegemonik bir niyeti olup olmadığını görmek üzere incelemede bulunmalıyız ve ardından saldırıya uğrayan ülkenin politik savunusuna ve saldıran ülkeye yönelik bir politik taarruza girişmeliyiz. Bir devrimci işçi devleti ile bürokratik bir işçi devleti arasındaki bir savaş durumunda, Troçkistler, saldıran taraf o olsun ya da olmasın koşulsuz olarak devrimci işçi devletini desteklerler.

IX. BÖLÜM

TEK ÜLKEDE SOSYALİZMİN İNŞASI MI, ULUSLARARASI SOSYALİST DEVRİM Mİ?

1. Tutarlı Stalinizm

BS dokümanının özü kısaca şudur: İktidarın ele geçirilmesinden önce temel görev devrimi yapmaktır; ne var ki proletarya devleti bir kez denetimi altına aldığında, artık esas görev sosyalizmin inşası haline gelir. Devrim bitmiştir. Buradan, iki tez daha çıkar: birincisi, iktidarın alınmasından sonra devrimci sınıf mücadelesi azalacaktır; ikincisi, bunun bir sonucu olarak, "proletarya diktatörlüğü neredeyse başlangıcından itibaren erimeye başlar"

Bu tutumu destekleyen düzinelerce daha alıntı bulunabilir. Örneğin: karar metni, demokraside gidilecek herhangi bir kısıtlamanın *"ancak, yakıcı bir önem taşıyan bu sorunların çözümünde, sosyalizmin inşası açısından en geçerli ve en doğru olan çözüm yollarının çevresinde çoğunluk görüşünün ortaya çıkışını engellemeye yarayabilir..."*[1] *"Sınıfsız bir toplumun inşası..."*[2] Bu ibareler tam on beş yerde kullanılmış; ve aynı konuya sayısız yerde farklı sözcüklerle değinilmiş.

Bu konuda bir sürü iddia bulunmasına rağmen, diğer birçok konuda derin bir sessizlik söz konusu: gerçek bir sosyalist devrimin, ancak iktidarın alınışından sonra başlayabileceği gerçeği hiç vurgulanmıyor. Açıkçası, BS, toplumsal devrimin (en keskin sınıf mücadelesinin doruğa ulaşması)

1. *Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Eleştiri Yayınevi, Temmuz 1979, İstanbul, s.66
2. *ibid*, s.65

proletarya diktatörlüğüyle sonuçlandığına ve bu aşamada adım adım yok olmaya başlayacağına inanıyor. Karar metninin emperyalist karşıdevrimden hiç bahsetmemesi de raslantı değildir. Bu perspektife göre, açıkça, proletarya ülkede iktidarı aldıktan sonra ulusal burjuvazi yalıtılmış, ricat durumunda, silahsız, mülksüzleştirilmiş ve mutlak bir gerileme içinde bulunacaktır. Emperyalist karşıdevrime bağlı hiçbir yeni burjuva eğilim doğmayacaktır. Burjuvazi, "burjuva geçmişin nostaljik anılarıyla" yaşayacaktır.

BS, Stalinizmi kayda değer orjinallikte bir eleştiriyle yalanlamaktadır: *"e) Stalinist anlayışın altında yatan bir başka varsayım da, sosyalizmin kuruluş süreci boyunca sınıf mücadelesinin şiddetleneceğidir."*[3] Ne yapıyorsunuz yoldaşlar? Her şeyi birbirine karıştırıyor, hâttâ Stalinizme devrimci bir pozisyon atfediyorsunuz! Troçki, Stalinizmi tam da iktidarın alınışıyla birlikte devrimin sona erdiğini ve sınıf mücadelesinin hafiflediğini savunduğu için eleştirdi. Troçki şöyle diyordu: *"Stalinizm çok daha farklı bir somut düşünce sistemidir ve başlıca düşünceleri şunlardır: toplumsal çelişkiler giderek yumuşayacaktır; kulak, yavaş yavaş sosyalizme alınacaktır; dış dünyadaki olaylar ne olursa olsun, gelişmeyle bütünüyle barışçıl ve planlı bir karakteri koruyacaktır."*[4] Troçki'nin bu eleştirisi BS'ye de pekâlâ uygulanabilir.

Aslında, her ne kadar farklı sonuçlara varmak için bir öncül olarak kullansa da, BS'nin mevcut durumu Stalinistlerinki ile aynıdır. İkisi de, sınıf mücadelesinin aniden yok olacağını söylüyorlar; ama Stalinistler burjuva ideolojisinin zayıf kalıntılarıyla mücadele etmek için devletin güçlendirilmesi gerektiğine inanırken, BS, bu yanlış öncülden daha mantıklı bir sonuca varıyor: ne kadar az çelişki varsa o kadar çok özgürlük olur ve bu yüzden "proletarya diktatörlüğü hemen başından itibaren zayıflamaya başlar".

2. Klasik Marksizm ve komünizme geçiş

Marx'tan bu yana, Marksistlerin, proletaryanın iktidarı ele geçirdiği bir sosyalist devrimin ardından, kapitalizmden komünizme doğru bir geçiş evresi yaşanacağını düşündükleri iyi bilinir. Bu evre, devletin adım adım sönümlenmesiyle nitelenir ve kimi yazarlarca "sosyalizm" olarak tanımlanmıştır.

Böylelikle, kapitalizmden sonra iki tarihsel aşama tanımlanmıştır: *geçiş evresi ya da sosyalizmin inşası ve komünizm.* Bunlar açık bir biçimde ve varsayımsal olarak belirlenmiş ve Marksizmin doğuşundan Rus Devrimi'nin ilk yıllarına dek değişmeden kalmıştır.

3. *ibid*, s.76

4. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, Mayıs 1980, s.236

Marx'a göre, komünizm (sosyo-ekonomik açıdan) herkesten "kapasitesine göre alan" ve herkese "ihtiyacına göre veren" bir toplum demekti. Politik olarak devletin yok olmasıyla nitelendiriliyordu. Ekonomik formüle göre, komünist toplumda hiç kimse kendi istediğinden daha fazla vermeye zorlanmayacak, bireyler potansiyellerini özgürce geliştirebilecekler ve toplumdan ihtiyaç duydukları herşeyi alabileceklerdi. Devletin yok oluşu, sınıfların yok oluşunun bir sonucu olacaktı.

Ne var ki, kapitalizm ile geleceğin "sınıfsız" toplumu arasında, bizzat kapitalist toplumun içinden "doğan" bir geçiş toplumu yer alacaktı. Bu yüzden geçiş toplumu, Marx'ın ünlü sözündeki gibi, "Anasından aldığı doğum izlerini taşıyacaktı" Bunun bir sonucu olarak, her birey toplumdan "(ortak fon için yapılan iş çıktıktan sonra) ne kadar çalıştığını belirten bir senet alacaktı ve bu senet ya da biletle, halk mağazalarından, yaptığı işe karşılık gelen miktarda mal" alabilecekti. Kısaca, sosyalist aşamada herkes, yaptığı işten, ortak fon için yaptığı iş çıktığında kalan miktar kadar pay alacaktı. Açıkçası bu, işçinin ihtiyaçlarından ziyade harcadığı emek temelinde belirlendiği için, üretimin burjuva bölüşümünün bir devamıdır. Ne var ki, bunda hiçbir sömürü ya da baskı yoktur; zira, "ortak fon" için yapılan kesinti toplumsal üretimin artması ve toplumsal ücret olarak adlandırabileceğimiz ödemeler içindir. Bu aşama, politik olarak hem devletin hem de proletarya diktatörlüğünün varlığıyla belirlenebilirdi. Ne var ki, sosyalizmin inşası sürekli olarak toplumsal sınıfları ve dolayısıyla bir sınıf diktatörlüğü olan proletarya diktatörlüğünü erittiği için, bu, yok olmaya mahkûm yeni bir devlet biçimi olacaktı. Sosyalist devrim iktidarın ele geçirilmesiyle son bulacaktı. Bu BS'nin de tutumudur: ilk önce devrim ve iktidarın ele geçirilmesi ve bunun hemen ardından sosyalizmin inşası. Açıkçası, BS çoğunluğu, Marx'ın kendisinden daha Marksist.

Ne var ki Marx ve Engels, sosyalist devrimin, üretici güçlerin en fazla geliştiği ve işçi sınıfının nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu en gelişmiş kapitalist ülkelerde (İngiltere, Fransa, Almanya) başarıya ulaşacağı öngörüsüyle yola çıktılar. Sınıfın düşmanı ulusal burjuvaziydi. Marx hiçbir zaman devrimin geri tarım ülkelerinde patlak vereceğine inanmadı. Bu yüzden, ustalarımıza göre geçiş dönemi, kapitalist bir dönemden çok daha ileri olacaktı; çünkü, daha en baştan, en yüksek kapitalist gelişim seviyeleriyle yeni ve üstün bir mülkiyet ve üretim sistemini birleştirecekti. Sonuç olarak, çok önemli engellerin bulunmadığı böylesi bir durumda, yöneten sınıf olarak proletaryanın hedefi, adım adım tüm bireyleri sosyalist üretime katacak olan "sosyalizmin inşası" idi.

1917'den önce, Ekim Devrimi'nin başlangıcında, Lenin, Troçki ve bütün ortodoks Marksistler iki değişiklikle birlikte Marx'ın klasik şemasını savundular. Bu değişikliklerden biri, esas düşmanın artık ulusal burjuvazi

değil, kapitalizmin en yüksek ifadesi olan emperyalizm olduğuydu. Diğeri ise (çok dahiyane bir değişiklik) Avrupa ve dünya devriminin, emperyalist zincirin en güçsüz halkasında, Rusya gibi geri kalmış bir ülkede patlama olasılığıydı. Yine de, Lenin ve Troçki açısından Marx'ın kavrayışı hâlâ geçerliydi.

Lenin ve Troçki bu tutumu savundular, çünkü sosyalist devrimin diğer Avrupa ülkelerine, özelde de en gelişmiş olanlarına yakın bir zamanda yayılacağını düşünüyorlardı. Birkaç yıl içinde Almanya'da, Fransa'da ve Avrupa'nın tümünde devrim gerçekleşecekti. İşçi sınıfı iktidarı ele geçirecek, Avrupa'da ve dünyanın her tarafında sosyalizm inşa edilecek ve işçi diktatörlüğü adım adım zayıflamaya başlayacaktı. Devrimin Rusya'da ortaya çıkması ise, yalnızca konjonktürel, taktiksel bir sorundu; çünkü bunu derhal en gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimler izleyecekti.

Ekim Devrimi'nden hemen önceki ve hemen sonraki zaman aralığında Lenin, "Avrupa emperyalizminin her an, bugün ya da yarın" yıkılabileceğine inanıyordu. "Proletarya devleti, zaferinden hemen sonra kendini yok etmeye başlayacak"tı. Sömürücülerin baskı altına alınması "çok basit bir mekanizmayla, hemen hemen hiçbir mekanizma ya da özel aygıt olmadan silahlanmış kitlelerin basit örgütlenmesi" ile mümkün olabilecekti. "Eski bürokratik aygıtın tek bir darbeyle ortadan kaldırılması ve yerine derhal bir yenisinin inşası" o zaman bir "ütopya" değildi. "Aynen posta dağıtımında olduğu gibi, ulusal ekonomiyi düzenlemek" ve sosyalizmin inşası önündeki yolu derhal açmak için de sadece "kapitalistleri devirmek" yeterli olacaktı. Sonuçta, devlet, sınıflar ve ulusal sınırlar hemen hemen başlangıçtan itibaren yok olmaya başlayacak ve tüm yurttaşlar ve sosyalist üreticiler (neredeyse her birey) açısından, sınırsız bir özgürlük genişlemesi gerçekleşecekti. Kısacası, Lenin'e göre, sosyalizmin inşası ve dünya emperyalizminin yenilgisi, yirmi ya da otuz yıllık bir tarih kesitinde, eşzamanlı bir biçimde gerçekleşecekti. Lenin sosyalizmin, on ya da en fazla yirmi yıl içinde, komünizme geçiş yönünde inşa edileceğine inanıyordu.

Burada, Lenin ve Troçki'nin, devrimin Almanya'ya, ileri Avrupa ülkelerine ve tüm dünyaya yayılmasına yönelik programlarının olduğu vurgulanmalıdır. Eylemlerinden yola çıkarak, bu programın, dünya devrimi, sosyalizmin inşası ve proletarya diktatörlüğünün adım adım sönümlenmesi yönünde olduğunu düşünebiliriz. Lenin ve Troçki'nin hataları ise, bir kuram hatasından çok bir hesaplama hatasıydı: dünya devriminin kısa zamanda zafere ulaşacağına olan inançları.

3. Ne var ki olaylar farklı gelişti

Ekim Devrimi, insanlık açısından çok ciddi bir öneme sahipti, ama

Marksistlerin öngördüğünün aksine, uluslararası sosyalist Avrupa devriminin müjdecisi olmadı. Rus proletaryası yalıtılmış olarak kaldı ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da sosyalist devrimin başarı kazanmayı sürdürdüğü yer, geri ülkeler oldu. Ekim'den yirmi yıl sonra Troçki şöyle diyordu: " *SSCB, programımızda ifade edilen işçi devleti normlarına uymamaktadır (...) Programımız, işçi devletinin adım adım gelişimini ve buna bağlı olarak da giderek sönümlenmesini öngörüyordu. Fakat tarih... her zaman 'bir programa göre' işlemez...*"[5] Ayrıca *"Lenin ve arkadaşlarına kısa bir 'soluklanma nöbeti' gibi görünen o dönem, koskoca bir tarihsel kesite uzandı."*[6]

Böylece, emperyalizmi yenilgiye uğratan sanayileşmiş işçi devletlerinin bir federasyonu yerine, karşımıza, ulusal kapitalizmden çok daha güçlü bir düşmanla, emperyalizmle yüz yüze kalan işçi devletleri çıkıyor.

Sonuç olarak, bu ülkeler mülkiyet ve üretim ilişkileriyle kapitalizmden ileri oldukları halde (burjuvazinin mallarına el konulmuştur), üretici güçlerin gelişimi veri alındığında emperyalizmin çok gerisindedirler. Bu keskin çelişki, Marksistler tarafından öngörülmeyen bu iç içe geçmişlik, sadece "doğum lekeleri" taşımanın ötesinde, çok daha ciddi sonuçlara yol açmıştır.

Üretici güçlerin azgelişmişliği, ulusal sınırların varlığını sürdürmesiyle birleştiğinde, proletarya diktatörlüğünün güçlenmesini ve emperyalizm ile onun yerli ajanlarına karşı küçük burjuva kurumların ve personelin kullanılmasını zorunlu kıldı. "Diktatörlük neredeyse başlangıcından itibaren sönümleneceği" yerde, ne pahasına olursa olsun güçlendirilmek zorunda kaldı.

Bu nedenle, mevcut proletarya diktatörlükleri, en kötü kapitalist rejimleri anımsatan ordular, polis güçleri ve devlet bürokrasileriyle kendi sınırlarına hapsoldu. Devlet, işçilerin seferberliği ve devrimci örgütlülüğüyle güçlendirileceği yerde, işçi bürokrasisi ve aristokrasisi tarafından uygulanan hükümet denetimi, bu diktatörlüklerin yozlaşmasına ve totaliter rejimlere dönüşmesine yol açtı; buna, bürokratik denetimin güçlenmesi ile işçi ve köylü tabanın bastırılması eşlik etti. Ne var ki, tüm bu ülkelerde "kapitalizmsiz kapitalist devlet" olgusunun varlığı, bu yalıtılmış işçi devletlerindeki diktatörlüklerin güçlendirilmesi ihtiyacının güçlü bir nesnel nedeni olması gerektiğini açıkça göstermektedir. Ama, bu ihtiyaç, biri bürokratik, diğeri devrimci olan iki farklı yolla yanıtlanabilir. Birinci yol, polisin ve işçi sınıfının ayrıcalıklı kesimlerinin sürekli güçlendirilmesidir. İkincisi ise, proletaryanın en çok sömürülen ve yoğunlaşmış kesimlerinin seferberliğidir. Birinci yol, işçi devletlerini kendi sınırları içinde daha da

5. "Ne Bir İşçi Devleti, Ne de Bir Burjuva Devleti mi?", *Yazılar*, 1937-38, s.64
6. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, Mayıs 1980, s.53

yalıtılmaya ve emperyalizmle birlikte yaşamaya götürürken, bu ikinci yol, dünya devriminin gelişmesine ve emperyalizmle son kez çatışıp onu alt etmeye doğru yöneltir.

Emperyalizmle bir arada yaşama, tarihsel olarak olanaksızdır; çünkü çatışma kaçınılmazdır. Başka bir deyişle, geçici bir güçlenme, son tahlilde devleti ve proletarya diktatörlüğünü zayıflatır.

4. Tek ülkede sosyalizm mi, sürekli devrim mi?

Gördüğümüz gibi, BS'nin ve Stalinizmin tezleri belli ortak kuramsal öngörülere sahiptir: sosyalizmin tek ülkede inşası, devrimin ve sınıf mücadelesinin zayıflaması ve proletarya iktidarı bir kez ele geçirdikten sonra sosyalist devrimin durması. Troçki, sürekli devrim kuramını bu kavrayışa karşı çıkmak üzere formüle etti. Rus Devrimi öncesinde geliştirdiği ilk tez, demokratik ve sosyalist görevlerin iç içe geçmiş olduğu ve geri kalmış ülkelerdeki demokratik görevlerin proletarya diktatörlüğü öncülüğünde çözüleceği yönündeydi. İkinci tez ise, Stalinist tek ülkede sosyalizm teorisine karşı yazıldı ve geri kalmış olsun ya da olmasın bütün ülkeler için, iktidarın alınmasından sonrasına yönelik programı formüle etti. Programın ana hattı, ulusal ölçekteki muzaffer bir sosyalist devrimin uluslararası devrime dönüşme dinamiğidir. Troçki, bu yeni kuramla birlikte, Marksistler tarafından o zamana kadar sosyalist devrim, iktidarın alınışı, sosyalist inşa ve diktatörlüğün zayıflaması arasındaki ilişkiye dair savunulan kavrayışları kesin olarak değiştirdi. Yeni kuram, yeni ve doğrusal olmayan bir hat oluşturdu: uluslararası bir sosyalist devrime yönelen ulusal ölçekteki bir sosyalist devrim ve ele geçirilen iktidar, sosyalizmi inşa etmek yerine emperyalizmi yenme temel hedefini önüne koymalıdır; ve bu, proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesini gerektirir.

Marksizm bize, devrimci süreçlerin teknolojideki, dolayısıyla üretici güçlerdeki gelişmenin, üretim ve mülkiyet ilişkileriyle çatışmasından kaynaklandığını öğretir. Troçki'ye göre, emperyalizm koşullarında, üretici güçler ulusal sınırların varlığıyla da çatışma halindedirler. Bu son derece anlaşılabilir bir durumdur; çünkü, üretici güçler, gelişmek için tüm gezegene dayanmak zorundadırlar. Bu nedenle, ulusal burjuva devletleri, özel burjuva mülkiyeti kadar büyük bir engel oluşturur. Bunlar, tıpkı feodal mülkiyetin bir zamanlar kendi gelişimleri önünde bir engel oluşturması gibi, üretici güçlerin önünde aynı global, tarihsel engeli temsil etmektedir. Yalnızca özel mülkiyeti değil ulusal sınırları da ortadan kaldırma perspektifinin gelişmesi açısından dünya sosyalist devrimi yaşamsal öneme sahiptir. Tekelci emperyalizm, ulusal devletlerin (burjuva mülkiyetin en yüksek ifadesi), bir başka deyişle geri kalmışlığın sürdürülmesine hizmet

eder. Bu nedenle, belirleyici karşıdevrimci faktördür.

Geri kapitalist ülkeler, kapitalist yatırım yoluyla emperyalizm tarafından doğrudan sömürülüyorlardı. Ne var ki, devrimin gerçekleşmesinden sonra da gerilikleri devam etti: emperyalist üretici güçler, dünya pazarının ve ekonomisinin denetimi yoluyla dolaylı bir sömürü sürdürmelerini sağlayan üstünlüklerini korudular. Troçki'nin, SSCB proletaryasının SSCB'de yöneten sınıf olmasına rağmen emperyalizm tarafından sömürüldüğünü öne sürmesinin nedeni de budur. Belirgin farklılıkları bir yana, Rus Devrimi ve onu izleyen diğer devrimler, bir bakıma, Fransız Devrimi sürecindeki Provence ve Marsilya'ya benzer bir durumdadır; Fransa'nın geri kalanı, özellikle de çok daha ileri üretici güçlere sahip olan Paris ve Lyon feodal kalmasına rağmen, Fransız Devrimi Provence ve Marsilya'da zafer kazanmıştı. Eğer burada dursaydı, monarşi, yalıtılmış bir Provence tarafından yenilme tehdidiyle karşılaşmayacaktı. Ne var ki, kapitalizm hemen, üretici güçlerin kesintisiz gelişmesi için en azından ulusal pazarı denetleme gereksinimi duydu.

Tüm bunlar, mevcut işçi devletlerinin de, ama bu kez dünya ölçeğinde yüz yüze bulunduğu koşullardır. Bu devletler, ancak dünya devriminin taktik kazanımları olarak görülebilirler. Emperyalizmin bunları yok etmesini olanaksız kılan, ciddi sorunların ve özgül koşulların varlığıdır. Yeni bürokratik işçi devletleri yalıtılmış durumdadır; ana kaygıları, ulusal sınırlarını korumak ve geri ekonomilerini geliştirmektir. Ne var ki, dünya kapitalizmiyle karşılaştırıldığında üretici güçleri daha geri olan bu devletler, er ya da geç, emperyalizmle ticari ilişki içine girmek zorunda kalacaktır; ve bu da, ticari işlemler ve borçlanma yoluyla sömürülecekleri anlamına gelir.

Yaşananlar, dünya devriminin, ileri kapitalist gelişmişlik yerine koca bir gerikalmışlığa dayalı "anormal" bir gelişim seyri izlediğini göstermiştir. Aynı zamanda, dünya ölçeğinde, üretici güçlerin gelişimini ulusal sınırlara hapsetmenin olanaklı olmadığı görülmüştür. Bu çelişki, devrimlerin kapitalizmin en zayıf kesimlerinde patlak vermesi olgusunda ifadesini bulur.

Emperyalizm varlığını sürdürdüğü müddetçe, kendi ulusal sınırları içinde devrim yapan herhangi bir azgelişmiş ülke aynı şekilde sömürülmeye devam edecektir, çünkü " *temel kriter üretici güçlerin düzeyidir*" [7]

Lenin ve Troçki bu tahlilden yola çıkarak, iktidarın ele geçirilmesinin emperyalizmin yenilgisi anlamına gelmediği, dolayısıyla sınıf mücadelesinin ve devrimin, emperyalizmin tam anlamıyla yenilebilmesi yönünde sürdürülmesi gerektiği sonucuna vardılar. Burjuvaziyi devirdikten ve politik iktidarı ele geçirdikten sonra *"sömürücülerin giderek daha da inatçı hale gelen dirençleri"* ezilmelidir. *"Sömürücüler sınıfı, toprak sahipleri ve*

7. *ibid.* s.55

kapitalistler, proletarya diktatörlüğü altında bir anda ortadan kalkmamışlardır ve bir anda ortadan kalkamazlar. Sömürücüler sindirilmiştir, ama yok edilememiştir. Hâlâ, bir parçası oldukları uluslararası sermaye biçimi altında uluslararası bir temelleri mevcuttur (...) Yenilgileri, dirençlerini yüz kez, bin kez artırmıştır. Devlet 'sanatı', yani askeri ve ekonomik yönetim onlara bir üstünlük, çok büyük bir üstünlük sağlar ve bu yüzden önemleri nüfus içindeki sayısal oranlarıyla karşılaştırılamayacak kadar büyüktür. Alaşağı edilmiş sömürücülerin, sömürülenlerin muzaffer öncüsüne, yani proletaryaya karşı sürdürdüğü sınıf mücadelesi her zamankinden daha keskin bir hâl alır. Ve bir devrim durumunda başka türlü olması da beklenemez, tabii eğer bu kavrayışın yerine (tüm II. Enternasyonal kahramanlarının yaptığı gibi) reformist yanılsamalar geçirilmezse." [8]

Troçki Sürekli Devrim'de bunun altını çizmektedir: *"Proleter devrimin Sovyetler Birliği deneyiminin de gösterdiği gibi uzun bir süre için dahi olsa, ulusal sınırlar içinde kalması ancak geçici bir durum olabilir. Tecrit edilmiş bir proletarya diktatörlüğünde, ulaşılan başarıların yanısıra kaçınılmaz olarak iç ve dış çelişkiler de gelişir. Tecrit edilmişlik durumunun devam etmesi halinde proleter devleti en sonunda bu çelişkilerin kurbanı olur Buradan tek kurtuluş yolu, gelişmiş ülkelerin proletaryalarının iktidarı ellerine geçirmesidir. Bu açıdan bakıldığında, ulusal devrim kendi kendine yeterli bir bütün değildir; o uluslararası zincirin bir halkasıdır."* [9]

Bu, Sürekli Devrim'in 9'uncu tezinde mükemmel bir biçimde özetlenmiştir: *"İktidarın proletaryanın eline geçmesi devrimi tamamlamaz, onu başlatır sadece. Sosyalist inşa, ulusal ve uluslararası ölçekte sınıf mücadelesi temeli üzerinde mümkündür ancak. Bu mücadelenin kapitalist ilişkilerin dünya düzeyindeki ezici egemenliği şartlarında, patlamalara, yani içeride iç savaşlara, dışarıda da devrimci savaşlara yol açması kaçınılmazdır. İşte, ister demokratik devrimini daha dün gerçekleştirmiş bir geri ülke olsun, ister ardında uzun bir demokrasi ve parlemanterizm dönemi bulunan eski bir kapitalist ülkede, genel olarak sosyalist devrimin sürekli niteliği de burada yatmaktadır."* [10]

5. Proletarya diktatörlüğü: zayıflar mı, yoksa güçlenir mi?

Belirli bir dönem için proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesine duyulan inkâr edilemez ihtiyaç, Marksizmin temel kuramsal ilkelerinden birini geçersiz kılar. BS, en ortodoks göründüğü sırada, örneğin tarihsel de-

8. "Proletarya Diktatörlüğü Döneminde Ekonomi ve Politika", *Seçme Eserler*, cilt 30, s.115
9. Leon Troçki, *Sürekli Devrim*, Köz Yayınları, 1976, s.16
10. *ibid*, s.192

neyimden çıkan değişiklikleri yadsıdığında, aslında Marksizmden en uzak noktadadır.

Buna karşılık, SSCB yalıtılmış bir konuma düştüğünde, yıllarca klasik şemayı savunmuş olan Lenin, bunu düzelten ilk kişi oldu. Bolşeviklerin iktidarı almasından yalnızca bir yıl sonra şunları söylüyordu: *"hemen bir anda sosyalizme sıçrayamayız... sadece sosyalizme geçiş dönemine başladığımız, henüz sosyalizme ulaşamadığımız gerçeği noktasında hiçbir yanılsama içinde değilim."*[11] *"Otorite karşıtları, otoriter devletin hemen ortadan kaldırılmasını istiyorlar Bu insanlar hiç devrim görmüş mü? Bir devrim, hiç kuşkusuz insanın düşünebileceği en otoriter şeydir."* Troçki bu noktada kategorik davranıyordu *" kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi, devletin (proletarya diktatörlüğü) işlevlerinin son derece güçlenmesini gerektirir. Devletin bu tarihsel diyalektiği, Marksizmin teorisi tarafından açıkça ortaya konmuştur. (...) Kapitalizm ile sosyalizm arasındaki geçiş döneminde devlet iktidarının kaçınılmaz olarak güçlendirilmesi fikri, Marx'ı takip eden Lenin'in, proletarya diktatörlüğünün zorunluluğunu açıklamak için geliştirdiği [bir] fikir[dir]..."*[12] Troçki'nin bu yakıcı sorun üzerine aldığı tutumun BS'ninkine taban tabana zıt olduğu açıktır.

Bu tutum Lenin ve Troçki'nin yönetimi altında, özgürlüğün sınırlandırılması, Komünist Parti tarafından uygulanan iktidar tekeli, Kızıl Ordu'nun ve Çeka'nın kurulması vb. anlamına geliyordu. Daha sonra, devrim geri ülkelerde oportünist bürokratik önderlikler altında başarı kazanmaya devam ettikçe, diktatörlüğün böylesine güçlendirilmesi, giderek totaliter bir rejime doğru yozlaşmasına yol açtı; ve bu rejimin ayyuka çıkmış suçlarının ilk kurbanı Troçkizm oldu. Ne var ki, süreci çarpıtan ve yozlaştıran bürokratik bir önderlik olsa da, buradan, devrimci bir önderlik bunları tamamen önleyebilirdi gibi bir sonuç çıkmaz. Emperyalizm yenilgiye uğratılana dek, bu, geleceğin proleter devletleri açısından da geçerli olacaktır. Geçici olarak değerlendirilebilecek ama asla gözardı edilemeyecek bir kural söz konusudur: proletarya diktatörlüğü döneminde, yani emperyalizmle tehlikeli bir çatışma döneminde, işçi diktatörlüğü ve proleter devletini kendi ulusal sınırları içinde güçlendirmek kaçınılmazdır. Stalin ve Troçki bu noktada hemfikirdiler; ama bu zorunluluğun bilimsel açıklamasını yapabilmek üzere, emperyalizm ve dünya kapitalizmi ile ulusal proletarya diktatörlüğü arasındaki ilişkileri tahlil eden sadece Troçki oldu. Stalin ve Troçki arasındaki tek fark bu değil elbette; diktatörlüğün güçlendirilmesine ilişkin güncel program ve perspektifleri arasında da hiçbir ortak zemin yoktur.

Yukarıda belirtilenler kapitalist bir ülkedeki bir yapının devasa kitle se-

11. *Bolşevik Devrimi*, 1917-1923, cilt 1, s.131
12. "Teorinin Dejenerasyonu ve Dejenerasyonun Teorisi", *Yazılar* 1932-33, s.215-220

ferberlikleri vasıtasıyla büyük bir zafer kazanması halinde de geçerlidir. Kazanılan zafer, bu yapıya, güçlü bir sendikanın inşası ve geliştirilmesi şansını verir. Bu durumda, birbiriyle çelişen üç alternatif eylem hattı arasında bir seçimle yüz yüze kalınır. Birinci seçenek, BS'nin hattıdır; ülkedeki diğer işçilerin kapitalistlerce korkunç bir biçimde sömürülüp sömürülmediklerine bakmaksızın ve işyeri yönetiminin sendika tarafından elde edilen kazanımlara kaçınılmaz olarak saldıracağını dikkate almaksızın, sendikanın (proletarya diktatörlüğünün) derhal zayıflamasını savunur. İkincisi, bütün gücünü yalnızca kendi sendikasını güçlendirmeye harcayan ve başka birşey yapmayan bürokrasinin hattıdır. Çabası, daha iyi klinik, bina ve tatil köylerinin yapılmasına yönelik olacaktır. Bu hat, savaş alanını terk eden sendika bürokratikleşeceği için, sendika içinde otoriter bir rejime yol açar. Bu, bir ülke boyutunda düşünüldüğünde, işçileri "tek ülkede sosyalizmin inşası"na zorlayan totaliter bir polis devletinin dayatılmasından dolayı işçi diktatörlüğünün bürokratik olarak güçlenmesiyle son bulan Stalinist çözümdür.

Tekrar tekrar göstermiş olduğumuz gibi, bu, işçilerin çıkarlarına aykırıdır; ve uzun vadede, proletarya diktatörlüğünün iç ve dış çelişkilerini derinleştirerek, onu güçsüzleştirir.

Sonuncusu, bürokrasinin sendika için istediklerini (daha iyi klinik, bina, tatil köyü vb.) bir kenara bırakmadan, tüm sendikaları ve tüm işçileri seferber etmeye çalışarak sınıf mücadelesini ülkenin her yanında geliştirme üzerinde yoğunlaşan Troçkist hattır. Bu, sendikayı, önderliğini ve kendisini bürokratikleştirmeden güçlendirmenin tek yoludur. Bu hat, Troçki'nin, proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesi programıyla bağlantılıdır: devrimi uluslararası sosyalist devrim yönünde geliştirmek ve yoğunlaştırmak. Troçki'ye göre bu güçlenme, işçi seferberliklerinin ulusal ve uluslararası boyutta sürekli olarak yayılmasının, emperyalizme ve burjuvaziye isyan eden kitle hareketi içinde birçok devrimci örgütün gelişmesinin bir sonucu olacaktır.

Ne var ki, bu sadece kuramsal bir sorun değil, aynı zamanda gerçekliğin bize dayattığı doğru çözümdür. Peki eğer devrim ilerlemezse ya da nesnel olarak ulusal sınırlara hapsolmuş, "tek ülkede sosyalizmi inşa etme"ye çalışırsa ne olur? Bu son altmış yılın öğrettiği derstir: emperyalizm dünya ölçeğindeki hakimiyetini sürdürür ve bu işçi devletlerindeki proletaryayı dolaylı olarak sömürmeye devam eder; işçi diktatörlüklerinin pekiştirilmesi, bunlara, durmadan korkunç çelişkileri zorlayan bürokratik, totaliter niteliğini kazandırır. Bu çelişkiler giderek keskinleşir ve bürokrasinin yönetiminde bulunan işçi diktatörlüğünün altını oyar, onu güçsüzleştirir.

Diğer bir olasılık da, daha önce söz ettiğimiz yapılanmanın zafer kazanması ve bunu başka zaferlerin izleyip izlemediğinin önemsenmemesi, ya

da ulusal ölçekte sürmekte olan sınıf mücadelesiyle ilgilenmeksizin kendi sendikasını güçlendirme eğiliminin gelişmesidir. Her bir sendika kazanımlar elde etse de, burjuvazi bir bütün olarak ülkedeki hakimiyetini sürdürecek; bürokrasileri, kendi çıkarlarını kollayan ve idareyle sürekli uzlaşarak gitgide güçlenen sendikalar -diğerlerinden daha az olsa da- hâlâ sömürülüyor olacaktır. İşçilerin baş düşmanı (ülkenin geri kalanında olduğu kadar bu sendikalarda da) nasıl ki bir bütün olarak tüm burjuvaziyse, işçi devletlerindeki ve tüm dünyadaki işçilerin düşmanı, artık ulusal burjuvazinin ötesinde, emperyalizmdir.

6. Troçki'nin SSCB tahlili

Troçki, SSCB'ye ilişkin tahlilini tamamlarken, referans noktası olarak emperyalizmin varlığını ve üretici güçlerin gelişimini aldı.

"SSCB proletaryası, hâlâ en temel yaşamsal ihtiyaçların karşılanamadığı geri bir ülkenin egemen sınıfıdır. SSCB proletaryası, insanlığın onikide birini kapsayan bir toprak parçasına hakimdir; geri kalan on ikide on bir üzerinde emperyalizmin egemenliği hüküm sürmektedir. Halihazırda ülkenin geriliği ve yoksulluğu yüzünden aksamakta olan proletarya iktidarı, dünya emperyalizminin basıncı altında iki, hâttâ üç kat şekilsizleşmiştir. Proleter iktidarının organı -yani devlet- emperyalizmden kaynaklı basıncın bir organına (diplomasi, ordu, dış ticaret, fikirler ve gelenekler) haline gelmektedir."[13]

Ayrıca, *" ülkemizde, üretici güçlerde bir yükseliş, yani gerçek sosyalist gelişme, Avrupa'nın gelişmiş ülkelerindeki proletaryanın zaferinden sonra başlayacaktır "* diyen Troçki, Marksist kuramın Rus Devrimi tarafından zenginleştirilen önemli bir yönünün sentezine ulaşmak için Buharin'in önermesinden yararlandı. Stalinistlerin, *"ECCI'nin (Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi) Yedinci Plenumu'ndaki suçlama da dahil olmak üzere, 'Troçkizm'e yönelik tüm suçlama eylemlerinin bir temeli olarak" "tam da aynı önermeyi kullandığını"* ekledi. [14]

Bu ekonomik yetersizlik, mevcut tüm işçi devletlerini niteleyen bürokrasinin ortaya çıkış nedenidir.

"İlk döneminde Sovyet rejimi, şimdi olduğundan çok daha eşitlikçi ve çok daha az bürokratikti hiç kuşkusuz. Ama o yaygın bir yoksulluk eşitliğiydi" "Bürokratik iktidarın temelinde, tüketim mallarında toplumun yoksulluğu yatmaktadır, bundan da herkesin herkese karşı mücadelesi sonuçlanmaktadır. Bir dükkanda yeterince mal bulunduğu zaman, alıcılar canları istediği zaman gelebilirler Mal az olunca, alıcılar sırada bekle-

13 "Ne Bir İşçi Devleti, Ne de Bir Burjuva Devleti mi?", *Yazılar* 1937-38, s.69-70
14. *Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal*, s.38

mek zorunda kalır Sıralar çok uzun olunca, düzeni sağlaması için başlarına bir polis dikmek gereklidir. İşte Sovyet bürokrasisinin gücünün başlangıç noktası budur. O bir şeyi kimin alacağını, kimin ise beklemek zorunda olduğunu 'bilir' " [15]

İlk bakışta, maddi ve kültürel koşulların kendi sınırları içinde gelişiminin bu bürokrasiyi adım adım eritmesi gerektiği izlenimine kapılmak olanaklıdır. Tam tersine: " *üretim güçlerindeki büyüme şimdiye kadar her tür eşitsizliğin, ayrıcalığın ve çıkarın ve bunlarla birlikte bürokratizmin aşırı gelişmesiyle birlikte gitmiştir...*" Üretici güçlerin gelişimi *herkesin gereksinimlerini garantilemekten hâlâ çok uzaktır*", ve *"bir azınlığa önemli ayrıcalıklar vermeye ve eşitsizliği, çoğunluğu dürtmek için bir kamçı haline dönüştürmek"* için en uygun koşulları yaratır. [16]

Bürokrasi, *"bir işçi devletinin burjuva organı olarak"*, emperyalizm tarafından kuşatılmış toplumun gereksinimlerinin bir ürünü olarak yükselir. Ne var ki, *"toplumsal olarak zorunlu işlevini çok fazla geliştirdiğinde, bağımsız bir etken ve dolayısıyla tüm sosyal organizma için büyük bir tehlike kaynağı halini alır." "Kitlelerin yoksulluğu ve kültürel geri kalmışlığı, bir kez daha elinde büyük bir sopa tutan zorba hükümdar figüründe somutlanmıştır."* Ulusal devletin dar sınırları içinde, bürokrasi, *"toplumun hizmetkarlığından, bir kez daha efendiliğine yükselmiştir."* [17]

Ne var ki, eğer tek ülkede sosyalizm programını savunan Stalin, sürekli devrimi geliştirme politikasını esas alan Troçki'nin önderliğindeki muhalefeti yenilgiye uğratmış olmasaydı, proletarya diktatörlüğünün güçlenmesi, emperyalizm yenilinceye ve ulusal sınırlar kaldırılıp üretici güçlerin dünya ölçeğinde gelişim yolu açılıncaya kadar yine tamamen meşru olacaktı. *"Şu anki sovyet toplumu ne devletsiz, ne de -belli sınırlar dahilinde olmak kaydıyla- bürokrasisiz yaşayabilir Fakat bunun nedeni, hiçbir biçimde geçmişin acı kalıntıları değil, bugünün büyük güçleri ve eğilimleridir. Sovyet devletinin bir baskı aygıtı olarak varlığı, meşruiyetini, mevcut geçişsel yapının hâlâ, -herkes tarafından en yakından ve en duyarlı bir biçimde hissedildiği- tüketim alanında son derece gergin olan ve her an üretim alanına sıçrama tehdidi gösteren sosyal çelişkilerle dolu olması olgusundan alır Sosyalizmin nihai ya da geri dönüşü olmayan bir zaferinden bahsetmek mümkün değildir* " [18]

7. Emperyalizm sorunu

BS tezlerini kaleme alan yoldaşlar, son altmış yılın gerçekliklerini bütü-

15. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*. Köz Yayınları, Mayıs 1980, İstanbul, s.94-95
16. *ibid.* s.94-95
17. *ibid.* s.95
18. *ibid.* s.94

nüyle görmezden geliyorlar. Bize, Marx ve Engels'in *"emperyalizm olgusunu tahlil"* edemediklerini ve Lenin'in de *"gelişmiş ülkelerde proleter devrimin gerilemesini"* ve *"ilk işçi devletinin bürokratik olarak yozlaşmasını"* göremediğini söylüyorlar. Söz etmedikleri şey ise, onları bu tahlili yapmaktan alıkoyan şeyin ne olduğudur. Marksizmin *"par excellence eleştirel bir düşünce"* olduğunu onayladıkları halde, yüzyılın başındaki Marksistlerin savunduğu perspektiflere sarılmayı sürdürüyorlar.

Buradan hareketle, BS dokümanı, 1917'ye kadar Marx, Lenin, Troçki ve diğer ortodoks Marksistlerin yaptıkları tahminlerin profesörce bir tekrarından başka bir şey yapmamaktadır. Dahası, bunu yaparken, tüm bir kavramın temelini unutuyor.

Bu politik hatanın kuramsal bir temeli mevcuttur: yazarlar, emperyalizmin varlığına hiçbir önem atfetmiyorlar. "Sosyalizmin inşası"na yapılan 15 özgül atfa karşılık, emperyalizm sözcüğünün sadece iki yerde kullanılması, emperyalist karşıdevrime ilişkin hiçbir atfın bulunmaması bundan kaynaklanmaktadır; dokümanda emperyalist askeri müdahalenin önemini gözden kaçırmak için etkin bir çabaya girişildiği görülüyor. Emperyalizmden bahsetme nedenlerine baktığımızda ise, bu durum çok daha vahim bir boyut kazanıyor. Birincisi, "emperyalizm olgusu,... Marx ve Engels tarafından tahlil edilmedi" demek için. İkincisi ise, Stalinizmin sistematik olarak kullandığı [Troçkistlere yönelik - Ç.N.] "emperyalizmle işbirliği" iftiralarına ilişkin olarak.

Geri ülkeleri dünya ölçeğinde sömüren emperyalizmin ortaya çıkışını, Marx, Lenin ve Troçki tarafından öngörülmemiş olan tüm "anormallikler"in sorumlusu olarak görüyoruz. BS tarafından vurgulanan bu "anormallikler"in, yani, "gelişmiş ülkelerde proleter devrimin gerilemesi" ve "ilk işçi devletinin bürokratik yozlaşması" ve en az bunlar kadar önemli olan fakat BS'nin söz etmediği diğerlerinin -doğrudan ya da dolaylı- nedeni tam da bu yeni olgudur. Bunlar, İkinci ve Üçüncü Enternasyonal'in yozlaşması, yeni işçi devletlerinin bürokratik niteliği ve yalıtılmasıdır. Bununla birlikte, en çarpıcı iki sonuç, bir yanda işçi bürokrasisi ve aristokrasisinin, diğer yanda ise işçi devrimlerinin geri ülkelerdeki zaferinin açığa çıkması olmuştur.

Kapitalizmin en yüksek ifadesi olan emperyalizm, geri ülkeleri sömürerek, işçi sınıfının en önemli kesimlerini aristokratlaştırmış ve metropollerde güçlü bir orta sınıfın yaşamını sürdürmesini sağlamıştır. Başka bir deyişle, işçiler ve dünya işçi sınıfı, biri ayrıcalık sahibi olan, diğeri ise çok daha ağır bir biçimde sömürülen iki farklı ve çoğu zaman uzlaşmaz kesimlere bölünmüştür. Kapitalizm, aşırı servet sahiplerinin varlığı ve emperyalizm koşulları altındaki ekonomik egemenliği aracılığıyla, sınıf düşmanının bir kesimini kazanarak, tarihsel senaryoya nasıl girdiyse öyle çı-

kar. Kapitalizm, iktidara gelirken, papazlara ve feodal baronlara karşı kazandığı başarıyı bu kez de işçi sınıfına karşı tekrarlamaktadır. İşçiler arasındaki bu bölünme, diğer tüm olguların toplumsal nedenidir.

İşçi sınıfındaki bu ikiye bölünme, emperyalist sızmanın eski üretim biçimlerini yok ederek ve sürekli engelleyip çarpıtarak geliştirdiği bir kapitalizmin yaşandığı geri ülkelerde yansımasını bulmuştur. Bu, son otuz-otuz beş yıl içinde, çeşitli geri ülkelerde sosyalist devrim için savaşan ve -her ne kadar bürokratik önderlikler altında da olsa- bu savaşı kazanan tüm işçiler açısından, katlanılması zor, keskin nesnel çelişkileri doğurmuştur. Emperyalizm, metropollerdeki işçilere daha fazla ayrıcalık sağlamak için, dünyanın diğer bölgelerindeki işçileri giderek daha fazla sömürmek zorunda kalmıştır. Ne var ki, emperyalizmin ön kapıdan sokmadığı devrim, şimdi arka bahçesinde gecekondu inşa etmektedir.

Bu devrimler, dünya ölçeğindeki emperyalizme karşı sosyalist devrimin sadece birer parçasıdır; bu nedenle, geri ülkelerdeki eski üretim biçimini yıkarak kapitalist üretim sürecini hızlandıran ve bir yandan da, kendiliğinden bir biçimde kapitalizmin bir bütün olarak hızlı ve tutarlı gelişiminin önüne geçen emperyalizm tarafından bizzat yaratıldıkları da doğrudur. Emperyalizm, bağımlı ülkelere sadece sermayesini ve ürünlerini değil, geri ülkelerin kronik krizi haline gelen kendi kapitalist krizini de ihraç etmektedir. Savaş sonrası dönemde, sosyalit bir nitelik kazanan büyük sömürge devrimlerini üreten de budur. Ne var ki, geri ülkelerin avantajları, proletarya diktatörlükleri denetimi ele aldıkları anda birer dezavantaja dönüşür. En keskin çelişki ulusal devlette yatar. Geri bir ülkenin ulusal devletinin bağımsızlığı ve bütünlüğü büyük bir tarihsel süreç, demokratik, antiemperyalist bir zaferdir. Bu başarı ülkenin, aynı hedefe bir, iki ya da üç yüzyıl önce ulaşmış olan kapitalist ülkeleri süratli bir biçimde yakalamasını olanaklı kılar; ama işçi devrimi bu hedefe ulaşır ulaşmaz bu bir engele dönüşür; çünkü, yönetiminde proletarya da olsa, ulusal devlet burjuva bir kurumdur. Bu kurum geçen yüzyılda ilericiydi; şimdi de, emperyalizme karşı verilen mücadelenin belli bir noktasında ilericidir; ama son tahlilde, üretici güçlerin dünya ölçeğinde gelişme ihtiyacıyla bağlantılı olarak, gericidir. Bu nedenle, böylesine bir burjuva demokratik kazanım, dünya kapitalist sistemi tarafından söz konusu ülke proletaryasına giydirilen bir deli gömleğine dönüşür. Bunun en ateşli taraftarlarından biri işçi aristokrasisidir; çünkü, ulusal devleti denetiminde bulundurarak ayrıcalıklarını artırmak ister. Ulusal devletin diğer bir ateşli taraftarı ise, söz konusu olan geri bir işçi devleti bile olsa, böyle bir kurumun dünya ekonomisini ve politikasını yönetmesine engel olmadığını kavrayan emperyalizmdir.

Her iki olgunun da açık bir biçimde birleştiği SSCB'nin yozlaşması örneğini ele alalım. Rus Devrimi'ne ne oldu? Yozlaşmanın temel nedeni, ik-

tidar tekelinin işçi aristokrasisi ve bürokrasinin eline geçmesini sağlayan, dünya devrimindeki gerilemeydi. Bu, SSCB sınırları içinde işçi tabanı ile işçi aristokrasisi arasındaki uçurumun büyümesi demekti, çünkü, Rusya'daki bu ayrıcalıklı kesimleri kendilerini, devleti denetimleri altında tutarak beslerler. Troçki'nin savunduğu tutumun, yani iktidarı sadece Sovyetler Birliği'nin işçi tabanına odaklamak ve işçi sınıfının önemli bir kesiminin-işçi aristokrasisi ve bürokrasisinin- devrimci sovyetlerden atılması talebinin nedeni de budur. İşçi sınıfının bu iki kesimi arasındaki uzlaşmaz ve çetin ayrılık, işçi sınıfının en çok ezilen kesimine, kendi sınıfının ayrıcalıklı kesimine karşı şiddete dayalı, politik bir devrim çağrısında bulunmanın haklılığını gösterir. BS, politik devrimin bu yönünü iyi anlıyor gibi gözükmüyor. Bu, bir sınıfın diğerine -işçi sınıfının burjuvaziye- karşı toplumsal devrimi değil, işçi sınıfının bir kesiminin bir diğerine karşı gerçekleştirdiği bir devrimdir.

Emperyalizmin varlığı dünya devrimi dinamiğini tümüyle değiştirmiştir; ulusal burjuvazi ya da kapitalist rejimin yenilgisi artık dünya ölçeğinde bir yenilgiyi ifade etmez. Emperyalizm yaşamaya ve hüküm sürmeye devam etmektedir; dünyada sınıf sömürüsünün köklerini yok etme tarihsel görevi, hâlâ tek yol olarak emperyalizmin mutlak yenilgisini gerektirmektedir.

8. Bizim tahlilimiz: Proletarya diktatörlüğünün iki aşaması

Rus Devrimi'nden altmış yıl sonra, açıkça görülüyor ki, daha önce proletarya diktatörlüğü içinde tek bir aşama olarak görülen -sosyalizmin inşası, toplumsal sınıfların ve diktatörlüğün bizzat kendisinin ortadan kalkması- artık iki ayrı aşama ya da tarihsel görev haline gelmiştir. Altmış yıldır yaşanan ilk aşama politiktir, işçi devletinin ve sınıf diktatörlüğünün bürokratik ya da devrimci bir tarzda güçlenmesini gerekli kılan uzlaşmaz antiemperyalist mücadeleyi içerir. İkinci aşamada ise, temel görev, ekonomik ve kültürel olacaktır; -daha önceki önderlerimizin öngördüğü gibidevletin sönümleneceği, proletarya diktatörlüğünün zayıflayacağı, yerini en eksiksiz ve şimdiden tahayyül edilemeyecek olan özgürlüklerin yeşermesine bırakacağı, sosyalizmin inşası olacaktır.

İlk aşamada, işçi devletleri keskin bir çelişkiyle birlikte yaşarlar. Emperyalizm dünya politikasını ve ekonomisini yönetmeye, ulusal sınırların varlığı ve yukarıda söz edilen üstünlüğü sayesinde de işçi devletlerindeki işçi sınıfını dolaylı olarak sömürmeye devam eder. Sonuç olarak, işçi sınıfı doğrudan bir baskıdan muzdariptir; bu baskı, işçi devletinin savunulması için ve artık değeri kendi için biriktiren bir bürokrasinin ortaya çıkmasından dolayı ödemek zorunda olduğu bir bedeldir. Eğer rejim bürokratikse, resmi görevlilerin ayrıcalıklarını ve yaşam çıkarlarını geliştirme ve pe-

kiştirme anlamında bu baskı zorlayıcı olabilir. Öte yandan, rejim demokratik ve devrimci olsaydı, bu kez, proletaryanın artık üründen, görevlilerin ücretlerini ödemek, emperyalizmin saldırılarını göğüslemek ve ulusal ve uluslararası sosyalist devrimi desteklemek için gönüllü, demokratik bir özverisi söz konusu olabilirdi. Bu aşamada, burjuva bölüşüm kurallarının devamı sınıf sömürüsüne değil, işlevsel, politik nedenler temelindeki bir baskıya bağlanırdı.

Marx'a göre, sosyalist aşamanın niteliği, herkese harcadığı "emek" eksi ortak fon için kesilen kadar verilmesidir. Oysa, gerçeklikte proletarya diktatörlüğünün bu ilk aşamasında yaşanan, her bireye harcadığı emeğin özveri ya da zorluk derecesine göre saptanan "ücret" kadar verilmesidir. Bir başka deyişle, işçiden, işçi sınıfına geri dönmeyen, "ortak fon"a da gitmeyen bir artık ürünün gaspı gereklidir; böylece bu, bir baskıya ya da özveriye yol açmaktadır. *"Buradan hareketle, proletarya iktidarı, sınırlı, frenlenmiş, çarpıtılmış bir nitelik kazanır. Tamamen haklı olarak denilebilir ki, geri kalmış ve yalıtılmış bir ülkeyi yöneten proletarya, hâlâ baskı altındaki bir sınıftır."* [19] Bu durum, ancak emperyalizmin nihai yenilgisi ile değişebilir.

Bolşevik Devrimi'nden bu yana, ileri ülke proletaryalarının, sömürge halklarının ve işçi devletlerinin emperyalizme karşı yürüttüğü bir savaş söz konusudur; bir geçiş ekonomisinin inşası, önemli olmakla birlikte, bu mücadeleye bağlıdır. O halde bu, emperyalizme karşı savaş dönemi, "komünizme geçiş" dönemi anlamına gelen sosyalizme geçiş aşamasıdır. İşçi devletlerinin ve dünya ölçeğinde bunlara bağlı kitle partilerinin milliyetçi, reformist ve bürokratik politikaları, emperyalizme kendi yenilgilerini geçici gerilemelere dönüştürme ve küresel egemenliğini sürdürme imkanı vermiştir.

Uluslararası düzeyde, işçi devletleri ve dünya proleter kitleleri ile emperyalizm arasında potansiyel bir iç savaş ve ikili iktidar dönemi mevcuttur. Bu iç savaş ve ikili iktidar, her ülkede alttan alta yaşanmakta, devrimci dönemlerde kendini açığa vurmakta, ama her durumda 1917'den bu yana dünya ölçeğinde varlığını sürdürmektedir. *"Sosyalist devrim, bütün ülkelerde yalnızca mümkün değil, aynı zamanda kaçınılmazdır. Benim savunduğum şey, kapitalist bir dünya ile çevrelenmiş sosyalist bir toplum kurmanın olanaksız olduğudur "* [20] *"Dünya emperyalizmi, muzaffer ve ilerlemekte olan bir sosyalist devrim ile bir arada yaşayamaz."* [21]

Proletarya diktatörlüğünün ikinci tarihsel aşaması, emperyalizmin yenilgisinden sonra, sosyalist bir toplum inşasının başlangıcı, devletin yok olu-

19. "Ne Bir İşçi Devleti, Ne de Bir Burjuva Devleti mi?" *Yazılar* 1937-38, s.71
20. "İkinci Dünya Savaşı Arifesinde", *Yazılar* 1939-40, s.22
21 *Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal*, s.13

şunun, komünizme geçişin başlangıcı olacaktır. *"Sosyalizm, devletin giderek ortadan kalkması kadar, giderek gelişen bir eşitlik anlamına gelir."* Bu tam da Marx ve Lenin'in Ekim Devrimi'nden önce tanımladığı özellikleri taşıyacaktır. Bu dönemde, herkes emeğine göre kazanacak olsa da, burjuva bölüşüm kuralları ve kapitalizmin birçok kalıntısı varlığını sürdürecek olsa da, insana yönelik zulüm ve onun temel kaynağı olan, insanlığın emperyalizm tarafından sömürülmesi durdurulmuş olacaktır. Bu, toplumsal servetin arttığı bir süreç olacak ve nihayetinde üretici güçlerin gelişimi, kapitalizmden daha yüksek bir düzeyden başlayacaktır. Bu üst düzey gelişme, keskin çelişkilerin varlığını ve bunların sürece devrimci olmaktan çok reformist bir nitelik kazandırmasını önleyecektir; çünkü, farklı tutumlar arasındaki karşı duruş eskisi kadar şiddetli olmayacaktır.

Sosyalizmin inşası ya da komünizme geçiş, tüm nüfusun sürekli seferberliği üzerinde yükselmelidir. Sömürünün, sınıfların ve hâttâ devletin yok olması, aynı ekonomik çerçeve içinde konumlanmış sosyalist üretici ve tüketicilerin ortaya çıkmasına karşılık gelir.

Sonuç olarak, Marx'tan beri kabul edilegelen kapitalizm sonrası iki aşamanın (geçiş dönemi ve komünizm), bugün üçe çıkmış olduğunu söyleyebiliriz: 1. kapitalizmden sosyalizme geçiş. 2. komünizme geçişin sosyalist aşaması, ve 3. komünizm.

9. Kapitalizmden sosyalizme geçiş aşaması için üç ayrı program

Devrimin başlangıcında Lenin, karşıdevrimcilerin baskı altına alınmasıyla emekçilerin kurtuluşu ve kendi kaderlerini demokratik bir biçimde belirlemelerinin birbirine doğru orantılı olacağını düşünüyordu. Lenin'in programı da bu öncülden hareket ediyordu. Bu, Marx'ın öğretilerinden çıkan mantıksal bir sonuçtu; çünkü Lenin, birkaç yıl içinde sosyalizmin inşasına geçmenin olanaklı olacağına inanıyordu. Ne var ki, emperyalizmin varlığını sürdürmesi ve SSCB'nin yalıtılmışlığı nedeniyle, Lenin ve Troçki döneminde bile, sürecin bu yanları eşitsiz ve çelişik bir gelişim izledi. İşçi diktatörlüğünün savunulması için devrimci, zora dayalı diktatörce tedbirler, işçilerin ve tüm nüfusun özgürleşmesi ve kendi kaderini tayini gibi sosyalizme doğru atılacak adımlardan daha acil bir ihtiyaç haline geldi. Diktatörlüğün uygulanması ve savunusu ve emperyalizme karşı dünya devriminin yayılması acil görevi ile sosyalizmin inşası -doğrudan demokrasinin ve demokratik özgürlüklerin yaygınlaştırılması ve devletin sönümlenmesi- nihai hedefi arasında bir kopukluk, sürekli genişleyen bir gedik oluştu.

Devrimin başlamasıyla, doğrudan demokrasi ve işçi devletinin ivedi bir biçimde erimesi, uzun vadeli bir hedef, diktatörlüğün daha acil ihtiyaçlarıyla iç içe geçmiş olarak ele alınan bir görev haline geldi. Kapitalizm,

dünya ölçeğinde hüküm sürdükçe sürekli bir emperyalist karşıdevrim tehlikesi vardır. Rus Devrimi deneyimi açıkça göstermiştir ki, ister bürokratik ister devrimci olsun her proletarya diktatörlüğünün acil görevi, düşmanlarını baskı altına almaktan başka birşey olamaz; emperyalist karşıdevrime karşı devrimi savunmanın ve diktatörlüğü yaşama geçirmenin ve dünya sosyalist devrimini geliştirmenin tek yolu budur. Devleti eritme ve herkes için tam demokrasiye ve özgürlüğe ulaşma yönündeki programatik hedeflerin önündeki yolu, sadece, bu acil hedeflerin başarılması ve kapitalizmin tarihsel yenilgisi açabilir. Sosyalizmin inşasına bundan sonra başlayabiliriz.

Son altmış yıl boyunca, söz konusu kapitalizmden sosyalizme geçiş durumu için üç farklı yöneliş ve program ortaya çıktı.

Stalinizm ya da ulusal komünizm bu acil gereklilikleri (komünist parti içindeki hiziplerin yasaklanması, iktidar tekeli, tek parti sistemi ve baskı) genelleştirip tüm süreç için mutlak ve genel kurallar düzeyine yükselterek bunlara tarihsel nitelikler atfetti. Böylelikle, kitle hareketinin bürokratik bir biçimde bastırılmasını ve işçi sınıfının, dünya emperyalizminin kuşatması altında bulunan bir işçi devleti içindeki ayrıcalıklı bir kastın çıkarları doğrultusunda baskı altına alınmasını meşrulaştırmaya girişti. İşçi devletlerinin bu "program"ı, işçi sınıfının katlanmak durumunda olduğu baskıyı denetlemek, azaltmak ve adım adım ortadan kaldırmak bahanesiyle giderek her türden (basın, kamuoyu) bilimsel, sanatsal ve kültürel özgürlüğe, nihayetinde de, politik özgürlüğe karşı çıkmayı bürokratik olarak meşrulaştırmanın programıdır. Bu, emperyalizm ile barış içinde sürekli bir-arada yaşamanın, ulusal sınırları korumanın ve kendi ayrıcalıklı konumunu yitirmemek için dünya devriminin gelişimini engellemenin bürokratik programıdır. Sonuçta bu, dünya ölçeğinde emperyalist sömürü statükosunu ve ulusal ölçekte de bürokratik ayrıcalığı kabul eden, uluslararası sosyalist devrim karşısında emperyalizmin yanında yer alan bir oportünizmin programıdır.

BS çoğunluğu ise, tipik akademik ve biçimsel eğilimleriyle, bu sosyalizme geçiş dönemini, emperyalizme karşı ölümüne savaş dönemini, sosyalizmi inşa aşamasıyla karıştırmaktadır. BS, programını, bu dönemde ancak bir hedef, bir eğilim ya da bir arabuluculuk kuralı olabilecek bir olguya dönüştürüyor ve bunu yaparken de baskı uygulamasının, zorun ve diktatörlüğün güçlenmesinin hangi somut ve acil gereklerden kaynaklandığını dikkate almıyor. Bu karmaşa, sosyalizmin inşasını, devletin kısa sürede erimeye başlamasını ve karşıdevrimciler de dahil olmak üzere tüm nüfusa en mutlak özgürlüklerin verilmesini savunan maksimalist bir programı ortaya çıkarıyor. Bu programın kaderi, iki düşman sınıf arasında ölümüne bir savaş sürerken ortaya atılan tüm azami, liberter, süperdemokra-

tik programların kaderidir: sömürenlerin çıkarlarına hizmet eder.

Gerçek Troçkistler olarak bizler, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde, reformist bürokratlarınkine karşı koyabilecek tek programın, BS'nin maksimalist programı değil, bir geçiş programı olduğunda ısrarlıyız. Troçki'nin yönteminden hareketle böylesi bir programın, proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesi yönündeki acil görev için tüm olası sosyalist unsurların birliğini yaratması gerektiğini savunuyoruz. Devrimci Troçkist bir diktatörlük her zaman daha fazla özgürlük sağlama eğilimini taşır. Zorun ve baskı tedbirlerinin kullanılmasına en çok ihtiyaç olduğu zamanlarda bile, bilim insanlarına, sanatçılara ve devrimcilere en geniş özgürlüğü sağlar.

Troçkist program gerçekçidir ve sosyalizmin gerçek inşasına olabildiğince çabuk ulaşmayı hedefler. Bu yüzden, bazen çelişik de olsa, birçok görevi birleştiren bir geçiş programı sunar. İşçi sınıfı iktidarı alır almaz, iki çelişik görevi iç içe geçirmeli ve birbiriyle uyumlu hale getirmelidir: dünya emperyalizmine karşı devrimci mücadeleyi sürdürmek ve kapitalizmden üstün yeni toplumsal ve ekonomik sistemin unsurlarını geliştirilmeye başlamak. Sırayla, bu görevler, hem burjuva hem de geçişsel kurum ve görevlerin oldukça çelişkili bir bileşimini gerektirir. Geri bir ülkede, sosyalist yöntemler kadar burjuva demokratik olanlar da birleştirilip uygulanmalıdır. Geri olsun ya da olmasın, tüm ülkelerde, ulusal sınırlar varlığını sürdürdüğü ve emperyalizm hüküm sürdüğü sürece, burjuva ekonomik yasalar ve politik kurumlar, geçişsel yasa ve kurumlarla birleştirilmek zorundadır. Örneğin, ekonomik alanda bu, tüketim mallarının burjuva bölüşümü ile ücret ödemesinin, ulusallaştırılmış sanayi ve dış ticaretin tekel altına alınmasıyla merkezi devlet planlamasının iç içe geçmesini gerektirir. Bu, fiyatları sabitlemek ve istikrarlı bir kur oturtabilmek için değer yasasının uygulanacağı anlamına gelir. Her işçiden, kapitalist olmayan üretim ilişkilerini ve ücretleri, planlama doğrultusunda istikrara kavuşturmak üzere, -"ortak fon"a gitmeyen- bir miktar artık ürün alınacaktır. Sosyopolitik alan, sanayi proletaryasının diktatörlüğünü güçlendirme ve ulusal ve uluslararası sosyalist devrimi geliştirme görevlerini başarabilmek için azami beceri gerektirir. Bu, olasılıkla, burjuva teknisyenlere ve hatta emperyalizme belli ödünler verme, daha da ötesi, köylülük ve kentli orta sınıfla bazı uzlaşmalara gidilmesini zorunlu kılacaktır. Kurumsal üstyapı düzeyinde, burjuva aygıtını, bürokrasi, ordu ve polis gibi kesimleri, emekçi kitlelerin ve işçi sınıfının canlılığı ile niteliksel olarak bütünleştirmek gerekecektir. Uzmanlaşmış bürokrasi ve devlet aygıtı bütünüyle ortadan kaldırılıncaya kadar, emekçi kitlelerin ve işçi sınıfının devlete müdahalesi, boş zamanları ya da devlet yönetiminin rotasyonu yoluyla sürekli geliştirilmelidir. Kitlesel bir işçi milisinin geliştirilmesi ve işçi-

lerin silahlandırılması da, düzenli devrimci ordunun yanı sıra gelişecektir. Başka bir deyişle, bu dönemde burjuva aygıtın geçiş organlarıyla, amaçları burjuva bürokratik organların ve bizzat devletin kendisinin yok edilmesi olan sanayi proletaryası ve müttefiklerinin (sovyetler) belli baskı organlarının iç içe geçirilmesi zorunlu olacaktır. Aynı sorun doğrudan ve dolaylı demokrasi arasındaki ilişki konusunda da söz konusudur. İlk aşamada, proletarya diktatörlüğü, bu iki tip demokrasiye oldukça çelişik bir yaklaşım göstermelidir; ancak bu diktatörlük hiçbir koşul altında dolaylı demokrasiyi ortadan kaldıramaz. Bunun en açık örneği, dolaylı demokrasinin en gelişkin ifadesi olan siyasi partilerin varlıklarını sürdürmesidir.

Proletaryanın devrimci diktatörlüğü, programında -Lenin ve Troçki'nin kendi programlarında yaptıkları gibi- burjuva görevler, aygıtlar ve "proletarya devletinin işlevlerinin güçlendirilmesi" için kullanılan baskı yöntemleri üzerinde en katı devrimci ve demokratik işçi denetimini sağlamalıdır; yani perspektiflerinde, yöntem ve görevleri birleştirmelidir. Tüm ilk aşama süresince, bu faaliyetlerin, eğilimlerin, yasaların ve aygıtın iç içe geçirilmesi, devrimci gereklilikler, üretici güçlerin gelişimindeki gerilik derecesi, işçi sınıfının gücü, geçiş ekonomisinin gelişimi tarafından ve esasen de emperyalist karşıdevrim ile dünya sosyalist devrimi arasındaki ilişkiler tarafından belirlenecektir. Geçiş Programı, proletarya diktatörlüğünün ilk döneminde, kapitalist iktidar altında hiç olmadığı kadar belirleyici olacaktır. BS programı ise, bunun yerine bir azami programı geçiriyor.

Bir işçi diktatörlüğünün niteliğinin tanımı -bürokratik ya da devrimci ve demokratik- daima bu kombinasyonların dinamiklerindeki baskın unsur ya da eğilimin tanımlanmasını gerektirir. Eğilim, özgürlüğün genişletilmesine, sosyalizme, doğrudan demokrasiye, devletin sönümlenmesine, sosyalist dünya devriminin gelişmesine ve zaferine doğru mudur; yoksa emperyalist-kapitalist sömürü yönünde midir? Kaçınılmaz olarak bu yollardan biri ya da diğeri lehine bozulacak olan istikrarsız bir bürokratik denge peşinde midir?

X. BÖLÜM

TROÇKİZM VE VULGER TROÇKİZM: FARKLILIKLARIMIZIN BİR ÖZETİ

1. Vülger Troçkizm (kuram ve yöntem üzerine bazı görüşler)

BS dokümanının yöntemi, Marksizmin bir yadsınmasıdır. Mantık olarak, düz mantığı ve özdeşlik ilkesiyle birleşen yüzeysellikleri, diyalektik yerine sağduyuyu temel almaktadır; diktatörlüğe ilişkin hiçbir çelişkiye işaret etmemektedir. Nitelikleri ya da eğilimlerinden hiçbiri göreli değildir: her şey mutlaktır, kendine özdeştir; hiçbir istisna ya da değişken yoktur. Başından itibaren "sınırsız politik özgürlük" (Mandel'e göre "genel oy" hakkı) ile, ve tüm iç savaşlarda uygulanmak zorunda olan son derece liberal, süperdemokratik bir ceza yasası varsayımı ile tüm ülkeler ve tüm zamanlar için aynı program formüle edilmiştir.

Heraklitus zamanından bu yana, eğer daha öncesi açısından da geçerli değilse, değişim ve çelişki dışında her şeyin göreli, "sınırlı" ve devinim halinde olduğunu biliyoruz. Ne var ki, BS açısından, hareketin ve çelişkilerin varlığından bağımsız olarak, her şey mutlaktır. Hiçbir şey ve hiçkimse tarafından koşula bağlanamayacak olan bir "sınırsız politik özgürlük"ün olabilirliği bundan kaynaklanmaktadır. Ne sınıf mücadelesi ne de iç savaşın dayattığı zorunluluklar BS'nin ceza yasasına dokunamaz. "İsterse diktatörlük batsın, isterse iç savaş kaybedilsin, yine de ceza yasamızı ve 'sınırsız politik özgürlük' programımızı savunun!" Öyle görünüyor ki, karar metninin çağrısı budur.

Mutlakların bu hakimiyeti, bu diyalektikten yoksunluk, gerçeklikte var olan çelişkilerin üzerini örtmektedir; BS'yi, dokümanının içine düştüğü

ciddi -tam anlamıyla antidiyalektik- çelişkilerin mantığından koruyamamaktadır. Tersine bu, dokümanın bu çelişkilerle malul olmasına yol açmıştır. Doküman bürokratik tahribatın ve yozlaşmanın nasıl önlenebileceği sorunlarıyla uğraşırken -şüphesiz ki son derece saygıdeğer bir çabadır bu-, bu olumsuzluk tehlikeli bir biçimde berraklaşmaktadır; bir insana ya da eğilime yapılacak burjuva ya da karşıdevrimci suçlamasının haklılığının garantisi nedir? Stalinizm, işçi sınıfı hareketi ve işçiler üzerindeki baskıcı diktatörlüğünü meşrulaştırmak için karşıdevrim tehlikesini öne sürmedi mi? Stalinist politikalara karşı nasıl mücadele edeceğiz? Burada, işin iki önemli yanına dikkat edilmelidir; bunlardan en belirgin olanı, karar metninin geri kalanında süregiden dizgenin bu noktada ve sadece bu noktada kesintiye uğramasıdır. BS'nin, kendisini net olarak ifade edemediği tek nokta, proletarya iktidarı ele geçirdikten sonra kimin devrimci, kimin karşıdevrimci olduğunun nasıl ayırt edileceği noktasıdır. *"Eğer biri sadece burjuva (ya da küçük burjuva) programa veya ideolojiye sahip olmayan, 'anti sosyalist ya da anti sovyet propaganda ve/veya ajitasyona kalkışmamış' partiler ve örgütler yasallaşmalı derse, ayrım çizgisini nasıl belirleyecektir? (...) 'Burjuva program' ile 'reformist ideoloji' arasındaki ayrım çizgisi nedir?"* "Ayrım çizgisi"ni belirleme anı geldiğinde BS kuşkuyla dolmakta ve doküman tam bu noktada mutlaklığı bir yana itip tam bir görelilik içinde kaybolmaktadır.

İşin diğer yanı ise BS'nin kendini bu durumdan kurtarma tarzıdır; çok basittir! BS bu sorunlara legal, kuralcı çözümler bulur; bunu yaparken de, bir kez daha soyut ve mutlak, sınıf mücadelesinden uzak olan olgulara döner -herkes için "sınırsız politik özgürlük" ve iç savaş sırasında tarihin en liberal ceza yasasının uygulanması. Açıkçası, belli bir noktada her şeyden kuşku duyan yoldaşlar, baştan itibaren "sınırsız politik özgürlük"ün bulunması halinde iktidarı işçilerin elinde tutmanın olanaklı olup olmayacağını hiç sorgulamamıştır.

Bu mutlak yasal garantiler tamamıyla işlevsizdir ve her zaman işlevsiz kalacaktır. Bu mutlak kurallar (yani, kapitalist ve gerici partiler için mutlak demokrasi ve işçi iktidarına karşı silaha sarılan karşıdevrimcileri yargılamada aşırı demokratik ceza yasaları ve anayasa), **sadece burjuvazinin ve karşıdevrimcilerin bürokrasi karşısındaki araçları olabilir.** Bu noktada tek Troçkist garanti sınıf mücadelesinin gelişiminde ve işçilerin sürekli seferberliğinde bulunmaktadır; tıpkı bir sendikadaki bürokratik çürümeye karşı tek etkili muhalefetin işçi seferberliği olması gibi. Hiç bir kural bürokratik manevraları ve çürümeyi önleyemez; bunları sadece seferberlikler alt edebilir.

Bu kuramsal ve yöntemsel sorun etrafında, BS'nin yadsıdığı görülen bir dizi başka olgu söz konusudur. Proletaryanın devrimci diktatörlüğü, araç-

lar ve hedef, parça ve bütün, özgürlük ve zorunluluk arasındaki ilişki gibi bir dizi olgu diyalektik yasadan azade değildir.

Proletaryanın devrimci diktatörlüğünün amacı, BS karar metninde herkese özgürlük biçiminde önerildiği gibi karşıdevrimcilere "sınırsız politik özgürlük" sağlamak değil, ulusal ve uluslararası arenada karşıdevrimin parçalanması ve sosyalist devrimin geliştirilmesidir. Özgürlüklerin sağlanması önemlidir; ama bu hâlâ, devrimin inşası ve karşıdevrimin yok edilmesi nihai hedefine tâbidir. Bu yüzden, devrimci hedefler ve araçlar arasında, demokrasi ve özgürlük arasında, asla önlenemeyen, anlaşılması ve üzerinde uğraşılması gereken oldukça çelişkili bir ilişki mevcuttur. BS çoğunluğu bu çelişkiyi programından atmaktadır. Devrimin hedeflerinin, demokratik özgürlüklerde sınırlamaya gitmeyi zorunlu kıldığını kabul etmemektedirler.

Marksizm Hegel'den bununla ilişkili bir yasayı miras almıştır, "özgürlük zorunluluğun bilincinde olmaktır." Troçki'nin açıkladığı gibi, bu temel diyalektik yasa mutlak özgürlüğün bulunmaması anlamına gelir; tersine, özgürlük, zorunlulukların anlaşılması, kabulü ve gelişimi demektir. Susamanın ardından gerekliliği anlayan biri, bilinçli bir biçimde en sağlıklı sıvıları içecektir; bu, mevcut tek gerçek insan özgürlüğüdür. Hiçbir normal insan, özgür olduğunu kanıtlamak için susuzluğunu giderecek rastgele bir sıvı içmek gibi saçma bir mutlak özgürlüğü kullanmaz. Bu delilerin özgürlüğüdür. Proletaryanın devrimci diktatörlüğü, bir grev, ya da herhangi bir işçi mücadelesi, özgürlük ve zorunluluk arasındaki diyalektik ilişkiyi görmezden gelemez ya da görmezden gelmemelidir. Adını hak eden hiçbir Marksist, söz konusu ilişkinin diğer tarafını, yani proletaryanın devrimci diktatörlüğünün acil ihtiyaçlarını dikkate almaksızın, herkes için, özellikle de karşıdevrimciler için "sınırsız politik özgürlük" koşulunu dayatmaz. Bu acil ihtiyaçları dikkate alan (bunların bilincinde olan) özgürlükler mutlaka sağlanacaktır. Devrimci zorunluluklara bağlı olmayan özgürlükler, özgür olduğunu kanıtlamak için idrar ya da lağım suyu içen bir delinin özgürlüğüne benzeyecektir.

Son olarak, proletaryanın devrimci diktatörlüğü Marksist yasaya, parçalarını yöneten ve düzenleyen bütüne tâbidir -belli zamanlarda bir parçanın bütünü devrimcileştirebileceğini ya da aşabileceğini reddetmeksizin. Bu, işçi devriminin kendi parçalarını (bireyler olarak işçiler, sınıf kesimleri, vb.) yönetmesi ve düzenlemesi anlamına gelir.

İşçi diktatörlüğüne uygulanan bu üç diyalektik yasa, çok daha genel bir diğer yasayı oluşturmak üzere birleştirilebilir: kullanılan araçlar ve her parçanın (bireyler, eğilimler ve işçi kesimleri) özgürlükleri, sosyalist devrimi savunma ve geliştirme hedefine, burjuva ve emperyalist karşıdevrimi yenme acil ihiyacına ve proletaryanın devrimci diktatörlüğünü uygulama-

ya bağlıdır. Sonuç olarak: sadece diktatörlüğün savunulmasına ve karşı-devrimin yenilmesine olan acil ihtiyacı kabul eden ve kavrayan kesimler genel özgürlük ve demokrasi talebinde bulunabilirler.

BS diyalektiğin karmaşıklığıyla uğraşmamayı tercih ediyor, yürüttükleri mantık çok basit: kategoriler belirliyorlar -sosyalizm, demokrasi, proletarya diktatörlüğü-, bunların tümüne benzer nitelikler atfediyorlar ve bunları tarihsel bir ölçekte tanımlıyorlar. Sosyalizm ve demokrasinin her ikisi de tüm nüfus için "sınırsız politik özgürlük" haline geliyor ve barbar sınıflı toplumda gördüğümüz herhangi bir şeyden çok daha üstün olan yeni bir uygarlık, bir ceza yasasıyla birlikte doğuyor. Bu nedenle, yoldaşlara göre sosyalizm ve mutlak demokrasi eş anlamlı hale gelmiştir. Dahası, "proletarya diktatörlüğü" "sosyalist demokrasi"nin doğması için zorunlu bir koşul olduğu için -nihayetinde, "Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü" söz konusu karar metninin başlığıdır-, bunlar özdeş hale gelmektedir. Tüm bir dokümanın kanıtlamaya çalıştığı budur.

Ne yazık ki, bu yüzyılın tüm Marksist kuram "sosyalist demokrasi"nin "proletarya diktatörlüğü"ne zıt çelişik bir kategori olduğu yönündeki kuramsal bulgu üzerine kurulmuştur. Bunlar diyalektik olarak zıt ve tarihsel olarak birbiriyle ilişkilidirler. İşçi diktatörlüğü zıddına, "sosyalist demokrasi"ye dönüşecektir; nasıl ki bir tohum kendini yadsıyarak bir bitkiye dönüşüyorsa. Ama, bir kategorinin kendi zıddına dönüşmesi, bunların BS'nin öne sürdüğü gibi özdeş olduğu anlamına gelmez.

"Sosyalist demokrasi" ile "proletarya diktatörlüğü"nü özdeşleştirme hatası, özdeşlik ilkesinin her şey için aşırı kullanımına kadar genişlemektedir: böylece, "sovyet demokrasisi" bir iki rötuşla "sosyalist demokrasi" haline geliyor. BS diğer kavramlarda olduğu gibi bunlarda da Stalinizme savrulmaktadır. 1936'da tam olarak aynı şeyleri söyleyen Stalin SSCB'yi tanımlarken şöyle demektedir: *"Yarattığımız toplumsal örgüt, Sovyet Sosyalist örgütü olarak adlandırılabilir, henüz tamamen bitirilmiş değildir ancak kökünde toplumun sosyalist bir örgütlenmesidir "* BS'nin yaptığı gibi, "sovyet"i "sosyalist"in eş anlamlısı olarak değerlendiren Stalin'in bu belirlemesi (BS, "demokratik" terimini eklemekte, fakat her iki terimi özdeşleştirmeye devam etmektedir), Troçki tarafından, bizim karar metnini eleştirirken söylediklerimize benzer bir biçimde eleştirilmektedir: *"Toplumsal örgütlenme 'sovyet sosyalist' olarak adlandırılmaktadır, ama sovyetler bir devlet biçimidir ve sosyalizm bir toplumsal rejimdir. Bu adlandırmalar yalnızca eş olmamakla kalmayıp bizim ilgimiz açısından, uzlaşmaz karşıtlardır da. Toplumsal örgütlenme sosyalist olduğu ölçüde, sovyetler, inşaat bittikten sonra sökülen iskeleler gibi ortadan kalkmalıdır."* [1] BS tüm bu hataları yapmaktadır, çünkü proletarya diktatörlüğünün

1. Leon Troçki, *İhanete Uğrayan Devrim*, Köz Yayınları, 1980, s.57

bir geçiş aşaması olduğunu kavrayamamaktadır. Bu aşamada, sınıflı toplumun eski barbarca yöntemi, sınıf baskısı ve devrimci baskı, insanın nesnel kurtuluşu ile içiçe geçer. Diğer bir ifadeyle, proletarya diktatörlüğü, politik ve toplumsal anlamda karşıdevrimi temsil eden toplumsal sektörleri baskı altına alarak barbarca ve zora dayalı yöntemleri kullanmak zorunda kalır; bunu, zora dayanmayan, baskının olmadığı, insanca, sosyalist bir toplumun yolunu açmak için yapar.

Karar metninin yazarları ne Troçki'yi ne de genel olarak Marksizmi anlamıştır. Troçki, bize çok açık bir biçimde herkes için sınırsız politik özgürlüğün olacağı geleceğin sosyalist ya da komünist sisteminin bir "geçiş sistemi"nden bütünüyle farklı olduğunu göstermiştir. *"Diktatörlük geleceğin kültürünü değil geçmişin barbarlığını yansıtır. Zorunlu olarak ruhsal yaratıcılık da dahil olmak üzere, her eylem biçimine şiddetli kısıtlamalar getirir. Devrim programı en başlardan itibaren bu kısıtlamaları geçici belâlar olarak görmüş ve yeni rejim konsolide oldukça, birbiri ardından tüm özgürlük kısıtlamalarını kaldırma yükümlülüğünü benimsemişti."* [2]

Proletarya diktatörlüğü, bu barbar rejim, BS'nin arzu ettiği gibi daha en başından "sınırsız politik özgürlük" veremez. Tam tersine, "tüm kısıtlamaları özgürlüğe dek" adım adım ortadan kaldırmak için "tüm faaliyet biçimleri üzerinde katı sınırlamalar" uygulamak durumundadır.

2. Ayrılıklarımızın bir özeti

O halde, bu dökümanda BS çoğunluğu tarafından ortaya serilen Marksizme bu denli yabancı metodolojinin, Troçkizmin sistematik bir revizyonuna temel teşkil etmesi hiç de tuhaf değildir.

Bu iddia hakkında kuşkuya yer bırakmamak ve aynı zamanda tüm militanlar ve sempatizanlar açısından tutumlarımızı netleştirmek açısından, bu çalışmayı BS'den yoldaşlarla aramızdaki tüm ayrılıkları özetleyerek ve sıralayarak bitirmek gerekir:

1. Birinci ve en önemli ayrım, geçiş programının yönteminden başka bir şey üzerine değildir. Bu yöntemin karakteristik özelliği, ulusal ve uluslararası ölçekteki sınıf mücadelesinde açığa çıkan somut durumlara göre, farklı görevleri sistematik bir biçimde bütünleştirmesidir. Geçiş programının asla yalıtılmış bir talep, görev ya da yöntemi değil de, dinamik, değişen bir bütünselliği temel almasının nedeni budur. Geçiş programı, somut durum tarafından, eşitsiz ve bileşik gelişme yasasının canlı örneği tarafından şekillendirilen bir görevler sistemidir: gerçekliğe adım uyduran dinamik, sistematik bir programdır. Bu yüzden geçiş programı, sürekli devrim kuramı ve eşitsiz ve bileşik gelişme yasasının tümüne birden iki cepheden

2. *ibid.* s.147

saldırılmaktadır: Birincisi, saldırılarında baskıyı temel alan ve sadece asgari ya da demokratik talepler için mücadele verecek olan oportünist bürokratlarınkidir. İkincisi ise, sadece azami talepleri yükselten ve tüm diğerlerini şansa bırakan ultra sol yöntemdir; bu eğilim daima en uç yöntemlerde yoğunlaşır (genel grev, gerilla, vb).

Nasıl ki, tarihte birbirine özdeş iki durum asla gerçekleşmemişse, iki farklı aşama ya da ülke için birbirine özdeş iki geçiş programı da olamaz. Programın bütünlüğü merkezi hedef tarafından belirlenir: sürekli bir işçi seferberliğinin geliştirilmesi; iktidarın, Troçkist partilerin yönettiği proletarya tarafından, bir işçi devrimi aracılığıyla alınması; ulusal ve uluslararası sosyalist devrimin geliştirilmesi. Sürekli devrim kuramının bu tarihsel hedefleri dışında, programlar bir ülkeden diğerine ve sınıf mücadelesindeki bir andan diğer bir ana göre değişiklik arz eder. BS dokümanı, dünyadaki tüm ülkeler için durağan ve özdeş programıyla -karşıdevrimci partiler için "sınırsız politik özgürlük"-, tıpkı Stalinist tek-parti kavrayışının yaptığı gibi, Geçiş Programı'nın yöntemini yadsımaktadır. Gerçek bir Troçkist, hiçbir zaman tek bir talebe bağımlı kalmaz; çünkü sloganlarımızı sınıf mücadelesinin her aşamasındaki somut koşullara göre biçimlendirmemizi, sistematik hale getirmemizi, bir köprü olarak kullanmamızı ve görelileştirmemizi zorunlu kılan bir Geçiş Programı yöntemine sahibiz. İç savaş yaşanmaması halinde, proletarya diktatörlüğünün daha ilk günlerinden itibaren karşıdevrimci partilere en geniş özgürlükleri vereceğimizi söylersek -BS ile birlikte-, Geçiş Programı'nın yerine, sınıf mücadelesinin farklı aşamaları için geçerli olup olmadığını bilmeden demokratik özgürlüklerin azami bir programını geçirmiş oluruz. Böylece, talepler sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarına ve proletarya diktatörlüğünün savunusuna tâbi, "episodik ve geçici" olacakları yerde, mutlak ve daimi hale gelir.

2. Geçiş Programı'nın yöntemine yönelik bu saldırı, BS çoğunluğunu -kabul etsinler ya da etmesinler- sürekli devrim kuramını sorgulamaya götürmektedir. BS, dünyadaki tüm ülkeler için tamamen aynı programı (çok parti sistemi, karşıdevrimci partiler için mutlak özgürlük ve karşıdevrimcilerin iç savaşa girişmesi halinde ultraliberal, ihlal edilemez bir ceza yasasının uygulanması) dayatarak sadece Geçiş Programı'nın yöntemini tahrip etmekle kalmıyor, işçilerin sürekli seferberliğinin hiçbir programatik, anayasal ya da cezai kurala ve hiçbir durağan, sarsılmaz ya da mutlak kuruma tâbi olmaması veya bunlar tarafından bastırılmaması gerektiğinde ısrar eden sürekli devrim kuramının en önemli kavrayışını da reddediyor. Marx'm ve Troçki'nin kuramı bunun tamamıyla zıddıdır: işçilerin sürekli seferberliği hiçbir kural ya da kurumun önünde eğilmez, aksine, bunların tümünü darmadağın eder.

3. Son derece ciddi diğer iki revizyon da sürekli devrim kuramının özü-

ne yönelik olan bu şekilsizleştirmeden türemektedir.

Bu revizyonlardan birincisi, emperyalizme karşı uluslararası sosyalist devrimin ve sosyalizmin inşası için tek geçerli öncül olarak dünya ölçeğinde bir proletarya diktatörlüğü kavrayışının terk edilmesidir. Sosyalizm ya dünya ölçeğinde var olacak ya da hiç olmayacaktır. Karar metni, ulusal sınırlar dahilinde sosyalizmi inşa eden proletarya diktatörlükleri kavrayışını yüklenmek ve geliştirmekle, ulusal devrim ve ulusal kapitalizme karşı mücadele içinde sosyalizmin inşası üzerinde yoğunlaşmaktadır. "Tek ülkede sosyalizm" Stalinist kuramına savrulmayı, hiçbir şey "emperyalizm", "uluslararası sosyalist devrim", "emperyalist karşıdevrim", "dünya ölçeğinde proletarya diktatörlüğü", "sosyalizmin zorunlu önkoşulu olarak tüm ulusal sınırların tasviyesi" gibi zorunlu Troçkist kavramların karar metninin sözcük haznesinde bulunmamasından daha iyi anlatamaz.

4. İkinci revizyon ise BS'nin, Dördüncü Enternasyonal'in belirleyici rolünü görmekten yoksun olmasıdır; bu küçümseme emperyalizme karşı uluslararası sosyalist devrim sürecinde iktidarın fethinin hem öncesi hem de sonrası için geçerlidir.

Devrimci proletarya diktatörlüklerinin kurulması yolunda, Enternasyonalimizin ve tüm Troçkist ya da Troçkizan partilerin sosyal demokrat ve Stalinist partilere karşı mücadeledeki rolü vazgeçilmezdir. Karar metninde ise, bunun yerine sovyetler ve iktidarı alan, proletarya diktatörlüğünü geliştiren gizemli sovyet partileri geçirilmiştir. Bu, Lenin'in -Troçki'nin zenginleştirdiği ve katkıda bulunduğu- kuramında bir revizyon demektir; çünkü bu kuram, kapitalist ülkelerdeki toplumsal bir devrimi ve işçi devletlerinde devrimci bir proletarya diktatörlüğüyle sonuçlanacak olan politik bir devrimi yönetebilecek tek organizmanın Bolşevik bir parti olduğunda ısrar eder. IV. Enternasyonal, emperyalizme karşı uluslararası sosyalist devrimi yönetebilecek tek örgüttür.

5. Sosyalizmin ancak emperyalizmin yenilgisinden sonra inşa edilebileceğinden yola çıkarak, Troçkist politikanın merkezi ekseninin emperyalizme karşı mücadele olduğundan bahseden bir belirti bile yoktur. Karar metnine kalırsa, emperyalizm mevcut değildir: ne politik bir düzeyde, ne bir karşıdevrim olarak, ne ekonomi, ne demokrasi ya da herhangi başka bir şey olarak...

6. BS, proletaryanın iktidarı almasının ardından emperyalizme karşı mücadeleye girişmesi gerektiğini ve aslında sınıf mücadelesinin şiddetlendiğini kavrayamayarak, tek ülkede sosyalizm kuramına teslim olmaktadır. Bu nedenle, karar metni proletarya diktatörlüğünün iki aşamasını tarif etmemektedir: dünya ölçeğindeki sosyalist devrim, emperyalizmin yenilmesi ve işçi hükümetlerinin güçlenmesi anlamına gelen birinci aşama; sosyalizmin inşasını ve bir kez emperyalizm yenildikten sonra diktatörlüğün

zayıflamasını içeren ikinci aşama. Karar metninde, sosyalist devrimin gelişmesindeki ilk aşamanın sosyalizmi inşa görevi ile iç içe geçmiş olduğuna dair bir belirti de bulunmamaktadır. BS her şeyi tek ülkede sosyalizmin inşasına indirgemekte ve böylelikle uluslararası sosyalist devrimi yadsımaktadır.

7. BS, önümüzdeki on yıllarda barışçı devrimci gelişmeler için bir perspektif sunarak, emperyalizmle girişilecek ölümcül mücadeleyi görmezden gelmektedir. Bu, devrimci Marksizm tarafından öngörülen bir "savaşlar, devrimler, krizler" dönemi perspektifine tam anlamıyla aykırıdır.

8. Troçkizme, en önemli politik sorumluluğunu yerine getirmesi anlamında, yani, iktidarın alınmasından önce de sonra da emperyalist karşıdevrime karşı koymak zorunda olan silahlı mücadelenin öncüsü içinde yer alması anlamında hiçbir yöneliş sunulmamaktadır. Bunun ardından da "kızıl terör" kavrayışının terk edilmesi gelmektedir.

Burada, proletaryanın devrimci diktatörlüğüne ulaşmanın tek yolu olan ve bir Bolşevik parti tarafından hazırlanıp yönetilmesi gereken Leninist-Troçkist silahlı proleter ayaklanma kavrayışının tam bir revizyonu söz konusudur. Silahlı ayaklanma yerine, iktidarın alınmasından önce ve alınması sırasında silahlı mücadelenin verilmediği, hükümeti en mutlak işçi demokrasisinin mucizelerini açıklayarak ve göstererek alan belirsiz bir önderliğe sahip sovyetlerin yönettiği, soyut ve barışçı bir sosyalist devrim ile karşılaşıyoruz.

9. BS, barışçı araçları savunma yönündeki şiddetli arzusundan ötürü, proletarya diktatörlüğü ve iç savaş üzerine kaleme alınmış olup da analoji olarak Cromwell ve Robespierre'in diktatörlüklerini kullanmayan belki de ilk Marksist dokümanı üretmiştir. Tam tersine, iç savaş zamanlarında proleter politikasının en yüksek ifadesine örnek olarak, isimlerini anmadan, ceza yasası üzerine ciltler yazmış burjuva yazarları kullanmaktadır. Sonuç olarak, BS, işçi iktidarına karşı silaha sarılan ve iç savaşa katılan karşıdevrimcilerin yargılanmasını, "suçun geriye doğru yürütülmesi" ve "toplumsal grupların, ailelerin vs. kollektif sorumluluğu" kavramlarının yer almadığı son derece liberal bir ceza yasasına sıkıştırmaktadır. Yargılamayı politik ve toplumsal kriterler temelinde yürüten ve kitlelerin insiyatifine dizgin vurmayan zora dayalı devrimci Marksist politikanın yerine bu liberal yasa geçirilmektedir.

10. Karar metni, karşıdevrim ile açık bir savaşta çatışan, zor temelinde yükselen bir diktatörlük olarak Leninist-Troçkist devrimci proletarya diktatörlüğü tanımına karşı çıkmaktadır. Bu kavrayışın yerine, karşıdevrimciler için "sınırsız politik özgürlük" savunusu geçirilmektedir.

11. Sovyetleri ve diktatörlüğü, militanların, devrimcilerin ve sanayi proletaryasının örgütleri olarak gören Leninist-Troçkist kavrayış, söz konusu

kurumları, karşıdevrimci kesimler de dahil olmak üzere tüm nüfusa açık olan devlet organları olarak yeniden tanımlamak üzere değiştirilmiştir.

12. Burjuva demokrasisinden çok daha ilerici olan mevcut işçi devletleri ve diktatörlüklerinin savunusu yönündeki propaganda tam anlamıyla terk edilmiştir. Bu aynı zamanda, Mao Çini'ndeki "proleter demokrasisi"nin Çan Kay-Şek'inki ile aynı olduğunu onaylayan burjuva demokratik kamuoyuna bir teslimiyettir.

Aynısı Vietnam açısından da geçerlidir: Fransız ve Yanki işgali altındaki işçi demokrasisi, şu anda bir proletarya diktatörlüğü altında mevcut olanın aynısıydı. Bu yetmiyormuş gibi, emperyalist ülkelerde, deforme ve yozlaşmış işçi devletlerinden daha fazla "demokratik özgürlük" olduğu söylenmektedir.

13. SSCB ve bürokratik işçi devlerinde politik devrim için, sovyet partilerine, yani bir sovyet çoğunluğunun yasallaşmasını onayladığı partilere yönelik çok parti sistemini savunan Troçkist programın yerine, karşıdevrimci olsun ya da olmasın tüm partiler için mutlak özgürlüğün ve siyasal yasallığın savunusu geçirilmiştir.

14. Karar metni, emperyalizmi önemsememenin daha ileri bir sonucu olarak, burjuva demokrasisinin Leninist tanımı olan emperyalist demokrasiyi tamamen bir yana bırakmakta ve genel anlamda burjuva demokrasisinin aşırı sol tanımını benimsemektedir. Bu kategori, emperyalist ülkelerdeki demokrasi ile sömürge ve yarı sömürge ülkelerdekini birbirine karıştırmakta ya da eşitlemektedir.

15. İktidarın ele geçirilmesinden önceki dönemde emperyalist karşıdevrime karşı yürütülen mücadelede, seferberlik ve proleter devrim için proleter ve burjuva demokratik talep ve kurumların bütünleştirilmesine dayanan Troçkizmin temel niteliği bir kenara bırakılmaktadır. Bunun yerine, katıksız bir biçimde proleter talep ve kurumları savunan aşırı sol bir tutum söz konusudur.

16. Siyasi partilere ilişkin olarak, bunların sınıfları ya da sınıfsal kesimleri temsil ettikleri yönündeki geleneksel Marksist tanımın yerine, demografik ve rasyonalist bir tanım biçimi geçirilmiştir.

17. Karar metni, temel olarak iki tipte işçi partisi olduğunu öne süren uluslararası komünist ve Troçkist kuramı terk etmektedir: bir yanda, işçi sınıfı hareketinin bürokratik ve ayrıcalıklı kesimlerini temsil eden ve emperyalizmin doğrudan ya da dolaylı bir biçimde ajanları olarak faaliyet yürüten reformist ve oportünist partiler; diğer yanda ise, gerçek anlamda devrimci enternasyonalist işçi partileri, Troçkist partiler. Bunun yerine, işçi partilerinin, ayırt edilmesi olanaksız ve alacalı bulacalı yelpazesi söz konusudur. İşçi hareketinin iki siyasi kutbunun net olarak tanımlanamaması, aşırı sol ve merkezci örgütlerin, hangisinin ilerici ve Troçkizme

doğru yönelen bir konumda, hangisinin gerici ve karşıdevrimci kampa sürüklenen bir konumda olduğunu anlamak üzere, doğru bir biçimde kategorileştirilmesini olanaksız kılmaktadır.

18. Böylelikle, karar metni, hem şu anda hem de devrimci proletarya diktatörlüğünün ilk aşamalarında, sosyal demokrat ve Stalinist partiler tarafından oynanan o uğursuz karşıdevrimci rolü hasır altı etmektedir. Bunun bir sonucu olarak, partilerimizi, karşıdevrimci bürokrasilere karşı her alanda yürütülmesi gereken açık savaşa hazırlamak üzere hiçbir çaba yoktur. Bu kaçınılmaz mücadele işçi hareketinin kalbinde verileceği için ve hazırlanmamız gereken en önemli olay olduğundan, karar metni açısından mutlak anlamda kritik bir noktayı ifade etmektedir.

19. Diyalektik yöntem bir kenara fırlatılmaktadır. Karar metni, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün ve uluslararası sosyalist devrimin gelişiminin araç ve amaçlarını göreli olarak değerlendirmek yerine, mutlak kural ve kurumlardan ibaret bir incil vaaz etmektedir. Bu, araçlar ile amaçlar, zorunluluk ile özgürlük, bütün ile parça, biçim ile içerik arasındaki çelişik ilişki hakkındaki Marksist diyalektiğin temel yasalarını küçümsemesinin ifadesidir. Bunun yerine, proletarya diktatörlüğünün araç ve amaçlarından bahsedilmeksizin, her şeyin herkes için en mutlak hak ve özgürlüklerden oluştuğu biçimsel bir yöntemle karşımıza çıkılmaktadır.

20. Karar metni, üstü örtülü bir biçimde, Lenin ve Troçki'nin iktidardaki politikalarını eleştirmektedir; çünkü onlar, karar metninin proletarya diktatörlüğü için zorunlu olarak buyurduklarının tersini yaptılar.

21. Karar metni, Troçki'nin SSCB'ye ilişkin 1934'e kadarki politikalarını reddetmektedir. Bu politik pozisyonun temeli, Komünist Parti tarafından uygulanan devlet iktidarı tekeli, tekparti sistemi ve Menşevikler ile Sosyal Devrimcilerin yasaklanması idi. Karar metni, ultra liberal, sarsılmaz bir ceza yasası uygulaması ile iç savaşla ilgili istisnai düzenlemeler dışında, proletarya diktatörlüğü altında tüm zamanlar için bir çokparti sistemini savunarak, Troçki'nin ve Troçkizmin tarihsel tutumuna karşı çıkmaktadır.

3. Devrimci proletarya diktatörlüğünün yedi temel niteliği

Bu tezleri niteleyen biçimsel, yasalcı kavrayış tarzının etkisi, hiçbir yerinde diktatörlüğün işlevlerine değinmeyen tüm bir içeriğe sinmiştir. Biz diktatörlüğü ne için istiyoruz, ya da daha kesin olması açısından, diktatörlüğe ihtiyacımız var mı?

BS'e göre, iktidar alındıktan sonra, sürekli devrim ve seferberlikler en önemli hedefler olmaktan çıkacaktır. Karar metninin yazarları, sınırları belli ve kesin bir hedeften yoksun bir proletarya diktatörlüğü tasavvur etmektedirler. Onlara göre, hedefler şunlardır: otomatik olarak yerine getiri-

len sovyet tipi mutlak bir demokrasi, "özel mülkiyetin yeniden tesisini önlemek" üzere savunmacı tedbirler, sistematik olarak tekrarlanan "sosyalizmi inşa" hedefi. BS, emperyalizme karşı uluslararası sosyalist devrim için süren mücadeleye bir kez olsun değinmemektedir.

Biz ise proletaryanın devrimci diktatörlüğünü, açıkça, dünya ölçeğinde sosyalist devrimin zaferi doğrultusunda sürekli işçi seferberliğini geliştirmek için, devletin işçi sınıfı tarafından örgütlenmesi ve denetlenmesi olarak tanımlıyoruz.

Tüm söylediklerimiz temelinde, proletaryanın devrimci diktatörlüğünün yedi temel niteliğini net bir biçimde özetleyebiliriz; bunlar kaynağını yukarıda sözünü ettiğimiz amaçtan ve eleştirilerimizden almaktadır:

1. Bir Troçkist parti önderliğindeki devrimci proletarya diktatörlüğünün temel görevi, emperyalist karşıdevrimle çatıştığı ilk aşamada, emperyalizme karşı dünya devrimini öne çıkarmaktır. Bu temel görev ekonomik planlama yoluyla sosyalizm için bir temel oluşturma; üretici güçleri ve sovyetler vasıtasıyla kitle tüketimini sürekli geliştirme; işçi denetimi, ve/veya kitleleri yeni toplumun yönetimine ilişkin olarak eğitebilecek işçi ve kitle özörgütlenmesinin herhangi başka bir biçimini yaratma; emperyalizme ve sömürücülerin etkisine karşı sürekli seferberlik gibi ikincil görevlerle iç içe geçmiştir.

2. Bu özörgütlenmenin kökleri üretici, ekonomik yapıda mevcuttur; eksenini en büyük ve en modern fabrikalar ve sanayi proletaryası oluşturacaktır; temel örgütlenmesinde hiçbir halkçı ya da bölgesel özellik bulunmayacaktır.

3. Diktatörlük ne tüm proletaryanındır, ne de tüm çalışan kitlelerindir; devrim ve devrimci sovyetler için seferber olan proletarya ve işçilerin çoğunluğunun diktatörlüğüdür.

4. En katı sınıf disiplini söz konusu olacaktır; görev ve sorumluluklarını yerine getirmeyenler, işçi dahi olsalar, işçi iktidarının kararlarını yerine getirmeye zorlanacaktır.

5. Diktatörlük, dünya devrimi hedefini taşıyan, enternasyonalist, Marksist, devrimci bir parti tarafından yönetilir. Bu, Troçkist bir parti ya da Troçkizme doğru evrilen bir parti anlamına gelir.

6. En geniş demokrasi, sadece sanayi proletaryası ve devrimci işçiler için, yani, iktidardaki devrimci işçi sınıfının aldığı kararlara saygı gösterip onları yerine getirmek üzere mücadele edenler için var olacaktır. Sadece bu kesimler, ezilen ve işçi bireyler olarak, zorlama ya da baskı korkusu olmaksızın, devrimci işçi hareketinin her organında ya da toplantısında, her politik kararı eleştirme hakkına mutlak anlamda sahip olacaktır. Her ezilen ya da işçi devrimcinin bu bireysel hakkı tam ve mutlaktır. Bu bireysel hakkın eğilim kurma hakkına ya da çok partili bir devrimci sisteme

veya sovyet sistemine dönüştürülüp dönüştürülmeyeceği işçi diktatörlüğünün koşullarına bağlı olacaktır. Genel, programatik ilke, hangi partilerin tanınacağına devrimci sovyetlerin çoğunluk oyuyla karar vereceği çokpartili sovyet sistemi yönündedir.

7. Bu nitelikler, devrimci proletarya diktatörlüğünün her zaman tüm burjuva ve işçi muhaliflerini aralıksız bir biçimde cezalandırması ve bastırması demek değildir. Aksine, proletaryanın devrimci diktatörlüğü, en geniş basın, düşünce, toplantı, ideoloji, propaganda ve politika özgürlüklerini, genel bir kurala ya da "kategorik bir zorunluluk"a indirgemeden, dünya emperyalizmine karşı sürdürülen devrimci mücadelenin koşulları elverdiği ölçüde sağlamaya eğilim gösterir.

Bu eğilim, nesnel olarak karşıdevrimci partilerin hizmetinde olsalar bile, işçi hareketinin ve işçilerin tüm kesimleri için vurgulanmalıdır.

Bogotá, Temmuz 1978